

A SOPRONI ÁLLAMI
SZÉCHENYI ISTVÁN REÁLISKOLA

51. SZ.

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1925—26. ISKOLAI ÉVRŐL.

AZ INTÉZET TÖRTÉNETE,
ÁLLAMOSÍTÁSA 50-IK ÉVFORDULÓJÁNAK EMLÉKÉRE

IRTA:
LAURINGER ERNŐ
IGAZGATÓ.

SOPRON, 1926.

NYOMATOTT A SOPRONI SAJTÓVÁLLALAT RT. KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

A soproni állami Széchenyi István reáliskola épülete (Hauser Károly tanár festménye után 1896).

Az épület becsértéke 55.200 forint = 106.400 aranykorona.

A soproni m. kir. állami Széchenyi István reáliskola története.

Az intézet államosítása 50-ik évfordulójának emlékére írta: *Lauringer Erno*, igazgató.

I.

Bevezetésül: Sopron sz. kir. város művelődéstörténeti vázlata.

1. A történelemelőtti idők.

Sopron földrajzi helyzete.

Sopront a kedvező földrajzi fekvés tette alkalmassá arra, hogy mai helye és közvetlen környéke már a történelemelőtti időkben emberlakta terület volt. Az egészséges ivóvíz bősége, a legelő- és termőföld gazdagsága, a védelemre alkalmas hegyek és magaslatok ősidőktől fogva lehetővé tették az e helyen való letelepülést, amit még az a körülmény is támogatott, hogy a Keleti és Földközi tenger vidékét összekötő legrégibb és legrövidebben járható útvonalak Sopronon vezettek keresztül. Az egyik útvonal: az Odera mentén a morva Gesenke-n keresztül a Morva völgyébe s innen a Dunához; a másik a Visztula mentén a Jablunkai-hágón át a Vág völgyébe s innen a Dunához. Az említett két ut találkozásánál épült Carnuntum, a mai Deutsch-Altenburg, ahonnan a nehezen járható Alpok kikerülésével az Adriai tenger felé irányuló ut Sopronon keresztül vezet. A városnak, illetőleg mai helyének történelmi n ltja több mint 3000 esztendő, melynek legkorábbi emlékeit nem írásos feljegyzések bizonyítják, hanem a földben talált s jelenleg a városi muzeumban őrzött leletek.

A kultúra legrégibb nyomai.

Az emberi kultúrának legrégibb nyomai Sopronban és környékén a *neolith- vagy csiszolt kőkorszakra* vezetnek vissza, melynek idejét nálunk a Kr. e. 2000—1200. esztendőkre tehetjük. Az elég szép számmal talált és összegyűjtött kő- és csonteszközökön, agyagedényeken kívül e kor-

nak legszebb emléke a mai gázgyár helyén talált, agyagból készült tüztartó (kiállítva a Muzeumban).

A város területén eddig talált réz- és bronzkori emlékek száma viszonylag kevés, de épen elég annak megállapításához, hogy a *bronzkorszakban* sem volt lakatlan e hely. A bronzkor idejét városunk területén a Kr. e. 1200—800. évekre tehetjük. Annál gazdagabb városunk *hallstatt-kori**) emlékekben, melyeknek legszebb és legértékesebb darabjait a 478 méter magas Burgstall-on és a 396 méter magas Várison találták (Sopron belváros tengerszin feletti magassága 212 méter). A Burgstall és Váris egyaránt földsáncokkal védett őstelep volt; lakói — valószínűleg illyr-thrák nép — itt is temetkeztek; halottjaikat elégették, hamvaikat, valamint apró-cseprő kedvenc tárgyait agyagurnákba helyezték. A hallstatti kor emlékét a Burgstallon mintegy 150 tumulus (sírhalom), a Várison pedig körülbelül 37 putri (őskori veremlakás) őrzi. A Burgstall és Váris kultúrájának idejét a Kr. e. 800—400. évekre tehetjük. Az u. n. *La Tène-kori* kultúrának leggazdagabb lelőhelye a Bécsi-domb és környéke; kora városunk területén a K. e. 400-tól 100-ig terjedő esztendők.

Az u. n. *történelmi idő*, vagyis az a kor, melynek létezéséről nemesak leletek tanuskodnak, hanem emlékét már írott feljegyzések is megörökítik, városunkban a kelták letelepedésével veszi kezdetét.

Mielőtt az őskortól elbucszoznánk, lehetetlen, hogy legalább névleg fel ne említsem annak a két férfinak nevét, akik ennek a kornak nálunk felfedezői, kutatói, gyűjtői és feldolgozói voltak; az egyik *Paur Iván*, a Széchenyi grófi nemzetség levéltárosa, polibisztor (1806—1888), a tudományos archaologia első uttörője városunkban; a másik intézetünknek évtizedeken át (1876-tól 1911-ig) kiváló tanára, országos hírű régész: *Bella Lajos*; nevük és érdemük elévülhetetlenül íródott városunk annaleseibe.

*) *Hallstatti kornak* nevezzük a bronzkor és vaskor közötti átmeneti korszakot, másképp korai vaskornak is hívják, a Kr. e. IX—V. századot. Hallstatt község Felsőausztriában az u. n. Salzkammergutban van, ahol a múlt század első felében egy nagyterjedelmű temetkezőhelyet, sírmezőt, találtak, ahonnét nagyszámu bronz- és vaseszköz, borostyánkő- és üvegtárgy, fegyver, agyagedény, urna stb. került felszínre. A halottakat részben elégették, hamvaikat urnákba helyezték, részben pedig épen helyezték a sírba; az ott talált csontvázak száma az ezret jóval meghaladja.

La Tène-korszaknak nevezzük a Kr. e. IV.—I. századig terjedő időszakot. La Tène-nek a svájci Marin községnek a Neuenburgi tó északi oldalán elterülő részét hívják, ahol a múlt század közepén nagyszámu leletre bukkantak, melyek azonban úgy a hallstatti, mint pedig a római kori tárgyaktól lényegesen elütnek. Fejlettebb kultúra a hallstattinál; a vas már teljesen kiszorította a bronzot, a tárgyak alakja finomabb, kidolgozottabb, izlésesebb az előbbinél.

A kelták.

A IV. században Kr. e. a *kelta-boiok* népe telepedett le a mai Sopronban és vidékén. Régebbi hazájuk Galliában volt, a mai Franciaországban, ahonnan a Kr. e. IV. század elején jutottak el a mai Dunántúltra. A boiok a kelta népnek egy törzse volt, mely közvetlenül előbb a mai Csehországban lakott egy ideig s onnan jövet a Fertővidékén telepedett le. A kelták a művelődésre hajlamos nép volt, a nomád életmódról hamarosan leszoktak, állandó telepeket alkottak. A Dunántúl városainak alapjait ők vetették meg. Sopron város alapítójának is a keltákat tekinthetjük. A város neve, a később elrómaiásodott „*Scarbantia*” név is tőlük ered. A kelták évszázadokon keresztül háborítlanul laktak e vidéken s a görögökkel és rómaiakkal élénk kereskedelmi összeköttetésben állottak. Voltak ezüst- és aranypénzeik (Fertőrákosi és Fraknó-Nádasdi lelet), pompás vaskardjaik, szép fibuláik (kapocsló tű), arany- és bronzkarpereceik, izléssel készített agyagedényeik, vasszerszámaik stb.

Az ősi illyr-thrák nép egy része beleolvadt a keltákba, másik része délre vonult Dalmácia és Albánia vidékére. Az itt maradt illyr-thrák és kelta nép összeolvadásából származó és a Dunántúlban lakó népeket a rómaik *pannonok*-nak, országukat pedig *Pannonia*-nak hívták. (Pannus=posztó, szövet, bő ujjas, szoknyás nadrág; lásd a városi Múzeumban kiállított Várisi urnán előforduló rajzot).

2. A római kor.

A kelták uralmának városunkban a *rómaiak* vetettek véget a Kr. u. első században. A Dunántúl meghódítását már Augustus császár kezdte meg abból a célból, hogy közvetlen összeköttetést teremtsen Germania és Italia között. A pannon-kelta törzsek eleinte szívós ellenállást tanusítottak a rómaiakkal szemben, míg nem Tiberius Kr. u. 9-ben a pannonok utolsó nagy lázadását vérbe fojtotta. Ettől kezdve csend volt Pannoniában. Sopron, illetőleg Scarbantia a Juliusi dinasztia idején (Kr. e. 31. — Kr. u. 68.) még mint kis város (Oppidum) szerepel, de már Flavius császárok idejében (Kr. u. 69—96.) *municipium* rangra emelkedett. Municipiumoknak hívták az önkormányzattal rendelkező vidéki városokat; a municipiumok polgárainak rendes senatusa (közigazgatási testület) volt, mely maga választotta a duumviri-ket (a város élén álló két főtisztviselő, consul), decurio-kat (tanácsosok), aeditist (rendőrségi főfelügyelő) stb. A kelta Scarbantia a római uralom alatt gyorsan és teljesen elrómaiaskodott, a kelta eredetet csak néhány név (Atebla, Vallaunus stb.) őrizte meg. A római uralommal a római

kultúra is bevonult városunkba, melynek nagyszámu, értékes és érdekes emlékei a városi múzeumban láthatók (feliratos kövek, pénzek, szarkofágok, borostyánkő és üvegtárgyak, agyagedények, terra sigillaták, bronz- és vaseszközök, mécsesek, gyűrűk, fésűk, hajtűk, fibulák, tükrök, örlőkövek, mozaiktöredékek, bélyeges téglák, játékok stb.). A római kornak fennmaradt értékes emlékei közé számíthatjuk a Meggyes és Fertőrákos közt elterülő Mithraeum-ot, továbbá a Bécsidombon nem rég felfedezett amfiteatrum romjait.

Római-kori iskolák.

A római kultúrával kapcsolatban említhetjük az első iskolákat is városunkban. Hogy az írásismeret itt el volt terjedve, arról számos római felirat — nemcsak kőbe vésett, hanem cserepekre írott is, — továbbá több stilus (egyik végén hegyes, másikon lapos íróeszköz) s egy e korból származó tintatartó (calamus) tesz tanubizonyságot.

A rómaiaknak háromféle iskolájuk volt: elemi, grammatikai és rhetori iskola. Az elemi oktatás tárgyai: olvasás, írás és számolás. A tanító neve: ludi magister vagy litterator. (A számtant külön tanulták a calculator-nál.) A tanítás vagy magánuton történt a családban, vagy pedig az utcától kárpittal elrekesztett fabódékban (pergulae), sőt néha a nyílt utcán is (in triuiis). Az elemi iskolákban a fiúk a leányokkal együtt tanultak. A grammatikai oktatás előkészítő iskolaként szolgált a rhetorikaihoz. Cél: a hibátlan, tiszta kiejtés és értelmes előadás. A tanítás ezen a fokon a költői művek (Vergilius, Horatius, Lucanus, Plautus, Ennius) tárgyi és nyelvi fejtegetése alapján történt. Rhetori iskolák csak a nagyobb városokban voltak; céljuk az ékesszólásban való kiképzés volt. A tanítás szónoki vagy prózai remekek olvasásából és fejtegetéséből állott részint szóbeli gyakorlat útján, részint írásbeli dolgozatok alapján. A legmagasabb fokú iskola Rómában volt az u. n. Athenaeum, amelyet Hadrianus császár alapított (Kr. u. 136.). Az Athenaeumban a legkiválóbb költők és tudósok tartottak felolvasásokat, a római ifjú a legkiválóbb tanítók vezetése mellett tanulhatta a grammatikát, filozófiát, jogot, politikát és rhetorikát.

Végül megemlíthetjük azt is, hogy Sopron közvetlen környéke a római korban — a mostani Lövereket kivéve — sokkal lakottabb volt a mainál. Akár merre sétálunk, mindenütt római épületmaradványok romjaira akadhatunk, a Dudleszerdő keleti szélén épügy mint a Csallánkertnél, a Lövölde melletti platón s a Bánfalva közelében levő réteken egyaránt. Nem hagyhatjuk említés nélkül azt sem, hogy a szőlő és gesztenye meghonosítása vidékünkön a rómaiak nevéhez fűződik. Három évszázadnál tovább virágzott a római kultúra

városunkban, különösen Traianus (98–117), Hadrianus (117–138) és Antoninus Pius (138–161) idejében, amikor a IV. század második felében támadt fergeteg szó szoros értelmében itt minden kultúrát romba döntött, elhamvasztott. Ez a nagyméretű katasztrófa a népvándorlás nevéhez fűződik.

3. A népvándorlás kora.

A történelem több népvándorlást ismer. Közönségesen népvándorlásnak nevezzük azt a hatalmas népmozgalmat, amely a Kr. e. II. században Ázsiából kiindulva útját Európa felé irányította s mely először a római birodalmon kívül fekvő európai területeket szállta meg, később a Kr. u. II. században már a római birodalmat is megtámadta. A népvándorlás a főként a gazdasági tényezőkben kell keresnünk. A túlságos elszaporodás következtében beállott élelőhiány arra kényszerítette a barbár*) törzseket, hogy vándoroljanak s maguknak megfelelő új hazát keresnek. A népvándorlás korát a történészek többnyire a hunok megjelenésével szokták kezelni s a Kr. u. IV–IX. századot tekintik annak.

A népvándorlás első nagyobb csapása Marcus Aurelius császár (161–180) idején érte Pannoniát, amikor a germán eredetű quadok és marcomannok áttörtek a Dunán és egész Itáliáig pusztítottak (165). A császár maga Carnuntumban tartotta főhadiszállását s csak éveken át tartó kemény harc után tudta az ellenséget visszaverni és megbódolásra bírni. Nincs adatunk arra s nem is tartjuk valószínűnek, hogy a quadok és marcomannok ekkor városunkat pusztították volna. Ez a germán becsapás városunktól keletre Bregetio (Ószöny) táján történt.

Mivel a római birodalom a IV. század második felétől kezdődőleg állandóan ki volt téve a germán támadásoknak olyannyira, hogy ezek már magát Itáliát fenyegették, a rómaiak legióikat II. Valentinianus császár korában (375–392) Itália felé vonták össze, Paunonia lakóit pedig magukra hagyták.

Városunknak, de egyúttal az egész Dunántulnak történetét ettől az időtől kezdve mintegy ezer esztendőn keresztül homály fedi. Az a gyér világosság, mely a fennmaradt szűkszavú krónikák és újabban felszínre került leletek nyomán felcsillan, kevés adatot nyújt részletes

*) *Barbárnak* tekintettek a görögök és a rómaiak minden népet, melynek műveltsége az övéknél alacsonyabb volt.

*Nomád*nak nevezzük azokat a pásztorkodó népeket, melyek lakhelyeiket sokszor változtatják a legelő- és termőföld használhatósága szerint.

kulturhistoriai megállapításokra. A római légiók kivonulása után a IV. század végén *germán törzsek* szállották meg ezt a vidéket, míg az V. század első felében a *hunok* birtokába jut. Attila halála után (453.) a *gótok* uralma alá kerül Pannonia, de a keleti gótok vezére Nagy *Theodorich* (474–526.), népét Itáliába vezeti (489) s ott a germán Odoakert legyőzve, egy 62 évig fennálló birodalmat alkot, amelyet Justinianus kelet-római császár (527–565) vezére Belizár és Narses semmisített meg (553). A gótok kivonulása után a *gepidák* szállották meg Pannoniát (526), kiknek alig 40 esztendő s uralmát a *longobardok* döntötték meg (566). A longobardokat *Alboin* nevű vezérük rövid két-évi ittartózkodás után 568-ban Itáliába vezeti s Felsőolaszországot hódítja meg népe számára. A longobardok helyébe a turáni származású *avarok* lépnek, akik kétszáz esztendőnél tovább voltak urai a Dunántúlnak, mignem Nagy Károly császár (768–814) uralmuknak végét vetett (796). Az avar uralom idejéhez fűződik a szláv törzsek betelepődése a Dunántúlra; hogyan és mikor történt ez, nem tudjuk pontosan. A *frank-germán* uralommal, mely a Rábáig terjedt, ez a vidék újból bekapcsolódik a nyugati keresztény civilizációba. A Nagy Károly alapította (803) Ostmark (Keleti bánság) frank-bajuvár népe lassankint átszivárog a mi vidékünkre s letelepedik. Egyházi tekintetben ez a terület a passauai püspökség fennhatósága alá esatoltatott. Az egykor virágzó Scarbantia helyét romok és elhagyatottság jelzik csupán (*deserta civitas*), a félévezreden át pusztító népvándorlás fergetege a régi művelődésnek csiráját is kiirtotta. Innen származhatik „Oedenburg“, mely néven Scarbantia-t Német Lajos (843–876) 845-ben kelt oklevele említi először. A „Cyperon“ név is valószínűleg a „Scarbantia“ szóból ered, épúgy mint a későbbi „Suprun“ mely szintén csak a római „Scarbantia“-nak elferdítése.

4. Az Árpádok kora. Sopron várossá alakul 1277-ben.

A magyar honfoglalás 895 és 900 közt ment végbe. A kezdetleges határ nem volt még pontos s valószínűleg csak a Rábáig terjedt, ahonnan fokozatosan és tervszerűen tolódott ki a Trianon előtti határig. Honalapító Árpád vezérnek *Bánhidánál* (Komárom m.) 907. évi július 6-án a bajorokon vívott döntő győzelme után a németek telepeiket az Enns folyóig visszavonták, a magyarok ellenben a határt a Lajta (Sár) folyóig kiterjesztették. Szt. István királynak II. Konrád német-római császáron 1031-ben vívott győzelme után a Lajtán túl fekvő rész is a Fische-folyóig terjedőleg magyar fennhatóság alá került. A III. Henrik császár és Aba Samuel közt 1043-ban kötött béke a Lajta

és Morva folyókat jelöli ki Magyarország nyugati határának; ezt a békeszerződést III. Henrik 1058-ban Triburban is megerősítette I. Endre királyunk követével. Sopron és vidéke tehát már a honfoglalást közvetlenül követő időben, de még a királyság alapítása előtt Magyarországhoz tartozott. Ez a terület, valamint a ma osztrákok által megszállott „Burgenland” nagyjórészt lakatlan volt, amelyet a Lajta-folyón és Fertőn kívül erdőrengetegek és mocsarak választottak el a szomszéd nyugati német birodalomtól. A félévezreden át tartó népvándorlás után a magyarok tették Sopront és vidékét, valamint a megszállott „Burgenland”-ot ismét lakhatóvá s a művelődés részére megközelíthetővé. Az ezen a területen fekvő, ma német nyelvű helyeknek neve a XIII—XIV. században még szinmagyar volt.)*

Magyarország nyugati részeinek elnémetesedése a Hohenstaufok bukását követő időben, a XIII. század vége felé kezdődik, amikor az éhínség, járványok és gazdasági válságok által sújtott Németországból igen sokan Magyarország nyugati vidékére költöztek.

A népvándorló barbárok sok mindent elpusztíthattak itt, a hely kedvező földrajzi fekvését nem változtathatták meg, a fennmaradt romok pedig még mindig megfelelőeknek mutatkoztak, hogy helyükön védhető, a művelődésre alkalmas központ keletkezzék.

Sopron neve okleveleinkben „Suprun” néven először III. István idejében 1152-ben fordul elő. Fontos szerepet játszott Sopron a XII—XIII. századi határvillongásokban. A tatárjárás idején (1241—42) Babenberg Frigyes osztrák herceg rövid ideig megszállotta Sopront is, de IV. Béla királyunk a tatárok kivonulása után újból visszavívta azt 1243-ban. 1273-ban II. Ottokár cseh király foglalja el árulás révén s miután kezeseket vitt magával, 1276-ig hatalmában tartotta. Sopron lakossága a soraiból elrabolt kezesek dacára 1276-ban önként megnyitja kapuit IV. László magyar király előtt. E hűségét a király 1277-ben kelt oklevelében is felemlíti s a hűség jutalmául önkormányzati jogot és vásártartási engedélyt ad neki, szóval *városi rangra* emeli.

A XIV. és XV. század.

Sopron város jelentőségét Károly Róbert királyunk is kiemeli, amikor 1317-ben kelt oklevelében az „ország kapujá”-nak nevezi s megerősíti régi kiváltságait. Nagy Lajos először 1344-ben, majd 1371-ben újból

*) Részletesebben lásd: A magyar közigazgatás történeti fejlődése című munkám Nyugatmagyarország című cikkét, továbbá Nagy Imre: Sopron multja című cikkét a Századok 1883 évi folyamában és Dr. Házi Jenő: Unser geschichtliches Recht zu Ungarn című tanulmányát. A magyarokon kívül e vidéken nagyobb számú bessenyő telepeket is találunk. (Pecsenyéd, Lövő, Lajtapordány, Sere stb.)

egy országos vásártartási jogot, Zsigmond király pedig 1402-ben áru-megállítási és árulerakási jogot biztosít a városnak. A Zsigmond által 1405-ben követküldési joggal felruházott 8 város közt Sopron is szerepel, ezzel Sopron az u. n. *szabad királyi városok* sorába (*libera et regia civitas*) emelkedett.

A Habsburgi Albert király (1437—39) halálát követő belvillongások idején Albert özvegye, a 31 éves Erzsébet Sopront elzálogosítja Frigyes német császárnak és osztrák hercegnek. Sopron osztrák fennhatóság alá kerül 1441-ben, ahonnet Mátyás királyunk 23 év múlva, 1464-ben szabadította fel. Átmenetileg Sopron még 2 ízben került osztrák fennhatóság alá: 1490-ben Mátyás halála után és 1506-ban; mind a két esetben Miksa császár és osztrák főherceg hadai tartották megszállva, kik azonban rövidesen kivonultak ismét. E helyen említhetjük meg, hogy a szent koronát 1440-ben Visegrádnál eltulajdonító Kottaner Ilona Székeles Gelusch Péter soproni polgármesternek özvegye volt, aki 1432-ben újból férjhez ment Kottaner János bécsi polgárhoz s később Erzsébet királyné udvarhölgye lett. Említést érdemel az is, hogy az osztrák elzálogosítás korában Sopron városában *pénzverde* is volt, melynek élén Grafeneck Ulrik kapitány állott, ki előbb Frigyes hívének vallotta magát, majd átpártolt Mátyáshoz; pénzverdétjét Grafeneck rövid idő múltán Trauttmannsdorfba tette át.

Hunyadi Mátyás király az 1464-ben kelt „aranybullá”-ban újból megerősíti a város régi kiváltságait, 1465-ben kelt oklevelében az országos vásárok számát négyre emelte. Maga Mátyás király 1482. dec. 28-tól 1483 februárig itt tartózkodott (mai Storno-házban).

5. A középkor.

A középkori eszme.

A népvándorlás századait követő keresztény középkorra (XI—XIV. század) vonatkozó művelődés-történeti adataink nem nagy számúak ugyan, de elegendők ahhoz, hogy e kor képéről fogalmat alkothassunk. A középkor eszménye e vallásban esúcsosodott ki. E cél elérésére egyedüli eszköz: lenyűgözni a testet, hogy a lélek annál magasabban szárnyalhasson. A materializmus fertőjében haldokló római birodalommal és a népvándorló barbárság féktelenségével szemben csak az élet-szentség lehetett az ideál. A haladás és fejlődés egyedüli útja csak a keresztény eszme, keresztény gondolat diadalravitele lehetett. Az ókori állameszme helyébe a keresztény közösség szélesebb rétegekre kiterjedő, demokratikusabb eszméje lépett. A keresztény középkor nem taposta szét a klasszikus ókor örökérvényű szépségeit, gyöngyeit, hanem

ellenkezőleg megtisztította azokat a hozzájuk tapodó pogány salaktól s a keresztény eszmekörbe belevonni igyekezett. Csak a mult század elfogult, történetellenes felfogása nevezhette a középkort sötétnek, elmaradottnak, mivel nem tudta megérteni a hittérítés: a pogány és barbár léleknek kereszténnyé való átalakításának óriási jelentőségét. *Per cruxem ad lucem! Ora et labora!* A középkor gondolatmenetét e szavakkal fejezhetném ki a legtalálóbban.

A tartós művelődés magját hazánkban Géza fejedelem, illetőleg fia Szent István hintette el. Előbbit a politikai éleslátás, utóbbit a meggyőződés szent heve vezette a keresztény civilizáció terjesztésében. A művelődés világossága a középkorban a templomokból s a velük kapcsolatos iskolákból terjedt szét az egész országra.

A középkori iskolák.

A középkor iskolái a Kr. u. II században alakult u. n. *katechumen* intézményből fejlődtek. Aki kereszténnyé akart lenni, annak több fokozaton keresztül kellett mennie (*audientes*, *genuflectentes*, *competentes*) s csak bizonyos idő elteltével vált részesévé a keresztény közösségnek. Ezen idő alatt a pap vallási oktatásban (*katechesis*) részesítette az illetőt. A felnőttek megtérése után a kiskorúak vallási oktatásáról is gondoskodni kellett. Ez eleinte a templomban, majd pedig a hitoktató pap lakásán, később külön épületben: az iskolában történt. Így alakultak ki az u. n. *plebániai iskolák*, amelyekben a vallás aaptanain (*Miatyánk*, *Hiszekegy* stb.) kívül az írást, olvasást, számolást és éneket tanították.

A nyugati szerzetesség elterjedésével (Szt. Benedek 480—543) a plebániai iskolákhoz hasonló szerepet játszottak a *kolostori iskolák*. Ezeknek szervezője *Cassiodorus* (480—573) gót államférfiu, később benedek-rendi szerzetes volt, aki határozottan kimondja, hogy az iskolákban ne csak az egyházi, hanem világi tudományokat is műveljék. A VII—IX. században Tours, Corvey, Fulda, Reichenau és St. Gallen bencés kolostorokban már Cassiodorus szellemében tanítottak.

Olyan helyeken, ahol a lelkeszkedő világi papság nagyobb számban volt, alakultak ki az u. n. *káptalani és székesegyházi iskolák*. A káptalanok megalakítása Chrodegang metzi püspök († 766) nevéhez fűződik, aki a városában lakó papságot összegyűjtötte és közös életmódhoz szoktatta. A káptalan élén a prépost állott; helyettese a lector (olvasókanonok), aki egyuttal az iskolának felügyelője volt; az éneklőkanonok (*cantor*) az ének és zsoltosma vezetője, az örkanonok (*custos*) a levéltárra és kincstárra felügyelt, a dékán a jogi és gazdasági ügyeket vezette. A káptalanok kezdetben szoros összefüggésben állottak

a püspökséggel, a földbirtok is közös volt, csak a XII. században kezdtek egymástól elkülönülni, aminek következménye a káptalanok elszegényedése lett. A káptalani és székesegyházi iskolákban az elemi ismereteket tanították. Az elemi ismeretek befejezése után azonban a *hét szabad művészet* (septem artes liberales) tanítása következett, amely abban az időben a mi középiskoláinknak felelt meg. Két részből állott: triviumból, melynek célja az alaki képzés és quadriviumból, melynek feladata tárgyi ismeretek közlése volt. A trivium tárgyai: grammatika (nyelvtan), dialektika (vitatkozástan, logika) és retorika (szónoklattan). A quadrivium tárgyai: aritmetika (mennyiségtan különös tekintettel az egyházi naptár szerkesztésére), astronomia (csillagászat elemei), musika (elméleti zeneoktatás, fuvó és huros hangszerek kezelése), geometria (inkább földrajzi ismeretek). A hittudomány mint külön studium nem szerepelt, hanem a többi tárgyakba szőtték bele. Az egyetemek csak a középkor vége felé keletkeztek a XII. század második felében, a XIII. század elején. Az iskolákat a középkorban főképen a papjelöltek (clericus, oblat) látogatták, de vannak bizonyítékaink arra nézve is, hogy a világi elem sem zárkózott el teljesen az iskolától. A leánynevelés ebben az időben kizárólag az apácák kezében volt (Margit-legenda). Az általános és kötelező népoktatást már Nagy Károly császár rendelte el először 802-ben, majd nyomatékosabban 813-ban.

Városi iskolák.

A XIII. század folyamán egy új iskolatípussal találkozunk az u. n. *városi iskolával*. A keresztes hadjáratok befejezése után a XIII. század végén egész Európában nagy gazdasági és társadalmi változás áll be. A terménygazdaság helyébe lassanként a pénzgazdaság lép, a lovagság hanyatlásával szemben a városi polgárság egyre jelentősebb szerepet kezd játszani. A városi polgárnak más irányu és tartalmu műveltségre van szüksége, mint a papi pályára készülőnek s így lassankint a városi polgárság a maga céljainak megfelelő iskolát szervez az u. n. városi iskolát. A városi iskola is eleinte a templom mellett épült, az iskolamester maga is többnyire papi ember volt. De az iskolamestert (Rector, Magister, Scholasticus, Direktor, Schulmeister) maga a városi polgárság választja, illetőleg szerződteti, többnyire egy esztendőre. A nagyobb városokban legalább két iskola volt: elemi, amelyben az elemi ismereteket tanították és egy u. n. latin iskola (schola latina, Gymnasium, Latein Schule), ahol az elemi ismereteket kiegészítették és a latin nyelven tanították. Voltak azonban olyan városi iskolák is, amelyekben nem a latint, hanem anyanyelven: németül tanítottak, mivel a polgárság gyakorlati céljainak ez inkább megfelelt.

Ilyen iskolát „német iskolá“-nak, „Schreibschule“, vagy „Briefschule“-nak hívták.

Soproni iskolák a középkorban.

Az a körülmény, hogy Sopron már a királyság első századaiban mint várispánság szerepel, mutatja e helynek kulturális jelentőségét. A soproni plebánia neve (parochia Supruniensis) írásos emlékeinkben először Imre király korában 1199-ben fordul elő, ami nemcsak a plebánia létezését igazolja, hanem megerősíti azt a feltevést is, hogy itt már a legrégibb időben iskola volt, u. n. plebániaskola. Amint nőtt Sopron jelentősége gazdaságilag és politikailag (1217-ben sólerakóhely, a János-lovagrendnek a XIII. század folyamán való letelepedése folytán pedig hiteles hely* lett), iskolai téren sem maradhatott el. A soproni iskoláról való legrégibb említés a városi levéltárban fennmaradt oklevelekben először 1354-ben, majd 1400-ban történik. Az a körülmény azonban, hogy a bécsi egyetem hallgatói között az 1365-től 1450-ig terjedő időben 36, 1450—1526 ig 46 soproni származású tanulóról van szó, amellelt bizonyít, hogy itt e korban már nemcsak elemi iskola, hanem a mai középiskolának megfelelő városi iskola is létezett. Ez az iskola valószínűleg a Szentlélek-templom fölött való dombon (am Pflaster) állott (mai Szent Mihály-utca 10. sz. ház helyén). Virágzó ipari élet, kereskedelmi fellendülés, anyagi jólét jellemzi Sopron városát a XIII. század második felétől kezdve mintegy három évszázadon keresztül.***) A polgári vagyonosodás jele, hogy ebben az időben szerezte a város azokat a falukat birtokul, melyek mint földesuruknak Sopronnak adóztak; ezek a faluk a következők: Bánfalva (Zoan 1277, 1291), Kópháza (Viz 1283, 1430), Balf (Farkasd, Wolfs 1325, 1342), Ágfalva (Dágh 1373), Meggyes 1385, 1392), Egered (mai Brennberg-erdő 1389), Harka (1419, 1425, 1429), Kelénpatak (1416, 1418, 1419) és Lépesfalva (Gyula 1547).

Minden, még a legtökéletesebb intézmény is — emberi kezekben — a gyarlóság és mulandóság csíráit hordja magában. A középkor eszménye is akkor ragyogott a legtündöklőbben, amikor annak képviselőjét: az egyházat, illetőleg annak szolgálait és híveit a minden önérdektől ment tiszta eszmeiség hatotta át. Mihelyt az eszményiség

*) A hiteles hely (locus credibilis) a mai kir. közjegyzőségnek felel meg; az a hatóság, ahol törvényes erővel bíró jogügyleteket (adás, vevés, szerződés, örökösödés stb.) lehetett kötni s amely hatóság az ott véghezvitt jogi ügyletről hivatalos okiratot állíthatott ki. Hiteles helyek voltak a középkorban a káptalanok és szerzeteskonventek. A János-lovagok 1522-ig tartózkodtak Sopronban.

**) A legrégibb fennmaradt soproni céhlevél a német cipészeké 1447-ből, a következő a német szabóké 1477-ből; mindkettő már kifejtett céhéletről tesz tanúságot.

helyébe anyagi érdek is: a gazdagodás és hatalomszerzés vágya lépett, az eszményiség is veszíteni kezdett értékéből.

A renaissance.

A *renaissance* a klasszikus pogányvilág felújított hagyományaival igyekezett a már kiélt középkori szellemet újabb eszményekkel tartalmasabbá, a haladó kornak megfelelőbbé változtatni. Az új világnézet hívei a hit és vallásos meggyőződés helyett a *humanizmus* (emberieség) jelszavát hangoztatták, pártfogói azonban a keresztény civilizációnak csak külsőségeit tartották fenn, lélekben, gyakorlatban és tartalomban a pogányvilág gondolkodásmódját követték. Kétségtelen, hogy a renaissance is maradandót alkotott, de fénye csak a kor viszonyaihoz mérten magas műveltségi fokon álló felső tízezrekre ragyogott, a tömegeket ellenben érintetlenül hagyta. Ennek az elpogányiasodásnak, babonassággal kevert hitetlenségnek ellenhatásaként született a *reformáció*-nak nevezett nagyhatású szellemi és erkölcsi mozgalom, mely a tömegek lelkét is magával ragadta s amelynek következménye: a nyugati keresztény egyház hitszakadása lett

6. A reformáció kora.

Hogy Sopron város lakóit is mennyire áthatotta a keresztény középkor művelődésének szelleme a XV. században, arról tanubizonyoságot tehetnek az ebben a korban itt fennálló ipari és kereskedői céhek, amelyek a gazdasági tömörülés mellett egyuttal vallási célokat is szolgáltak, továbbá az u. n. testvéregyesületek (Confraternitas, Bruderschaft), amelyek a vallásos élet mélyítésén kívül jótékonyági és közművelődési cselekedetek gyakorlása végett alakultak. A lakosság vallásos érzületének legékeesebb tanúi a templomok, melyeknek száma 7 s a kápolnák, melyeknek száma 13 volt.

A magyarországi városok közt Sopron az elsők közé tartozik, mely a reformáció, nevezetesen Luther tanait befogadta; első terjesztői kereskedők voltak, kik Németországban megfordultak. A reformáció első nyomai 1522-re vezethetők vissza, amikor a régi egyház ellen való első támadás elhangzott és pedig Kristóf, ferences-rendi szerzetes ajkáról a mai bencés-templomban. A hitújítás korai terjedéséről tanuskodik Luthernek özv. Jörger Dorottyához 1537-ben sajátkezűleg írt levele is (Luther eredeti levele a városi levéltárban van). Az új hitre való áttérés kezdetben szinte észrevétlenül történt. A XVI. században itt működő plebánosokról nem is tudjuk biztosan megállapítani, hívei voltak-e Luthernek vagy ellenfelei. A Szent-Mihály templomot évtizedeken át közösen használták a katolikusok és protestánsok egyaránt.

Az elkülönülés csak a XVI. század második felében történt, ekkor már Sopron polgárságának tekintélyes része — Hummel Kristóf polgármesterrel az élén — a reformáció hívének vallotta magát. A templomokban — a Szt. Lélekről elnevezett kivéve — épügy, mint az iskolákban ekkor már Luther szellemében predikáltak és tanítottak. Az első határozottan lutheránus predikátor Gerengel Simon volt (1565—1571). Az 1553. évi április hó 9-től május 19-ig tartó soproni *országgyűlés*, amelyen Ferdinánd király és fiai, Miksa és Károly is résztvettek, nem volt kedvező az új hit követőire, de már észrevehető, hogy a rendek közt is sok híve volt a reformációnak, azért újabb szigorúbb intézkedéseket nem hoztak a reformáció tanainak terjesztése ellen.

A protestáns tanok rohamos elterjedésének legfőbb eszköze a szószéken kívül az iskola volt. A biblia elolvasának kötelező volta nagyban hozzájárult az olvasás és írásismeret elterjedéséhez s ezzel együtt az általános értelmi színvonal emeléséhez. A protestantizmus első nagy sikereit iskolái révén vívta ki.

A protestánsok Sopronban is a régi városi iskola helyére (am Pflaster) Hummel Kristóf polgármester új, humanisztikus irányú és a reformáció szellemétől áthatott német nyelvű iskolát emeltek (mai Szent Mihály-utca 10. sz. ház helyén). Az új iskola 4 osztályos, minden osztály 2 évfolyamu volt, a tanulókat 4 tanár tanította 8 éven át. Az alsó osztályban az elemi ismereteket, a felsőben pedig a latint, filozófiát, görögöt, sőt hébert is tanították. A tanárokat nagyobb részt külföldről hívták be, kik Melanchthon, Trotzendorf és Sturm tanrend-szerét követték, Nevelési elv Sturm jelszava lett: sapiens et eloquens pietas. *Ez a német nyelvű protestáns jellegű gimnázium 1557-től 1584-ig és 22 évi megszakítással 1606-tól 1674-ig állott fenn.* E mellett a német-latin iskola mellett a XVII. század közepén az itt lakó és környék-beli magyar protestánsok egy újabb magyar iskolát emeltek; *ez a mai ág. h. ev. lyceum, amely mostani helyén Thürk László háza telkén 1657-ben épült.* Arra a hirre, hogy Sopronban magyar gimnázium nyílik meg, messze földről küldték ide fiaikat a magyar protestánsok, úgy hogy az új magyar iskola csakhamar túlszárnyalta a németet. Számos adatunk van arra is, hogy a XVII. század folyamán sok soproni ifju külföldön folytatta és végezte tanulmányait. Különösen Wittenberg, Jena, Tübingen és Graz protestáns szellemű főiskoláit látogatták a soproniak.

Sopron a XVII. században.

Sopron városa a XVII. század folyamán több ízben fontos történelmi eseményeknek volt színhelye. 1605-ben *Bocskai hadai* hét héten keresztül ostromolják a várost, bár sok kárt okoztak, elfog-

lalni nem tudták. 1619. november 30-án Sopron önként meghódolt *Bethlen* Gábor előtt, aki két éjszakát töltött a városban, azután tovább vonult, de 1500 főnyi hada továbbra is megszállva tartotta a várost, mely csak 1621. május 22-én hódolt meg újra a törvényes király előtt. *II. Ferdinánd 3 ízben tartott országgyűlést Sopronban.* Először 1622-ben (május 15-től aug. 8-ig), amely alkalommal *Ferdinánd* feleségét, *Eleonorát* magyar királynévá koronázták; a szertartást *Pázmány Péter* érsekprimás és *Ergolich Ferenc* veszprémi püspök végezték a mai bencés-templomban. A koronázás emlékére Sopron új cimert kapott *Ferdinándtól*: az eddigi bástyás címer fölé a német-római császári koronás kétfejű sast F. E. betűkkel (*Ferdinánd, Eleonora*). Másodszor 1625-ben hívott össze országgyűlést Sopronban (szept. 8-tól dec. 10-ig) *II. Ferdinánd*; a rendek nov. 27-én *II. Ferdinánd* fiát *III. Ferdinánd* néven királlyá kiáltották ki, akit *Pázmány Péter* érsekprimás és az ugyanezen országgyűlésen (okt. 25.) nádorrá választott *Esterházy Miklós* ugyancsak a mai bencés-templomban december 8-án királlyá koronáztak. Ezen országgyűlés emlékét hirdeti a városszépítő egyesület által emelt feliratos kőoszlop a bécsi-domb elején elterülő koronázási dombon. A harmadik országgyűlés, amelyet *II. Ferdinánd* Sopronba hívott össze s amelyen az udvar is résztvett, 1634. november 30-tól 1635. február 15-ig tartott. Lényeges végzéseket ez az országgyűlés nem hozott, inkább a korábbi országgyűlések határozatait újították fel és erősítették meg. Annál fontosabb volt az 1681. évi, amelyet *Lipót* hívott össze s amely május 21-én vette kezdetét s csak dec. 30-án záródott. Ezen az országgyűlésen a királyon és az udvaron kívül 249 követ vett részt, különösen a vallás dolgában (artikularis helyek) hoztak fontos végzéseket (25., 26. törvénycikk.*) Ugyanez az országgyűlés vette fel *Rust* városát a szab. kir. városok sorába. Az országgyűlés tartama alatt (december 9-én) koronázták meg a rendek *Lipót* feleségét: *Eleonorát* magyar királynévá. Ebben az évben (szept. 16.) huzták föl a várostornyára a kétfejű sast aranyozott L betűvel (*Leopold*) diszítve s ugyanakkor *I. Lipót* névnapjának előestéjén (nov. 14.) szólalt meg először a várostoronyra helyezett új óra is. A soproni országgyűléseket részben a mai bencés templomban, részint a városházán, részint pedig a *Müller Paulin- és Szent György-utca* sarkán épült, ma már felirattal diszített *Caeser-féle* házban tartották.

*) Artikuláris vagyis becikkelyezett helyeknek azokat a helyeket nevezik, amelyeket a törvény névleg felsorol s ahol a protestánsok nyilvános istentiszteleteket tarthattak; ilyen helyek voltak: Sopron, Pozsony, Győr, Pápa, Veszprém, Komárom stb. Sopronvármegyében: Nemeskér és Vadosfa; Vas megyében: Celldömölk, Nemescső, Felsőőr.

Lackner Kristóf (1571–1631).

A vázaltszerűnél is hiányosabb lenne közleményünk, ha fel nem elevenitenénk e helyen a város legkiválóbb fiának, *Lackner Kristófnak* emlékét. Sopronban született 1571-ben, ahol ifjukorában atyja aranyműves mesterségét tanulta, majd rövid ideig katonáskodott; hazatérve ránt mestersegére s Grázba ment tanulni. Mint a protestáns Sauerwein báró fiának nevelője Itáliába kísérte tanítványát s ott hosszabb ideig tartózkodott. Paduában megszerzi a jogi és államtudományi doktorátust. 1599-ben ismét hazajön, szülővárosa azonnal városi tanácsossá választja meg. Tudásának, műveltségének híre a város falain túl is elterjed, 1602-ben nemességet kap a királytól; 1603-ban városbíróvá választják; 1604-ben „Tudós társaság”-ot alakít a városban, melynek tagjai főként egyetemet végzett polgárok voltak. A Lackner-alapította Tudós társaság 1674-ig állott fenn. Személyes bátorságának tanubizonyságát akkor szolgáltatta, amikor Bocskai hadai ellen vonult. Polgártársainak bizalma folytán négy ízben volt polgármester és pedig 1613–14-ig, 1615–19-ig, 1621–25. és 1629–31. években. Az 1622. országgyűlés idején II. Ferdinánd asztalnokká és palotagróffá nevezi ki. Meghalt 1631-ben. Egyházának hű fia, törvényes királyának hűséges alattvalója, író és művészember volt egy személyben, aki nehéz, válságos időkben bölcsen és eredményesen vezette a város és polgárság ügyeit. Megvoltak benne mindazok a tulajdonságok, amelyek az egyént egy város vezetésére alkalmassá teszik, prudens et circumspectus (okos és körültekintő) volt.

A töröknek 1683. évi bécsi hadjáratába Sopron is belesodródott. A város 1683. július 12-én meghódolt a törökkel egyesült Thököly Imre kurucz hadai előtt, de a keresztény seregeknek bécsi nagy győzelme (szept. 12.) után a soproni polgárság sietett ismét hűséget esküdni Lipót királynak. 1669-ben és 1676-ban óriási tűzvész a város legnagyobb részét elhamvasztotta, az 1656–57. és 1679. években pedig iszonyú pestisjárvány dühöngött a városban, melynek a lakosság több, mint negyedrésze áldozatul esett. Ha mindezen eseményekhez hozzávesszük, hogy a XVII. század második felében zajlott le Sopronban a katolikusok és protestánsok közt fölmerült kulturhare, akkor jogosan tekinthetjük a XVII. századot Sopron város legviharosabb idejének.

7. Az ellenreformáció kora.

Jezsuita gimnázium 1636.

Mint fentebb említettük, a hitujítás tanai Sopronban korán, de észrevétlenül és széles rétegekben terjedtek el. A XVII. század első évtizedeiben a protestantizmus már uralkodó vallás lett Sopronban,

amennyiben a 8000 lélekszámú városban alig másfélezer vallotta magát katolikusnak. A vezető, irányító elem csak protestáns volt. Katolikus vallású polgár sem a külső (városi képviselőtestület), sem a belső tanácsnak tagja nem lehetett. (A külső tanácsba először 1672-ben, a belsőbe 1673-ban fogadtak be katolikusokat, akkor is csak királyi rendeletre.) Megváltozott a helyzet akkor, amikor *Draskovics György győri püspök* (1635—1650) *1636-ban letelepítette a jezsuitákat*, akik először a külvárosban, a mai Fővényverem u. n. Kollegiumi házában helyezkedtek el s ugyanakkor s ugyanott (nov. 8.) megnyitották latin iskolájukat, a *gimnáziumot*. A városnak ebben az időben 4 elemi iskolája (mind a négy prot.) és 3 középiskolája volt: 2 protestáns (köztük egyik németnyelvű, a másik magyar) és 1 kath. gimnázium. Sopron tehát már ekkor az iskolák városa volt, mivel annyi számú iskolával abban a korban kevés város díszelkedhetett. Miként korábban a protestánsok főképen kitűnő iskolák révén tudtak nagy sikereket felmutatni, a jezsuiták hasonlóképen iskoláikkal igyekeztek a terjedő protestantizmusnak gátat emelni, illetőleg még jobban szervezett iskoláikkal a katolicizmusban szunnyadó erőt felébreszteni s a rekatholizálás művét végrehajtani. A harc elkeseredett volt mindkét fél részéről; a küzdelem hevében fájó csapásokat mértek egymásra, melyeknek emléke máig is sajgó érzéseket kelt.

A Fővényverem-utcai jezsuita-kollegiumot csakhamar nagyszámban keresték fel a vidéki nemes ifjak, úgy hogy az rövidesen szűknek bizonyult. Draskovics püspök erre az ő beneficiumához (javadalom) tartozó s a jezsuita-kollegiummal szemben fekvő „Crucigeratus” (Jánoslovagrend) templomát, házát és telkét adta át a jezsuitáknak, melyet azok a város tiltakozásának ellenére el is foglaltak. Draskovics püspök Bécsben 1650. október 20-án kelt végrendeletében 40.000 rajnai forintot hagyományozott a soproni jezsuita-gimnázium fejlesztésére; ebből és a Lippay György érsekprimás (1642—1666) adományából a jezsuiták a Crucigeratus közelében újabb telket vásároltak s ott nemes ifjak részére konviktust alapítottak (mai Mattesz-ház). A városi tanács ez ellen is tiltakozott, de a konviktus felépítését megakadályozni nem tudta. A városi tanács ettől kezdve arra törekedett, hogy a jezsuitáknak a belső városba való letelepedését lehetetlenné tegye. De ez sem késett sokáig. Az ellenreformációnak vagy katolikus visszahatásnak nevezett mozgalom, melyet a katolikus egyház az elszakadt hívek visszatérítése végett egész Európában megindított, Sopronban a XVII. században éreztette hatását. 1674. február 28-án királyi bizottság jelent meg a városban, melynek tagjai voltak: Széchenyi György kalocsai érsek és győri püspök, gróf Pálffy Tamás nyitrai püspök és kancellár,

végül Kollonics Lipót gróf bécsujhelyi püspök, a magyar kir. kamara elnöke. A bizottság jövetelének célja volt: a katolikusoktól elvett templomok és kath. alapítványok visszavétele. A templomok visszavétele, illetőleg visszaadása minden súlyosabb incidens nélkül ment végbe. A protestánsok ettől kezdve magánházakban tartották az istentiszteletet: a régi Lackner-házban, amelyet Ezredes-háznak (Generalhaus) is hívtak, miután a városban táborozó katonaság vezetője többnyire ebben a házban lakott (ma: Ferenc József-tér 11. sz. ház); továbbá a Schubert-házban (a mai evang. templom helyén), végül Eggenberg hercegnő házában (Szentgyörgy-utca 12. sz.)

Mivel a Szent György-templomot és a mellette levő két házat (egyik valamikor Wittnyédy Istváné volt) a jezsuiták kapták meg, a jezsuita-gimnáziumot és konviktust is ide helyezték. A jezsuitáknak a külvárosból a belvárosba való betelepődése azonban csak 1686 körül történt, mivel az 1676. évi nagy tűzvész, az 1679. évi pestisjárvány és az 1683. esztendei Thököly-hadak az építést és áthurecolkodást megakadályozták. Ettől kezdve a jezsuita-gimnázium a mai kath. gimnázium helyén 87 éven át fejlődött és virágzott; a tanulók száma 400 - 500 közt váltakozott. Amikor Mária Terézia 1773-ban a jezsuitarendet feloszlatta, ezeknek javait a Tanulmányi-alaphoz csatolta. A Szent György-templom és kollegium a *Mária Terézia által 1779. okt. 1-én alapított soproni káptalan* tulajdona lett. Az 1773-74. tanévben Primes György soproni plebános vezetése alatt még jezsuiták tanítottak, 1774-től 1776-ig világi papok voltak a tanárok, 1777-től 1792-ig domonkosok vették át a gimnázium vezetését, 1792-től 1802-ig domonkosok és világi tanárok vegyesen tanítottak, 1802. november 1-e óta a gimnázium a pannonthalmi Szent Benedek-rend szerzeteseinek kezében van; templomuk és kolostoruk a régebbi ferenc rendi templom és ferences-zárda.

8. A XVIII. és XIX. század kora.

A XVIII. század elején újból fegyverzörej hallatszik Sopron falainál. II. Rákóczi Ferenc felkelése idején (1703-1711) a város nem hódolt meg a kurucok előtt, akik ezért ostromolni kezdték. A kurucok az első támadást már 1704. január 5-én intézték a város ellen, de elfoglalni nem tudták. 1705. december 23-án Vak Bottyán ágyukkal löveti a várost s 1706. január 6-ig nap-nap után egyre hevesebben ostromolja. A kurucok a várost ezután sem tudták elfoglalni, bár 1710-ig hadaikkal majdnem állandóan fenyegették. A hosszantartó kurucháborúk

nemcsak állandó rettegésben tartották a polgárságot, de tömérdek kárt is okoztak a város szőlleiben, földjein és közvetlen környékén.

A kuruc-háborúk lezajlását évszázados béke követte, mely idő alatt Sopron iparilag, kereskedelmileg igen meggazdagodott, borának híre messze földre elterjedt s gazdag jövedelmet biztosított a termelőknek. A XVIII. század második felétől a múlt század közepéig terjedő időközt Sopron virágkorának tekinthetjük. A polgárság nemcsak anyagilag gazdagodott, de a város szellemi téren is — iskoláinak nagy száma és jó hírneve folytán — az ország legelső városai közé küzdötte fel magát.

A francia megszállás ideje 1809-ben (május 29—november 29.) csak egy változatos epizód volt a város történetében, mely ugyan sok pénzébe került a városnak, egyébként azonban a franciák itt és ekkor Kis János szavai szerint „igen kegyes ellenség”-nek mutatkoztak.

A múlt század hatvanas éveitől kezdve általános hanyatlás tapasztalható gazdasági téren, ami egyrészt annak tulajdonítható, hogy Sopron város a fővasúti vonalakról lemaradt, részint pedig a folyóvíz hiányának, de mindenesetre része van a konzervatív polgárság élelmesség-hiányának is; a trianoni határ meg épenséggel elvágta Sopron kereskedelmének főútözerét, hiszen Sopron gazdaságilag teljesen összeforrott volt az osztrák megszállás alatt levő „Burgenland”-dal.

9. A legújabb kor.

A világháború borzalmaival Sopron központi helyzeténél fogva közvetlenül kikerülte, de az a körülmény, hogy a reánk erőszakolt „trianoni szerződés” Sopront Ausztriának ítélte oda, szörnyű válság elé állította a város magyar érzésű lakosságát. Az egész ország megmozdult Sopron elvesztésének hírére. Az 1921. évi nyugatmagyarországi felkelés eredménye az 1921. október 13-án kötött *velencei egyezmény* s ennek következménye: az 1921. évi *december 14-iki népszavazás* folytán Sopron magyar maradt.

A történelmi távlat ma még kisebb, semhogy erről a küzdelemről tiszta képet alkothoznánk. Az azonban kétségtelenül megállapítható, hogy Sopron sorsát a felkelők vitézsége és a város polgárságának (72·7%) hazafias magatartása döntötte el. De tartozunk az igazságnak, hogy legalább névleg felemlítsük azoknak nevét, akik e válságos időkben mint vezetők Sopron sorsát irányították: Sigray, Oserntenburg, Zsembery és Thurner nevei a „civitas fidelissima” nevével elévülhetetlenül összeforrottak.

Történelmi eseményként kell felemlítenünk azt a tragikus esetet is, hogy Sopronból indult martirutjára utolsó koronás királyunk: IV.Károly 1921. október 21-én.

Sopron régen „az ország kapuja“, ma Magyarország legerősebb nyugati bástyája, mely, ha anyagi téren, ipari és kereskedelmi tekintetben le is szorult bizonyos mértékig, szellemi téren, erkölcsi tekintetben ma is az ország legelső városai közé tartozik, számos és jó hírű iskoláival a magyar nemzeti művelődésnek egyik legszármottevőbb harcosa, legelső zászlóvivőinek egyike.

II.

Az intézet története.

1. Előzmények.

A középkorban a tanítás a vallásgyakorlatnak egyik eszköze volt s majdnem kizárólag egyházi célokat szolgált. A renaissance igyekezett az iskolát az egyházi szellemtől felszabadítani és tisztán a humanisztikus cél szolgálatába állítani, a XVI. és XVII. század iskoláiban a XVIII. század közepéig azonban megint a hitben való megerősítés, a vallásos nevelés, a felekezeti szellem mélyítése volt a főcél s csak másodsorban a világi műveltség megadása. A jezsuiták katolikus gimnáziumai és konviktusai épúgy mint a protestáns kollegiumok feladataikat a klasszikus műveltség megadásával igyekeztek megoldani, azonban a túltengő latin-tanítás, az alakíthatóságokhoz való merev ragaszkodás s a haladó kor kívánalmai iránt tanúsított érzéketlenség folytán lassankint kiélték magukat, eltespedtek.

A francia „felvilágosultság” terjedő eszméi, Rousseau hatása, az állam mindenhatóságának gondolata, a természettudományok rohamos haladása a XVIII. század második felében, általános meggyőződéssé érlelik azt a felfogást: hogy az iskola nemcsak felekezeti ügy, hanem elsősorban politikum. Az iskolaügy első nagyobb szabású rendezése nálunk *Mária Terézia* nevéhez fűződik, aki az 1777-ben életbeléptetett *Ratio educationis*-sal (Nevelési szabályzat) a modern iskola alapjait megvetette. A Ratio az oktatást nem veszi ki a felekezetek kezéből, hanem állami felügyelet alá helyezi. Szerzői Ürményi József és Tresztyánszky Dániel. Az országot nyolc tankerületre osztották, a középiskolák élére egy-egy főigazgatót, az elemi iskolák élére ugyanannyi tanfelügyelőt állítottak. Az oktatás középpontja a latin nyelv volt, de gondot fordítottak a német nyelv tanítására és belevonták a tanítás keretébe a reális tárgyakat is. Egyik főirányító szempont a Ratio-nál: a *hasznossági elv* érvényesítése. Csak a magyar nyelvnek szerepe volt

alárendelt. A középiskolai oktatás hét évre terjedt: három évi grammatikai, két évi humanisztikus és két évi filozófiai tanfolyamra.

A Ratio gondoskodott még a népoktatásról és tanítóképzésről is. Amikor a pápa a jezsuita-rendet 1773-ban feloszlatta, Mária Terézia a rendnek magyarországi $7\frac{1}{2}$ millió forintot érő vagyonát katolikus iskolák fenntartására fordította. A jezsuita-rend felosztatásával óriási tanárhiány állott be s ezért egyelőre a volt jezsuitákat mellőzni nem lehetett, de kívülük elsősorban piaristákat, azonkívül bencéseket, cisterciákat, premontreieket, pálosokat, minoritákat, ferenceseket és domonkosokat bíztak meg a tanítással. Általában véve a Ratio az oktatás színvonalát a mindenkire egyformán kötelező tantervével és tanrendszerével országosan emelni törekedett. A tanítás célja: vallásos, művelt, hű alattvaló *állampolgárok* nevelése volt.

II. József. 1780 - 1790.

II. József tanügyi rendeletei inkább csak politikai változást mutatnak, mint paedagogiai rendszerváltoztatást. A Rendtartást világi és szabad szellemben módosítja; az istentiszteleten való részvételt korlátozza, a kötelező havi gyónást megszünteti, a Mária-kongregációkat eltörli s a piaristákat kivéve, az összes szerzetesrendeket felosztatja, a tanítást világi papokra és világi egyénekre bizza. Legfontosabb tanügyi intézkedése: hogy az összes iskolákban *a német nyelvet rendelték a tanítás nyelvül.*

A II. József halálát követő, rövid ideig tartó nemzeti felbuzdulás idején az országgyűlésen is foglalkoztak a magyar nyelvű és szellemű oktatás kérdésével.

Országos tanügyi bizottság. 1791.

Az 1791. évi 67. tc. külön országos bizottságot szervez, melynek feladata a Ratio educationis-t módosítani s a legközelebbi országgyűlésre egy nemzeti szellemtől áthatott tanügyi javaslatot beterjesztetni. A bizottság, melynek elnöke Ürményi József volt, 1791. augusztus 12-én Pesten ült össze és 43 gyűlésen tárgyalta a tanügy összes kérdéseit. Az utolsó gyűlést 1793. február 13-án tartották. E gyűlések idején merült fel először *a reáliskola felállításának eszméje* és pedig gróf Török Lajos indítványával kapcsolatban, aki azt javasolta, hogy minden tankerületben egy főelemi iskolát (Normalschule) oly iskolával kell összekötni, mely a gyakorlati életpályák követelményeinek megfelelően a reális tárgyak tanítására az eddigi iskoláknál jóval nagyobb súlyt helyez. E terv megvalósulását a francia forradalom és azt követő napoleoni háborúk akadályozták meg.

A II. Ratio educationis. 1806.

Az 1806-ban rendeletileg életbeléptetett *második Ratio educationis* egy-két helyes elvet tartalmazó vonatkozáson kívül nem sokat változtatott a Mária Terézia-korabeli taurendszeren. A középiskolai oktatás idejét nyolc évre emelték (négy évi grammatikai, két évi humanisztikus és két évi filozófiai tanfolyam). Fegyelmi tekintetben visszaállították az első Ratio szigorú szabályait. A protestáns iskolák bizonyítványait állami érvénnyel ruházták fel. A katolikus iskolákban a tanítást ismét az 1802-ben udvari rendelettel visszaállított bencés-, premontrei- és cisztercita-rendekre bízák.

A reformországgyűlések idején (1825—1848) öntudatra ébredt nemzeti szellem a tanügyet sem hagyta érintetlenül.

A reáliskola eszméjét Vécsey báró már az 1825—27. évi országgyűlés egyik kerületi ülésén vetette fel, az 1832—36 évi országgyűlés pedig már tüzetesen foglalkozott a „Mű-Egyetem” és „Reáliskola” gondolatával. A viták folyamán elhangzott üdvös eszmék megvalósulását a bécsi kormány gyarmati politikája akadályozta meg, mely minden lehetőet elkövetett, hogy a nemzet művelődési hajlamát és haladási vágyát mindenképen megakassza. A reformországgyűlések idejének legjelentősebb tanügyi „vivmánya” az 1844. évi II. tc., mely kimondja, hogy az oktatás nyelve az összes hazai iskolákban a magyar legyen.

Organisations-Entwurf. 1850.

Az 1848—49. évi eseményeket követő abszolutizmus idején az 1850-ben életbeléptetett *Thun-féle Organisations-Entwurf* szabályozta a közoktatást. Magyar nemzeti szempontból gyászosemlékü, de paedagógiai tekintetben jelentékeny mű, mely általában véve igen helyes elveket foglal magában s a tanítás színvonalát emelte. A nyolcosztályu humanisztikus gimnázium mellett (a III. osztálytól kezdve kötelező görög nyelvtanulás) az új Szabályzat felállítja a hat osztályu reáliskolát, mint előkészítő iskoláját a gyakorlati iparnak s mint középiskoláját a technikai felsőiskolának. Az Entwurf reáliskolájának célja volt: általános műveltséget nyújtani a klasszikus nyelvek tanulása nélkül s egyuttal középfoku előképzést adni a földművelő-, iparos- és kereskedőpályákra s ezenfelül előkészíteni a technikai intézetekre. Az Entwurf ezenkívül életbeléptette a gimnáziumi *érettségi vizsgálatot* s behozta a szaktanítást (eddig u. i. minden osztályban egy tanár tanította az összes tárgyakat, ezután majdnem minden szakra külön szaktanárt alkalmaztak). A népiskolákra vonatkozólag elrendelte az általános tankötelezettséget s életbeléptette az ismétlő- és vasárnapi iskolákat.

Az Entwurf tanítási módszere 1875-ig maradt fenn, amikor Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter a *reáliskolát is nyolcosztályúvá emelte s érettségi joggal ruházta fel.*

1883. XXX. tc.

A középiskolák újabb szervezése Trefort Ágoston miniszter nevéhez fűződik, aki az 1883 évi XXX. tc. ben megalkotta az u. n. középiskolai törvényt. E törvény az összes hazai középiskolákat egyesíti egy közös célban; a magyar állam érdeke először ebben nyer határozott törvényes biztosítékot, mivel a nem magyarajku középiskolákban is megköveteli a magyar nemzeti kultúra és nyelv rendszeres ismeretét. E törvény mondja ki először határozottan, hogy középiskola néven csak a gimnáziumok és reáliskolák értendők s egyuttal meghatározza a középiskolák célját. *A középiskolának az a feladata, hogy az ifjúságot magasabb általános műveltséghez juttassa s a felsőbb tudományos képzésre előkészítse.* A gimnázium e feladatot a mindenirányu humanisztikus, főleg az ó-klasszikai tanulmányok segélyével, a reáliskola pedig főleg a modern nyelvek, a mennyiségtan és természettudományok tanítása által oldja meg. Mind a gimnázium, mind a reáliskola nyolcosztályú. A nyolc osztályt végzett tanulók érettségi vizsgálatot tesznek. A gimnáziumi érettségi vizsgálat általában a főiskolákra való felvételre, a reáliskolai érettségi vizsgálat azonban csak a műegyetemre és a tudományegyetemek matematika-természettudományi karára, nemkülönben a bányászati, erdészeti és gazdasági akademiákra való felvételre jogosít. A reáliskolai érettségi bizonyítvány alapján azok, akik a latin nyelvből sikeres vizsgálatot tesznek: az egyetem orvosi és jogi karába, akik pedig a latin és görög nyelvből sikerrel vizsgáznak: az egyetemek bármely karába felvehetők. Kormányzási szempontból a középiskoláknak három csoportját különbözteti meg a törvény: 1. a miniszter rendelkezése alatt állanak: az állami és kir. katolikus középiskolák; 2. a miniszter közvetlen vezetése alatt állanak: a szerzetes-rendi, kath. főpapi alapítványokból és az erdélyi statustól fenntartott középiskolák, továbbá a törvényhatóságoktól, községek, társulatoktól és magánosoktól fenntartott középiskolák; 3. az állam felügyelete alá tartoznak: az ág. h. ev., ref., unitárius, szerb görög-keleti, román görög-keleti és újabban izraelita egyházaknak iskolái.

Fontos rendelkezése a törvénynek még az is, hogy középiskolában rendszerint csak képesített tanárok alkalmazhatók, a képesítés megadását azonban az állam egyedül magának tartja fenn.

A középiskolák *jelenlegi* szervezetét az 1924. XI. t.-c. szabályozza (Lex Klebelsberg). E törvény szerint a középiskolának az a feladata, hogy a tanulót vallásos alapon erkölcsös polgárrá nevelje, hazafias szellemben magasabb általános műveltséghez juttassa és a felső tanulmányokhoz szükséges szellemi munkára képessé tegye. A középiskolának 3 faja van: gimnázium, reálgimnázium és reáliskola. A közös nemzeti tárgyakon kívül a gimnázium a középiskola feladatát a minden irányu humanisztikus, elsősorban latin- és görögnyelvi és irodalmi tanulmányokkal, a reálgimnázium főleg a latin- és modernnyelvi tanulmányok segítségével, a reáliskola különösen a modern nyelvek és irodalmak, úgyszintén a mennyiségtan és természettudományi tárgyak tüzetesebb tanításával oldja meg 1. § Egyik legfontosabb rendelkezése ennek a törvénynek a középiskolák egységes jogosítása Az 1924. évi XI. t.-c. 16. §-a a fiúközépiskolai érettségi bizonyítványnak valamennyi főiskolára való egységes jogosítást ad. Ez a teljes egyenjogosítás a reáliskola régi sérelmét végleg megszüntette.

Első reáliskolák.

A reáliskola gondolatát a közszükséglet teremtette meg a XVIII. században. A technikai tudományok haladása folytán, az ipar és kereskedelem fellendülése következtében megvagyonosodott művelt középosztályt, különösen a városi polgárságot nem elégítette ki a tisztán humanisztikus nevelés, a kor utilitáris szelleme is a gyakorlati művelődésnek megfelelő és szakismereteket nyújtó reális irányu iskolának felállítását sürgette. Németországban először *Semler Kristóf* 1738-ban *Halle* városában nyitotta meg „matematikai és mechanikai reáliskola”-ját. 1747-ben *Hecker Gyula János* *Berlinben* alapította meg az első „királyi” reáliskolát. *Bécsben* 1771-ben nyílt meg a badeni születésű *Wolf János György* vezetése mellett az első reáliskola, mely célul tűzte ki, hogy az ifjúság 2 év alatt a kereskedelemhez szükséges összes segédtudományokat elsajátíthassa. Ez a reáliskola félévi tanulmányokra oszlott napi 5 órai tanítás mellett s legalább 15 éves növendékeket foglalkoztatott. A bécsi reáliskola felállítása után keletkeztek a *brünni* (1811), *trieszti* (1817), *lemergi* (1817), *gráci* (1841) stb. reáliskolák. Nálunk *Pozsony*, *Sopron*, *Pest* és *Győr* (1850) voltak az elsők.

A gyakorlati élet céljainak megfelelő, reális irányu iskola eszméje nálunk Magyarországon csak lassan vert gyökeret, s itt is elsősorban a német lakosságú városokban. A reáliskola első magyar tervezetét *Vállas Antal* kiváló matematikus (szül. 1809-ben *Pesten*,

meghalt 1869-ben New-Orleansban) készítette alapos tudásra és széles látókörre valló tanulmányában egy felállítandó magyar műegyetem és az erre előkészítő középiskola számára 1841-ben. Széchenyi István 1844 tavaszán „Magyarország kiváltságos lakosához” írt munkájában 5 „reál-tanodának” azonnal való megnyitását követeli Sopron a legelső hazai városok közé tartozik, melynek értelmes polgársága korán belátta, hogy az elemi iskolai képzés még nem elegendő ahhoz, hogy a haladó kornak megfelelő művelt polgári osztályt képezzen, a városban működő két humanisztikus középiskola pedig nem azokat az ismereteket nyújtja, amelyekre egy kulturvárosban lakó iparos és kereskedői osztálynak, vagy más gyakorlati életpályára készülő ifjunak elsősorban szüksége van.

2. Az ág. h. ev. jellegű reális irányu tanfolyam Sopronban 1836.

Egy reális irányu iskola alapításának eszméje városunkban legelőször az ág. h. ev. konventben merült fel. A soproni ág. h. ev. konvent 1834. évi augusztus hó 31-én tartott gyűlésén foglalkozott egy oly irányu iskola felállításának tervével, amelyben azok az ifjak nyernének továbbképzést, akik ipari vagy kereskedői pályára készülnek s akik oly tárgyakban nyernének oktatást, amelynek közvetlen hasznát vehetnék, hogy hivatásuknak teljességgel megfelelhessenek. A konvent azonnal egy bizottságot küldött ki a maga kebeléből azzal a megbízással: hogy az ily irányu iskola felállításának módozataira vonatkozó javaslatát a legrövidebb időn belül terjessze a konvent elé.

A kiküldött bizottság 1834. évi november hó 2-án tartott gyűlésében tárgyalta az ügyet s javaslatát írásban terjesztette a konvent elé, mely azt már november 23-án tartott gyűlésén újból tárgyalás alá vette s egy iskolai bizottságot alkotott, melynek elnökévé a konvent elnökét Laitner Xav. Ferencet választotta, ki egyuttal a város polgármestere is volt. A Laitner polgármester elnöklete alatt működő iskolai bizottság 1835. évi február 4-én tartott gyűlésén egy 2 tanfolyamu iskola szervezését javasolta, amelyben a tanítás délelőtt 10-től 12-ig és délután 2-től 4-ig tartson, egyuttal indítványozta, hogy az iskola 1835. évi szeptember 1-én megnyitassék. A terv keresztülvitele egyelőre nem sikerült. Az új iskola eszméje azonban már annyira megérett, életbeléptetése annyira közzükségletté vált, hogy azt többé elejteni nem lehetett. Az ág. h. ev. konvent 1836. évi február 6-án tartott gyűlésén már megint szóba került s a konvent egy újabb bizottságot küldött

ki a polgári igényeknek megfelelő iskola megszervezésére. Ez a bizottság, melynek elnöke a költő Kis János szuperintendens volt, 1836 évi június hó 1-én tartott tanácskozása alkalmával egy terjedelmes és az oktatás minden ágára kiterjedő javaslatot készített, egyuttal rámutatott, miként lehetne az iskolai tanítást a gyakorlati élet követelményeivel szorosabb összhangba hozni. A konvent 1836. évi július hó 31-én tartott gyűlésén nemcsak magáévá tette a bizottság javaslatát, hanem egyuttal határozatilag kimondotta, hogy a reális irányu tanfolyamot 1836. évi szeptember 1-én megnyitja. A hozott határozat alapján *a soproni ág. h. ev. a konvent a 3 félévre tervezett reális irányu tanfolyamot 1836. évi szeptember hó 1-én megnyitotta* s a tanítással Poszvék Keresztély ág. h. ev. gimnáziumi tanárt bízta meg, aki a tanfolyamot 1840-ig vezette, amikor soproni ág. h. ev. lelkészé megválasztatván a tanfolyam vezetését Pertzel János ág. h. ev. elemi iskolai tanító vette át s azt 1853-ig vezette. A tanfolyam rendszerét, módszeres utasításait Pecz Lipót soproni ág. h. ev. lelkész dolgozta ki s azt a konvent el is fogadta. A tanfolyam ipari és kereskedői pályára készülő, 12—15 éves ifjak számára alakult, kik az elemi ismereteket már elsajátították. A tanfolyam 3 félévből áll, heti 12 órai tanítással. Az I. félév tárgyai: mennyiségtan, földrajz és beszédgyakorlat. A mennyiségtanra minden nap egy-egy, hetenkint összesen 6 óra fordítandó; elvégzendő anyag: törtek, egyszerű és összetett hármasszabály, társaság szabály, vegyítés szabály, kamatszámítás, pénzismeret, terület-, űr- és súlymérték. A földrajzra délutánonként heti 4 óra, beszédgyakorlatokra heti 2 óra fordítandó. A II. félév tárgyai: szépírás heti 4, mérés tan heti 4 és történelem heti 4 órában. A III. félév tárgyai: stilisztika heti 6, természetrajz heti 4, történelem heti 4, technológia heti 2 órában. A II. és III. félév után vizsgálatra bocsátandók az ifjak; a vizsgálat napjai: Gyertyaszentelő (febr. 2.) és Péter Pál (jun. 29.) délutánjai. Ez a tanterv bármilyen érdekes és a gyakorlati élethez simuló, mégis csak keresztülvihetetlen, mivel a kitűzött tananyag nem áll arányban az előadásra és megtanulásra szánt idővel. Ily nagy anyagot lehetetlen heti 12 órában egy félév alatt úgy feldolgozni, hogy azt a tanulók el is sajátíthassák. *Ez a 3 féléves tanfolyam nem is tekinthető redliskolának*, legfeljebb egy elméletileg szépen megtervezett, de gyakorlatilag kevés eredménnyel járó kísérletezésnek. A tanfolyam mindamellett 1853-ig fennállott; 1836-tól 1849-ig a lyceumi épület u. m. „donatus“-osztályának (I. o.) tantermében volt elhelyezve, 1859-től 1853-ig a Szent György-utca 12. sz. u. n. Eggenberg hercegnő házában.

3. A kath. jellegű városi reáliskola Sopronban 1850—1868.

Az „Entwurf” reáliskolája 1850.

A reáliskolát az Ausztriában 1849-ben kiadott, nálunk pedig 1850-ben kötelezővé vált *Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen* nevű rendelet, röviden mondva: az „Entwurf” nevű szabályzat léptette életbe s Thun Leo gróf (1811—1888) osztrák kultuszminiszter nevéhez fűződik. Az Entwurf főbb vezéreszméi: kettős középiskolai rendszer (gimnázium és reál) és a szaktanítás (lásd feljebb). A reáliskola célja: az általános műveltség megadása, a gyakorlati életpályákra és a politechnikumra való előkészítése.

A 6 osztályu reáliskola 2 tagból állott: 3 osztályu alreálból és 3 osztályu főreálból. Az Entwurf reáliskolájának tantervi vázlata és heti órabeosztása a következő volt:

Tantárgy	I. o.	II. o.	III. o.	IV. o.	V. o.	VI. o.	Összesen
Vallás tan	2	2	2	2	2	2	12
Anya nyelv	4	5	3	5	5	5	27
Második élő nyelv	4	3	3	5	5	5	25
Történelem	—	—	—	3	3	3	9
Földrajz	2	2	3	—	—	—	7
Mennyiségtan	5	5	3	5	4	4	26
Természetrajz	5	4	—	4	2	—	16
Természettan	—	—	—	—	4	5	9
Technologia	—	—	5	—	—	—	5
Áruismeret	—	—	I. félév 2 II. félév 5	—	—	—	2
Rajz	5	5	6	6	6	6	33 ill. 35
Szépírást	2	2	2	—	—	—	6
Összesen	29	18	28	30	30	30	177

Bach-korszak. 1850—1860.

Az 1848/49. évi szabadságharc vérbefojtása után dühöngő osztrák katonai diktatúrát 1850 elején a polgári abszolutizmus követte, melyet Bach-korszak néven nevez történelmünk (1850—1860). A magyar alkotmány megszűnt, az ország Erdély, Horvátország és a temesi bánság elszakításával megsemmisített, a közigazgatás, bíraskodás osztrák mintára szerveztetett, a magyar nyelv helyébe mindenütt a német lépett. A városok és megyék önkormányzata megszűnt, élükre kinevezett császári hivatalnokok kerültek. A szorosán vett Magyarország öt kormányzati kerületre oszlott (Budapest, Pozsony, Sopron, Kassa és Nagyvárad). A kerületek alsóbb igazgatási területei voltak: a megyék és járások. A kerületek élén császári biztosok, a megyék élén

megyefőnökök, a járások élén főszolgabírák állottak. A soproni kerülethez tartozott: Sopron, Moson, Győr, Vas, Veszprem, Zala, Tolna, Somogy és Baranya vármegye.

Iskolai tekintetben a régi tankerületi királyi főigazgatóságok megszűntek, helyüket a kerületi biztosok töltötték be, kik tanulmányi ügyekben közvetlenül a bécsi cs. k. vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak voltak alárendelve.

**A városi kath. jellegű kétosztályu
reáliskola megalapítása. 1850.**

A soproni kerület biztosa: Hauer István báró már 1850. január 30-án felszólítást intézett a város tanácsához, hogy az „Entwurf” értelmében mielőbb gondoskodják egy alreáliskola felállításáról és pedig olyképen, hogy az a népiskolával szerves kapcsolatban álljon, egyuttal megküldi az „Entwurf”-ban előírt tantervet a tanórákkal együtt.

Sopron város tanácsa a rendelet vétele után egy bizottságot küldött ki, melynek tagjai voltak: Ráeh Sal. Ferenc városi plebános, Toepler A. Károly, Hofer Péter és Kloiber József városi képviselők, továbbá Kár József, Hahnenkamp József, Steinacker Károly, Eichberger József és Kurzweil Ferenc tanítók, végül Tsehekl József és Kania Ferdinand városi tanácsosok. A bizottság 1850. február 14-én kelt javaslatában egy kétosztályu katolikus jellegű városi alreáliskolának életbeléptetését javasolja, miután ág. h. ev. reális irányu tanfolyam ugyanis van s helyéül a katolikus elemi iskola épületének egyik földszinti lakását ajánlja.

A városi tanács a bizottság javaslata alapján 1850. február 20-án a soproni kerület császári biztosához következő felterjesztést intézte: A város készséggel hajlandó egy kétosztályu reáliskolát felállítani és pedig olyképen, hogy abba ugy a kath. normáliskolát, mint pedig az ág. h. ev. elemi iskolát végzett tanulók átléphetnek. A hitoktatást mindakét felekezeti képesített lelkészei végzik. A reáliskolai tanárokat a város fizeti, a város választja és pedig pályázat útján, de csakis az állam által képesített tanerőket alkalmaz, fizetésüket évi 700—800 forintban állapítja meg. Az iskola megnyitását 1850. október elsejére tervezi. A kerületi biztos azonban ugy látszik, nem volt megelégedve a tanács felterjesztésével, mivel 1850. március 14-én kelt átiratában figyelmezteti a tanácsot, hogy az 1849. évi november hó 6-án kelt 2663. sz. rendelet 12. §-a szerint kétosztályu reáliskola csak ott nyitható meg, ahol az szoros kapcsolatban áll a népiskolával, ahol tehát a népiskola negyedik osztályának két tanfolyama van s azokat a tárgyakat tanítják, amelyekre a reáliskolába lépő tanulónak szüksége

van (rajz, geometria, stereometria, mechanika, építéstan). Mivel azonban a kath. elemi iskolának negyedik osztálya teljesen hiányzik, a tanács gondoskodjék először annak megszervezéséről; ezzel kapcsolatban az ág. h. ev. elemi iskola is kiegészítendő a negyedik osztállyal. A városi tanács 1850. évi április 20-án tartott gyűlésén nemesak az elemi iskolák negyedik osztályának megszervezését határozta el, hanem a kétosztályú katolikus reáliskola felállítását is. *A városi kath. alreáliskola első évfolyama 1850. évi október hó 1-én meg is nyílt. A mai soproni állami Széchenyi István reáliskola alapítási évének tehát az 1850. esztendő-t kell tekinteniünk.* A városi kath. reáliskola 1850-től 1856-ig a Városmajor (Várkerület 44. sz.) első emeletén volt elhelyezve; 1857-től kezdve a „Városi elemi iskolai épület”-be költözött (a mai állami reáliskola helyére)

4. Az ág. h. ev. alreáliskola Sopronban 1853—1868.

Az ág. h. ev. alreáliskola megalapítása 1853.

Az „Entwurf” követelményeinek megfelelően az ág. h. ev. hitközség is négyosztályúvá fejlesztette elemi iskoláját s 1853-ban szintén felállította *kétosztályú ág. h. ev. reáliskoláját*, melynek vezetésével Laehne Frigyes, a felsőlövői ág. h. ev. gimnázium tanárát bízta meg. Laehne Frigyes hamarosan belátta, hogy a kétosztályú csonka alreáliskola a várt kívánalmaknak nem felel meg s már 1856-ban javaslatot tett az ág. h. ev. konventnek a meglevő kétosztályú reáliskolának négyévfolyamúvá való kiegészítésére.

Laehne tervezetét a Soproni Kerületi Ipar- és Kereskedelmi Kamara is támogatta, ezenkívül még 75 tekintélyes városi polgár is, aminek eredményeképpen az ág. h. ev. hitközség az 1857/58. tanév elején az ág. h. ev. reáliskola III. osztályát, az 1858/59. tanévvel pedig a IV. osztályt is megnyitotta.

Az ág. h. ev. reáliskola osztályai részben a Dóm-káptalannal szembenfekvő Eggenberg-féle házban (Szent György-utca 12.), részben a szomszédos Löffelholz-féle házban voltak elhelyezve (Szent György-utca 10.).

Amikor Laehne Frigyes 1860. július havában a tanári állásról való lemondását az ág. h. ev. konventnek benyújtotta azzal a megalapozással, hogy egész paedagógiai erejét és tehetségét az általa alapított magánintézetnek akarja szentelni, az ág. h. ev. reáliskola rohamosan hanyatlani kezdett. *Most tehát két reáliskola volt Sopronban*, de egyik sem felelt meg hivatásának; a reális irányú kiképzésre, a technikai tanulmányok folytatására egyik sem volt alkalmas. Különösen

az ág. h. ev. reáliskola néptelenedett el, úgy hogy az ág. h. ev. konvent már 1860. július 19-én tartott gyűlésén az ág. h. ev. reáliskolának két tanfolyamra való leszállítását kimondotta és a két osztály tanításával Ulber Mátyás és Rösch Frigyes tanárokat bizta meg

5. A hitfelekezeti jelleg nélküli Sopron városi reáliskola 1868—1876.

A provisorium kora 1860—1867.

Az abszolutisztikus kormányzat megszüntetésével (1860.) visszaállított m. kir. helytartótanács a reáliskolákon semmit sem változtatott, ezekben az iskolákban továbbra is az „Entwurf“ utasításai maradtak irányítók. A tanügy a M. Kir. Helytartótanács ügykörébe utaltatott, a középiskolákra nézve a tankerületi kir. főigazgatóságok újból felállítottak. A helytartótanács már 1862. július 12-én kelt leiratában tudtja a városi tanáccsal, hogy „Öfelsége Dr. Kúdas Rudolfot, a csornai premontrei kanonok-rend kanonokját a győri tanulmányi kerület főigazgatójává kinevezte, egyuttal értesíti a városi kath. reáliskola igazgatóját, hogy ezentul ne közvetlenül a Helytartótanácsához, hanem a tankerületi Főigazgatósághoz küldje felterjesztéseit“.

A városban működő két reáliskola jövőjéhez fűzött remények nem teljesültek. A gyakorlati életpályákra lépő ifjak beérték a népiskolában szerzett ismeretekkel, a tudományos pályára készülő ifjuság pedig szívesebben iratkozott a helybeli két gimnáziumba. Különösen az ág. h. ev. reáliskolát látogatták kevesen; ebben az iskolában a tanulók száma mindössze 23 és 50 közt változott, míg a kath. reáliskolában 41 és 79 volt a tanulók minimumának és maximumának száma.

A Széchenyi-reáltanoda terve 1861. V. 14.

A város vezető emberei és tekintélyes polgárai már régóta foglalkoztak a két felekezeti reáliskola egyesítésének és egy főreáliskola felállításának gondolatával. Ez az eszme hatotta át a városi képviselő testület tagjait akkor is, amikor 1861-ben Széchenyi István gróf emléke iránt érzett kegyeletet tiszteletüket maradandóképen akarták kifejezésre juttatni. A város képviselőtestülete ugyanis 1861. évi május hó 14-én tartott közgyűlésében Kánia Ferdinand polgármester elnöklete alatt a következő egyhangu határozatot hozta:

1. hogy egy Széchenyi-alapítvány alkottassék, melyből évenként egy reáltanodai növendék segélyezettnek;
2. hogy Széchenyi díszes arcképe a tanásterem részére megszereztessek;
3. hogy egy a Deák-kúttól a Széchenyi-térre készítendő vízvezetés által emitt egy ugrókút építtessék; végre
4. hogy a nagy magyar, boldogult gróf Széchenyi István emlékének dicsől-

tésére és Sopron városának e szorosabb köréhez tartozott halhatatlan hazafi iránti különös kegyeletének örökítésére a róla nevezett téren egy méltó emlékszóbor állíttassék és minthogy a halhatatlan hazafi különösen a gyakorlati államgazdaszat és iparüzlet terén szerezte mind magasztos teremtmő ereje, mind számtalan áldozatok árán babérait, a közgyűlés e nagy férfiú emlékét úgy véli méltóan dicsőíthetni, ha dicsőített nevét e téren adja át a hálás utókornak. Mi végett elhatározza: hogy városunkban egy nyílt oly égető szükséggyé vált főreálltanoda állíttassék fel, hol minden valláskülönbség nélkül képeztetnek az ifjak, mely tanoda „Szent-chenyi” nagy nevét viselendő.

A főreáliskola eszméjének felvetésétől annak megvalósításáig még erős küzdelmet kellett megvívni, még sok akadályt kellett elhárítani. A két felekezeti alreáliskola egyesítésére és fokozatos fejlesztésére vonatkozó első lépést Sopron város tanácsa 1863. évi április hó 14-én tartott tanácsülésén tette meg, felterjesztést intézvén ez ügyben a kir. Helytartótanácsához. A Helytartótanács 1864. augusztus 30-án kelt leiratában elvileg hozzájárul a két alreáliskola egyesítéséhez s egy közös 3-ik reálosztály, valamint egy később felállítandó főreáliskola létesítéséhez, de ezúttal hangsúlyozza, hogy előbb az ág. h. ev. hitközségnek, mint érdekelt félnek hozzájárulása is kikérendő. A város azonnal közölte a Helytartótanács leiratát az ág. h. ev. konventtel, mely 1864. szeptember 27-én tartott gyűlésén a következő határozatot hozta: A konvent örömmel pártolja egy városi főreáliskola alapítását, de saját egyházi érdekeinek megóvása céljából kívánja, hogy egy alapító oklevél szerkesztessék, amelybe a következő pontok vétessenek fel: Az alapítandó főreáliskola a teljes paritás alapján álljon. Vezetését és felügyeletét szintén a paritás alapján összeállítandó iskolai bizottság vegye át. A tanárok felerészben katolikusok, felerészben evangélikusok legyenek, kiket a városi hatóság választ. Az igazgatót a tanári karból a paritás szigorú megtartásával a városi hatóság válassza 3—3 évre úgy, hogy a katolikus után evangélikus következzen és viszont. A hitoktatás, valamint a történelem tanítása mindig az illető felekezeti tanárookra bízassék. Az összes költségeket a város tartozik viselni a konvent legesekélyebb megterhelteése nélkül. Az evangélikus alreáliskolán működő és véglegesített tanárok a főreáliskolához áthelyezendők. Végül kijelenti a konvent, amennyiben kívánságai nem teljesülnének, mostani alreáliskoláját tovább is változatlanul fenn fogja tartani. A városi tanács 1864. évi november 26-án tartott gyűlésén e feltételeket teljességgel elfogadta s a konvent feltételeit 1865. évi január 5-én, a m. kir. Helytartótanácsához pártolólalag felterjesztette. A m. kir. Helytartótanács 1866. évi március 29-én kelt leiratában a következő lényeges határozatot hozta: a két alreáliskolának vegyes vallásu és jellegű főreáltanodává leendő átalakítására

az engedélyt elvileg megadja, ha az iskola felállítására és fenntartására szükséges költségeket a város vállalja. A tanárok számát illetőleg kimondott vallási egyenlőség a tanügy érdekében nem eszközölhető. Az igazgató választására kimondott elv, mely szerint az a paritás elvéhez képest 3 évre volna választandó, a tanfegyelem érdekében sem helyeselhető; az igazgatói állás a vallási különbségnek tekintetbevétele nélkül állandó időre töltendő be a kormányhatóság végleges megerősítése mellett. A két alreáliskolánál jelenleg végleges alkalmazásban levő tanerők a főreáliskolához csak abban az esetben vehetők át, ha a főreáltanodai tanári vizsgálatnak sikeres letétele után az előírt képességet igazolni tudják, vagy pedig azt utólag megszerzik. Végül a felállítandó főreáltanoda belső szervezetének egyéb minden pontjára nézve a hasonló főreáltanodáknál fennálló szabályok szorosan követendők lesznek. A Helytartótanácsnak ez a leirata nagy elkedvetlenedést idézett elő a jogaira és egyházi érdekeire egyaránt féltékeny ág. h. ev. hitközség kebelében; a konvent 1867. április 15-én tartott gyűlésén arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Helytartótanács által kívánt módosításokat nem fogadja el, de indítványozza: terjeszsen fel a város a most (1867. február 17-én) kinevezett m. kir. Miniszteriumhoz újabb kérelmet, hogy ezt a jól megfontolt és a város viszonyaiban mélyen gyökeredző kívánságot és az annyira szükséges és óhajtott intézet létesítését megengedni kegyes legyen. A városi hatóság azonban most már maga is módosításokat javasolt, az ág. h. ev. konvent is engedett merev álláspontjából s elfogadta a városi tanács indítványát. Módosított javaslatával a város most újból a Miniszteriumhoz fordult, de felterjesztésére huzamosabb ideig válasz nem érkezvén, 1868. augusztus 12-én tartott közgyűlésén újra foglalkozott a községi reáliskola ügyével s ugyanekkor elfogadott következő „szervezési javaslat”-ot terjesztette fel a Miniszteriumhoz:

1. 1868. évi október 1-vel Sopron városában egy háromosztályos önálló, minden egyházi befolyástól független, tehát nem felekezeti alreáliskola lesz életbe léptetendő. Az új alreáltanoda a kormány felügyelete alatt minden más idegen befolyás kizárásával a város közönsége alatt és közvetlen az általa választandó igazgatóság alatt áll.

2. A jelenleg fennálló városi kath. kétosztályos alreáltanoda említett naptól kezdve megszűnik, helyiségei, valamint tanszerei az új reáltanodáé lesznek.

3. Az ág. h. ev. konvent felszólítandó, hogy reáltanodáját a jövő tanév kezdetével szüntesse meg s értesítse a várost: mennyire rugtak az eddigi fenntartási költségek, hogy azokat a házipénztárból az 1861-ben oktatási célokra megszavazott átalányból a felállítandó új alreáltanoda költségeinek fedezésére levonni lehessen; az általa alkalmazott két alreáltanító a nemfelekezeti tanodán fog alkalmazást találni.

4. Ezen új, nem felekezeti háromosztályos alreáltanoda életbeléptetése

íránt hozott határozatról a nm. V. K. M.-hoz jóváhagyás végett jelentés teendő.

5. Az évi tandíj minden tanuló után 10 frt.-ban állapíttatik meg, mely összeg a házipénztárba fizetendő. Ezenkívül könyvtári és tanszerekre külön 8 frt fizetendő.

A Miniszterium a felterjesztett javaslatot azonnal jóváhagyta. E helybenhagyó határozat a *városi reáliskola alapító-oklevele*, tartalma szószerint a következő:

Vallás és Közoktatási Magyar Kir. Ministerium. 13,371. sz.

Sopron sz. kir. város közönségének.

Múlt évi augusztus 14-ikén 2875. és folyó évi augusztus 5-ikén 2340. sz. alatt tett előterjesztés folytán megengedem, hogy az ottani kath. és evang. alreáltanodák egyesítése által a város költségén főreáltanoda felállíttassék, s e célból már a legközelebbi tanévben a 3-ik osztály életbe léptessék.

E tekintelben — minthogy a felterjesztett alapítványi okmány tervezete több oly részletet tartalmaz, mire nézve a lörvényhozás fogván intézkedni, jelenleg végmegállapodást eszközölni úgy sem lehet, — egyelőre csak azon feltételekkel kívánám megállapítani, melyek szükségesek arra, hogy a tanítás eredménye biztosíttassék, s a város pártfogó jogának épségben tartása mellett, a kormányt illető felügyeleti jognak kellő gyakorlása megóvassék.

Ezen fentebbi engedélyhez költől feltételek a következők:

1. A két alreáltanodának egyesítése által felállítandó főreáltanoda, mint a város közjövedelmeiből fenntartott reálirányu tanintézet különös hűfelekezeti jelleggel nem bírván, a tanári állomások betöltésénél valláskülömbőség nélkül ugyan, mindazonáltal lehető tekintettel a város különböző hűfelekezeteire, a nagyobb mérvű képzettség határoz.

2. A tanítás sikere s a fegyelem minden oldalról fenntartása a középtanodák szervezeténél fogva okvetlenül azt igényelvén, hogy az igazgatóság állandóan egy egyén által gyakoroltassék: az igazgatói állomásra vallásra való tekintet nélkül a legalkalmasabb tanár nevezendő ki, a különböző érdekek lehetőleg mególván az által, hogy e kinevezés egyelőre a szokásos három próbaév fenntartása mellett ideiglenesen történik és csak azután következik be a végleges megerősítés, amidőn feladatának a pártfogó város kívánalmához s a tanügy érdekéhez képest megfelel.

3. A város mint pártfogó kinevezi az igazgatót és tanárokat és ezek felett a fegyelmi hatóságot gyakorolja, — tartozik azonban a részbeni intézkedéseit, s az eszközölt kinevezéseket a felügyeleti jog kellő gyakorolhatása végett a vallás és közokt. miniszteriumnak följelenteni, — s ezen intézkedések csak akkor vételhetnek fogamatba, ha a ministerium által jóváhagyó tudomásul vétettek, s ellenők észrevétel fenn nem forog

4. A tanítás belkezelését illetőleg tartozik a felállítandó főreáltanoda a hasonló áll. tanodák számára fennálló tantervhez s erre vonatkozó szabályokhoz alkalmazkodni, a felügyeleti jogánál fogva hatáskörében állván a ministeriumnak ennek pontos megtartása felől magának bármikor saját közegei által meggyőződést szerezni.

Miről a város közönségét, fentebbi jelentése mellékleteit visszaküldvén, oly felhívással értesitem, miszerint az engedélyezett főreáltanoda osztályainak fokozatos életbeléptetésére nézve a tantervek előállítására s felszerelése, a taneszközök be-

szerzése s az igazgatói állomás, s a lánsszékek beöltése iránt haladék nélkül intézkedni, s az eredményt annak idejében velem tudatni sziveskedjék. Budán, 1868. évi aug. hó 14-ikén. Miniszter ur meghagyásából az államtitkár Tanárky Gedeon, s. k.

A miniszteriumnak a városi reáliskola felállítását jóváhagyó határozata nagy örömet keltett Sopronban s a városi közgyűlés 1868. évi szeptember hó 2-án tartott gyűlésén az iskola végleges szervezésére vonatkozólag a következő határozatokat hozta:

Az 1868/69 ik tanév kezdetével megnyitandó 3 osztályos alreáltanoda az iskolaház második emeletén helyezendő el (tehát a mai iskolai épületben). Az építészeti bizottság megbíztatik, hogy a szükséges építkezéseket végrehajtsa. Az *oktatási nyelv* néhány tárgynál, amelyeknél az oktatás az által hátrányt nem szenved, a *magyar*, a többieknél pedig a *német*. Szünnap: Szerda és szombat délután. A kath. tanulók szentmisére csak vásár- és ünnepnapokon mennek. A 3 osztályos alreáltanodán az eddigi kath. és evang. alreáliskolák működő tanárai alkalmaztatnak: Fuchs Pál, Rösch Frigyes, Stuppacher Lajos, Ulber Mátyás és Aistlaltner Antal. A kath. hittan oktatása a városi plébános, a többi felekezetek hittanítása az illető gyülekezetek részéről eszközözendő. A tanárok részére kötelező heti óraszám 20.

A város tanácsa ezután még az 1868. évi augusztus 12-én tartott közgyűlés határozatából kifolyólag hivatalból értesíti az ág. h. evang. konventet a városi háromosztályu reáliskolának felállításáról, kéri tehát a konventet, hogy a maga alreáliskoláját szüntesse be. Egyuttal kérést intéz az iskola butorzatának és felszerelésének átengedése iránt. Erre a konvent fel is oszlatta alreáliskoláját és értesítette a várost, hogy azokat a butorokat és felszereléseket, amelyeket a városnak 1852-ben e célra kiutalt 250 frtjából szerzett, valamint azokat is, melyeket ajándéknul kapott a tanári könyvtárral együtt — ingyen, azokat pedig, amelyeket a saját pénzén beszerzett, 163 frt becsárban engedi át a városnak. Ellenben az ág. h. ev. alreáliskola fenntartására a városi pénztárból eddig huzott évi összegről nem hajlandó lemondani. E tekintetben hivatkozik az 1848. XX. tc-re, mely kimondotta a keresztény felekezetek teljes egyenjoguságát, továbbá Sopron város 1861. évi július 3-án tartott közgyűlésének 2662. sz. határozatára, mely szintén kimondotta a kath. és ág. h. ev. egyház és felekezetek egyenjoguságát városunkban. A konvent még azt is elpanaszolja, hogy a város a katolikusokat előnyben részesíti az evangélikusok rovására. A városi tanács erre el is állott a részlegösszeg követeléseitől. Mintán így végre minden nehézség elhárult, *a város 1868. évi október hó 1-én megnyitotta háromosztályu reáliskoláját.*

A városi reáliskola már működésének első évében nagy népszerűségnek örvendett, amit az a körülmény is bizonyít, hogy, bár az iskola megnyitását csak elkésve lehetett a nyilvánosságra hozni, mégis 157 tanuló iratkozott be. Nemesak a hivatalos város, de magánosok

és intézmények is erkölcsileg és anyagilag egyaránt a legnagyobb készséggel támogatták az iskolát. *Első igazgatója Fuchs Pál* volt, aki már a városi kath. alreáliskolánál működött s aki ideiglenes minőségben bízott meg az intézet vezetésével.

Az 1869/70. tanévben megnyílt a IV. osztály is. Ebben az évben a tanulók száma meglepetésszerűen szökött fel 207-re. Miután az I. osztályba kerek 100 tanuló iratkozott be, sürgősen kellett intézkedni ennek az osztálynak párhuzamosításáról. A város a legnagyobb áldozatkészséggel igyekezett az intézetet a kezdet nehézségeinél támogatni, a párhuzamos I. osztályt felállította, tantermet adott s a szükséges felszereléssel is ellátta.

Az 1870/71. tanévben megnyílt az V. osztály is, a tanulók száma 256-ra emelkedett. Ugyanekkor Fuchs Pál ideiglenes igazgató lemondott igazgatói tisztségéről, helyette *Ulber Mátyást* bízta meg a városi hatóság az igazgatói teendők ellátásával, de szintén csak ideiglenes minőségben. A tanulók számának növekedésével az osztályok gyarapodásával az épület, melyben nemcsak a reáliskola volt elhelyezve, hanem a kath. elemi iskola is, egyre szűkebbnek bizonyult. Kisebbség nagyobb tördásokkal a bajon nem igen lehetett segíteni, csak olyan képen, hogy a város a reáliskola részére új épületet emeltet.

Az 1871/72. tanévben a VI. osztály is megnyílt, miáltal a főreáliskola az akkori szervezet szerint teljessé vált. A tanulók száma újból emelkedett és pedig 278-ra. Az épület kibővítése most már elkerülhetetlenné vált. A város nem is késett annak végrehajtásával, még ugyanebben az évben (1872) kibővítette és felépítette a kaszinó felőli szárnyat egészen a laktanyáig (a mai kath. elemi iskoláig). Mindamellett az I. emelet továbbra is a kath. elemi iskola részére volt fenntartva, a reáliskola ezentul is csak a földszint és II. emelet termeit kapta meg. A kaszinó felőli szárny felépítése csak rövid időre segített a helyzeten. Hamarosan tapasztalható volt, hogy az épület két intézet befogadására mégis csak alkalmatlan. A tanári testület ismételtén kérte az egész épületnek átengedését, de kérése hosszú időn át teljesítetlen maradt, a reáliskola csak 20 év múlva, 1892. évi január 1-én foglalhatta el az egész épületet. A szertárak összezsúfolva, a tantermek sem feleltek meg a kívánalmaknak, torna- és díszterem meg egyáltalában hiányzott.

Az 1871/72. tanév folyamán Ulber Mátyás ideiglenes igazgatót a város saját kérelmére felmentette az igazgatói teendők ellátása alól s egyelőre Dr. Wallner Ignácot bízta meg az intézet vezetésével. Még ugyanebben az évben a városi képviselőtestület azzal a kérelemmel fordult a Vailás- és Közoktatásügyi M. Kir. Minisztériumhoz: jelöljön

ki, illetőleg nevezzen ki maga a miniszter az intézet élére egy olyan tapasztalt tanférfit, aki a tanári testületben harmonikus működést létesít, fegyelmet teremt, az egész iskolát céljának megfelelően bölcsen és tapintatosan vezetni tudja. Trefort Ágost miniszter erre 1872. szeptember hó 30 án kelt 24.184. sz. rendeletével *Szlamín Leo* lőcsei kir. kath. főgimnáziumi rendes tanárt nevezte ki az intézet igazgatójává.

A reáliskola fenntartása évről-évre súlyosabb terheket rótt a városra úgy, hogy a már 1868. évi november 25-én tartott városi közgyűlésen felvetett államosítás gondolata egyre jobban érlelődött. Az első lépés az intézet államosítása érdekében az 1873. évi február 27-én tartott városi közgyűlésen történt, amikor egy Flandorffer Ignác, Dr. Schwartz Miklós és Dr. Pottyondy Ágost képviselőtestületi tagokból álló küldöttség szerveztetett azzal a megbízással: kérjék fel a város nevében személyesen Trefort minisztert a reáliskola államosítására. A küldöttség május 15 én fel is kereste a minisztert s kiemelte, hogy a város tanügyi kiadásai az összes hitfelekezetek segélyezésén, a városi felső leányiskola és főreáliskola segélyezése folytán oly nagy méretben növekedtek, hogy a város azokat maholnap képtelen lesz elviselni. Trefort rendkívül szívesen fogadta a város kiküldötteit, kérelmüket: hogy a városnak legalább egy *állami* iskolája legyen, méltányosnak és indokoltnak találta, egyben megígérte, hogy az államsegélyt évi 4000 frtról 8000-re emeli, de hivatkozva az ország súlyos pénzügyi helyzetére, az intézet államosítását egyelőre kilátásba nem helyezheti.

1873. évi október 29-én Trefort Ágost vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Kárffy Titusz és Mészáros Ferenc miniszteri tanácsosok kíséretében meglátogatta az iskolát, a tapasztalt rend, fegyelem és haladás fölött legnagyobb megelégedését fejezte ki. Személyesen meggyőződve az iskola fenntartásának tetemes költségeiről, biztosította a várost az évi 8000 frt államsegélyről s kijelentette, mihelyt az ország pénzügyi helyzete megengedi, az intézetet állami kezelésbe veszi.

Ipar- és kereskedelmi szakiskola.

Még 1871. évi október havában történt, hogy a Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Miniszterium felhívta a tanári testületet a felnőttek oktatására. A tanári kar hat tagja önként vállalkozott erre s a téli hónapokban népszerű előadásokat tartott. E tanfolyamot sokan és buzgón látogatták, miáltal az iskola jó hírneve emelkedett és a beléje helyezett bizalom még inkább megerősödött. *Ezekből a népszerű tanfolyamokból alakult ki 1874-ben a mai „Ipariskola” és 1877-ben az „Alsófoku kereskedelmi iskola”*; előbbi 1908-ig iskolánkban volt elhelyezve, (igazgatói: Szlamín Leo, majd Bella Lajos), előadói nagyobbára

reáliskolai tanárok voltak. Az „Alsófokú kereskedelmi iskola“ 1878/79—1888/89. tanévekben a főreáliskolai tanári testület vezetése alatt állott s csak az 1889/90. tanév elején csatoltatott az állami kereskedelmi iskolához.

Fontos esemény volt a reáliskola történetében a Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Miniszteriumnak 1875. évi június 8-án kelt 12.383 sz. rendelete a reáliskolák teljes és végleges szervezéséről. Ez a rendelet a reáliskolákat nyolcosztályuakká alakította át, egyúttal azt az utasítást tartalmazta, hogy az 1875/76. tanévben a felállítandó VII. osztály, az 1876-77. tanévben pedig a felállítandó VIII. osztály tanulói érettségi vizsgálatnak vetendők alá.

Az iskola államosítása mindinkább közeledett a megvalósuláshoz. Trefort miniszter, aki ebben az időben Sopron városának országgyűlési képviselője volt, több ízben is megfordult a városban s tárgyalásokat folytatott a város vezetőségével az iskola államosítását illetőleg. Miután a város a miniszter feltételeit elfogadta, a tárgyalások kedvező eredménnyel végződtek.

6. Az intézet államosítása 1876.

A Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Miniszterium 1875. évi december hó 20-án kelt leiratában értesítette a várost, hogy a reáliskolát 1876. évi január hó 1-étől kezdődőleg állami kezelés alá veszi. E leirat a hozzácsatolt szerződéssel együtt a Soproni állami főreáliskola alapítólevele s szó szerint a következő:

31,689. szám.

Másolat.

Vallás és közoktatási magyar kir. Miniszter.

Az ottani, eddig a város közönsége által fenntartott reáltanodának állami kezelés alá átvétele iránt létrejött szerződés jóváhagyási záradékkal ellátott egyik példányát oly felhívással küldöm meg a város közönségének, hogy annak hiteles másolatát ez intézet igazgatójának adja ki. Az intézet átvételével annak igazgatóját, Salamin Leó-t, bízom meg; a reáltanoda birtokában levő összes taneszközök- és szerelvényekről az átadáskor három leltár készítenőd, mely egy-egy példányban a városi és reáltanodai levéltárban megtartandó, egy példány pedig ide fölterjesztendő. A tanári személyzet illetményeinek utalványozása előreláthatólag január végéig is el fog húzódhatni; felhívom tehát a város közönségét, hogy az illetményeket január havára előlegképen szolgáltatassa ki s azok a város közönségének még ugyanazon hó folytában visszafizettetnek.

Budapest, 1875. december 26-án.

Trefort Ágoston, s. k.

Jelen másolat hitelcél

R. Ulreich, s. k.
h. kiadó.

Másolat.

Szerződés,

mely a soproni községi főreáltanodának állami kezelés alá átvétele iránt. egyrésről a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszterium, másrésről Sopron szab. kir. város között, a törvényhozás jóváhagyásának fentartása mellett, — a következő feltételek alatt kötött meg:

1. Sopron szab. kir. város kötelezi magát, hogy jelenleg a főreáltanoda és főelemitanoda által elfoglalt, városi tulajdont képező épületet, a város közönsége által elfogadott és 1874. évi szeptember 28-ikról 3043/456. k. szám alatt kelt felterjesztéssel átküldött terv szerint saját költségén átalakítva s az összes 1876. évi január 1-én meglevő és leltárilag átadandó bútorzattal felszerelve, a főreáltanoda és ezzel esetleg kapcsolatosan felállítandó szakiskola számára örökös alapítványkép átadja s az épületet állandóan jó karban tartani fogja. Mignem a kormány által esetleg felállítandó szakiskola életbe lép, a jelenben fennálló társulati ipariskola által igénybe vett helyiségek további használata a kormány részéről engedélyeztetik.

2. Ezen épület Sopron városának tulajdonát képezi s mint ilyen, a telek-jegyzőkönyvbe is bevezetve marad, de a magyar állam részére, a kérdéses épületnek főreáltanodai helyiségekkül való használati joga is a telekkönyvbe kebeleztetik, mely használati jog mindaddig az államot illeti, míg ezen épületet főreáltanodai célokra használja. Egyszersmind kötelezi magát a városi közönség, hogy addig is, míg a fentebbi pontban meghatározott állandó önálló épületet ez intézet kizárólagos rendelkezésére bocsátaná, mire a szerződés jogerőre emelkedésétől számítandó tizenöt évi (15) határidő köttetik ki, a felállítandó 8-ik osztály számára berendezendő és az iskola bútorokkal ellátandó helyiségeket átadja.

3. A város közönsége kötelezi magát, hogy a főreáltanoda fentartási költségeihez, az intézetnek állami kezelés alá vételétől fogva, a szerződés fennálltának egész ideje alatt, évi nyolcezer (8000) forinttal fog járulni, s ezen összeget félévi előleges részletekben a közoktatási tárca javára a kijelölendő magy. kir. állami pénztárba pontosan befizetendi.

4. A főreáltanoda jelenlegi taneszközei és egyéb szelvényei továbbra is es intézet tulajdona maradnak.

5. A tanhelyiségek fűtésére szükséges s egyszersmindenkorra kölcsönös megegyezés útján megalapítandó jó minőségű tüzelőanyagot a város közönsége ingyen szolgáltatja, s helybe szállíttatja.

6. A város közönsége az általa eddig szedett felvételi és tandíjakról lemond s azok jövőre a magyar kincstárt illetendik. Ezen díjak mennyiségére és kezelésére nézve a többi m. állami középtanodáknál érvényben levő szabályok lesznek irányadók.

7. A város közönségének ezen felsorolt hozzájárulása mellett, a főreáltanoda fenntartási költségeit az államkincstár viseli és a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ezen tanintézetet a többi e nemű tanintézetekhez hasonlóan szervezi.

8. A főreáltanodai igazgatót a Vallás- és Közoktatásügyi m. kir. miniszter javaslatára Ő Felsége, a tanárokat a Vallás- és Közoktatásügyi miniszter nevezi ki.

9. Az Intézetnél jelenleg alkalmazásban levő, a város által kinevezett tanárokat, — amennyiben szabályszerű képesítéssel bírnak, — eddigi szolgálati idejöknek annak idejében a nyugdíjba leendő beszámítása mellett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter átveszi.

10. Ezen szerződés, ha az annak tárgyát képező főreáltanoda fenntartási költségeit a törvényhozás engedélyezi, 1876. évi január hó 1-ével lép hatályba, az intézet tehát ezen naptól fogva vétetik át állami kezelés alá.

11. Ezen szerződés mindaddig érvényben áll, míg a két szerződő fél közös megegyezésével fel nem bontatik és a város közönségére nézve az aláírással, a vallás- és közoktatási miniszterre ellenben a törvényhozás jóváhagyásával válik kötelezővé. Ezen szerződésből eredhető minden néven nevezendő perek tekintetében, Sopron szab. kir. város aláveti magát a közalapítványi kir. ügyigazgatóság által tetszés szerint választandó bármely bíróságnak; egyúttal e szerződésből származható minden perekre nézve, nem tekintve a követelés mennyiségét, az 1868 ik évi 54. t. c. 114. és következő §§-alban szabályozott, vagy e helyett a törvényhozás által ezután meghatározandó rövid úton való eljárásba ezennel belenyugszik. Ha pedig Sopron szab. kir. város közönsége az államkinestár ellen bármi címen indítana pert: keresetét csak az általános bírói illetékességi törvények megtartásával és csak azon bíróságok előtt nyújthatja be, hol vagy a közalapítványi királyi ügyigazgatóságnak, vagy pedig azon közalapítványi rendes ügyésznek székhelye van, kinek kerületében Sopron szab. kir. város fekszik. Sopron szab. kir. város közönségének 1875. évi december 15-ikén tartott üléséből. Sopron városa nevében: Kurcz Endre, s. k. kir. tanácsos és polgármester. Ihász Rezső, s. k., főjegyző.

(P. H.)

31.689. sz.

„Jóváhagyom és elfogadom.” Budapest, 1875. évi december 26-ikán. Vallás- és közoktatási m. kir. minister: Trefort, s. k.

(P. H.)

Jelen másolat hitelül:

R. Ubrich, s. k.
h. kiadó.

Az átadás.

Az átadásnál, mely 1876-ik évi január hó 17-ikén és 18-ikán történt, a várost *Finck János* tanácsos, *Husenauer Ágost* főmérnök, *Ambrózy István* számvevő, *Lankányi Károly* és *Dr. Palló Sándor*, köztörv. bizottsági tagok képviselték; az állam részéről *Salamin Leo*, igazgató bizatott meg az átvétellel. Az átadásról, illetőleg átvételről szóló jegyzőkönyveket és leltárakat a bizottság június hó 12-ikén hitelesítette. Az épület egész első emeletét és a földszint egy tantermét egyelőre a kath. elemi iskola foglalta el. Az átvett könyv- és szertárak összes értéke 15,224 frt 74 krt tett ki, amihez még az összes tantermek és az igazgatói iroda bútorzata és teljes felszerelése járult.

7. Az intézet története 1876-tól 1914-ig.

Az intézet államosításával új korszak nyílt meg iskolánk történetében. Ámbár a még felekezeti és később városi reáliskolai tanári testület tagjainak hazafias érzülete minden kétségen felül állott, az intézet szelleme ezekben az időkben Sopron város különleges nyelvi viszonyainál fogva német volt. A kifejezetten magyaros irányu és szellemű tanítás az államosítás óta veszi kezdetét. A tannyelv, mely 1868-ig szinte kizárólagosan német volt, csak fokozatosan vált magyarnémetté, végül pedig teljesen magyarrá. Joggal mondhatjuk, hogy

Sopron megmagyarosításában a soproni állami reáliskola igen jelentős szerepet játszott. Ez a magyarosodás főképen az államosítás és a millenium közt lefolyt esztendőekben történt. A város magyarosító mozgálmaiban a tanári testület tagjai közül különösen Bella Lajos, Kárpáti Károly és Ujvári Béla vették ki részüket és szereztek érdemeket.

Az államosítás évétől kezdve az intézet igazgatói és tanárai egyaránt — a testület tagjainak gyakori váltakozása dacára — mindig a legnagyobb egyöntetűséggel arra törekedtek, hogy az ifjuságot az előirt Tanterv- és Rendtartásnak, valamint a tudományok fejlődésének megfelelően vallás-erkölcsi alapon hazafias szellemben neveljék és oktassák. A tanári testület gondoskodott a tanulók anyagi helyzetének megkönnyebbítéséről, amikor megalakította az *Ifjusági Segítőegyesület*-et (1874). Ebből az egyesületből sarjadzott ki 1893-ban a szegény tanulók nyomorának enyhítésére az u. n. *Betegszoba-alap*; ezzel az egyesülettel kapcsolatban teremtette meg 1899-ben Horvát Rezső tanár az u. n. *Segélykönyvtár*-at, mely olesó pénzért látja el tanulóinkat tankönyvekkel, ami különösen ma a tankönyvdrágaság idején igen nagy jelentőségű. Hogy a tanulóknak alkalmat adjon az iskola keretein belül a szorosan előirt tananyagon kívül való továbbképzésre, a tanári testület megszervezte a *Berzsenyi Önképzőkör*-t (1871), a felső osztályokba járók részére *Francia Társalgó-kört* (1880) alakított, amit újabban (1925) az alsó osztályuak részére a *Német nyelvű tanfolyam* váltott fel, a latin nyelv elsajátíthatása végett pedig *Latin nyelvű tanfolyamok*-at létesített (1870/71).*)

Hogy az elméleti kiképzést a közvetlen tapasztalattal kiegészítse, a tanári testület évről-évre *Szak- és Tanulmányi kirándulások*at rendezett. Mivel intézetünk mindenkor nagy súlyt vetett különösen a reális tárgyak tanítására, intézetünk kiváló kémia tanára s később igazgatója : *Dr. Wallner Ignác* már 1872 óta rendszeresítette a *Vegytani gyakorlatokat*, melyeknek célja az volt, hogy a tanulók az elméleten kívül gyakorlati jártasságot és készséget nyerjenek ebben a tudomány-szakban. Tanulóinknak a *Dr. Wallner* vezetése alatt nyért alapos ki-

*) A reáliskolai rendkívüli latin nyelvű tanfolyamot a V. K. M. 1887. évi 8296. sz. rendelete léptette életbe. (Maig érvényes Szabályzata a V. K. M. 1899. évi 100. 190. sz. rendeletén alapszik). Azóta a latin nyelv tanulására önként vállalkozó reáliskolai tanulók e tárgyból is rendszeres oktatásban részesültek. A latin nyelv tanulása az V. osztályban veszi kezdetét és 4 évfolyamú. A heti órák száma az I. évfolyamban 4, a II—IV. évfolyamokban 3—3. A V. K. M. 1924. évi június 2-án kelt 52846/V. sz. rendelete ezeket a latin nyelvű tanfolyamokat az 1924/25. tanévtől kezdve fokozatosan beszünteti. A latin nyelv tanításáról legújabban a V. K. M. 1926. évi március hó 19-én kelt 3753/1925. oln. sz. rendelete intézkedik, amely a latin nyelvnek, mint rendkívüli tárgynak — az V. o.-tól kezdve — heti 2—2 órában való tanítását szabja meg.

képeztetése a vegytanban iskolánk jóhírnevét igen emelte nemcsak a hazai műegyetemen, hanem a külföldi politechnikumokon is. A vegyelemző gyakorlatok mintájára alakultak meg intézetünkben a *Fizikai* (1911/12—1913/14) és *Biológiai gyakorlatok* (1911 óta); az utóbbiak különösen nagy tetszést és elismerést váltottak ki a sajtó és a város közönsége körében, mely a tanulók e téren kifejtett munkásságával az évenként megtartott biológiai kiállításokon győződött meg. Ugyanezt mondhatjuk az évenként megtartott *Rajzkiállításról* is. Tanulóinknak a geometriai és szabadkézi rajzban való jártassága és ügyessége nem csak a helybeli közönség körében közismert, de elismerést arattunk rajzaikkal a *budapesti* (1875. és 1885.), *székesfehérvári* (1879.), *párisi* (1900.) és *londoni* (1908.) kiállításokon is. Az 1925-ben Budapesten tartott Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen egyik tanulóink díesérő okiratot nyert.

Alkalmat adtunk tanulóinknak az *angol és olasz nyelv* elsajátítására, épügy lehetővé tettük tanulóinknak a *kézügyesség*, (1893—1896. Schranz Károly), *műírás* (1897—1901. Faragó József), *gyorsírás* (1868-ban német, 1872 óta magyar és német), *természetről való rajzolás és festés* (1896—1901. Seemann), *vívás és svéd torna* (1896 óta) tanulását is. Az *egészségtan* tanulása az 1892—93. tanévtől kezdve máig is kötelező a VII. osztályba járó tanulók részére. Mint fentebb említettük a mai *Sopron Városi Ipariskola és Alsófoku Kereskedelmi Iskola* a reáliskola igazgatója és tanári testülete buzgóságának köszöni eredetét.

8. Az intézet története a világháboru idején 1914—1918.

Azt a nyugodt, de biztos haladást, amelyet intézetünk a tanítás és nevelés terén különösen az államosítás évétől kezdve kifejtett s amely időben jó hírnevét megalapozta, az 1914-ben kitört világháboru s az azt követő szomorú esztendőket sok tekintetben megakasztották, haladásában meggátolták. Közvetlenül a világháboru kitörése előtt való időben vonult nyugalomba 44 éves tanári működés után, amelyből 17 esztendőt igazgatói állásban töltött, az intézet régi, érdemes és nagy tapasztalatokkal bíró igazgatója: *Dr. Wallner Ignác*. Ugyanakkor, 1914. március havában betegedett meg az intézet másik oszlopos tagja *Török Mihály* igazgatóhelyettes is. Az intézet vezetését *Dr. Wallner Ignác* ajánlására főigazgatói megbízás alapján 1914. április 20-án ideiglenesen *Dr. Stodolni Gyula* tanár vette át, aki ebben a minőségben 4 hónapon át végezte az igazgatói teendőket. 1914. augusztus 24-én *Rodt Lajos* vette át az intézet vezetését, akit a nm. V. K. M. 1914. július 22-én helyezett iskolánkhoz Beregszászról. *Rodt Lajos*

igazgatónak a háború folyamán nehéz viszonyokkal kellett megküzdnie. Alig foglalta el hivatalát, szeptember 1-én az egész intézetet tartalékkórház céljára foglalták le s csak hosszas utánjárással sikerült az intézet II. emeletét iskolai célra visszaszereznie.

Az I. emeleti helyiségekből csupán az igazgatói iroda a tanári és ifjúsági könyvtár, a földszintből pedig csak a vegytani szertár hagyott meg iskolai célokra. Megnehezítette az adminisztrációt a háborúval kapcsolatosan érkezett rendeletek sokasága és sürgőssége, valamint a hadsegélyezés céljára követelt gyűjtések és árusítások fogantatása is. 1914. szeptember 1-től 1916. január 26-ig a cs. és kir. tartalékkórház, 1916. január 26-tól április 12-ig pedig a cs. és kir. 11. Landwehr gyalogezred pótzászlóaljának II. pót százada használta helyiségeinket. 1916. április 12-től június 24-ig az intézet újból lefoglaltatott segédkórház céljaira. Az 1916/17. tanévben sikerült visszaszerezniünk az I. em. igazgatói iroda és tanári könyvtár közt fekvő 2 termet. Az intézet épülete 1917. augusztus havában újból visszaadott eredeti rendeltetésének.

Az általános mozgósítás még 1914. augusztus hó elején hirtetérre szolgáltatta intézetünk két tagját: *Merényi Gábor* h. tanárt, aki abban az időben önkéntesi évét szolgáltatta és *Révész János* tornatanárt, tartalékos cs. és kir. zászlóst. Szeptember 10-én hadiszolgálatra behívtak *Dr. Müller József* és *Dr. Stodolni Gyula* r. tanárok, népfelkelő hadnagyok. Október hó 1-én *Harsányi Lajos* tanár, B. osztályú népfelkelő a soproni m. kir. honvédfőreáliskolába rendeltetett matematika és fizika tanárnak. 1915. március 15-én *Strauch Jenő* tanár vonult be katonai szolgálatra mint B. osztályú népfelkelő, 1915. március 19-én Horváth Károly pedellus is katonai szolgálatra rendeltetett. Az 1914—15. tanévben a tanítást csak szeptember 24-én kezdhettük meg. (Mivel az épület II. emeletén 9 osztálynak egyszerre való elhelyezésére kellő számú helyiség nem állott rendelkezésünkre, három osztály tanítását délutánra kellett áttennünk. A bevonult tanerők hiányát ellensúlyozandó az intézetünkben évtizedek óta fennálló párhuzamos osztályok közül kettőt (I. B. és II. B. o.) megszüntettünk. A tanítás d. e. 8—12-ig és d. u. 2—6-ig folyt. A rendes tantárgyak teljes heti óraszámával szerepeltek, a rendkívüli tárgyak tanítása — a latin nyelvet és egészségtant kivéve — valamint a különféle körök működése és a toruatanítás egész éven át szünetelt. Ugyancsak nem tartottunk a tanév folyamán iskolai ünnepélyeket sem, mivel az egész ifjúság együttes befogadására alkalmas helyiség nem állott rendelkezésünkre. A tanítás május 8-án fejeződött be. A hadbavonuló VI., VII. és VIII. o. tanulók osztályvizsgálatait március hó 12., 13., 22.

és 23. napjain, a többi VIII. o. tanulóit május hó 10., 11., 12., 14. és 15. napjain tartottuk meg. A hadbavonuló VIII. o. tanulók érettségi bizonyítványának érdemjegyeit április hó 22-én állapítottuk meg (Hadiérettségi bizonyítvány). A rendes érettségi vizsgálatok írásbeli része május hó 17., 18. és 21. napján, szóbeli része június hó 10. és 11. napjain folyt le. Az I—VII. o. évváró vizsgálatait május hó 10—18. napjain tartottuk meg. A bizonyítványokat május hó 22-én osztottuk ki.

Az 1915—16. tanévet szeptember 7-én kezdtük meg és június 3-án fejeztük be. Ebben a tanévben az összes párhuzamos osztályokat be kellett szüntetnünk. A tanítás d. e. 8—1-ig folyt. A hadbavonuló (1898. évfolyamu) VI., VII. és VIII. o. tanulók osztályvizsgálat nélkül kapták meg május 22-én tanévvégi bizonyítványukat, sőt a hadbavonuló VIII. o. tanulók — egy miniszteri rendelet értelmében — kézhez kapták az osztálybizonyítvány alapján az érettségi bizonyítványt is vizsgálat nélkül (Hadiérettségi bizonyítvány). A tanulóifjuság többi részének osztályvizsgálatai május hó 24—30. közt voltak. A rendes érettségi vizsgálatok írásbeli része május hó 16—18. napjain, szóbeli része június 14-én folyt le. A VIII. o. rendes tanuló (12) és a miniszterileg elrendelt 4 hetes (május 25-től június 1-ig) tanfolyamot végzett katonák, illetőleg ujoncok (számszerint 14) abban a kedvezményben részesültek, hogy írásbeli érettségi vizsgálat nélkül 1916. június 23-án, illetőleg 24-én szóbeli érettségi vizsgálatra bocsáttattak, melyen a tanker. kir. főigazgatóság megbízásából Rodt Lajos elnökölt. Iskolai ünnepélyt ebben az évben csak egyet tartottunk az *1916. május 1-re* elrendelt *Kárpáti-ünnepélyt*.

Az 1916—17. tanévben a tanítás október 1-én kezdődött és május 26-án fejeződött be. A bizonyítványokat június 15-én osztottuk ki. A hadbavonuló (részint 1898. részint 1899. évfolyamú) VI. és VII. o. tanulók osztályvizsgálat nélkül kaptak tanévvégi bizonyítványt, a VIII. o. tanulók azonban osztályvizsgálat alapján. A többi — nem katona — tanuló egy miniszteri rendelet értelmében egy heti összefoglaló befejező ismétlés alapján jutott május 26-án, illetőleg június 15-én osztálybizonyítványához. A hadbavonuló négy VIII. o. tanuló részére írásbeli vizsgálat nélkül tartatott a szóbeli érettségi vizsgálat 1917 március 2-án. A hadbavonuló öt VII. o. tanuló 6 heti tanfolyam után 1917 április 16-án szóbeli vizsgálat alapján érettségi bizonyítványt kapott. A rendes érettségi vizsgálatok írásbeli része május 14—16. napjain, szóbeli része május 29-én volt. Iskolai ünnepélyünk ebben a tanévben csak egy volt, május 20-án, Arany János születése 100. évfordulójának emlékére.

Az 1917—18. tanévben szept. 11-én kezdődött a tanítás s a január havi, fűtőanyag hiánya miatt tartott kényszerszünetet beleértve június 8-ig folyt az előadás, mely időtől kezdve június 15-ig befejező összefoglalások tartattak. Június hó 15-én a tanulóifjúság végleg hazabocsáttatott. A hadbavonuló (1900. évfolyambeli) V. és VI. o. tanulók vizsgálat nélkül kapták meg osztálybizonyítványaikat 1918 március 9-én. A hadbavonuló (1900. évfolyambeli) VII. o. tanulók 1918. március 12-én kapták osztálybizonyítványaikat előzetes osztályvizsgálat alapján. Az 1. hadbavonuló (1900. évfolyamu) VIII. o. tanuló 1918. március 7-én kapott osztálybizonyítványt osztályvizsgálat alapján. A 2. hadbavonuló (1894—1899 évfolyamu) VII. o. rendes tanuló, aki a legutolsó pótszemlén alkalmasnak találtatott, 1918. április 30-án kapta meg előzetes osztályvizsgálat alapján, az egy VII. o. magántanuló pedig 1918. május 8-án tartott magánvizsgálat alapján tanévvégi bizonyítványát. Az egy hadbavonuló (1900. évfolyamu) VIII. o. rendes tanuló szóbeli érettségi vizsgálata május 7-én volt az intézeti igazgató elnöklete alatt. Az érettségi vizsgálatok írásbeli része május 14—16. napjain, szóbeli része június 8-án volt a tanker. kir. főigazgató elnöklete alatt. A hadiszolgálatra kötelezett tanulók helyzetén a kormány lehetőleg segíteni, könnyíteni igyekezett. Intézetünkben e tanév folyamán 2 ízben a VII., és 3 ízben a VIII. o. tanulók részére rendeztetett 6, illetőleg 4 hetes tanfolyam. Az I (hat hetes) tanfolyam 1918 február 1-től március 12-ig tartott; e tanfolyamon a VIII. o. 8, illetőleg a VII. o. 26 rendes tanulója vett részt, köztük a VIII. o.-ból 1, a VII. o.-ból 3 tanuló vonult be március 15-én. A II. (négy hetes) tanfolyam 1918. április 1-től e hó 26-ig tartott; e tanfolyamon a VIII. osztályból 10 katonai szolgálatot teljesítő tanuló vett részt. A III. (négy hetes) tanfolyam 1918. május 1-től 25-ig tartott; e tanfolyamon három VIII. o. katonai szolgálatot teljesítő tanuló vett részt. A tanfolyamokon résztvevő tanulók általában véve nagy szorgalmat tanúsítottak. A tanfolyamok bevégezése alkalmával tartott vizsgálatokon mindössze 3 tanuló kellett javító vizsgálatra s csak 1 katonatanulót osztályismétlésre utasítani.

Míg a katonai szolgálatot teljesítő hat intézeti tanár az intézettől távol s a harctereken igyekezett kötelességeinek hiven és becsülettel megfelelni, az itthon maradottak óratöbbletek vállalásával, humanitárius intézményekben való részvétellel törekedtek a háborús bajokat tőlük telhetőleg enyhíteni. A tanulóifjúság hazaszeretetének és nemes érzületének megnyilatkozásaképpen anyagi segítséggel, ajándékokkal, gyűjtésekkel törekedett a frontokon küzdő vagy sebesült katonák nyomorán enyhíteni.

A világháború a mi intézetünket sem kímélte meg, tőlünk is súlyos áldozatokat követelt. Hősi halottaink közül első helyen intézetünk kiváló tornatanárát *Révész János*-t kell megemlítenünk, aki a háború kezdete óta állandóan frontszolgálatot teljesített s küzdött ellenségeink majdnem összes harcterein, mignem mint a szegedi cs. és kir. 46. számú gyalogezred tart. főhadnagya és század parancsnok rohamra vezetett csapatainak élén ellenséges olasz golyótól találva 1917. október 27-én a Fajti Hrib nyugati oldalán hősi halált halt. Tetemei a Karszt fennsíkján fekvő Lipa község katonai temetőjének 133. számú tiszti sírjában pihennek. Kitüntetései: Bronz-, Kisezüst-, Nagyezüst-érem, Károly-kereszt, Sebesülési érem, Katonai érdemkereszt, III. o. Vaskorona-rend és Lípót-rend lovagkeresztje.

Intézetünk hősi halált halt tanítványainak névsorát, amennyire ezt kikutatnunk sikerült, alábbiakban adjuk:

Balhauser Adorján	Kern Endre
Bella Jenő	Korsunszky Dezső
Biringer Endre	Mangold Imre
Bozó Endre	Schuh Vilmos
Dénes Béla	Schummel Sándor
Deutsch Emil	Schilzhofer Ferenc
Élő Tivadar	Thurner Ferenc
Haas Árpád	Tiefenbach Károly
Haas Pál	Tischler Endre
Hackstock Károly	Tschurl Károly
Heiszler László	Unger Ferenc
Kalisch Ödön	Vogel Lajos

9. Az intézet története 1918-tól maig.

1918—19. I. évf.

Az elvesztett háború nyomán fakadt forradalmak, nemzetünket, országunkat fenyegető külső és belső veszedelmek, politikai válságok és megrázkódtatások intézetünk életét sem hagyták érintetlenül. Nagyobb, az iskola belső rendjét felforgatással fenyegető súlyosabb esetek nem fordultak elő. Intézetünk régi, hagyományos jó szelleme erősebb volt a forradalmi törekvések által előidézett áramlatoknál. Tagadhatatlan azonban, hogy e válságos idők folyamán a tanulóifjúság között a munkakedv kisebbedett, a kötelesség teljesítésének érzete csökkent, a fegyelem — a háborúelőtti viszonyokhoz mérten — lazult.

Az 1918—19. iskolai év szeptember 1-én vette kezdetét, az előadások azonban az intézetben folyó tatarozások miatt még csak szeptember 17-én kezdődtek. Alig három héten át tartó tanítás után, október 10-től november 5-ig az előadásokat spanyoljárvány miatt be kellett szüntetni. Négyhetes szünet után héthetes szorgalmi idő következett. A karácsonyi szünet december 21-én kezdődött, amelyet azonban tüzelőanyag hiánya miatt meg kellett toldani. Az I.—II. osztályokban a karácsonyi, illetőleg szénaszünet január 19-ig, 29 napig tartott; a III.—VI. osztályokban január 12-ig 22 napon át, a VII. és VIII. osztályban január 6-ig, tehát 15 napon át szünetelt a tanítás. Az első félév február 28-án záródott. Április 13-án kezdődött a husvéti vakáció; a tüzelőanyag ekkor már teljesen elfogyott, a tartós hideg miatt a husvéti szünetet is meg kellett hosszabbítani április 29-ig. A tanév vége felé a politikai téren mutatkozó bomlás és anarchia az iskolai életben is észrevehetővé vált. A gyakori szünetekkel megszakított iskolai esztendőben június 7-én hirtelenül beszüntették az előadásokat. Az egész 1918—19. tanévben mindössze 163 napon keresztül folyt rendszeresen a tanítás.

A háború folyamán katonai szolgálatot teljesítő tanárok közül ismét visszatérhettek az iskolához: *Harsányi Lajos* és *dr. Müller József* már a tanév elején, *Strauch Jenő* és *Merényi Gábor* november hó közepén, *dr. Stodolni Gyula* pedig február hó közepén kezdhette meg újból a tanítást.

A tanulók *erkölcsi és fegyelmi* magatartása — a háború okozta rendkívüli viszonyokat és forradalmi állapotokat tekintve — a Középiskolai Rendtartás szabályainak és a paedagogiai követelményeknek általában véve megfelelőnek mondható volt. A proletárdiktatura idején támasztott ifjumunkás mozgalom és diáktanács bizonyos fokban szabados és féktelenségre hajló szellemet idézett ugyan elő egyes tanulóknál, az ifjúságnak tulnyomó többsége azonban józanul gondolkodott, fegyelmezte önmagát és tartózkodott veszedelmesebb méretű kihágásoktól. Fegyelmi eljárásnak megindítása a kommunizmus idején tanúsított magatartás miatt mindössze 3 tanuló ellen mutatkozott szükségesnek. Ezeknek a tanulóknak vétsége sem volt minősíthető az eltévelyedés olyan fokának, hogy teljes kizárást vont volna maga után; az 1919—20. tanév elején ezek a tanulók a nyilvános tanulók sorába nem vétettek fel, az előadásokon nem vehettek részt. A tanítás sikerét igen megnehezítette a politikai helyzet, a gyakori és hosszantartó szünetek, végül a tanári személyzetben minduntalan beállott változások. A proletárdiktatura bukása után a V. K. M. 1919. augusztus 21-én kelt 103301/V. számú rendelete értelmében a tanulók magaviselet és

tanulmányi szempontból újabb elbírálásban részesültek és rendes bizonyítványt kaptak. Ennek a rendeletnek végrehajtása nem okozott nehézséget, mivel az érdemjegyek már júniusban is bejegyeztettek az osztálynaplókba. Az 1919. augusztus 25-én történt osztályozás alkalmával 351 tanuló közül 331 megfelelt (94·3 %), 20 tanuló nem felelt meg a követelményeknek (5·7 %). Magaviselet tekintetében 306 tanuló jó, 42 szabályszerű, 2 kevésbé szabályszerű, 1 rossz érdemjegyet kapott. Az 1919. augusztus 25-én történt osztályozás alkalmával egy vagy két tárgyból elégtelen tanjegyet érdemelt tanulók javító vizsgálata a V. K. M. 1919. augusztus 21-én kelt 103331/V. számú rendelet értelmében szeptember 25-én volt. A V. K. M. 1919. augusztus 16-án kelt 103 252/V. számú rendelete ismét kötelezővé tette a kommunizmus idején eltörölt érettségi vizsgálat megtartását. Az 1918—19. tanévi érettségi vizsgálat írásbeli része szeptember 15-én, szóbeli része szeptember 21-én 22. és 23. napján folyt le Dsida Ottó tankerületi kir. főigazgató elnöklete alatt.

Történelmi érdekesség szempontjából és a letűnt korszakot jellemzők az 1918—19. iskolai évben kiadott, az iskolát közelebbről érintő legfontosabb *forradalmi rendeletek*:

A V. K. M. Hivatalos Közlönyének 1918. nov. 15-én kiadott száma kötelezővé teszi az iskola vezetőjére az 1918. évi október 31-iki eseményeknek lelkes előadás keretében való megünneplését. (H. K. XXVIII. évf. 25. sz.)

A V. K. M. 1918. nov. 25-én kelt 14.490. eln. sz. körrendelete eltörli a hivatalos írásokon eddig szokásos „királyi” jelzöt és mindennemű címzést; elrendeli a hivatalos helyiségekben, tantermekben kifüggesztett I. Ferenc József és IV. Károly királyt ábrázoló arcképeknek levételét. (H. K. 1918. dec. 15. kiadott XXVI. évf. 28. sz.)

Az 1919. jan. 22-én kiadott u. n. V. néptörvény a vallásügyi és közoktatásügyi igazgatást egymástól elkülöníti, kettéválasztja. (H. K. 1919. febr. 6. kiadott XXVII. évf. 5—6. sz.)

Az u. n. K. M. 1919. márc. 4-én kelt 1746. eln. sz. r. tudatja: senki sem kötelezheti a tanulót az órarend keretében megállapított hit- és erkölestani órákon kívül eső vallásgyakorlatban való részvételre vagy templomban való megjelenésre; hasonlóképen nem kötelezhető erre sem a tantestület, sem annak bármely tagja.”) (H. K. 1919. márc. 13. kiadott XXVII. évf. 11. sz.)

Az u. n. K. M. 1919. márc. 14-én kelt 1797. eln. sz. r. a hivatalos iratoknál nem csak a „királyi” jelző eltörlését erősíti meg, hanem a „magyar” megjelölést is mellőzendőnek mondja ki. (H. K. 1919. márc. 27-én kiadott XXVII. évf. 13. sz.)

Az u. n. K. N. 1919. április 2-án kelt 4. sz. rendelete értelmében mindazoknak a tanulóknak, akik a vörös hadseregbe belépnek, annak az osztálynak elvégzéséről, melybe jártak, az osztálybizonyítvány azonnal kiadandó. A VII. osztályba járt tanulóknak az osztálybizonyítvánnyal együtt az érettségi bizonyítványt is nyomban ki kell adni. (Megjelent a Tanácsköztársaság e. hivatalos lap 1919. ápr. 5-én kiadott 10. számában)

Az u. n. Forradalmi Kormányzótanács 1919. ápr. 12-én kelt LIV. sz. r. eltörli a tankerületi főigazgatóságot, helyébe a munkások, katonák és földművesek

tanácsának kebeléből alakuló művelődési osztályokra bizza az oktatásügy igazgatását. (H. K. 1919. ápr. 17-én kiadott XXVII. évf. 17. sz.)

Az u. n. Forradalmi Kormányzótanács 1919. márc. 29-én kelt XXIV. sz. r. és az u. n. K. N. 1919. ápr. 12-én kelt 7. sz. r. az összes nevelési és oktatási intézeteket köztulajdonba veszi, a felekezeti iskoláztatást teljesen megszünteti. (H. K. 1919. április 17-én kiadott XXVII. évf. 17. sz.)

Az u. n. K. N. 1919. május 12-én kelt 28. sz. r. megszünteti az évvégi osztályozást és javító vizsgálatokat. A tanulókat nem kell különböző fokozatokba sorozni, a hivatalos megállapítás minden egyes tanulóról: „megfelelt”, illetőleg „meg nem felelt”. A magaviseletnek külön osztályozása elmarad. Az évvégi „Értesítők” kiadása megszűnik. — Az ugyanakkor kelt 29. sz. r. eltörli a tanári címet és elrendeli, hogy ezentúl minden oktatással foglalkozó egyén egységesen tanítónak neveztessek. Az igazgató neve ezentúl „vezető tanító”. Az ugyanakkor kelt 30. sz. r. eltörli az érettségi vizsgálatokat; helyette a középiskola utolsó évfolyamában tanítók egyszerűen megállapítják minden egyes tanulóról, megfelelt-e vagy sem; az elbírálásnál az illető középfokú iskolák diákbizottsága által a meg-bírálás alá kerülő tanulók közül kiküldendő három megbízottja is jelen van. Az érettségi bizonyítvány neve ezentúl „Végbizonyítvány”. (Ezek a rendeletok a Tanácsköztársaság c. hivatalos lap 1919. május 13-án kiadott 41. számában jelentek meg.)

Az u. n. K. N. 1919. május 13-án kelt 91.600 sz. r. a történelmi tanításnak új irányát követeli az iskolától és pedig forradalmi szellemben, Bucharin és a Kommunista kiáltvány alapján, a történelmi materializmus irányelvei szerint. (H. K. 1919. május 15-én kiadott XXVII. évf. 21. sz.)

Rövidítések: H. K. - Hivatalos Közlöny. V. K. M. - Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium. K. M. - Közoktatásügyi Minisztérium. K. N. - Közoktatásügyi Népbizottság.

1919—20. tanév.

A világháború közvetlen borzalmaitól és minden ellenséges megszállástól Sopron városa szerencsésen megmenekült. Az u. n. *nyugat-magyarországi kérdés* az 1918. évi októberi forradalom után vetődött föl először, a kommunizmus alatt érlelődött meg s alakult egyre komolyabbá, fenyegetőbbé. A Magyarország nyugati részén lakó népek az októberi forradalom kitöréséig a nemzetiségi kérdést alig ismerték. Testvéri egyetértésben, egymás jogait kölcsönösen tisztelve éltek a magyar, német, horvát és vend nyelvű népek. Az októberi forradalom után különféle nemzetiségi teoriák kezdtek tért hódítani, ekkor merültek fel itt is először komolyabb ellentétek. Különösen a német nyelv jogáról folyt sokszor szó. A magyarság készséggel elismerte német nyelvű testvéreinek kulturális és anyagi téren egyaránt szerzett nagy érdemeit s a német nyelv érvényesülésére vonatkozó törekvések jogát nem is vonta kétségbe. Területi integritás megесonkítására azonban senki sem gondolt még. Az Ausztriához való csatlakozás eszméje a proletárdiktatura nyomasztó politikai légkörének idejében vetődött föl először. Sokan, még magyarok is, szívesebben viselték volna egyelőre az osztrák uralmat, csak hogy a kommunizmustól és

főként Kun Béláék uralmától megszabaduljanak. Ugyanebben az időben tárgyalták a párisi konferencián a kötendő osztrák bekét. Az osztrák delegátusoknak sikerült a nyugatmagyarországi kérdést Párisban felszínre vetni és Magyarország nyugati részeire vonatkozó aspirációikat ott érvényesíteni is. A nyugatmagyarországi probléma ettől az időtől kezdve állandóan kísértett annak dacára, hogy a történelmi jog és igazság kétségbevonhatatlanul és kizárólag Magyarország mellett van.

Kevesebb megrázkódtatással, mint az előbbi, de Magyarország nyugati részeit elszakítással fenyegető veszedelem nyomasztó hatása alatt kinzó kétségek és aggodalmak közt folyt le az 1919 - 20. iskolai év. A V. K. M. 1919. augusztus 10-én kelt 4507. eln. sz. rendelete a volt tanácsköztársaság által kiadott rendelkezéseket hatályon kívül helyezte s ezzel együtt a korábbi, a kommunizmus előtti állapotokat az iskolákra nézve is újból helyre állította. Az 1919 - 20. iskolai évben a felvételi és különbözeti vizsgálatok aug. hó 29-én és 30-án, a beiratások szeptember 1., 2. és 3. napján tartottak; szeptember 4-én volt az év megnyitó *Veni Sancte*, szeptember 5-én pedig megkezdődött a rendes tanítás. Az előadások karácsonyig megszakítás nélkül, zavartalanul folytak, ekkor azonban már érezhetővé vált, hogy tüzelőanyag hiánya miatt a tanítás rendes menete karácsony után nem biztosítható. A szünetnek január hóra való kiterjesztése elkerülhetetlen kényszerűség volt. Január hó folyamán sikerült nagynehezen legalább egy bizonyos időre elegendő tüzelőanyagot szerezni. A tanári testület az iskola rendelkezésére álló fűtőanyag legjobb kihasználásával fenntartani óhajtván az intézet működésének folytonosságát a tanórák tartamának és némely tárgy heti óra számának csökkentésével igyekezett most már az adott viszonyok közt lehetővé tenni az iskola zavartalan munkásságát. A tanítási órák tartamát 40 percre, az óráközi szünetet 5 percre kellett korlátozni, a tanítás állandóan csak 6 teremben folyt; az előadások az I. A. — III. A. osztályokban 8 órakor kezdődtek és 11 órakor fejeződtek be; a III. B. — VI. osztályban 11 órakor, a VII. - VIII. osztályban fél 10 órakor vették kezdetüket és 2 órakor értek véget. Ekként folyt a tanítás 1920. február 2-től március 27-ig. A rendes tanmenetet csak húsvét után április 7-től kezdve lehetett újból életbeléptetni, amelyet aztán az iskolai év végéig zavartalanul követhettünk.

Fegyelmi és tanulmányi tekintetben a tanulók magatartása az 1919 - 20. tanév folyamán — a tavalyi évhez viszonyítva kétségtelenül jobb volt, — a béke esztendeinek színvonalától azonban még mindig távol állott. A háború és a forradalom még ebben az iskolai évben is éreztettek káros hatásukat. Különösen a szorgalom hanyatlott. A közéletben tapasztalható durva ünnés, a hirtelen való meggazda-

godás vágya és üzérkédő szellem a tanulók erkölcsi felfogására is káros hatást gyakorolt. A tanári testület az elbírálásban az idei tanév folyamán szigorubb mértéket alkalmazott, hogy munkára szorítsa az ifjúságot, szigorúbb fegyelmi eljárást követett, hogy erősítse a fegyelmet és elfojtsa a már-már veszedelmesnek mutakozó üzérkedési hajlamot.

1920—21. tanév.

A világháború kitörése óta az 1920—21. iskolai esztendőt nevezhetjük először szabályos, de még mindig nem nyugodt lefolyásúnak. A tanítást rendes időben kezdhettük meg, rendes időben fejezhettük be, a szünetelések tartamát sikerült minimumra csökkenteni, a tanítás folytonosságát pedig csekély megszakítással egész éven át biztosítani.

A V. K. M. 1920. évi június hó 10-én kelt 103.403/V. számú rendeletének megfelelően az I. osztályba lépni szándékozó tanulók *felvételi* vizsgálatát 1920. augusztus hó 27. és 28. napjain tartottuk.**) A vizgálóbizottság tagjai Lauringer Ernő igazgató elnökle mellett Merényi Gábor és Dr. Stodolni Gyula tanárok voltak.**), Jelentkezett 83 tanuló. Sikerrel tette le a vizsgálatot 63 tanuló, visszautasított 20 tanuló. A javító, pótló, különbözeti és magánvizsgálatok aug. hó 30-án és 31-én voltak.

A beiratások szeptember hó 1., 2. és 3. napjain történtek, az évet megnyitó Veni Sancte szeptember 4-én volt, a rendes tanítás szeptember 6-án kezdődött meg. Az előadások december 5-ig megszakítás nélkül, zavartalanul folytak; az I—VI. osztályokban ettől az időtől kezdve január 10-ig tüzelőanyag hiánya miatt be kellett szüntetni a tanítást; a VII. és VIII. osztályokban az előadások ezalatt sem szüneteltek. Január 10-től kezdve január hó 31-ig u. n. összevont tanítás volt; a tanítási órák tartalmát 40 percre, az óráközi szünetet 5 percre korlátoztuk; a tanítás céljából csak 6 termet fűttettünk; a felső hat osztályban a tanítás 8 tól 11-ig, az alsó öt osztályban 11-től 2-ig folyt. Február 1-től kezdve a tanév végéig zavartalanul követhettük a rendes tanmenetet.

*) A felvételi vizsgálatok a reáliskolába lépők részére régebben is: 1850-től 1883-ig kötelezők voltak. Az 1920—21. tanévre elrendelt I. o. felvételi vizsgálatokat a V. K. M. 1924. évi jul. 25-én kelt 69.735 sz. rendelete az 1924—25. tanévtől kezdődőleg ismét előírta.

**) A felvételi vizsgálat írásbeli és szóbeli részből állott. Az írásbeli vizsgálat tárgya egy magyar nyelvű olvasmány szövegének leírása tollbamondás után. A szóbeli vizsgálat tárgya: a) magyar nyelvből: valamely olvasott rövidebb olvasmány tartalmának előadása s az olvasmány szövegében előforduló legegyszerűbb nyelvtani jelenségeknek felismerése; b) a számtanból: a 4 alpművelet egész számokkal 1000-ig, az egyszereseg biztos tudása s a fejszámolásban való ügyesség és gyorsaság kipuhalolása. (Lásd. Hiv. Közl. 1920. évi 28. sz. 67. §).

A tanítás és nevelés munkáját a V. K. M. 1920. évi december hó 10-én kelt 113.240. sz. rendelete a jelen viszonyoknak és következményeknek megfelelően módosította és szabályozta. Az új *Rendtartás* 1921 január 1-én lépett életbe.

Az új Rendtartás értelmében 1921 május 28-án tartottuk iskolánkban az első *szülői értekezletet*, amelyen a tanári testület tagjain kívül a szülők és a nagyközönség is igen szép számmal vett részt. Az elnöklő igazgató bevezető és a szülői értekezletek célját fejtegető szavai után Horvát Rezső tanár az iskolai késések és mulasztások paedagogiai és didaktikai jelentőségét magyarázta, azok meggátolásának szükségességéről és módzatairól értekezett.

1921—22. tanév.

Válságos és következményeiben messze kiható történelmi eseményeknek színtere volt Sopron sz. kir. városa az 1921—22. tanév folyamán. A várost s vele együtt iskolánkat az ezeréves anyaországtól való elszakítás veszedelme fenyegette, az Ausztriához való átesatolás lehetősége már évek óta aggodalmas komorsággal nehezedett a város minden magyarul érző polgárára. A jugoszlávok által megszállott Baranyavármegyének visszaadásával, valamint a magyar és osztrák kormányok közt lefolyt tárgyalások eredménytelensége folytán a trianoni szerződés értelmében „Nyugatmagyarország” elcsatolása 1921 augusztus második felében kényszerűséggé vált. Az átadás, illetőleg átvétel napjául először augusztus 28-a tűzetett ki. Amikor a magyar kormány megbízásából dr. Viszota Gyula tanker. kir. főigazgató, a középiskolai ügyosztály főnöke augusztus 9-én Budapestről Sopronba érkezett, hogy a nemzeti vagyon megmentése céljából az intézet kiürítésére vonatkozó rendeletet személyesen közölje, egyuttal a szükséges utasításokat megadja, az izgalom a városban még inkább fokozódott. Növelte az aggodalmat az a kétség: mi lesz evvel a várossal, ennek a városnak magyarságával, ha minden magyar intézményt, elsősorban az iskolákat s azok között is legelső helyen a mi intézetünket, hol a tanulóknak 75%-a Sopron városi, 18%-a sopronmegyei illetőségű, 73.5%-a pedig magyar anyanyelvűnek vallja magát, innen elköltöztetnek? Ismerve a városban uralkodó hangulatot, aggodalmaimat közöltem a kormány megbízottjával, aki maga is mint intézetünk egykori tanára mélyen megrendülve adott utasítást az intézet kiürítésére. Ugyanekkor a soproni állami leánygimnázium igazgatójával, Schwartz Kálmánnal együtt írásba foglalt felterjesztést intéztünk a kormányhoz s mindjárt át is adtuk dr. Viszota Gyula ügyosztály főnök úrnak, aki kérésünkre megígérte, hogy azonnal közölni fogja azt a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Urral. Ebben a javaslatunkban a fősúlyt arra vetettük, hogy

a csatolás esetén Sopronban maradó magyarság érdekében a tanításhoz legszükségesebb eszközöket: padokat, táblákat és kisebb értékű törékeny eszközöket visszatarthassuk. A V. K. M. távirati válasza augusztus 11-én este érkezett hozzánk, de elutasító volt. Kötelességszerűen hozzáfogtunk tehát az intézet felszerelésének becsomagolásához és elszállításához. A gyermekek jövője miatt aggódó szülők ekkor táviratban fordultak a miniszterhez az eredeti rendelet módosítása és enyhítése végett, majd pedig *Dr. Thurner Mihály*, Sopron sz. kir. város polgármestere az állam és város között 1876-ban létre jött szerződésre hivatkozva írásban tiltakozott az itt maradó magyarság érdekében az intézet teljes kiürítése és végleges elköltöztetése ellen. Ennek dacára folytattuk a csomagolást, magam pedig augusztus 14-én Győrbe utaztam és Dsida Ottó tankerületi kir. főigazgató úrral személyesen közöltem a város és szülők izgatott hangulatát, egyuttal átadtam a polgármester írásbeli tiltakozását, kérve annak a nm. Vallás- és Oktatásügyi Minisztériumhoz való eljuttatását, amit a főigazgató úr meg is ígért. Augusztus 18-án a V. K. M. megbízásából megjelent Pitroff Pál központi szolgálatra beosztott győri állami főreáliskolai tanár, egyrészt hogy az elszállítással járó költségeket kiutalja, másrészt pedig hogy közölje a Minisztérium újabb elhatározását, amely szerint a tanításhoz okvetlen szükséges padokat, táblákat, kisebb értékű és törékeny eszközöket nem kell elszállítani. A kormánynak ez az elhatározása bizonyos megnyugvást keltett a városban. Az intézet nagyértékű felszerelését hat vasuti kocsiban elhelyezve augusztus 18-án indítottuk el Győrbe. Az intézet legnagyobb és pótolhatatlan értékeit: anyakönyveit, jegyzőkönyveit, legfontosabb iratait, takaréktettkönyveit, érték-papirjait, platinatárgyait stb. *Luksz József* tanár és Horváth Károly intézeti altiszt megbízásomból személyesen vitték el Győrbe auguszt. 19-én, azokat részben a tankerületi kir. főigazgatóságnak, részben pedig a győri állami főreáliskola igazgatóságának adták át. Az elszállítás költségei 43,773 K-ra rugtak. Sopron sorsát sokan ekkor már reménytelennek látták, a bizakodók táborra napról napra lesorvadt, a csüggedők, reménytvesztettek száma pedig egyre gyarapodott. A város hazafiasan érző közönsége megható módon ünnepelte az „utolsó” nemzeti ünnepet, Szent István napját augusztus 20-án. A Szent Mihályról elnevezett róm. kath. templom d. e. 9 órakor tartott istentiszteletén a város aprajánagyja pártállás és vallásfelekezetre való tekintet nélkül megjelent, hogy ezzel is kifejezze a magyar nemzethez való törhetetlen ragaszkodását. A templom szorongásig megtelt hívőkkel s a „Hol vagy István király?” és „Boldogasszony anyánk” megható templomi énekek elhangzása után felesendülő magyar nemzeti „Himnusz” dallama köz-

ben kevés szem maradt szárazon. Sokan felzokogtak, a jelenlevők mindegyikét mélységes megindultság hatotta át. A templomból kijövet a nemzeti színű zászlókkal fellobogózott házak közt tömött sorokban indult meg az egyre növekvő menet a Széchenyi-tér felé, ahol a nemzeti színű kokárdával feldíszített tömeg ajkáról újból felhangzott a Himnusz áhitatos éneke. A magyar haza éltetésével a nagyszámú közönség lassankint szétoszlott. A résztvevők magatartása mindvégig ünnepélyesen komoly volt, az egész jelenet a legkisebb zavaró incidens nélkül folyt le.

A rendkívüli helyzetre való tekintettel megengedtük, hogy azok a tanulók, akiknek szülei innen elköltözni szándékoznak, vagy akiket hivatalból helyeztek át, s akiknek joguk van az augusztus 31-ére kitűzött javító vizsgálati jelentkezésre, már augusztus 19-e és 27-e közt is vizsgálatra bocsáttassanak. Ugyancsak a tanulók érdekében történt, hogy a szeptember havára kitűzött javító és pótló érettségi vizsgálatok már augusztus hó 24. és 25. napjaiban tartattak a győri tankerületi kir. főigazgató elnöksége alatt az intézetben. Legszomorubb napja ennek a válságos időnek augusztus 27-e volt, amikor a magyar kormány utasítására a magyar nemzeti hadsereg is elhagyta a várost reggel 7 órakor. Lehorgasztott fővel, bánatos szívvel — ha nem is egészen reménytelenül — járkált ettől az időtől kezdve a városban minden becsületesen érző, tisztességes ember. Ugyanaz nap délután, augusztus 27-én tartottuk első alakuló értekezletünket az iskolában, amelyen elhatároztuk, hogy az iskolai évet szokott módon megkezdjük.

Sopron sz. kir. város Magyarországtól való elszakításának és Ausztriához való kapcsolásának hivatalos végrehajtását augusztus 29. napjának délutánjára tűzték ki. Miután a magyar kormány az átadásra ítélt területet augusztus 27-én kiűitette, a hatalmat a városban szövetségközi (olasz, francia, angol) tábornoki bizottság vette át. Másnap, augusztus 28-án már osztrák megszálló csapatok átkeltek a Lajtán, hogy ezt a területet birtokukba vegyék.

A válságosan nehéz helyzetben, miután a magyar kormány a törvénybe iktatott békeszerződés értelmében nem állhatott ellen, néhány lelkes és bátor férfiú — *Sigray Antal gróf*, Nyugatmagyarország fő-kormánybiztosával az élükön — saját felelősségére önálló cselekvésre határozta el magát. Sopron és a nyugati részek elvesztése ország-szerte nagy izgalmat keltett. Az ország minden tájáról felkelő csapatok érkeztek a városba, amelyekhez a helybeli erdészeti és bányászati főiskola ifjusága azonnal csatlakozott. Augusztus 28-án, vasárnap délben kitűnően fegyelmezett, daliás esendőreinek élén *Ostenburg*

őrnagy vonult be, akit Sigray főkörmánybiztos még az nap délután városparancsnokká nevezett ki. Ostenburg már vasárnap reggel disz-felvonulást tartott csapataival a Széchenyi-téren a magyar érzelmű lakosság szavakkal ki sem fejezhető öröme mellett. Csodaszzerűen hatott mindez, Sopron fellélekzett, mert megmeneküléséhez immár alig fért kétség.

A nyugati részek kiürítése ekkor már utasításszerűen és fokozatosan ment végbe, de Sigray főkörmánybiztos még aznap, augusztus 28-án elrendelte, hogy a magyar csapatok a délben elfoglalt vonalon álljanak meg. Ezt a vonalat nevezték aztán B-zónának, melynek összekötő pontjait a következő helységek alkották: Fertőmeggyes, Ágfalva, Doborján, Szabadbáránd, Felsőpulya, Geresdfalva, Goberling, Városhalónak, Vasjobbágy, Gyepűfűzés, Pusztaszentmihály, Öszgödör és Rábakeresztur. Az ettől nyugatra eső részt hívták A-zónának. A felkelők nemcsak megállították a benyomuló osztrákokat, hanem ki is üzték őket. A nyugati végeken állandó fegyverropogás hallatszott. Szeptember 7-ről 8-ára virradó hajnalban alig 100 főnyi felkelő Ágfalván megszalasztott 500 jól felfegyverzett osztrák esendőrt. Az ágfalvi ütközetnek magyar részről több sebesültje és 4 hősi halottja is volt, utóbbiak névszerint: a kecskeméti *Baracs László*, a Felsőmagyarországból ide menekült *Szechányi Elemér* – tart. alhadnagy és a soproni származású *Mahacsek Gyula* egyéves önkéntes őrmester, utóbbi kettő főiskolai hallgató, továbbá *Pehm Ferenc* egyéves önkéntes esendőrszakaszvezető. Temetésük nagy pompával ment végbe szeptember 10-én a hatóságok, az iskolák és a város polgárságának mélységes részvétele mellett. A nyugati végeken ez alatt kevés megszakítással állandó harcok folytak a felkelők és betolakodni vágyó, számszerint mindig nagyobb osztrák csapatok közt. A magyar haza nyugati határának védelmében áldozták fel ifjú életüket egy Szárazvám közelében történt osztrák orvtámadás alkalmával október 6-án *Losonczy Antal* és *Vámosy Tibor* budapesti egyetemi hallgatók. Vitézségük, önfeláldozó hazaszeretetük megérdemli, hogy emléküket kegyelettel őrizze az utókor, különösen itt a hősi vérük omlásával megszentelt és felszabadított nyugati végeken. Az itt tartózkodó antant misszió tagjai aggodalommal figyelték a lefolyt eseményeket s amikor a cseh-jugoszláv korridor eszméje újból kisértetni kezdett, az olasz kormány közvetítést ajánlott az ellentétek áthidalására. Ennek a közvetítésnek lett az eredménye az 1921. október 13-án kötött *velencei egyezmény*, amely Sopron városára és 8 községre népszavazást rendelt el a hovatartozandóságot illetőleg. A velencei egyezmény vegyes érzelmeket keltett a magyarság körében, mert az „Nyugatmagyarország” nagyobbik felének, az u. n.

A-Zónának átengedését jelentette, Sopron és környékére vonatkozólag azonban az öröm és megszabadulás érzését váltotta ki.

Alig néhány nappal azután, hogy a velencei tárgyalások eredményéről értesültünk, újabb izgalmas eseményeknek lett központja a város. Október 21-én délután az a hír terjedt el a városban, hogy *IV. Károly király és Zita királyné* Öfelségeik Sopronban tartózkodnak. A hír valónak bizonyult, a város lakosságának legnagyobb része kitörő örömmel és lelkesedéssel vett tudomást az újabb nagyfontosságú eseményről. A király és királyné visszatérése megrázóan tragikus módon fejeződött be.

A velencei egyezmény alapján átengedett A-zónának az osztrákok által való megszállása fokozatosan ment végbe s december elején befejezést nyert. A soproni és sopronkörnyéki népszavazás ügye ettől kezdve egyre aktuálisabbá vált, míg végre a szövetségszövetségi tábornoki bizottság vezetése és ellenőrzése mellett Sopron városában 1921. december 14-ére, Sopron környékén december 16-ára tüzetett ki. A város történetében döntő fontosságú esemény a következő eredménnyel végződött: Sopronban a szavazásra jogosultak száma 18.994 volt; ebből *Magyarország javára szavazott: 12.327 (72,7%), Ausztria javára: 4620 (27,3%);* 1696-an nem szavaztak, 351 érvénytelen volt. A sopronkörnyéki népszavazás a következőképen végződött:

	Jogosult szavazó	Magyarország mellett szavazott	Ausztriára szavazott	Nemmel- szavazat	Nem szavazott
Banfalva	1339	217	925	35	362
Fertőbuz	349	257	74	11	7
Balf	668	229	349	17	73
Fertőrákos	1525	525	812	33	155
Ágfalva	1148	148	682	18	700
Harka	688	55	517	9	107
Kópháza	948	550	248	30	120
Nagyecsenk	1041	1026	5	8	2
Összesen	7906	3007 (45,47%)	3612 (54,53%)	161	1126

Sopronban és a 8 községben együttvéve szavazásra jogosult volt: 26.900, a leadott szavazatok száma: 24.063, érvénytelen volt: 502, nem szavazott: 2837. **Végeredményben Magyarország javára leadtak: 15334 (65,08%) szavazatot, Ausztriára 8227-et (34,92%).** A népszavazás örömdetes eredményeképen a már évek óta gyöttrő bizonytalanság végre megszűnt, az Ausztriához való átesatolás veszedeleme elmúlt, a magyar haza földjének elszakítására ítélt kicsi, de annál értékesebb darabja ismét visszakapcsolódott 1000 esztendő anyaságunk területéhez.

Az intézet testületileg vett részt a hálaadó istentiszteleten és ünnepélyeken, amikor a szövetségszövetségi tábornoki bizottság 125 napi

fennhatóság után Sopron városát ismét és véglegesen visszaadta a magyar államnak az 1922. esztendő feledhetetlen újév napján. Résztvettünk Sopron város hivatalos örömműnepén is, január 10-én. Hogy mélyebben belevéssük ifjuságunk emlékezetébe e történelmi napok jelentőségét, tanulóinkat is elvittük a Széchenyi-téren lefolyt ünnepségre: a felsőbb utasításra 1921. augusztus 27-ének reggelén elvonuló magyar nemzeti hadsereg gyászfátyollal bevont lobogójáról e napon, január 10-én vették le a szomorúság, bánat és keserűség jelvényeit a kormány képviselőinek, a város és vármegye vezető embereinek jelenlétében, a magyar nemzeti hadsereg ünnepélyes felvonulása mellett. A lélekemelő ünnep és vele kapcsolatos jelenetek szemmeláthatóan nagy hatással voltak tanulóinkra.

A soproni népszavazás nagyjelentőségű eredménye általában véve az öröm érzését válthatta ki minden magyar ember szívéből, de behatóbb szemmel, részletekre kiterjedő figyelemmel vizsgálva az elért sikert, komoly emlékeztető ez reánk nézve: hogy el ne bízunk. A 12.327 Sopron városi magyar szavazat dicsősége mögé sötét árnyként rajzolódik 4626 honáruló magyarellenes szavazata. A vidéki 8 község megnyilatkozása meg egyenesen megdöbbentő. Nagy, az eddiginél is komolyabb munka vár reánk a jövőben. Sopront az iskolák tették magyar érzésűvé, az iskolák tarthatják meg továbbra is annak. Az iskola munkája azonban csak akkor lehet eredményes, ha ebben a szülők és hozzátartozóik, valamint a nagyközönség hathatósan támogatják. Sopront ma joggal nevezhetjük a magyarság nyugati bástyájának. Legyünk tehát óberék és ne engedjük annak falait aláaknázni, akár felvértezve közeleg az ellenség, akár a barátság álarcaival.

A kiürítés alkalmával elszállított intézeti felszerelés január 7-én érkezett vissza Győrből. A tárgyak általában véve elég jó karban kerültek vissza, kivéve az egyik vasuti kocsiban elhelyezetteket, ahol annak a kocsinak egy másikkal való összeütközése folytán több könyvesláda szétesett, sok kép megrongálódott, több képnek kerete és üvege összetört. A visszaköltöztetés 27.698 K-ba került.

1922 – 23. tanév.

Első, politikai izgalmaktól mentes, nyugodt lefolyású esztendőnek a világháború kitörése óta az 1922–23 tanévet tekinthetjük. Ettől kezdve már lehetővé vált nemcsak az iskolai fegyelmet a háborúelőtti színvonalra emelnünk, hanem a tanítás terén is a kívánt követelményeknek megfelelő eredményt elérnünk.

Pénzünk állandó romlása s az ezzel kapcsolatos gazdasági krízis

nagyon megdrágította a taníttatást és egyttal megnehezítette a tanulást is, de ettől kezdve legalább megmenekültünk az iskolai életet oly károsan ható háboru- és forradalmi megrázkódtatásoktól.

A nm. V. K. M. 1922. évi május hó 24-én kelt 64 408/V. sz. rendelete értelmében intézetünk az 1923—24. tanévtől kezdve a „*Soproni állami Széchenyi István reáliskola*” címet viseli. Az ugyanezen tanév végén ismét felújított rajz- és biológiai kiállítás nemesak a régi színvonal elérését jelentette, de nagy elismerést váltott ki a nagyközönség körében is.

Az 1924. évi XI. tc.-ben foglalt új középiskolai törvény, mely 1924. évi szeptember hó 1-én lépett életbe s amely a középiskoláknak háromféle típusát állapította meg (gimnázium, reálgimnázium és reál), lényegében nem érintette iskolánkat. Szó volt ugyan a reálgimnáziummá való átalakulásról, de a tanári testület legnagyobb része a reáliskola mellett foglalt állást, hasonlóképen a város közönségének óhaja is a reáliskola fenntartása mellett nyilatkozott meg. Annál fontosabb és nagyjelentőségű újítás az 1924. évi XI. tc. 16. §-a, amely a fiúközépiskolák érettségi bizonyítványának valamennyi főiskolára való *egységes jogosítást* megadja.

Semmi sem bizonyítja inkább intézetünknek közkedveltségét városunkban, mint az a körülmény, hogy a két nagymultu és jóhírű középiskola: a kath. gimnázium és evang. reálgimnázium mellett éppen az állami reáliskola a legnépesebb s hogy tanulóinak több, mint 86%-a Sopron városi, több mint 8%-a sopronmegyei illetőségű s csak alig 5% jut a más vidékről iskolánkba járókra.

Még egy különös jelenségről kell megemlékeznünk s ez az a feltűnő számbeli különbség a négy alsó és négy felső osztály között; az idei évfolyamoknál például 260 az alsó osztálynak száma és 73 a felső osztályuaké. Ez az arány már évtizedek óta fennáll. Magyarázatát ennek a körülménynek abban találhatjuk, hogy a városi polgári elem — mert ez alkotja a törzsét a reáliskolai tanulóknak — ma már feltétlenül ragaszkodik a középiskola négy osztályának elvégzéséhez s csak azután adja fiát ipari vagy kereskedői pályára; a gyakorlatiasabb irányu reáliskola inkább megfelel ízlésének, mint a latinnyelvű gimnázium vagy reálgimnázium. Paedagogiai és didaktikai szempontból az a helyzet, hogy a felsőosztályuak száma aránylag kevés, határozottan ideálisnak nevezhető.

A reáliskola demokratikusabb szelleménél fogva évtizedeken át a hamupipőke sorsára volt utalva a helybeli középiskolák között. Ma már e tekintetben is megváltozott a helyzet és pedig iskolánk előnyére. Az intézetünket végzett ifjak előkelő helyet foglalnak el nemesak vá-

rosunk hivatali és társadalmi köreiből, hanem akárhány közülük országos nevet és helyet vívott ki magának, különösen a mérnöki és vegyészeti szakban, igazolva régi vezető kulturállamférfiainknak azt a feltevését, hogy a matematika-természettudományi studiumok, valamint a modern nyelvek behatóbb és alaposabb tanulmányozásának eredménye nem áll mögötte a klasszikus nyelvek és klasszikus szellem behatóbb tanulmányozása alapján szerzett műveltségnek. E meggyőződés dacára — bármily paradoxonszerűnek hangzik is — a legmélyebb sajnálkozás érzését váltotta ki belőlem a nm. V. K. M. 1924. évi június hó 2-án kelt 52 846/V. számú, a középiskolákról szóló 1924. évi XI. tc. végrehajtása tárgyában kiadott rendelete 9. §-ának utolsó szakasza, mely a latin nyelvet a reáliskola fakultatív tárgyai közül eltörli. Hinni szeretném, hogy megértő legfelsőbb tanhatóságunk a rendelet e szakaszát rövidesen módosítani fogja s a latin nyelv újból szerepelni fog a reáliskolai tantervben úgy, mint azelőtt, oly felsőosztályu tanulók részére, kiknek a latin nyelvre középiskolai tanulmányaik befejezése után is szükségük van s akik e szép tárgy tanulásához kedvet és hajlamot éreznek. A latin nyelv fakultatív behozatala a másik két középiskolának nem lehet rovására, a reáliskolára nézve pedig nemesak előnyt és haladást, hanem egyenesen fellendülést jelentene, főképen akkor, ha maga a reáliskola is jogosítást nyerne, hogy négy-éves latinnyelvi tanfolyamot végzett növendékei az intézet rendes érettségi vizsgálata alkalmával a latin nyelvből kiegészítő érettségi vizsgálatot tehetnének. Ez intézetünknel semmi akadályba nem ütköznék, hisz két tanárunk is van, aki a latin nyelv és irodalom tanítására oklevélileg képesítve van.

Felhásszal zárom intézetünk történetét: Adja Isten, hogy iskolánk, melynek alapját a soproni polgárság bölcsesége vetette meg, ennek a városnak és hazának minél több hasznos és számottevő, művelt és önzetlen, vallásosan erkölcsös és hazafias férfit nevelhessen, kik kitartó munkásai és győzedelmes harcosai lehessenek annak a Nagymagyarországnak, amelyet mi elvesztettünk s amelyet ez a jövő nemzedék szilárdabban, az idők viharaival szemben ellentállóbban újra felépíthessen. Ugy legyen!

III.

Egyéb iskolai ügyek.

1. Az iskola épülete.

A mai állami Széchenyi István reáliskola helyén (Templom-utca 26. sz.) régebben sörház volt, amelyet a város 1857-ben 61.720 frt. költségen 2 emeletes „iskolaház”-zá alakított át s ahová a város még ugyanabban az esztendőben a városi kath. elemi iskolát és a városi alreáliskolát telepítette. Az iskola-utcai szárny ekkor még csonka volt; a mai Kaszinó-kert, reáliskola és zsidótemplom között egy száraz-malom (Ochsenmühle, mola boaria) állott. A mai Kaszinó helyén, mely 1872-ben épült, bástya volt, a zsidótemplom mögött pedig az 1857-ben lebontott „Brückl”-torony. A belvárosból a mai kaszinókert mentén, a Széchenyi-térre vezető út helyén mély árok terült el, a belváros felé pedig a város bástyafala. A mai Iskola-utca volt az u. n. „Brückl”, alatta patak folyt. A száraz malom helyén épült 1769-ben a városi színház és pedig kőből. (A mai színház 1841-ben épült s 1909-ben újjá alakított.) A mai kath. elemi iskola helyén az 1789-ben Pejachevich gróf által épített kaszinó és bálterem állott, melynek kertjét a mai Maxim-bar telke alkotta. A város ezt a kaszinót és báltermet 1814-ben 60 000 frt.-ért megvette Pejachevich gróftól; 1853-tól 1889-ig gyalogsági kaszárnnyaként szolgált. A mai kath. elemi iskola 1891-ben épült.

A városi kath. alreáliskola 1868-ban községi felekezeti jelleg nélküli reáliskolává alakulván át továbbra is ebben az épületben helyezkedett el. Miután azonban az épület a városi elemi és a városi reáliskola részére szűknek bizonyult, a város a régi épületet 1872-ben az Iskola-utcai szárnyal (tehát a mai kath. elemi iskolától a reáliskola felé számított 3 soros 15 ablak) 15.748 frt. költséggel kibővítette. Amikor az intézet 1876-ban államivá alakult, a város és állam között kötött szerződés értelmében az állam a reáliskola részére az épületnek egyelőre csak földszintjét és II. emeletjét vehette át, az I. emelet csak 15 év múlva, tehát 1891. január 1-én bocsátott az állam

rendelkezésére! Az I. emelet 1891. január 1-ig továbbra is a kath. elemi iskola részére maradt fönntartva, sőt a város kérelmére s a Vallás- és Közokt. min. engedélye folytán a kath. elemi iskola 1891. dec. 26-ig bennmaradhatott az épületben. Végre a kath. elemi iskola is kiköltözködött s az egész épület használati joga az állami reáliskolának jutott. A város az állammal kötött szerződés értelmében ugyanakkor újabb átalakításokat (tornaterem, vízvezeték, chemiai laboratórium, gázberendezés, igazgatói lakás stb.) eszközölt 3700 frt. költséggel, amit az állam 9000 frt.-ra egészített ki. Az épület a mai alakjában 1893. szeptember 1-én készült el.

Az épület nagyjában véve megfelel a tanítás feltételeinek, ha célszerűség szempontjából sok kifogásolni valót találunk is rajta. Az épület a tanulók számarányához viszonyítva ma már szűknek mutatkozik s szűkek a folyosók is. A 11 osztályt csak úgy lehetett elhelyezni, hogy a volt igazgatói lakást kellett a szükséges termek céljára lefoglalni (1910. aug. 1-től), ami sok tekintetben hibás és hátrányos. Udvara alig 650 m². Hiányzik egy megfelelő diszterem is, a rajztermek sem teljesen megfelelőek. Az állam évről-évre gondoskodik az épület javításáról — a múlt évben 153.000.000 K-t áldozott, az idei, illetőleg jövő tanévre 78.000.000 K-t utalt ki — de még ezekkel a nagy összegekkel sem vagyunk képesek a szükséges hiányokat teljességgel pótolni. Az idei nyári vakáció alkalmával egy szülői fogadószoba létesítését vettük tervbe, amire már évek óta égető szükségünk lett volna. Az épület gyökeres és a modern higienikus, paedagogia és didaktikai követelményeknek megfelelő átalakítása körülbelül 800 millió K költséggel volna fedezhető.

2. Tantervek, utasítások, rendtartások.

Intézetünk több, mint háromnegyed évszázados fennállása óta a fejlődés természetes következményeképpen több tantervet és utasítást követett. Az első módszeres utasítást a reális irányú tanfolyam részére Pecz Lipót, soproni evang. lelkész készítette 1836-ban, melynek lényegét már fentebb vázoltuk. Az 1850-ben megalakult kath. jellegű városi alreáliskola tanterve teljesen az 1849-ben kiadott „Entwurf” utasításai szerint készült, hasonlóképpen az 1853-ban megalakult ág. h. ev. alreáliskoláé is. Ezek a tantervek és utasítások didaktikai és methodikai szempontokból értékesek voltak ugyan, de lényegében mégis osztrák-német szempontból nevelték az ifjakat, a hazai nyelv és érzés teljes elhanyagolásával. Az 1867. évi kiegyezés az iskola szempontjából is nagy változásokat eszközölt. Miután a két felekezeti jellegű reáliskola

1868-ban megszűnt, illetőleg a kettő egyesítése folytán felekezeti jelleg nélkül való községi reáliskolává alakult, a hazai nyelv és történelem is megfelelő helyet kapott a tantárgyak sorában, bár egyébként az „Entwurf” tanterve: 1875-ig fennállott.

Az első rendszeres reáliskolai oktatási tervet Trefort Ágost miniszter adta ki 1875. évi június hó 8-án kelt 12 383. sz. rendeletével, ugyanekkor és ugyanezen szám alatt jelent meg az első szabályzat a reáliskolákban tartandó érettségi vizsgálatról.

Az 1875. évi reáliskolai tanterv vázlata tárgy- és óraszám szerint:

Osztály	Hittan	Történelem	Magyar ny.	Német ny.	Francia ny.	Földrajz	Term. rajz	Fizika	Chemia	Mathemat.	Geometria	Abr. geom.	Filozófia	Szabadk. r.	Torna	Összesen
I.	1	2	5	4	1	2	2	—	—	4	4	—	—	—	2	27
II.	1	2	5	3	3	2	2	—	—	3	3	—	—	2	2	28
III.	1	2	4	3	3	2	1	4	—	3	3	—	—	4	2	30
IV.	1	3	4	3	3	2	—	2	—	3	3	—	—	4	2	32
V.	1	3	3	3	3	2	2	—	2	3	3	—	—	4	2	32
VI.	1	3	3	2	3	2	2	—	3	3	—	3	—	2	2	32
VII.	1	3	3	2	2	2	3	4	2	4	—	2	—	2	2	32
VIII.	1	3	2	2	2	2	2	5	—	3	—	3	3	2	2	32
Összesen		21	29	22	19	16	15	15	10	30	13	8	3	20	16	245

Az 1875. évi reáliskolai érettségi vizsgálatról szóló szabályzat szerint e vizsgálat 2 részből áll: a) írásbeli, b) szóbeli. Írásbeli dolgozat készítenő: a) egy magyar nyelvű, b) egy fordítás németre vagy franciára, c) egy matematikai. A szóbeli vizsgálat tárgyai: a) magyar nyelv, b) német nyelv, c) francia nyelv, d) történelem, e) matematika, f) fizika, g) chemia, h) természetrajz, i) földrajz.

Ez a tanterv és szabályzat 1884-ig maradt érvényben. Az 1884. évi reáliskolai tanterv vázlata tárgy- és óraszám szerint a következő:

Osztály	Hittan	Magyar ny.	Német ny.	Francia ny.	Filozófia	Földrajz	Történet	Mathemat.	Term. rajz	Fizika	Chemia	Rajz. geom.	Abr. geom.	Szabadk. r.	Szépírás	Torna	Összesen
I.	2	5	5	—	—	3	—	3	—	—	—	5	—	—	1	2	28
II.	2	5	4	—	—	3	—	4	—	—	—	5	—	—	1	2	28
III.	2	3	3	3	—	—	3	3	—	3	—	3	—	—	—	—	28
IV.	2	3	3	3	—	3	—	4	—	—	3	3	—	—	—	2	28
V.	2	3	3	4	—	—	3	3	—	—	3	—	—	—	—	3	30
VI.	2	3	3	4	—	—	3	4	—	—	3	—	—	—	—	3	30
VII.	2	3	3	3	—	—	3	4	—	4	—	—	—	—	—	3	30
VIII.	2	3	3	3	—	—	3	3	—	5	—	—	—	2	—	3	30
Összesen	16	28	24	24	3	9	15	30	12	12	7	14	8	12	2	16	232

A részletes utasításokat a V. K. M. 1886. évi 11.891. számú rendeletével adta meg.

A reáliskolai érettségi vizsgálatot az 1883. évi XXX. t. c. 22. §-a alapján a V. K. M. 1884. évi 10.288. sz. rendelettel módosította. E szerint írásbeli érettségi dolgozat készítenő: a) magyar nyelven értekezés a középiskolai tananyag köréből, b) szabad német dolgozat, vagy fordítás németre, c) fordítás magyarból franciára, d) matematika. A szóbeli érettségi vizsgálat tárgyai: a) magyar nyelv, b) német nyelv, c) Magyarország története, d) matematika, e) fizika.

1886-ban a V. K. M. elrendeli, hogy a tanári testületek a helyi viszonyok mérlegelésével és bizonyos elvek szemmeltartásával módosításokat tehetnek az előírt tanterven, de e változtatások jóváhagyás végett a V. K. M.-hoz felterjesztendők. Ez az u. n. *helyi tanterv*, mely bizonyos mértékben máig is fennáll. Jellemző a viszonyok változására és Sopron magyarosodására az a körülmény, hogy míg a 80-as és 90-es években a német nyelvi órákból kellett heti 1 órát a magyar nyelv javára kölesönkérni, addig az utolsó két évtizedben épen a német nyelv javára kellett heti 1 órát más tantárgyból elvenni. Az 1888-ban kiadott 21.199. sz. V. K. M. rendelet a helyi tanterv és utasítások alapján részletekbe menő *állandó tanmenet* készítését írja elő, vagyis azt kívánja, hogy a szaktanárok a tananyag egyes részeinek feldolgozására, valamint az ezek után következő nagyobb egészeket felölelő, összefoglalásokra szükséges időt és módot a helyi körülmények és célok szemmeltartásával előre is pontosan jelöljék meg.

A reáliskolák fentebb említett 1884. évi tanítási tervét a V. K. M. 1899. évi 32.818. sz. rendelete és az 1912-ben kiadott 117.142. sz. rendelettel életbeléptetett reáliskolai utasítások lényegében nem változtatták meg, inkább csak módosították, amint az alábbi óra- és tárgybemosztási táblázatból látható:

Osztály	Hittan	Magyar ny.	Német ny.	Francia ny.	Történet	Földrajz	Term. rajz	Chemia	Fizika	Mathemat.	Rajz. geom.	Abr. geom.	Szabadk. r.	Philozófia	Szépirod.	Torna	Összesen
I.	2	5	5	—	—	3	—	—	—	4	4	—	—	—	1	2	28
II.	2	5	5	—	—	3	—	—	—	4	4	—	—	—	1	2	28
III.	2	3	3	—	—	3	—	—	—	3	2	—	2	—	—	2	28
IV.	2	3	3	—	—	3	—	—	—	4	2	—	2	—	—	2	28
V.	2	3	3	4	—	—	3	—	—	5	—	—	2	—	—	2	30
VI.	2	3	2	3	3	—	3	3	—	4	—	3	2	—	—	2	30
VII.	2	3	2	3	3	—	—	2	4	4	—	3	2	—	—	2	30
VIII.	2	3	2	4	3	—	—	—	4	3	—	2	2	3	—	2	32
Összesen	16	28	25	24	17	8	10	4	12	31	12	8	12	3	2	10	232

A mai napig érvényes Érettségi Vizsgálati Utasítás a V. K. M. 1905. évi december 18-án kelt 105.500. sz. rendeletén alapszik, amely lényegében nem sokat különbözik az 1884. évitől, csak könnyít rajta. Írásbeli érettségi dolgozat készítendő a) magyar nyelvi értekezés a magyar irodalom köréből, b) szabad német dolgozat, vagy fordítás németre, c) matematika. A szóbeli érettségi vizsgálat tárgyai: a) magyar nyelv, b) német nyelv, c) Magyarország története és földrajza, d) matematika, e) fizika.

A V. K. M. 1919. évi november 21-én kelt 200.884. B. I. sz. és 1920. évi augusztus 26-án kelt 110.492/V. rendeletei a *közgazdasági és társadalmi ismereteknek* a középiskolák tantervébe való szerves beillesztését, továbbá a földrajznak behatódóbb tanítását írják elő. E rendeletek szerint az 1920—21. tanévtől kezdődőleg a III. o.-ban a heti 2 órával bíró történelem óra száma felemelendő 3-ra. Ennek keretében a közgazdasági ismeretek heti 1 órában tanítandók. A tantárgy neve ezentúl *Történelem és Közgazdasági ismeretek*. Ugyanesak a III. o.-ban a heti 2 órával bíró földrajz óra száma 3-ra felemelendő. Az eddigi tananyagon kívül tanítandó *emberföldrajz és térképismertetés*. A IV. o.-ban a heti 3 órával bíró történelem keretében — a politikai földrajz elhagyásával — tanítandók a *jogi ismeretek*. A IV. o.-ban heti 2 órával szereplő fizika elmarad, helyette 3 óra *földrajz* tanítandó és pedig a fizikai és math. földrajz elemei, továbbá Magyarország földrajza és térképismertetés. A VII. o.-ban az egyetemes történet tananyaga (ujkor és legújabb kor) február hó végére befejezendő; a II. félévben Európa és Amerika főbb államainak ismertetésén kívül Magyarország földrajza is tárgyalandó, azonkívül térképismertetés. A VII. o.-ban heti 2 órában *egészségtan* tanítandó. A VIII. o.-ban heti 2 órában tanítandók az I. félévben a közgazdasági alapismeretek, a II. félévben pedig a társadalomtani ismeretek. A V. K. M. 1920. augusztus 26-án kelt 110.491/V. sz. rendelete szerint az I. és II. o.-ban az *ének* mint kötelező rendkívüli tárgy heti 1—1 órában tanítandó. A V. K. M. 1920. augusztus 26-án kelt 110.490/V. sz. rendelete kötelezővé teszi a *gyorsírásnak* a IV. o.-ban heti 1 órában való tanítását. E szerint a kötelező óraszám az I.—II. o.-ban 28-ról 29-re, a III.—IV. o.-ban 28-ról 30-ra, a VII.—VIII. o.-ban 30-ról 32-re emelkedett. Ezeknek az új tantárgyaknak tanítását a V. K. M. 1924. július 24-én kelt 80.000 sz. rendeletével kiadott *Új Középiskolai Tanterv* az 1924—25. tanévtől kezdődőleg ismét megszüntette. Az új középiskolai tanterv az 1924—25. tanévtől kezdődőleg fokozatosan lép életbe, tárgyai és heti óraszám beosztása a következő:

Osztály	Hittan	Magyar ny.	Német ny.	Franciá ny.	Történet	Földrajz	Term. rajz	Chemia	Fizika	Mathemat.	Rajz. geom.	Ábr. geom.	Filozófia	Rajz	Torna	Összesen
I.	2	5	5	—	—	3	2	—	—	5	2	—	—	2	2	28
II.	2	5	5	—	—	3	2	—	—	5	2	—	—	2	2	28
III.	2	3	3	5	3	2	—	—	3	3	2	—	—	2	2	30
IV.	2	3	5	5	2	1	—	3	—	4	2	—	—	2	2	30
V.	2	3	3	4	3	—	3	2	—	4	—	—	—	2	2	30
VI.	2	3	3	4	3	—	3	2	—	4	—	—	—	2	2	30
VII.	2	3	2	3	3	1	3	—	4	3	—	2	—	2	2	30
VIII.	2	3	2	3	3	2	—	—	4	3	—	2	—	2	2	30
Összesen	16	28	27	24	17	12	13	7	11	31	8	8	2	16	16	230

A középiskolák külső és belső rendjére vonatkozó szabályokat az u. n. *Középiskolai Rendtartás* foglalja magában. E szabályok idők folyamán a viszonyoknak megfelelően változtak, módosultak. A legrégibb Középiskolai Rendtartás a V. K. M. 1876. évi július 22-én kelt 12.787. sz. rendelete alapján adatott ki s 1890-ig volt érvényben. Az 1890. évi 23.583. sz. V. K. M. rendelettel kiadott Középiskolai Rendtartást az 1920. évi december 13-án kelt 113.240/V. sz. V. K. M. rendelet szüntette meg, az új Középiskolai Rendtartás 1921. január 1. óta vált érvényessé. A *legújabb Középiskolai Rendtartás* a V. K. M. 1926. évi március 19-én kelt 400/eln. sz. rendelete alapján a *folyó iskolai évben lépett hatályba*.

3. A soproni állami Széchenyi István reáliskola fegyelmi szabályai.

(A soproni m. kir. áll. főreáliskola tanári testületének 1921. évi február hó 21-én tartott értekez-
telén hozott határozata alapján összeállítva. Jóváhagyva a győri tankerületi kir. főigazgatóság
által 343/1921. II. 28. sz. n.)

A középiskola feladata a tanulók értelmének és erkölcsének fej-
lesztése. Ezen cél elérésére szolgálnak a következő szabályok, melyek-
nek megtartása minden beírt tanulóra kötelező; ezek alól őket sem a
szülők, sem a helyetteseik fel nem menthetik.

1. Minden tanuló köteles a maga vallása istentiszteletein és vallási
gyakorlatain résztvenni és lelkiismeretesen teljesíteni vallásának köve-
telményeit.

2. A tanuló az intézet igazgatójának és tanárainak az iskolában
és azon kívül tisztelettel és engedelmességgel tartozik. A tanári tekin-
tély minden megsértése szigorú büntetést, esetleg kizáratást von maga
után. Tisztelettel viselkedjék más intézetek tanárai, érdemes egyének

és öregebbek iránt. A szülők iránt való háláját és szeretetét leginkább jó magaviseletével és szorgalmával igyekezzék kimutatni.

3. Szeresse és becsülje összes tanulótársait; lakótársaival, más intézetek növendékeivel békében éljen, tehát a sértegetés, vallás vagy nemzetiség kigúnyolása, a csúfolódás, pörlekedés, veszekedés, gyűlölködés tilos. Ha tanulótársa megsérti, terjessze ügyét az olytályfő elé, hogy az az igazság szerint ítélhessen.

4. Az iskolában minden tanuló a kitűzött időre tisztán öltözve, megmosakodva, megfésülködve és csak a szükséges, tisztán tartott eszközökkel és tankönyvekkel jelenjék meg. Más könyvet vagy játékszert stb. odavinni tilos. A bejáratnál levő lábtörlőkön a cipőjét a sár és piszoktól megtisztítani tartozik.

5. Az iskolaépületben rendes lépésben járjon a tanuló, futni a folyosókon, vagy a lépcsőkön fokokat átugrani nem szabad.

6. Az első óra előtt a tanuló a folyosókon ne tartózkodjék, mindenki a tantermekben foglalja el helyét és csendben várja a tanár bemenetelét. A tanulóknak tanári engedély nélkül a dobogón és a tanári asztalnál tartózkodniok nem szabad.

7. Tanítás alatt a tanulók a legnagyobb csendben és figyelemmel legyenek, illedelmesen üljenek úgy, hogy kezüket mindig látni lehessen. Tilos a tanár engedelmére nélkül való kimenés és az intézetnek tanítás vagy órák közben való elhagyása. Tanórák alatt több tanulónak egyszerre kimenni tilos, kivéve, ha ezt igazgatói vagy tanári intézkedés teszi szükségessé. A feladott írásbeli dolgozatokat minden tanuló önállóan tartozik elkészíteni; mással készíttetni és általában bárminemű csempészetet elkövetni tilos.

8. Az ablakokat csak a tanár utasítására szabad kinyitni. A kályhához, gázesővekhez és villanyvezetékhez nyúlni nem szabad. Az ablakban ülni, onnan kinézni vagy ott helytelenkedni szigorúan tilos. Az óráközi szünetekben minden tanulónak a folyosókon, esetleg az udvaron kell tartózkodnia. Inni csak ivóedényből szabad, ivás után a vizesapot gondosan kell elzárni.

9. Tilos az iskolai épületrészek, bútorok, padok, térképek, képek egyéb taneszközök, valamint a falak és illemhelyek befirkálása, összekarcolása, vagy bármily módon való rongálása, úgyszintén mindenemű szemetelés. A kár okozója tartozik azt megtéríteni és ha a vizsgálatból kiderül, hogy szándékosan követte el, még megfelelő büntetés is éri. Abban az esetben, ha a tettet kinyomozni nem lehet, a költséget az egész osztály viseli.

10. Nem szabad másnak tulajdonát megsérteni. Talált tárgyakat azonnal át kell adni a legközelebbi órára bemenő tanárnak. Aki más-

nak bármily esekély értékű tulajdonát ellopja, az az intézetből, sőt súlyos esetekben az ország valamennyi középiskolájából kizáratik. A kizárt tanuló annál az intézetnél, melyből kizáratott, magánvizsgálatot sem tehet.

11. A tanulók nem léphetnek engedély nélkül idegen osztály termébe. Ha az intézeti rend teremcserét kíván, az érkezőknek meg kell várniok az illető teremben levők távozását.

12. A szülők vagy helyetteseik tartoznak arról gondoskodni, hogy a tanulók az iskolát pontosan látogassák; az igazolatlan késés szigorú büntetéssel jár. Igazolatlanul egy órát sem szabad mulasztani; olyan tanuló, ki csak egy órát is mulaszt igazolatlanul, abban a félévben kevésbbé szabályszerűnél jobb érdemjegyet nem kaphat a magaviseletből. Az a tanuló pedig, akinek igazolatlan óramulasztása — habár szakadozottan is — a tanév folyamán annyi, amennyi a heti rendes órák száma, a Rendtartás értelmében minden fegyelmi eljárás mellőzésével a tanulók sorából törlendő.

13. Ha valamelyik tanuló fontos ok miatt az előadástól elmaradni kíván, az engedélyt egy órára az illető tanártól, egy napra az osztályfőtől, több napra pedig az igazgatótól köteles kikérni. Az utóbbi két esetben az engedély csakis a szülők vagy helyetteseik személyes vagy írásbeli megkeresésére adható meg. Arról, hogy valamely tanuló megbetegedett, az igazgatót vagy osztályfőt azonnal kell értesíteni. Felgyógyulás után a tanuló elmaradását szülője vagy helyettese, hosszabb ideig tartó betegség után pedig orvosi bizonyítvánnyal tartozik azonnal igazolni. Ha valamely tanuló ragályos betegségbe esik, vagy az egészségügyi hatóság őt az iskola látogatásától eltiltja, az igazgató csak akkor boesáthatja a tanintézetbe, ha az illetékes hatóság a tilalmat megszünteti.

14. Ruhát, könyvet, írószert vagy egyéb tárgyat eladni, cserébe adni vagy elzálogosítani nem szabad; tilos továbbá a pénzkölcsönzés, a pénzre való játszás és mindenféle üzérkedés.

15. Egyesületeket és társulatokat csak tanári kar, illetőleg az igazgatóság felügyelete és ellenőrzése mellett lehet alakítani. Az iskola körén kívül levő egyesületeknek vagy társulatoknak tanulók nem lehetnek tagjai. Nyilvános gyűléseken csakis az igazgatóság engedélyével jelenhetnek meg.

16. A tanulók maguk közt pénzt a legnemesebb célokra sem gyűjthetnek az igazgatóság beleegyezése nélkül.

17. Mozi, színház és hangverseny látogatására minden egyes esetben az osztályfőtől, tánciskolában való részvételre pedig az igazgatótól kell engedélyt kérni. Nyilvános tánemulatságokon tanulók egyáltalában nem vehetnek részt.

18. Korcsmák, vendéglők, kávéházak s általában oly helyek látogatása, ahol szeszes italokat mérnek, csakis a szülők vagy gyámok kíséretében engedhető meg — akkor is csak az étkezés tartama alatt — egyébként szigoruan tilos.

Kizárás terhe alatt tilos mindazoknak a helyeknek látogatása, amelyek a tanulók életviszonyaival össze nem egyezhetők különösen, ha azok erkölcsi romlásukat idézhetnék elő; ugyanilyen szigorú elbírálás alá esik az erkölcs- és hazaellenes valamint a vallásos érzületeket sértő könyv olvasása, ilyen képek szemlélése és terjesztése.

19. Az ifjuság testi és szellemi fejlődésére káros hatású dohányzás 17 éven aluli tanulóknak nincs megengedve; a 17. életévet betöltött tanulók is csupán szülői engedéllyel dohányozhatnak, de csak otthon.

20. Tilos a fegyverek, a botok, sétapálcák hordása, madárfészek pusztítása, az állatok kíntása, dobálás, tűzrakás, rakétázás, valamint minden cselekedet, mely másnak kárt okozhat.

21. Tilos az iskola előtt a járdákon, utcán, sétahelyeken, mulató helyek előtt való csoportosulás, nemkülönben minden tüntetésben való részvétel; korcsolyázni, fürdeni, sportot űzni csak a hatóság által megengedett helyeken szabad.

22. A tanulók télen (nov.—márc.) este 8, nyáron (ápr.—okt.) este 10 órától kezdve otthon tartózkodni kötelesek.

23. Korcsmában, szállóban lakni vagy étkezni tilos. Szállást fogadni, vagy fogadottat elhagyni a szülők vagy megbízottjaik engedélye nélkül nem szabad. A lakás változását a tanuló az osztályfőnöknél köteles azonnal bejelenteni. Az intézet helyén nem lakó szülők vagy gyámok tartoznak gyermekük vagy gyámfiuk fölvételekor alkalmas helyettest bejelenteni és minden ez ügyre vonatkozó változtatást személyesen vagy írásban az igazgatóval közölni. Ha a felfogadott szállás nem a tanulónak való, vagy a szállásadók ellen a tanári testületnek kifogása lenne, az ily szállást tartozik a tanuló a legrövidebb idő alatt elhagyni.

24. Kivánatos, hogy a szülők vagy helyetteseik az intézetben gyakrabban megjelenjenek az igazgatónál, osztályfőnél, szaktanároknál, hogy a tanulók felől tudakozódjanak és az iskolát mindenre kiterjedő, gondos házi felügyelettel támogassák. A félévi és tanévvégi osztályozást közvetlenül megelőző két hétben a tanulmányi előmenetelre nézve nem adunk felvilágosítást.

25. A tanuló az iskolától kapott minden könyvet sértetlenül és tisztán tartozik visszaadni, esetleg a könyv értékét megtéríteni; a tanév végén pedig köteles minden tartozását kiegyenlíteni, mert ellenkező esetben okmányait nem kapja ki.

Az intézet tanulóira a szünidőben is érvényesek az iskolai törvények; az ellene vétőkkel szemben ezeknek teljes szigorúsága alkalmazandó.

Fegyelmi büntetések.

Iskolai fegyelmi büntetés tekintetében a legújabb Rendtartás (V. K. M. 400. elnöki/1926. III 19. sz. r.) a következő fokokat állapítja meg:

- I. foku fegyelmi büntetés: Osztályfői megrovás az osztály előtt.
- II. „ „ „ Az igazgató elé idézés és igazgatói megintés.
- III. „ „ „ Az igazgató által az osztály előtt való megdorgálás.
- IV. „ „ „ Az igazgató elé idézés a szülő vagy helyettese jelenlétében esetleg azzal a figyelmeztetéssel is, hogy újabb fegyelmi kihágás esetén a tanulónak az intézetet el kell hagynia.
- V. „ „ „ A tanári testület elé idézés és feddés, dorgálás, megrovás vagy szigorú megrovás, esetleg az intézetből való csendes eltávolítás.
- VI. „ „ „ Kizárás az intézetből oly vétség esetén, amidőn a tanulónak az intézetben való megmaradása társaira káros és veszélyes lehet.
- VII. „ „ „ A kétségtelen romlottság vagy javíthatatlanság eseteiben a helybeli középiskolákból vagy ország összes középiskoláiból való kizárás.

Másnemű büntetések (testi fenyítés, bezárás, büntetési feladatok stb.) nincsenek megengedve.

A magaviselet jelzésére a *példás, jó, szabályszerű* és *kevésbé szabályszerű* érdemjegyek szolgálnak; az utolsó érdemjegy alkalmazásánál az ok is kiírandó a főnévkönyvbe, amiért a tanuló az érdemjegyet kapta. Példás magaviseleti érdemjegyet csak az a tanuló kaphat, akinek szorgalma és viselete egyaránt teljesen kifogástalan.

4. A tanítás ideje, szünetek, tanulmányi értesítő, templombjárás, ima, felügyelet, vizsgálatok.

Az ág. h. ev. jellegű reális irányú tanfolyamon (1836—1850) az előadások délelőtt 11—12 óráig és délután 4—5 óráig tartattak, még

pedig azért, hogy ezeken az előadásokon az ág. h. ev. gimnázium tanulói is részt vehessenek. A két felekezeti jellegű alreáliskolában (1850—1868) a *tanítás* délelőtt 8—12 óráig és délután 2—4 óráig tartott; szerda és szombat délutánjain szünetelt a tanítás. A tanítási óráknak ez a beosztása félszázadnál tovább állott fenn, míg nem a V. K. M. 1905. évi 80.597. sz. rendelete a délelőtt 8—1 óráig egyfolytában való tanítást 1906. január 1-től kezdődőleg engedélyezte.

A nyári *nagyszünet* 1876-ig augusztus és szeptember hónapjaiban volt s a tanév október 1-én kezdődött. A V. K. M. 1875. évi 22.151. sz. rendelete július és augusztus hónapokat jelölte ki szünidő gyanánt. Az évközben tartandó szüneteket a Rendtartás pontosan előírja.

Az iskolai év régebben *harmadokra* volt beosztva; az első harmad karácsonyig, a második husvétig, a harmadik a tanév végéig tartott; ugyanekkor osztályoztattak is a tanulók; évközben Értesítőt, a tanév végén Bizonyítványt kaptak. A tanévnek két félévre való osztását a V. K. M. 1903. június 22-én kelt 43.542. sz. rendelete léptette életbe és pedig az 1903/04. tanévtől kezdődőleg.

A *Tanulmányi Értesítő* használatát az addig dívó félévi Értesítő és tanévvégi Bizonyítvány helyett a V. K. M. 1920. évi december 10-én kelt 113.240. sz. rendeletével 1921. január 1-e óta életbeléptett Középiskolai Rendtartás 52. §-a teszi kötelezővé.

A régi felekezeti alreáliskolában (1850—1868) a *vallási kötelmek* teljesítését az egyházi fennhatóság írta elő. A kath. tanulók naponta jártak templomba s évente négyszer gyóntak és áldoztak, azonkívül résztvettek az összes körmeneteken. A tanítás imával kezdődött és fejeződött be. A községi (1868), majd államivá alakult főreáliskolában bizonyos változások történtek e téren is. Elmaradt a mindennapi ima, a templombajárás csak vásár- és ünnepnap lett kötelező, a kath. tanulóifjúság csak az Urnapi-körmeneten vett részt. A husvét előtt tartandó lelkigyakorlatokat a V. K. M. 1912. évi december hó 28-án kelt 85.450. sz. rendelet írja elő.

A *mindennapi imát* a tanítás megkezdése előtt és annak befejezése után a V. K. M. 1920. évi október 27-én kelt 114.233/V. sz. rendelete újból kötelezővé teszi. Az intézetünkben szokásos imát Simon Miklós győri állami realiskolai igazgató szerkesztette, szövege a következő, tanítás előtt: „Mindenható Isten, nemzetek alkotója, országok fenntartója, áldd meg mai munkánkat, növelj lelki- és testi erőnket, hon-szerelmünket, hogy ezekkel és a Te segítségével mielőbb visszaszerzhessük szép Hazánk elrabolt részeit, szabadságunkat, régi dicsőségünket. Hiszünk Tebenned, hiszünk egy Hazában, hiszünk egy isteni örök Igazságban, hiszünk Magyarország feltámadásában, Amen.” Ta-

nítás után: „Hálát adunk Neked, mindenható Isten, a Tőled ma nyert haladásért. Szolgáljon ez Nevednek dicsőségére, megesonkitott édes Hazánknek üdvére. Tebenned hiszünk mindhalálig és hiszünk egy Hazában, hiszünk egy isteni örök Igazságban, hiszünk Magyarország feltámadásában, Amen!”

A protestáns és izraelita vallású tanulók hitoktatóik vezetése alatt és utasításai szerint kötelesek vallási kötelmeiknek eleget tenni.

A tanulók úgy az iskolában, mint pedig a csoportos és együttes kivonulások alkalmával állandóan és közvetlenül tanári felügyelet alatt állanak. Az óráközi szünetek alatt is mindig felügyelő tanárok végzik az ellenőrzést.

A régebben szokásos tanévvégi vizsgálatokat az 1916—17. tanévtől kezdődőleg az I.—VII. osztályban u. n. *befejező összefoglalások* váltják fel, (V. K. M. 1917. ápril 10 én kelt 44.462. sz. rend.; Főigazg. 701/1917. ápril 18. sz. leírat), melyeknek célja a tanulóknak alkalmat adni, hogy az évközben tanultakat a maguk egészében általános szempontból áttekintsék, másrészt pedig az érdeklődő közönségnek az iskolai munka eredményeit módszeres összefoglalásban bemutatni. A V. K. M.-nak a középiskolákról szóló 1924. évi XI. tc. végrehajtása tárgyában 1924. június 2-án kelt 52.846/V. sz. rendeletének 8. §-a a nyilvános összefoglalások tartását a VIII. osztályra nézve is kimondja.

5. Berzsenyi-Önképzőkör.

Az Ifjúsági Önképzőkör, mint neve is mutatja, a tanulóknak szorosan előírt kötelességein kívül való önművelését célozza. Intézetünk Önképzőköre már 1871 december 9 én alakult. Eleinte magyar és német nyelven működött a Kör, az intézet államosítása óta azonban egyre inkább a magyarosodás célját szolgálta. A Kör alapszabályai, munkásságának szelleme és irányai az idők folyamán gyakran változtak. Kezdetben csupán költemények szavalására, prózai és verses művek készítésére és bírálatára szorítkozott. Utolsó alapszabályai 1900. évi december hó 22-én készültek s a V. K. M. 1901. évi április 1-én kelt 99.364/900. sz. rendeletével hagyta jóvá. Ma az Önképzőkör önállóságra igyekszik nevelni a tanulókat, előkészíti őket az élet versenye számára, eszközül felhasználja a magyar irodalmon kívül a modern nyelveken való felolvasást és szavalást, a reális irányú tárgyak köréből vett tételek fejtegetését, valamint a rajzot és zenét is.

Iskolai ünnepélyeinket legtöbbször — a márc. 15-it és okt. 6-it mindig — *a Kör rendezi* kiegészítve magát az intézeti énekkarral. A Kör élén a vezető tanár áll, mellette az ifjúsági elnök, titkár, illetve

jegyző, könyvtáros, pénztáros és ellenőr vezetik a Kört. Kezdetben a Kör tagjai maguk választották a vezető tanárt, 1879. óta azonban az igazgató jelöli ki az arra alkalmas és vállalkozó tanárt. A Kör rendes tagjai a VII. és VIII. o. tanulói, szavaló tagjai az V. és VI. o. tanulók. A Kör tagjai már az alapítás első éveiben Önképzőköri könyvtárat is alapítottak, mely ma 1397 kötetre rúg. A Kör kebelén belül 1878-tól külön Olvasókör is volt, amely azonban 1885-ben megszűnt. A Kör tagjai 1881. okt. 9-én tartott gyűlésükön *Frankenburg Adolfot*, a soproni Irodalmi és Művészeti Kör elnökét „azért a számos művelő élvezetért, melyekben az ifjúság minden tagját a nevezett Kör megalapításával s előadásain való megjelenhetésével részesíti“, hálája jeléül *tiszteletbeli tagjának* választotta. Az erről szóló oklevelet az Irodalmi-Kör 1881. évi október hó 15-i gyűlésén Frankenburgnak ünnepélyesen átnyújtották.

Mivel a Kör sokat foglalkozott Berzsenyi Dániel munkáival s mivel a nagy ódaköltő ifjúságának egy részét Sopronban töltötte, már 1885-ben felvetették azt az eszmét, hogy az Önképző-Kör Berzsenyi Dánielről neveztesse el. A Berzsenyi halálának 50-ik évfordulóján (1886) megtartott ünnepélyen ez az eszme élénk visszhangra talált. Miután a Kör éppen ekkor új alapszabályok szerkesztésével foglalkozott, ezzel kapcsolatban a Berzsenyi-név felvételét is javaslatba hozta, amint a V. K. M. 1891. évi február hó 23-án kelt 3794. sz. rendeletével jóvá is hagyott. A Kör ettől kezdve „Berzsenyi-Önképzőkör“ nevet viseli. Ennek megünneplésére 1891. január hó 8-án diszgyűlést tartott, amelyet a nagyközönség is szép számban látogatott. Berzsenyi Dániel arcképét Ágoston Ernő jeles festőművész — akkor még intézetünk VIII. o. tanulója — készítette, amelyet 1910. évi február hó 27-én ünnepélyes keretek közt lepleztek le. A világháború idején 5 éven át szünetelt a Berzsenyi-Önképzőkör. Azóta újult erővel és lelkesedéssel igyekszik magasztos céljának, a magyar művelődés előbbrevitelének megfelelni. Alábbiakban feltüntetni óhajtom — a mennyire az a jegyzőkönyvek nyomán lehetséges volt*) — a Berzsenyi-Önképzőkör tanári vezetőit és ifjúsági elnökeit alapításától kezdve a mai napig:

*) Hiányzó jegyzőkönyvek: az 1872—73., 1875—76., 1877—78., 1883—84., 1888—89., 1894—95. és 1900—01. évekről szólók.

Tanév	Vezető tanár	Ifjúsági elnök
1871—72	Udvardy Ignác	Vérffy Tamás
1872—73	Kövesdy Ignác	—
1873—74	Toppler (Palló) István	Kliogl József
1874—75	"	Lasz Lázár
1875—76	Dr. Kárpáti Károly	Hodosy Elemér
1876—77	Möller Ede	—
1877—78	"	Károlyi Endre
1878—79	"	Fialovszky Béla
1879—80	Dr. Kárpáti Károly	Pap Elemér
1880—81	Möller Ede	Halász Géza
1881—82	"	Scheiber Mihály
1882—83	Fliechhaecker M. Frid.	Jilek Ferenc
1883—84	Szünetelt	a Kör
1884—85	Ujvári Béla	—
1885—86	"	—
1886—87	"	—
1887—88	"	—
1888—89	Szünetelt	a Kör
1889—90	Ujvári Béla	Fügl Imre
1890—91	"	Balogh János
1891—92	Szünetelt	a Kör
1892—93	Kende Ferenc	Szabó Károly
1893—94	"	Ullrich Nándor
1894—95	Dr. Kárpáti Károly	Uhl Sándor
1895—96	Dr. Viszota Gyula	Koppstein Lipót
1896—97	"	Schwarz Ernő
1897—98	"	Thurner Mihály
1898—99	"	Pinczeh István
1899—900	"	Petrik Aladár
1900—01	"	Manninger Sándor
1901—02	Dr. Ágh Lajos	Nagy Imre
1902—03	"	Mayer István
1903—04	"	Vendl Aladár
1904—05	"	Lenk Jenő
1905—06	"	Kris Jenő
1906—07	"	Eitler Pál
1907—08	Dr. Müller József	Horváth Béla
1908—09	"	Berghold Kálmán
1909—10	"	Varga Ferenc
1910—11	"	Mulzer János
1911—12	Dr. Ágh Lajos	Szlimák Lajos
1912—13	Kardos Aladár	Lederer Ferenc
1913—14	"	Deutsch Ernő
1914/15—1918/19-ig	Szünetelt	a Kör
1919—20	Dr. Ágh Lajos	Ziermann Sándor
1920—21	Fuchs Rezső	Becht Kálmán
1921—22	Dr. Stodolní Gyula	Schwabbauer Richárd
1922—23	"	Worschitz Frigyes
1923—24	"	Domokos Sándor
1924—25	"	Stodolní Antal
1925—26	"	Kheim Sándor

6. Iskolai ünnepélyek.

Az iskolai ünnepélyek célja a tanulóifjúság lelkében a hazafiúi és erkölcsi eszméket mélyíteni, a nemzet nagyjai iránt köteles tiszteletet erősíteni, a kegyelet érzését növelni, a történelmi múlt emlékeiből a jövőre nézve hasznos tanulságot meríteni. Az iskolai ünnepélyeknek szív- és jellemképzés tekintetében általában véve nagy pedagógiai jelentőségük van, ha nem túlságosan gyakoriak és megfelelő keretek közt tartatnak. Az iskolai ünnepélyek rendezésére intézetünk mindenkor igen nagy súlyt vetett. Az ünnepélyek is az idők folyamán és a kor viszonyaihoz mérten többször változtak. A tanévet megnyitó *Veni Sancte*-t és tanévetzáró *Te Deum*-ot az iskola alapításától kezdve nemcsak az iskolában, hanem a templomban is megüljük. Ferenc József királyunk és Erzsébet királynénk nevenapját (okt. 4 és nov. 19.), valamint az 1867. évi koronázás emléket (június 8) szintén templomi istentisztelettel kapcsolatban szoktuk megünnepelni 1916-ig. Ferenc József halála után ezeket az ünnepeket rövid két éven *Károly király* és *Zita királyné* névnapjainak ünnepe váltotta fel. Az *államfő* nevenapjának iskolai szünettel való megünnepelését az 1922. évi november hó 27-én kelt 162.061/VI. sz. V. K. M. rendelet, úgyszintén a folyó tanévben kiadott Rendtartás 57. §-a is kimondja. *Március 15*-ét intézetünk Berzsenyi-Önképzőkörre 1893 óta szokta megünnepelni, a nemzet vértanuinak emlékét, *október 6*-át 1901. óta; előbbi hivatalos iskolai ünneppé avatta a V. K. M. 1920. évi március hó 11-én kelt 102.455/B. XI. sz. rendelete, valamint az 1920. évi december hó 10-én kelt 113.243. sz. rendelettel kiadott Rendtartás 57. §-a, utóbbit pedig a V. K. M. 1913. évi szeptember hó 28-án kelt 9904/V. sz. rendelete. Az 1848. évi törvények szentesítésének évfordulóját, *április 11*-ét hivatalos iskolai ünnepként ünnepelte intézetünk 1898-tól 1914-ig, hasonlóképen az 1908-ban elrendelt u. n. „Béke-nap”-ot, amely szintén 1914-ben szűnt meg.

Említett ünnepélyeken kívül az iskola nagyobb ünnepélyeket rendezett a következő alkalmakkor: Toldi Ferenc, író († 1875. XII. 10) halálakor 1875. XII. 14.; Deák Ferenc († 1876. I. 19.) halálakor 1876. IV. 23.; Arany János († 1882. X. 22.) halálakor 1883. III. 3.; Ulber Mátyás tanár 35. évi tanári működése alkalmával 1883. XII. 8.; Berzsenyi Dániel († 1836. II. 14.) halálának 50. ik évfordulójára 1886. V. 6.; az intézet kath. ifjúsági zászlajának beszentelésekor 1891. V. 24.; az Önképzőkör Berzsenyi nevének felvételekor 1891. VI. 8.; Baross Gábor († 1892. V. 8.) felállítandó szobra javára 1893. III. 19.; Jókai Mór 50 éves írói jubileumára 1893. XI. 28.; Gyulai Pál 50 éves írói

jubileumára 1895. V. 27.; *Millenniumi ünnep* 1896. V. 9.; Dr. Wallner Ignác, igazgató 30 éves tanári jubileumára 1900. XI. 22.; Vörösmarty Mihály (* 1800. XII. 1.) születésének 100-ik évfordulójára 1900. XII. 12.; Kossuth Lajos (* 1802. IX. 19.) születésének 100-ik évfordulójára 1902. IX. 19.; XIII. Leo pápa 25 éves jubileumára 1903. II. 20.; Deák Ferenc születésének (* 1803. X. 17.) 100 ik évfordulójára 1903. X. 17.; II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társai hamvainak hazahozatalakor 1906. X. 29.; Gyulay Pál († 1909. XI. 9) halálára 1909. XII. 21.; Berzsenyi Dániel arcképének leleplezésére 1910. II. 27.; Széchenyi István halálának 50-ik évfordulójára 1910. IV. 8.; Kárpáti-ünnep 1916. V. 1.; Arany János születésének 100-ik évfordulójára 1917. V. 8.; a magyar nemzeti hadsereg Budapestre való bevonulásakor 1920. XI. 16.; a soproni népszavazás és Sopron város felszabadulásának örömeire 1922. I. 30.; Petőfi születésének 100-ik évfordulójára 1923. I. 21.; Jókai Mór születésének 100-ik évfordulójára 1925. II. 18.; Széchenyi fellépésének és a Magyar Tudományos Akadémia megalapításának 100-ik évfordulóján 1925. XI. 3-án.

7. Látogatások.

A Bach-korszak idején eltörölt tankerületi kir. főigazgatóságok 1862-ben újból felállítottván, intézetünk közvetlenül a győri tankerületi kir. főigazgatóság hatásköre alá rendeltetett. Ettől kezdve a győri tankerület kir. főigazgatói minden évben meglátogatják az intézetet s hivatalos vizsgálataik alkalmával szerzett tapasztalataikat e célból összehívott értekezleten közlik a tanári testülettel, úgyszintén a V. K. M.-mal. A rendes főigazgatói látogatásokon kívül szakfelügyelői és egyéb látogatások is voltak. Az érettségi vizsgálatokon többnyire a tankerületi kir. főigazgató szokott elnökölni, de akárhányszor a V. K. M.-tól kiküldött miniszteri biztosok is szerepeltek érettségi vizsgálati elnökként.

Különösen *Trefort Ágoston* miniszter tanusított nagy érdeklődést intézetünk iránt; a kiváló kultuszminiszter négy ízben látogatta meg iskolánkat: 1873. okt. 29-én, 1876. nov. 4-én, 1877. okt. 18-án és 1880. jún. 25-én. Emlékezetes napja marad intézetünknek az 1884. esztendő május 31-e, amikor *Ferenc József király* Ő Felsége legmagasabb látogatásával tisztelte meg iskolánkat és az igazgató üdvözlő szavai után megtekintvén tantermeinket, szertárainkat és kiállított rajzainkat, teljes megelégedését fejezte ki a látottakon. A királyi látogatás emlékét a Hauser Károly által tervezett és Mechle József által

rákosi kőből kifaragott, a főbejárat bal falába illesztett emléktábla örökíti meg, melynek szövege a következő :

I. FERENCZ JÓZSEF
MAGYARORSZÁG APOSTOLI KIRÁLYÁNAK
1884. MÁJUS 31-IKI
LEGMAGASABB LÁTOGATÁSA
EMLEKEÜL
A SOPRONI ÁLL. FŐREÁLSKOLA

Az emléktábla (ünnepély) leleplezése 1885. évi június 8-án történt. Egyéb hivatalos látogatások voltak még: 1897. XII. 14—15. és 1898. IV. 25—30. *Dr. Zoltány Iván* pannonhalmi főiskolai tanár a magyar nyelv tanításának megfigyelése végett. — 1898. IX. 26. *Zsilinszky Mihály* V. K. M. államtitkár. — 1900. VI. 6—9. *Fölser István* műegyetemi tanár a geometria tanításának megfigyelésére. — 1901. VI. 20. Gróf *Széchenyi Emil* főispán. — 1903. IV. 28 *Dr. Pruzsinszky János* budapesti VIII. ker. áll. főgimn. tanár a latin nyelvi oktatás megfigyelése végett. — 1904. V. 26. *Kemény Ferencz* budapesti VI. ker. áll. főreáliskolai igazgató a francia nyelvi oktatás megfigyelésére. — 1908. IV. 30. — V. 3. *Szijártó Miklós* budapesti gyakorló főgimn. tanár a mennyiségtan és fizika tanításának megfigyelésére. — 1909. V. 3.—V. 7. *Dr. Juba Adolf* budapesti áll. főgimn. iskolaorvos és egészségtan tanár a testi nevelés és egészségtan tanulmányozása végett. — 1911. III. 23—24. *Báró Barkóczy Sándor* miniszteri tanácsos, az. V. (középiskolai) ügyosztály vezetője. — 1911. IV. 27—29. *Balog Mór* budapesti áll. főgimn. tanár a matematika-fizika tanítási módszerének megfigyelésére. — 1916. V. 22. *Dr. Négyesy László* egyetemi tanár a magyar nyelvi oktatás megfigyelése végett. — 1925. II. 24. *Schwöder Ervin* államtitkár és *Dr. Körösi László* miniszteri osztálytanácsos.

8. Kirándulások. Majális, illetve Juniálisok.

A tanulmányi kirándulások célja az elméleti oktatásnak a gyakorlati életben tapasztalható ismeretekkel való kiegészítése, a szülőföld és vidék történeti emlékeinek, földrajzi, néprajzi, természetrajzi, gazdasági, ipari stb. nevezetességeinek közelebbi bemutatása. A tanulmányi kirándulások fontosságát intézetünk tanári testülete korán felismerte s e célból már 1877-ben külön *Kirándulási Szabály-t* dolgozott ki. Vannak szak- és vegyes kirándulások, a szerint amint egy célból (pl. csak növénytani), vagy több célból rendeztetnek (pl. történelmi és földrajzi). Vannak helyi, vagyis a város területére szorítkozó

és távolabbi vidékre terjedő kirándulások. Miután a tanulmányi kirándulásokon az osztály vagy az intézet összes tanulói résztvenni kötelesek — a távoli vidékekre rendezetteket kivéve, amelyen csak az önként jelentkezők vesznek részt s amelynek költségeit maguk a tanulók fedezik — az intézet már régóta gondoskodott egy „Kirándulási alap” létesítéséről, amelyből a szegénysorsú tanulók segélyeztetnek. A tanulmányi kirándulásokról a folyó tanévben kiadott Rendtartás (V. K. M. 400 eln./1926. III. 19 sz. r.) 71–79. §§-ai intézkednek. Helyi és a közvetlen vidékre terjedő kirándulásokat minden évben szoktunk tartani és pedig ciklikusan, hogy a nyolc tanév eltelte alatt minden tanuló résztvehessen azokon. A helyi kirándulások leginkább a következőkre terjednek: Múzeum, gáz- és villanygyár, vízvezeték, téglagyárak, jéggyár, Seltenhofer-féle harangöntőgyár, tejközpont, szappan-, maláta-sörgyár, Renner-féle galvano-plasztikai műhely és nyomda-műhelyek. Közvetlen vidéki kirándulások: Tómalom, Mithraeum, Fertő, Rákosi kőfejtő, Brennberg, Burgstall, Balf, Nagycenk, Kapuvár, Eszterháza, Hanság, Kőszeg, Bük, Szombathely és Győr. „Burgenland” elcsatolása előtt majdnem minden évben meglátogattuk a következő helyeket is: Fraknó, Rozália, Savanyukút, Kismarton-t, továbbá Cinfalva, Szárazvám, Sopronkeresztur és Lajtanjfalu gyárait. Miután újabban az osztrákok nem támasztanak nehézségeket, a megszállott területen fekvő helyeket ismét felkeressük. Távolabbi kirándulások voltak: 1878-ban: Semmering, Adlitz, Klamm, Payerbach. 1889-ben: Bécs. 1896-ban: Budapest. 1898-ban: Pozsony. 1906-ban: Ikervár, Sárvár, Ják. 1908-ban: Bakony és Balaton, Ajka, Városlőd, Veszprém. 1911-ben: Budapest, Zimony, Belgrád, Turnseverin, Orsova, Herkulesfürdő, Temesvár, Arad, Szeged. 1913-ban: Bécs. 1914-ben: Pozsony. 1920-ban: Balaton, Városlőd, Ajka, Veszprém. 1924-ben: ugyanott. 1926-ban: Esztergom, Budapest.

Hagyományos szokás intézetünkben már az alapítás évétől kezdve a *majális*, illetőleg *juniális* megtartása. Régebben „tavaszi ünnep”-nek hívták. A tanulók május vége, vagy június első felének egyik meghatározott napján reggel tanáraik vezetése mellett az erdőbe vonulnak — legtöbbször a Várisra — s az egész napot szórakozással töltik tanári felügyelet mellett a szülők jelenlétében. A majálisok egyrészt közelebbi érintkezést teremtenek a szülők és a tanári testület között, másrészt a tanulóknak is alkalmat szolgáltatnak a szabadban való fesztelen szórakozásra. A majálistartás 1905-ig rendszeres volt; ettől kezdve beszüntették, aminek okát azonban nem sikerült megtudnom. 1921-ben ismét felújítottuk a régi szokást s azóta minden majálisunk erkölcsileg és anyagilag igen jól sikerült. A siker érdeme a rendező

tanárokat és a tanulóifjúságot egyaránt illeti, kik vállvetve igyekeztek az utolsó hat esztendőben a majális napját a tanév egyik legkellemesebb emlékévé avatni.

9. Testnevelés.

Intézetünk már alapítása idejétől kezdve igyekezett eleget tenni annak a modern középiskolai tanításnak és nevelésnek, amely a lelki tulajdonok és a szellemi erők képzése mellett a test edzését és fejlesztését is feladatául ismerte el. Az intézet volt igazgatói a mindenkori tanári karokkal a cél érdekében az összes kínálkozó alkalmakat felhasználták és lelkes támogatói voltak a tornatanítást végző kartársaknak.

Rösch Frigyes tanár, ki Magyarország legrégibb tornaegyesületének, a Soproni Torna- és Tüzoltó-Egyletnek a megalapítása és működése körül kiváló érdemeket szerzett, már az 1869/70. évi Értesítőben az iskolai testnevelés fontosságáról értekezik. A következő, 1870—71. iskolai évben Rösch Frigyes szakszerű vezetése mellett ifjúságunk már rendszeres tornaoktatásban részesül. Tornaterem hiányában otthont tanulóink az akkor már jól felszerelt Soproni Torna és Tüzoltó-Egylet hatalmas tornacsarnokában és tágas tornaudvarán nyertek az 1892/93. tanév végéig, tehát 23 éven át.

Iskolánk jelenlegi tornacsarnoka 1893 szeptember 1-én készült el s nyílt meg.

Rösch Frigyes, aki kiváló tornász és szakember volt, 1870-től 1876-ig egymaga, 1876-tól 1884-ig pedig *Dr. Kárpáti Károly* tanártársával együtt vezette a tornaoktatást; utóbbi 22 éven át tanította a tornát: 1876-tól 1898-ig. Mellette *Bella Lajos* 1884-től 1888-ig, *Mika Károly* 1888-tól 1901-ig, *Schneider Frigyes* 1892—93-ban, *Török Mihály* 1897-től 1906-ig és *Faragó József* 1901-től 1906-ig együttesen vállalták a tornatanítást.

A V. K. M. 1906 szeptember havától kezdve *Kócza Géza* testnevelési tanár kinevezésével az intézet tornaoktatását a szükségessé vált külön szakember kezébe juttatta. Vele megindult testnevelésünk új, modernebb szellemben való terjesztése és a tornaterem modern felszerelésének fokozatos kibővítési folyamata. Aradra történt áthelyezésével 1910. IV. 19-én *Révész János* lett az intézet testnevelési tanára, ki fiatalos munkakedvvel, lelkesedéssel és nagy szakértelemmel folytatta az elődök munkáját és mindenkinek meglegedésére vezette a reá bízott ifjúság testnevelését a világháború kitöréséig, amikor harc-térre került, hol számos kitüntetést szerzett s 1917-ben hősi halált halt.

Az 1914-től 1918-ig tartó világháború idején szünetelt a tornaoktatásunk. Az 1918/19. tanévben *Dr. Opré Tivadar*, majd ennek Egerbe történt áthelyezése után 1919. október 24-én *Gruber Gyula* testnevelési tanár kezébe került intézetünk testnevelési ügye, ki azt jelenleg is vezeti. Alatta honosodik meg a magyar természetnek és vérmérsékletnek leginkább megfelelő, testet-lelket egyaránt üdítő, legújabb testnevelési rendszerünk: a német és svéd torna mellett a szabadtéri sportok és játékok széles alapon való kultiválása.

A háború kitöréséig intézetünk tanuló ifjúsága résztvevett az 1891. évi bpesti I. orsz. ifj., az 1893. év. soproni ifj., az 1894. évi pozsonyi kerületi ifj., az 1895. évi győri kerületi ifj., az 1896. évi milleniumi II. orsz. ifj., az 1900. évi soproni Motesz VI. orsz., az 1901. évi bpesti III. orsz. ifj., az 1903. évi soproni kerületi ifj., az 1907. évi székesfehérvári kerületi ifj. és az 1912. évi komáromi kerületi ifj. tornaversenyeken.

A felsorolt versenyeken tanulóink összesen 16 első, 12 második, 22 harmadik díjat és 8 elismerő oklevelet nyertek.

Testnevelésünk fokozatos fejlődési lehetőségére két körülmény volt döntő fontosságú. Az egyik az, hogy tornatanításunk az 1893/94. iskolai évtől kezdődőleg már a saját, legszükségesebb tornaszerekkel ellátott tornatermünkben folyhatott. A másik Salamin Leó intézeti igazgató kezdeményezésére és hosszas fáradozása után elért az a siker, hogy Sopron város tanácsa a testedzés nemzeti fontosságától áthatva a helyi intézetek kérésére a Várison 6 holdat hasított ki erdejéből közös játéktérnek 1896. nyarán.

Tornaoktatásunk tehát az 1896/97. tanévtől kezdve *játékdélutánok tartásával bővült* s ezzel 3 évvel előztük meg a V. K. M.-nek erre vonatkozó rendeleteit. A játéktér megoldásával karöltve járt még az is, hogy ugyanezen évtől kezdődőleg minden iskolai év június havában *tornavizsgát és versenyt tartottunk*. Ehhez csatlakozott az 1912. évben megalakult *Ifjúsági Tornakörünk* 2 tornaünnepélye és versenye, 1 atlétikai és a helyi intézetekkel tartott néhány füles- és futball-mérkőzése.

A V. K. M.-nek 131485/908. sz. r. értelmében az ifjúsági *lövőgyakorlatok* 1908-tól kezdve — a háború éveit nem számítva — a mai napig állandóan folynak s ifjaink a céllovészetben elért szép eredményeikkel számos kitüntetésben részesültek.

A világháború befejezése után újult erővel és lendülettel indult meg tornaoktatásunk. Intézetünk, ill. *Turul Sportkörünk* 1919 - 1926-ig 6 disztornát rendezett. Ezenkívül 4 intézeti és 1 soproni Kisoszló intézetek közötti bajnoki tornaversenyt; 3 soproni intézetek közötti és 7 intézeti athlétikai versenyt; 2 soproni intézetek közötti, 2 győri kerü-

leti Kisoszbajnoki és 2 intézeti uszóversenyt; 5 soproni intézetek közötti és 2 győri kerületi bajnoki mezői futóversenyt egyéni és ötös csapatok részére; 5 intézeti és 1 győri kerületi Kisoszbajnoki egyéni és csapatvívóversenyt; 1 soproni intézetek közötti bajnoki és 2 Győr-Sopron közötti sakkmérkőzést; 4 intézeti tenniszversenyt: 1 intézeti és 1 soproni intézetek közötti országúti kerékpárversenyt; 2 intézeti síkfutóversenyt; 2 bajnoki futballtornát a soproni intézetek felső és alsó osztályosai részére 1921—1923-ig; 1 intézeti és 3 barátságos ping-pong mérkőzést a szombathelyi fk. isk., a brennbergi bányaigazgatóság és a Soproni FAC csapatával. 1—1 propaganda athlétikai és futball-versenyt Kismartonban és Rőjtőkön.

Rendezett tehát 32 intézeti, 11 soproni intézetek közötti, 9 soproni intézetek közötti bajnoki és 4 győri kerületi bajnoki versenyt. Összesen 57 versenyt.

Játszott ezenkívül 2 nyilvános vízipoló- és 18 labdarugómérkőzést a helyi intézetekkel és egyesületekkel, Győrrel és Balatonfüreddel. Ebből nyert 7, veszített 10 mérkőzést és 1 eldöntetlen maradt.

Résztvettünk továbbá a Turul Sportkörrel a BKAC és a KISOSZ orsz. bajnoki, a pápai kerületi ifjúsági, a tapolcai cserkész, a budapesti MTK, a győri DAC, a soproni FAFC és SFAC jubileumi atlétikai versenyein. A budapesti orsz. cserkész, a fertőkerületi bajnoki, a soproni PUE és FAFC, a szombathelyi SE, a győri DAC, a kőszegi SE és a MUSz, békéscsabai és kaposvári országos uszóversenyein; a soproni sakkör ifj. bajnoki és SFAC bajnoki ping-pong versenyein.

A Turul Sportkörünk által rendezett és az imént felsorolt nyilvános egyletek versenyein összesen 10 tiszteletdíjat, 26 bajnokságot (9 intézeti), 4 elismerő oklevelet, 156 első, 145 második, 107 harmadik és 23 negyedik díjat nyertek sportoló tanítványaink.

Számos fél, egész és több napos kirándulással a turistaságot is gyakoroltuk.

A félszázad utolsó évei alatt a tornázásban résztvett tanulóink 100%-a, a játékokban (füles, futball, tennisz, ping-pong és társasjátékok) 100%-a, a hó- és jég sportban (korcsolyázás, sí, szánkózás) 81%-a, az atlétikában 58%-a, az uszásban 29%-a, a turistaságban 100%-a, a vívásban 11%-a, a kerékpározásban 9%-a, a céllövészetben 14%-a.

Ez intézetünk félszázados testnevelésének rövid és tömör története, mely eszközeiben változatosnak, eredményében kielégítőnek mondható.

(G. Gy.)

10. Cserkészlet.

A cserkészlet nagy jelentőséget s az ifjuságra gyakorolt áldásos hatását e helyen részletesen kiemelni igazán felesleges. A cserkészlet korunk egyik legnagyobb paedagógiai mozgalma, melynek célja a jellem nevelés, az egészséges testedzés, a gyakorlati ügyességfejlesztés, az emberszeretet ápolása, a szabadtermészet megkedveltetése, az önfeigyelmezés, a vallásos érzés ébrentartása, a tettekre kész és tettekben nyilvánuló hazafias érzés megerősítése és a bajtársiasság kifejlesztése.

Nincs nemzet a világon, mely inkább megérdemelné, hogy ifjúsága lelkét e tulajdonságok teljességgel áthassák, mint a magyar, melynek szerencsétlen jelenét csak ezen eszméktől áthatott, tettekre kész ifjúság változtathatja egy szebb, egy boldogabb jövőre, egy megifjodott, a Kárpátoktól az Adriáig terjedő régi Magyarországgá.

Intézetünkben először 1920. április 20-án alakult meg az alsó 4 osztály 70 tagból álló cserkészcsapata *61. sz. Zrínyi* néven. A felavatás Eszterházában történt 1920. június 17-én. Tanári vezetői: Gruber Gyula és Dr. Winkler Elemér voltak. Ez a cserkészcsapat azonban 1923-ban megszűnt, mivel vezetői elfoglaltságukra való hivatkozással a cserkészlet vezetését nem vállalták.

A folyó tanév elején az intézet igazgatója Martiny Róbert ezredes cserkészfőtitkárával együtt elhatározták, hogy újból életre keltik, a két éven át szünetelő cserkészletet, egyben felkérték *Edöcs Pál* Gy. S. E. V. tisztet a cserkészparancsnokság elvállalására, aki a felajánlott tisztséget elfogadta s azonnal hozzá is látott a cserkészcsapat megszervezéséhez. 1925. szept. 25-én alakult meg a III.—VII. o. tanulókból kiválasztott cserkészcsapat. Neve: „*364. sz. Scarbantia cserkészcsapat*“.

A tanulók lelkesedéssel, buzgó igyekvéssel törekedtek magukévá tenni az elemi cserkészismereteket, hogy minél előbb katonáivá esküd-hessenek a magyar jövőnek. 35 csapatösszejövetel, 5 kirándulás, 6 nagyobb gyakorlat és 35 órsi összejövetel tanuskodik a csapat intenzív munkájáról. Dec. 20-án családi ünnepély keretében ünnepelték meg cserkészeink a Megváltó születését s merítették erőt a betlehemi jászol mellett a jövő küzdelmekre. Márc. 21-én végre felvirradt a fiuk várva-várt napja, mikor 20 realista cserkész tett fogadalmat a lilomos zászlóra. Ápr. 25-én órsizászlóavatást tartott a csapat, majd a pünkösdi ünnepek alatt a vármegyei cserkész táborozáson vett részt. Itt számolt be a csapat a vármegyei cserkészvezetőségnek és a nagyközönségnek egész évi munkájáról. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy intézetünk nevét méltó helyre irták be fiaink a cserkészcsapatok történetében.

A csapat jelenleg első nagytáborozásra készül. A magyar tenger

partján, Révfülöpön sikerült a csapat parancsnokának táborhelyet biztosítani, hová a helybeli polg. iskola „Petőfi” cserkészeivel közösen szállnak táborba cserkészeink. A táborozás 4 hétig fog tartani s hisszük, hogy fiaink testben és lélekben megerősödve térnek vissza otthonukba első táborukból.

A csapat jelenlegi létszáma: 1 tisz, 19 cserkész, 2 pr-i ujone.

Az intézet igazgatója e helyen is köszönetét fejezi ki Edöcs Pál cserkészparancsnoknak a csapat megszervezéséért, buzgó, eredményes és önzetlen fáradozásáért.

11. Zene- és énekoktatás.

A zene művelő hatását, paedagógiai jelentőségét intézetünk tanári testülete már a legrégibb időben átérezte, egyúttal gondoskodott is a zeneoktatásról.

A rendszeres zeneoktatás kezdete az 1873/74. tanévre esik. Ebben az időben *Lehár Ferenc* katonai karmester (*Lehár Antal* báró *Mária Theresia*-rendes vezérőrnagy és *Lehár Ferenc* világhírű zeneköltő atyja) tanította iskolánkban a zenét, nevezetesen a hegedűt és fuvolát a helybeli cs. és kir. katonai zenekar három tagjának segítségével. A következő évtől fogva *Wallner János* tanította a zenét. Az 1876-tól az 1882. évekig *Moller Ede* tanár külön ifjúsági zenekart alakított, de ez *Moller* tanár halálával 1882-ben megszűnt. *Kollwentz Rezső* próbaéves tanárjelölt az 1903/04. tanévben újból ifjúsági zenekart alakított, de *Kollwentz* távozásával az is megszűnt. Legujabban *Koller Gusztáv* tanár igyekszik az ifjúsági zenekar megalakításán. Tanulóink elég szép számban ma is tanulnak zenét, főképen zongorát és hegedűt egyrészt magánosoktól, nagyrészt a helybeli Zeneiskolában.

Az énekoktatás intézetünkben egyidős az iskola alapításával. Az énektanulás már a kath. és ág. h. ev. alreáliskola idejében kötelező volt. A rendszeres énekoktatás *Wallner János* kath. elemi iskolai tanító nevéhez fűződik, aki az 1873/74. tanévtől kezdve 23 esztendőn keresztül 1896/97-ig volt az énekoktatás vezetője. 1897/98-tól 1905/06-ig *Vendl Aladár*, 1906/07-től 1908/09-ig *Faragó Andor*, 1909/10-ben ismét *Vendl Aladár*, 1910/11-től 1914/15-ig *Valkér István* tanította intézetünkben az éneket. A világháború idején szünetelt az énekoktatás. Noha az 1924/25. tanév óta érvényes legujabb Középiskolai Tanterv az énekoktatást sajnálatosan mellőzi, az énekoktatást intézetünkben továbbra is fenntartottuk. Az egyházi éneket heti 1—1 órában a kath. és ág. h. ev. hitoktatók vezetik, a világi énektanítást *Koller Gusztáv* tanár látja el és pedig az I. osztálynak részére heti 1 órában, hogy

a tanulók legalább az ének elemeit és a hangjegyek ismeretét elsajátíthassák; az I.—VIII. o. tanulók 60 tagjából alakított karének már az ifjúsági ünnepélyek miatt sem mellőzhető.

12. Szertárak.

Intézetünk hazánk legrégibb reáliskoláinak egyike s már ennél fogva is megvolt a lehetőség arra, hogy tanszergyűjteménye, felszerelése az idők folyamán fejlődhetett, meggazdagodhatott. Szertáraink alapját Sopron sz. kir. város vetette meg, mikor 1850-ben a városi kath. alreáliskolát megnyitotta. Ettől kezdve a város évről-évre elismerést érdemlő áldozatkészséggel gondoskodott a szertárak felszereléséről, különösen azóta, hogy az intézet főreáliskolává alakult.

Sopron város bőkezűségét leginkább az a leltár bizonyítja, amelyet az intézet államosításakor, 1876. január 17-én és 18-án felvettek s amikor a város által alapított szertárak az állam tulajdonába mentek át. Az állam által átvett városi tanszergyűjtemény leltári kimutatása az eszközökkel és bútorzattal együtt a következő:

I. *Természettani szertár*: 348 db. 3,939 70 ft. értékben.

II. *Vegytani* „ 2,062 „ 3,138 05 „ „

III. *Természetrajzi* „ 6,018 „ 1,470 80 „ „

IV. *Mértani* „ 652 „ 1,494 52 „ „

V. *Szabadkézi* „ 892 „ 1,076 80 „ „

VI. *Földrajz-történeti* „ 35 „ 316 51 „ „

Összesen: 10,007 db. 11,436 38 ft. értékben.

Ehhez járul:

VII. *Tandri könyvtár* 1280 kötet 166 füzet 3878 58 ft. értékben.

VIII. *Ifj. könyvtár* 582 „ — „ 573 39 „ „

Összesen: 1862 kötet 166 füzet 4451 97 ft. értékben.

Ide tartozik még az összes tantermek, a tanári szoba és az igazgatói iroda teljes bútorzata és felszerelése, ami szintén tetemes összeget képvisel.

Az intézet államosításától kezdve a szertárak, könyvtárak gyarapodása évről-évre nagyobb lendületet vett. Maga az állam évenként 2000—4000 korona rendes átalánnyal, azonkívül még rendkívüli átalányokkal igyekezett a szertárak gyarapodását emelni. Különösen a vegytani, természetrajzi és fizikai szertárak felszerelése gazdag és a tudomány színvonalán álló, gyarapításuk a szaktanárok felügyelete mellett évről-évre rendszerességgel történt. De egyéb szertáraink és könyvtáraink is nívósak, megfelelőek. A város és állam hozzájárulásán

kivül az intézet tanárai és tanulói, azonkívül magánosok is gyarapították a szertárunkat. Nagyobb adományokkal gazdagították szertárainkat a következők:

I. Ferenc József király Öfelsége 1885-ben (exotikus fauna- és flórából való biológiai csoportozatok és 25 drb formalin-praeparatum). Dr. Wallner Ignác (lepke-, bogár- és növénygyűjtemény, soproni vonatkozásu). Dr. nemeskéri Tomsich Bertalan ügyvéd Budapesten 1883. február 24-én elhunyt István öccsének, volt kir. főmérnök és kataszteri felügyelő emlékére annak 895 drb-ból álló térképgyűjteményét 1883. június 16-án intézetünknek adományozta Arnes József tanuló (100 drb tengeri kagyló). Flandorffer Ignác lovag (162 drb-ból álló indiai madár-gyűjtemény. Dr. Fialovszky Lajos tanár (320 drb gomba, moszat, zuzmó, moh, haraszt). Carstanjen Gusztáv lovag (913 drb lepke üvegesajtóval ellátott 243 fiókosszekrényben). Rösch Frigyes (ózdai kohó- és bányatermékek). M. Kir. Földtani Intézet (185 drb ásvány), Gerő Árpád (29 drb állat- és 6 növénypraeparatum), Wolf Lipót (Mikrofotografiai készülék), Wolf Jenő (Mikroszkop).

Alábbiakban közöljük szertáraink és könyvtáraink jelenlegi állapotát azzal a megjegyzéssel, hogy a leltárak értéke — pénzünknek leromlása folytán — a számbeli kimutatásnál sokkal nagyobb, miután a korábbi szerzeményeknek átértékelése még nem történt meg.

A szertár		Álladék 1926 jun. 30.				Szerktárör
száma	megnevezése	vétel	aján dék	Vételár vagy beesérték		
		drb v. kötet		K	f	
I.	Butorok	949	6	2,088.699	06	Igazgató
II.	Házi és irodai felszere- lési tárgyak	1243	181	7,531.122	36	
III.	Nyilvántartási és szám- adási könyvek	358	—	208.265	71	
IV.	Tanári könyvtár	8110	1111	27,440.356	27	Fuchs Rezső
V.	Történelem-Régiségtár	48	6	299.404	12	Dr. Winkler Elemér
		619	881	197.818	50	
VI.	Földrajz	85	2574	3,314.804	34	
VII.	Természetrájs	1185	3597	2,411.168	40	
VIII.	Fizika	625	26	12,166.386	30	
IX.	Chemia a) b)	272	17	1,350.921	46	Német Vilmos
		686	239	964	97	
X.	Geometria	120	10	1.795	24	
XI.	Szabadkézi rajz	2832	559	1,314.246	47	Horváth József
XII.	Torna	488	10	8,157.373	24	Gruber Gyula
Végösszeg		17620	11368	66,483.326	44	

13. Az intézet ösztöndíjalapítványai*)

Sorszám	Az ösztöndíj elnevezése	Alapító	Alapítás év	Tőke	Az alapítvány kezelője	Mekkora az évenként átutándozható ösztöndíj K	Milyen feltételek mellett nyerhető el?	Ki adományozza az ösztöndíjat?	Jegyzet
1 2	Rosenfeld Jakab	Rosenfeld Iskabné sz. Eidlitz Katalin	1873	10.000	A soproni izr. hitközség	250 250	1) izraelita, 2) bármily felekezetű Szegénység, jó előmenetel, jó viselet és szorgalom	Sopron sz. kir. város tanácsa	Rosenfeld Jakab, a bajorországi Aschaffenburg közelében levő Frohnhofer hitközségnél 1874 VIII. 25 történt vasúti katasztrófa alkalmával halt meg.
3 4	Sopronvárosi Főreáltanodái	Egy magát megnevezni nem akaró emberbarát	1874 1914	6.000	V. K. M.	300 300	Soproni születés, szegénység, jeles előmenetel, példás viselet és a magyar ny. v. kiv. előmenet.	V. K. M.	A 300 K-t meghaladó kamat talnadáig a tőkéhez esatoltatott, míg abból 1914 évben egy új (4. sz.) B. d. letesítettett
5 5	Rosenfeld Jakabné szül. Eidlitz Katalin	Rosenfeld Jakabné sz. Eidlitz Katalin	1875	10.000	A soproni izr. hitközség	250 250	5) izraelita, 6) bármily felekezetű szegénység, jó előmenetel, jó viselet, szorgalom	Sopron sz. kir. város tanácsa	
7	Martiny János és Péter Adolf	Martiny Frigyes	1877	4000/3	Soproni ág. h. ev. egyház-tanács	56	Szegénység, jó viselet, szorgalom, jó előmenetel	Soproni ág. h. ev. egyházközség tanácsa	
8	Patzenhofer Konrád	Patzenhofer Konrád	1884	4000	Sopron sz. kir. város tanácsa	172	Magyar honosság, szegénység szorgalom	Sopron sz. kir. város tanácsa	
9	Deák Ferenc	A soproni m. kir. áll. főreáliskola tanári kara	1889	2000	A soproni m. kir. áll. főreáliskola igazgatója	84	Magyar honosság, intézeti tanuló, nem magyar ajku, szegény, jó viselet és szorgalom, a magyar nyelvben a legjobb haladás	A soproni m. kir. áll. főreáliskola tanári kara	

10	Schreiner Ernő	Dr. Schreiner Károly ügyvéd	1897	400	Segély egyesület	19	Szegénység jó viselet jó előmenetel	A segély egyesület választmánya
11	Club Anglo-Francais	Club Anglo-Francais	1903	440	Segély egyesület	19	Szegénység jó viselet jó előmenetel	A segély egyesület választmánya
12 13	Ulber Mátyás és neje Unger Katalin	Ulber Mátyás és neje	1907	3000	Soproni ág. h. ev. egyháztanács	68 67	Soproni szül., evang. vallás, szegénység, jó viselet, szorgalom és jó előmenetel	A soproni ág. h. ev. egyházköztség tanácsa
14	Hadikölesön	A soproni áll. főreáliskola ifjusága	1915	1200	A soproni áll. főreáliskola igazgatója	39	Magyar állampolgár, szegénység, jó viselet, jó előmenetel	Tanári testület
15	Révész János	A soproni áll. főreáliskola tanári testülete	1918	4750	A soproni áll. főreáliskola igazgatója	300	Szegénység, jó viselet, jó előmenetel és jó tornászás	Tanári testület

*) Pénzünk elértéktelenedése folytán ezek az ösztöndíjak az 1922/23. tanév óta nem kerülnek kiosztásra. Éppen így elértéktelenedett „A soproni áll. főreáliskola volt iskolatársai”-nak alapja (990 K), Kerületi Tornaverseny-alap (250 K), valamint a Betegszoba-alap (22,864 K).

14. Segélyegyesület.

A szegénysorsú tanulókat segélyező egyesület eszméjét már Ulber Mátyás ideiglenes igazgató vetette fel az 1870/71. tanévi Értesítőben, a megvalósítás érdeme *Salamin Leo* igazgató nevéhez fűződik, aki az 1872—73. tanévben megszerkesztette az egyesület alapszabályait s azokat a m. kir. belügyminiszteriummal jóváhagyatva (Buda-Pesten 1873. évi szeptember hó 17-én 39.452. sz. a. a miniszter megbízásából Groisz Gusztáv miniszteri tanácsos), a „Segélyegylet“-et 1874. május 20-án megalakította. Első tisztviselői voltak:

Elnök: Salamin Leo, igazgató; másodelnök: *Csöndes J. Ferenc*, magánintézettulajdonos; jegyző: *dr. Kárpáti Károly*; pénztárnok: *Vaniss Lajos*. Választmányi tagok: *Villecz Antal*, *Müller Paulin*, *Töppler Károly*, *Füzy Károly*, *Zalka Mihály*, *Holzmann György*, *Eidlitz Mór*, *Laehne Frigyes*, *Horváth Károly*, *Krausz Károly*; a tanári karból: *Rösch Frigyes*, *Ulber Mátyás* és *Dr. Wallner Ignác*. Számvizsgálók: *Töppler Károly*, *Regenhard J. L.* és *Zalka M.*

Az egyesület alapító, rendes, pártoló és tiszteletbeli tagokból áll. Alapító tag, ki legalább 30 (arany) frtnyi alapítványi összeget tesz le, ami ma körülbelül 1,000.000 K-nak felel meg. Rendes tag, ki évenként 2 frtot fizet; pártoló tag, ki bármely összeggel járul a Segélyegylet gyarapításához; tiszteletbeli taggá a közgyűlés által az választható, aki az egylet célját különösen előmozdította. A Segélyegylet alapító tagjai a következők:

Ő cs. es kir. Apostoli Felsége I. Ferenc József (1884), *Ágfalva községe* (1874), *Bauer Antal* (1874), *Bauer Mihály* (1904), *Bauer Ottó* (1904), *Berg Gusztáv báró* (1899), *Carstanjen Ágost* (1874), *Csöndes Ferenc* (1874), *Deák Lajos* (1875), *Dvorzsák János* (1874), *Eidlitz Mór* (1874), *Eörsy László* (1874), *Esterházy Pál hg.* (1874), *Esterházy Miklós hg. dr.* (1899), *Festetich György gróf* (1874), *Graf Adolf* (1885), *Hacker Lipót* (1906), *Hackstock Károly* (1917), *Haller József dr.* (1880), *Hérics-Tóth János dr.* (1880), *Jekelfalussy Pál* (1889), *Kaposvári takarékpénztár* (1876), *Kunz Adolf dr.* (1899), *Lähne Frigyes* (1874), *Lenck Gyula* (1890), *Lenck Samu* (1884), *Manitius Lajos* (1874), *Mayer Gyula dr.* (1874), *Müller Ede* (1874), *Müller Paulin* (1874), *Nagycenki Cukorgyár* (1895), *Noedl Károly* (1874), *Patzenhofer Konrád* (1874), *Patzenhofer Matild* (1887), *Szöllősi Pfeiffer Bódogné* (1917), *Virtsologi Rupprecht Kálmán* (1888), *Salamin Leo* (1874), *Sándorffy Antal* (1899), *Schreiner Károly dr.* (1897), *Solymossy László báró* (1875), *Sopron-megye Nemesi Pénztára* (1896), *Soproni Takarékpénztár* (1876), *Sugár Sándor* (1899), *Zalka János püspök* (1876).

Tiszteletbeli tagok: Faragó József, Horvát Rezső, † Kárpáti Károly dr., † Salamin Leo, † Ulber Mátyás és Wallner Ignác dr.

A Segélyegyesületből sarjadzott 1893-ban az u. n. *Betegszoba-alap*, melynek célja egy vagy két külön szobát, ápolást és gyógyítást biztosítani valamely helybeli kórházban szegénysorsú beteg tanulóink részére.

Ugyanesak a Segélyegyletből keletkezett 1893-ban Horvát Rezső tanár indítványára az *Ifjusági Segélyzőkönyvtár*, melynek célja, hogy szegénysorsú tanulóinkat olesón a szükséges tankönyvekhez juttassa. A tankönyvet kölcsönvevő tanulók minden tankönyv után 20 aranyfillért kötelesek fizetni, ezenkívül minden ötödik könyvet, mit kölcsön kapnak, beköttetni tartoznak. A mai tankönyvdrágaság idején a „Segélyzőkönyvtár” nyújtja a legszámottevőbb segítséget az intézet ifjúságának, A Segélyegylet folyó tanévi működéséről „Az 1925–26. tanév története” című szakasznál számolunk be.

Ifjuságunk jótékonyága.

Hogy a tanulóifjuság lelkében az emberbaráti és szociális érzést felébresszük és mélyítsük, minden évben felhívjuk figyelmét az inségesek gyámolítására, a hazafias és társadalmi jótékonyegyesületek támogatására. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy tanulóifjúságunk sohasem vonta ki magát az önkéntes adakozás terhe alól, hanem körülményeihez képest mindenkor készséggel járult hozzá úgy a helybeli, mint pedig az országos jótékony- és hazafiascélu gyűjtésekhez szíves adományaival.

15. Az intézet tanévvégi Értesítőiben előforduló program-értekezések és egyéb közlemények.

Tanév	Az író neve	Az értekezés címe	Terjedelme oldalakban
1858—59	Kunz Keresztély	Auf welchem Wege gelangen wir für unsere Wirtschaften zu dem relativ billigsten und besten Düngmaterial in genügender Menge?	17
1859—60	Laehne Frigyes (ev. alreálisk.)	Über unsere pädagogischen Wochenschlüsse zur Förderung der Methode und Disciplin.	10
1859—60	Baron Ernest (kath. alreálisk.)	Geschichte des Electromagnetismus und die Wichtigkeit der electromagnetischen Ströme	2
1868—69	Fuchs Pál	Adalék az erömütani munka és a hő közti rokonság tanához (Erömütani hőelmélet).	37

Tanév	Az író neve	Az értekezés címe	Terjedelme oldatokban
1869—70	Fuchs Pál	Hogyan lehet földtekénk középső és felszész szerinti választott mindegyik pontja tömegének sűrűségét meghatározni? Adalék a mennyiségtani természettanhoz.	27
1872—73	Hahnenkamp Rezső	A „Potential” fogalmának és legfontosabb tulajdonainak magyarázata.	33
1873—74	Dr. Wallner Ignác	A paránysúlyok meghatározására szolgáló módszerekről.	22
1874—75	Toppler István	Kisfaludy K. „Irene” tragédiájának széplani méltalása.	13
1875—76	Moller Ede	Emlékbeszéd Toldy Ferencről és a Toldy-gyászünnepe	8
1876—77	Molnár József	Természettan az ókorban	9
1877—78	Ujvári Béla Moller Ede	Deák Ferenc emlékezte Hosvay Péter és Arany János	5 26
1879—80	Moller Ede	Széchenyi István emlékezte	12
1881—82	A tanártestület (Dr. Fialowski L.)	A miniszterhez felterjesztett memorandum a reáliskolák ügyében	12
1883—84	Dr. Kárpáti Károly	Ulber Mátyás tanár jubileuma	10
1884—85	Dr. Kárpáti Károly	Nekrológ: Köpe Dezső tanárról Emléktábla leleplező ünnep	3 6
1885—86	Latkóczy Mihály	Báró Brudern József és a műgye-tem legelső csirái Magyarországon	15
1888—89	Dr. Wallner Ignác	Sopron szab. kir. városa kultúzeinek összehatétele (egészségügyi tanulmány)	5
1889—90	Ujvári Béla	A XIX. század francia költészetének alapvetői (Lamartine, Victor Hugo stb)	38
1890—91	Tóth Márton	Emlékezés Deák Ferencre	8

Tanév	Az író neve	Az értekezés címe	Terjedelme oldalakban
1891—92	Dr. Kárpáti Károly Bella Lajos	Ünnepi beszéd Őfelségeik koronázá- sának 25-ik évfordulóján Nekrológ Skoff Béla tanárról Soproni régiségek	8 4 9
1892—93	Kende Ferenc	A középiskolák önképző-köreiről	11
1893—94	Bella Lajos	Sopron város földr. fekvése és neve	25
1894—95	Fleischhacker M. Frid	Nekrológ Stuppacher Lajos tanárról	3
1895—96	Dr. Kárpáti Károly	A soproni m. kir. állami főreáliskola története	268
1896—97	Dr. Vízota Gyula	Kisfaludy Károly „Murányvár ostromának” forrása	10
1898—99	Vendl Aladár	Nekrológ: Fleischhacker M. Fridolinról	4
1901—02	Dr. Ágh Lajos Dr. Wallner Ignác	Nekrológ: bejczl Németh Antal, Mika Károly és Ulber Mátyásról A soproni m. kir. áll. főreáliskola bogárgyűjteménye	5 15
1902—03	Dr. Ágh Lajos Dr. Wallner Ignác	Nekrológ: Salamin Leórol Sopron környékén található virágos növények és edényes cryptogamok	2 42
1903—04	Faragó Andor	Egy minimum problema megfigyelése elemi geometriai módszerrel	7
1907—08	Faragó Andor Barta Miksa	A matematika jelentősége az okta- lásban A bizonyítvány	7 10
1910—11	Vári Rezső	Latin-francia-német-magyar szójegyzék	25
1911—12	Lauringer Ernő	Bella Lajos	5
1914—15	Lauringer Ernő	Dr. Wallner Ignác	10

IV.

Függelék.

1. tábla.

Sopron szab. kir. város lakossága,*)

Év	Lak. sz.	Róm. kath.	%	Ág. h. ev.	%	Ref.	%	Izr.	%	Egyéb	%	Jegyzet
1678	9500	3700	35	6200	65	—	—	—	—	—	—	Iszonyi krónikája szerint Ebben az évben pestis pusztított.
1679	7000	2200	32	4800	68	—	—	—	—	—	—	
1802	12.319	6763	54·9	5492	44·6	13	0·1	36	0·3	15	0·1	
1818	11.969	7318	56·4	4603	38·3	—	—	33	0·2	—	—	
1830	12.521	7672	61·3	4768	38·1	24	0·2	37	0·3	20	0·1	
1857	18.211	—	—	6155	33·7	—	—	—	—	—	—	
1859	18.898	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1869	21.108	12.696	60·1	7516	35·5	29	0·2	854	4·3	12	0·1	
1880	23.414	14.776	63·6	7096	30·5	151	0·7	1152	5·	46	0·2	
1890	27.313	17.082	62·7	8289	30·5	234	0·8	1571	5·7	37	0·3	
1900	30.628	18.990	61·7	9042	29·5	220	0·7	2320	7·6	56	0·4	
1910	33.932	21.793	64·1	9427	27·8	403	1·2	2235	6·6	53	0·3	
1920	35.245	22.512	61·	9713	27·5	468	1·2	2483	7·	82	0·3	
1925	36.042	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

*) Adatalmat részint Thirring Gusztáv: Az 1880. évi népszámlálás (Sopron 1881. 57—61. sz.) című tanulmányból, részint a Statisztikai Közleményekből vettem.

2. tábla.
Sopron iskolái 1926-ban*)

Sorszám	Az intézet neve	Alapítási év	Tanerők száma	Tanulók száma	Jegyzet
1	Pécsi M. Kir. Erzsébet Tud. Egyetem ág. h. ev. theologiai fakultása	1923	10	54	
2	M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola	1763	25 tanár 3 ad- junktus 4 előadó 14 tanár- segéd	220	Selmecbányáról men- tült Sopronba 1919- ben.
3	Ág. h. ev. Reálgimn. (lyceum)	1557	16	267	Alumnium
4	Szentbenedek-rendi Kath. Gimn.	1636	15	292	
5	Állami Széchenyi István Reáliskola	1850	24	332	
6	Rákóczi Ferenc M. Kir. Reáliskolai Nevelőintézet	1898	16	299	Internátus
7	Állami Leánygimn.	1876	19	241	Internátus 1886. óta 60 tanuló részére
8	Állami Felső Kereskedelmi iskola	1884	13	127	
9	Ág. h. ev. Tanítóképző	1858	15	82	Internátus
10	Állami Polgári fiúiskola	1904	13	386	
11	Állami Polgári leányiskola	1918	7	170	
12	Siketnéma intézet	1903	11	84 51 fiú 33 lány	Internátus
13	Szentorsolya-rendi külső elemi iskola	1747	10	495	Internátussal kapcsol- atos

*) Közelmultban megszűnt soproni iskolák: Csöndes-féle nevelőintézet 1866—1892. Láhne-féle nevelőintézet 1860—1918. Wagner Klementin magán elemi iskola 1874—1908. Prückler Szeferán magán elemi iskola 1908—1922. Kath. tanítóképző 1856—1893

Sorszám	Az intézet neve	Alapítási év	Tanulók száma	Tanulók száma	Jegyzet
14	Szentorsolya-rendi belső elemi iskola	1813	6	149	Internátussal kapcsolatos
15	Szentorsolya-rendi Polgári leányiskola	1882	10	220	-
16	Szentorsolya-rendi Leánygimn.	1913	15	120	-
17	Szentorsolya-rendi Tanítónő képző	1864	10	33	-
18	Szentorsolya-rendi Polgári iskolai tanárnő képző	1893	5	1	1923. óta átszervezve polg. isk. tanárnőket előképző tanfolyammá
19	Szentorsolya-rendi Női kézi-munka és varróiskola	1747	2	60	-
20	Szentorsolya-rendi Női ipariskola	1923	11	36	-
21	Isteni Megváltóról nevezett nővérek Óvodája	1863	2	98	-
22	Isteni Megváltóról nevezett nővérek Elemi iskola	1863	4	160	Internátussal kapcsolatos
23	Isteni Megváltóról nevezett nővérek Polgári leányiskola	1896	9	177	-
24	Isteni Megváltóról nevezett nővérek Női ipariskola	1923	8	43	-
25	Isteni Megváltóról nevezett nővérek Női keresk. iskola	1922	8	72	-
26	Isteni Megváltóról nevezett nővérek Óvónőképző	1900	7	12	-
27	Isteni Megváltóról nevezett nővérek Tanítónőképző	1899	13	60	-
28	Belvárosi r. kath. fiú elemiiskola	1757	10	450	-
29	Szent Mihályról címzett r. kath. fiú elemi iskola	1757	4	169	-

Sorszám	Az intézet neve	Alapítási év	Tanulók száma	Tanulók száma	Jegyzet
30	Ág. h. ev. elemi iskola	1565	22 14 férfi 8 nő	800 423 fiú 377 lány	
31	Ág. h. ev. gyakorló elemi iskola	1583	2	60	
32	Izr. elemi iskola	1867	4	94 45 fiú 46 lány	
33	Városi ipariskola	1875	21	1000	
34	Kereskedelmi tanonciskola	1877	4	84	
35	Gyermekvédő Liga Széchenyi Szeretetház	1907	3	60	Internátus
36	Szőlészeti és borászati iskola	1922	4	12	
37	Zrinyi Ilona tiszti leánynevelő-intézet	1856	14	100	Internátus
38	Mária Jozefinum	1910	1	28 lány	Hadiárvaház
39	Városi erdei iskola	1919	3	32 18 fiú 14 lány	Internátus
40	Zeneiskola	1829	8	170	
41	Halász-utcai r. kath. ovoda	1896	3	150	
42	Halász-utcai ág. h. ev. ovoda	1866	2	150	
43	Városi (Papréti) ovoda	1894	2	110	
44	Városi (Uzoda-u.) ovoda	1900	3	240	
45	Egyesületi (Papréti) ovoda	1871	2	100	
46	Egyesületi (Képezde-u.) ovoda	1891	2	160	

3. tábla.

Közművelődési intézmények Sopronban 1926-ban. *)

Sorszám	Intézmény neve	Alapítási év	Tagok száma	Jegyzet
1	Soproni Városi Múzeum	1867		A városi és vármegyei múzeum egyesítéséből keletkezett 1896-ban. Jelenlegi helyén, a Deák-téren 1912 óta.
2	Frankenburg Irodalmi Kör	1877	751	
3	Képzőművészeti Kör	1897	200	
4	Kaszinó-egyesület	1843	1000	8 000 kötetet meghaladó könyvtárral.
5	Katholikus Kör	1865	692	
6	Evang. olvasó kör és Ifjúsági egyesület	1897	317	
7	Tornaegylet	1866	158	
8	Városszépítő egyesület	1869	763	
9	Turista egyesület	1903	783	
10	Városi közkönyvtár	1913	500	
11	Német népművelődési egyesület	1925	300	
12	Zeneegyesület	1829	340	
13	Dalfűzér Férfidalegylet (Liederkrantz)	1859	35	
14	Férfidalkör (magyar)	1875	50	

*) Sopronban ezidőszereint 107 alapszabályokkal rendelkező és belügyminiszteri engedéllyel működő egyesület van. Alábbiakban csak a közművelődési egyesületeket közöljük.

Sorszám	Intézmény neve	Alapítási év	Tagok száma	Jegyzet
15	Gazdapolgárok Férfidal egylete	1887	50	
16	Concordia Férfi Dalegylet	1906	45	
17	Testvériség Munkásdalárda	1903	45	
18	Voss-féle kath. árvaház	1769	26 12 fiú 14 lány	
19	Evang. árvaház	1859	22 14 fiú 8 lány	
20	Idő nemzetközi nyelv egyesület Sempronia csoportja	1918	13	
21	Gyorsíró egyesület	1882	30	
22	Citera-egyesület	1893	80	

4. tábla.

A)

Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Miniszterek :

Eötvös József báró, 1867. II. 20.—1871. II. 2.
 Pauler Tivadar, 1871. II. 10.—1872. IX. 5
 Trefort Ágost, 1872. IX. 5.—1888 VIII. 22.
 Csáky Albin gróf, 1888. IX. 22.—1894. VI. 10.
 Eötvös Lőránt báró, 1894. VI. 10.—1895. I. 15.
 Wlassics Gyula, 1895. I. 15.—1903. XI. 3.
 Berzeviczy Albert, 1903. XI. 3.—1905. VI. 18.
 Lukács György, 1905. VI. 18.—1906. III. 7.
 Tost Gyula, 1906. III. 7.—1906. IV. 8.
 Apponyi Albert gróf, 1906. IV. 8.—1910. I. 17.
 Székely Ferenc dr., 1910. I. 17.—1910. III. 1.
 Zichy János gróf, 1910. III. 1.—1913. II. 26.
 Jankovich Béla dr., 1913. II. 26.—1917. VI. 15.
 Apponyi Albert gróf, 1917. VI. 15.—1918. V. 8.
 Zichy János gróf, 1918. V. 8.—1918. X. 30.
 Lovászy Márton, 1918. XI. 1.—1919. I. 22.

Dr. Kunfi Zsigmond közoktatásügyi miniszter 1919. I. 22. — 1919. III. 21.
 Kommunizmus : 1919. III. 21. — 1919. VIII. 1. (Kunfi Zsigmond,
 népbiztos : 1919. III. 21. — VI. 24. — Pogány József, népbiztos : VI. 24. — VII. 31.)
 Huszár Károly, 1919. VIII. 15. — 1919. XI. 24.
 Haller István, 1919. XI. 24. — 1920. XII. 16.
 Vass József, 1920. XII. 16. — 1922. VI. 16.
 Klebelsberg Kunó gróf, 1922. VI. 16-tól.

B)

Tankerületi kir. főigazgatók :

Dr. Kádas Rudolf, 1862—1878.
 Dr. Németh Antal, 1878—1902.
 Városvy Tivadar, 1902—1917.
 Dsida Ottó, 1917-től.

C)

Intézeti igazgatók :

Tauber Sal. Ferenc 1850—1855. Kath. alreál.
 Rách Sal. Ferenc 1855—1858. " "
 Gartner Ferenc 1858—1859. " "
 Hodich Ferenc 1859—1867. " "
 Geronnay Kossow Albert 1867—1868. Kath.-alreál.
 Lagler János 1853/54—1856/57. Evang alreál.
 Laehne Frigyes 1857/58—1860/61 " "
 Lagler János 1861/62—1867/68 " "
 Fuchs Pál ideiglenes igazgató, 1868/69—1869/70.
 Ulber Mátyás ideiglenes igazgató, 1870/71—1871/72.
 Salamin Leo 1872/73—1896/97.
 Dr. Wallner Ignác 1897/98—1913/14.
 Rodt Lajos 1914/15 1918/19.
 Lauringer Ernő 1919/20-tól.

5. tábla.

A)

**A soproni ág. h. ev. reáliskola tanárai
 1836—1868.**

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy
1	Poszvék Keresztély	1836—1839/40	minden
2	Perczel János	1840/41—1852/53	minden
3	Ulber Mátyás	1853/54—1867/68	magyar, német. történ. földr.

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy
4	Laehne Frigyes	1853/54—1859/60	német, math., könyv- vitel, fizika, rajz
5	Kuncz Keresztély	1857/58—1859/60	term.-rajz, fizika, geom. épít., rajz, chemia
6	Becker Lajos	1857/58	tört. földr.
7	Carriere Alfréd	1857/58	francia
8	Gaffron	1858/59	francia
9	Dr. Schulz	1857/58—1858/59	chemia, math., német, épít., geom. szépirás
10	Schieben Ervin	1859/60	tört., földr., német
11	Hardtmann Vilmos	1859/60	chemia, term.-rajz, geom.
12	Altdörfer Keresztély	1853/54—1867/67	ének
13	Rösch Frigyes	1859/60—1867/68	összes math. tárgyak, francia, torna
14	Polster Samu	1860/61—1867/68	szépirás

B)

**A Sopron városi kath. reáliskola tanárai
1850—1868.**

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy
1	Maschek János	1850/51—1859/60	minden
2	Schreiner Ferenc	1851/52—1860/61	geom., rajz, term.-rajz
3	Aisleiner Antal	1853/54—1867/68	tört., földr., magyar, német
4	Gartner Ferenc	1857/58—1859/60	math., geom., német, szépirás

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy
5	Bartoss Ernő	1858/59	math. fizika, term. r. szépirás
6	Eichberger József	1858/59	szépirás
7	Pfneisl Konstantin	1859/59	
8	Plaichinger János	1859/60	tört., földr., német, szépirás
9	Stuppacher Lajos	1863/64—1867/68	math. geom., német, rajz, szépirás
10	Fuchs Pál	1863/64—1867/68	fiz., geom., rajz, építészet

C)

**A Sopron városi főreáliskola tanárai
1868–1876.**

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy	Jegyzet
1	Fuchs Pál	1868/69–1871/72	fiz., geom., rajz, építészet	1868/69–1869/70. ideigl. igazgató
2	Rösch Frigyes	1868/69–1875/76	math., geom., rajz, szépirás, torna	
3	Stuppacher Lajos	1868/69–1875/76	math., geom., ném. szépir., gyorsír.	
4	Ulber Mátyás	1868/69–1875/76	tört., földr., ném.	1870/71–1871/72. ideigl. igazgató
5	Geronnai-Kossow Béla	1868/69–1872/73	francia	
6	Bach Nándor	1869/70–1872/73	geom., épít., ábr.- geom., rajz, sz.-ír.	
7	Kolecskari József	1869/70	math., chemia. term.-rajz	
8	Kövesdi (Küszel) Ignác	1869/70–1872/73	magyar, német	

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy	Jegyzet
9	Divald József	1870/71–1872/73	magy., ném., földr.	
10	Hauser Károly	1870/71–1874/75	szabadkézi rajz	
11	Dr. Wallner Ignác	1870/71–1874/75	chemia, term.-rajz	
12	Hahnenkamp Rezső	1871/72–1874/75	math., geom.	
13	Udvardy Ignác	1871/72	magy., term.-rajz, szépirod.	
14	Salamin Leo	1872/73–1874/75	math., fizika	1872/73. helyettes igazgató
15	Dr. Fialovszky Lajos	1872/73–1874/75	term.-rajz, földr.	
16	Góhring Tófor	1872/73–1874/75	torna	
17	Dr. Kárpáti Károly	1873/74–1874/75	magyar, német	
18	Skoff Béla	1873/74–1874/75	math., ábr. geom.	
19	Holló (Topler) István	1873/74–1874/75	magy., filozofia	
20	Knipping Henrik	1873/74	angol nyelv	
21	Wallner János	1873/74–1874/75	ének	
22	Kuszák József	1874/75	magyar, német	

D)
A soproni állami főreáliskola tanárai
1876-tól 1925/26-ig.

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy	Jegyzet
1	Ulber Mátyás	1875/76–1883/84	tört., földr., ném.	† 1902. II. 13. Sopron
2	Rösch Frigyes	1875/76–1883/84	math., geometria, rajz, torna	† 1923. VIII. 10. Merény (Szepez vm.)
3	Stuppacher Lajos	1875/76–1891/94	ném., math., term.- rajz, geom., sz.-ir.	† 1892. VII. 2. Sopron
4	Hauser Károly	1875/76–1894/95	szabadkézi rajz	† 1911. I. 28. Sopron
5	Dr. Wallner Ignác	1875/76–1913/14	vegytan, term.-r.	1896/97–1913/14 igazgató
6	Hahnenkamp Rezső	1875/76–1884/85	math., geom.	† 1906. III. 16. Sopron
7	Salamin Leo	1875/76–1895/96	math., fiz., francia	1875/76–1896/97 igazgató † 1902. VIII. 8. Budapest
8	Dr. Fialovszky Lajos	1875/76–1883/84	term.-rajz, földr.	
9	Göhring Tófor	1875/76	torna	Kisegítő
10	Dr. Kárpáti Károly	1875/76–1897/98	magy., ném., torna	† 1921. X. 15. Szeged
11	Skoff Béla	1875/76–1898/99	math., ábr.-geom.	† 1891. XII. 20. Sopron
12	Leupin János	1875/76–1876/77	francia	
13	Molles Ede	1875/76–1881/82	magyar, német	† 1882. IV. 12. Sopron
14	Molnár József	1875/76–1879/80	math., fizika	
15	Wallner János	1875/76–1897/98	ének	† 1906. VII. 16. Sopron
16	Dr. Bayer Ferenc	1876/77–1878/79	magyar, német	
17	Bella Lajos	1876/77–1910/11	tört., földr., torna	

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy	Jegyzet
18	Ujvári Béla	1877/78–1893/94	francia, magyar	
19	Matavovszky Béla	1878/79	tört., földrajz	
20	Gamauf György	1878/79	magy., tört., földr.	
21	Gottl Rezső	1880/81–1890/91	math., fizika	
22	Dr. Simonyi Imre	1881/82–1883/84	fran. földr., magy.	
23	Weinhardt Ferenc	1881/82 1884/85–1887/88	math., fizika	
24	Schlesinger Manó	1881/82	földr., term.-rajz	
25	Fleischacker M. Fridolin	1882/83–1899/900	német, magyar	† 1900. VI. 19. Sopron
26	Albrecht János	1883/84	ném., latin, görög	
27	Köpe Dezső	1883/84–1884/85	term.-rajz, vegyt.	† 1885. IV. 7. Czinfalva
28	Dr. Mika Károly	1884/85–1901/02	term.-rajz, vegyt. földrajz, torna	† 1902. I. 25. Sopron
29	Türr Lajos	1884/85–1888/89	tört., földrajz	
30	Latkóczy Mihály	1885/86	magy., latin, görög	
31	Dr. Bäumel Ede	1886/87–1898/99	math., fizika	
32	Tóth Márton	1887/88–1890/91	latin, magy., görög	
33	Dr. Szekeres Kál- mán	1888/89–1894/95	fizika, math.	
34	Koronczy Imre	1889/90–1890/91	magyar, német	

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy	Jegyzet
35	Arnhold Nándor	1891/92	ábr.-g., szab.-rajz	Kismarton polg. isk. tanár kisegítő
36	Altdörffer Kristóf	1891/92	latin, görög	Lábne-gimn. tanár kisegítő
37	Dr. Bognár Teofil	1891/92	latin	Szt. benedek-r. fő-gimn. tanár, kisegítő
38	Hollósy Rupert	1891/92	latin	.
39	Luncz Alajos	1891/92	math., fizika	.
40	Laehne Vilmos	1891/92	latin	Lábne-gimn. igazg. kisegítő
41	Matavovszky B. Antal	1891/92	mathematika	Keresk. akad. tanár kisegítő
42	Kende Ferenc	1892/93–1893/94	latin, görög	
43	Dr. Leszner Rezső	1892/93–1915/16	egészségtan	† 1919. XI. 6. Sopron
44	Mally Nándor	1892/93–1903/04	math. ábr.-geom.	
45	Paulay Ödön	1892/93	magyar, német	
46	Schneider Frigyes	1892/93	torna	kisegítő
47	Dr. Müller Izidor	1893/94	francia, német	
48	Dr. Vízota Gyula	1893/94–1900/01	magyar, német	
49	Faragó József	1894/95–maig	math., fizika, ábrázoló geom.	
50	Horvát Rezső	1894/95–1920/21	francia, német	
51	Treszkony János	1894/95	latin, görög, tört.	† 1918. X. 16. Trencsen

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy	Jegyzet
52	Vendl Aladár	1895/96–1919/20	francia, magyar	
53	Seemann Kálmán	1895/96–1922/23	szabadkézi rajz	c. igazgató
54	Török Mihály	1895/96–1915/16	math., fizika	† 1917. III. 31. Sopron
55	Fejér Lajos	1895/96	latin	Ág. h. ev. lyceumi tanár, kísérítő
56	Bothár Dániel	1896/97–1906/07	latin	
57	Dr. Veszprémi V.	1897/98–1901/02	magyar, német	
58	Lovag Gruppenberg- Fehrentheil Henrik	1898/99–1899/00	magyar, német	
59	Péch Aladár	1899/00–1900/01	math., fizika	
60	Dr. Bleyer Jakab	1900/01–1901/02	magyar, német	
61	Dr. Ágh Lajos	1900/01–maig	magyar, német	
62	Dr. Stodolní Gyula	1901/02–maig	magyar, német	c. igazgató
63	Faragó Andor	1901/02–1908/09	math., fizika	
64	Simonyi Ernő	1901/02	term.-rajz, chemia	
65	Strauch Jenő	1902/03–1921/22	német, magyar	
66	Gábor Áron	1902/03–1905/06	term.-rajz, chemia	
67	Dr. Müller József	1903/04–1921/22	német, magyar	
68	Barta Miksa	1903/04–maig	math., fizika	

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy	Jegyzet
69	Kollwentz Rezső	1903/04	német, latin	
70	Német J. Vilmos	1906/ 7–maig	chemia, term.-rajz	
71	Kócza Géza	906/07–1909/10	torna	
72	Vári Rezső	1906/07–1909/10	magyar, latin	
73	Harsányi Lajos	1909/10–1918/19	math., fizika	
74	Gerő Árpád	1909/10–maig	term.-rajz, chemia	
75	Krcselics László	1910/11–1911/12	tört., földrajz	† 1912. VI. 20. Nagybecskerek
76	Révész János	1910/11–1913/14	torna	Hösi halált halt 1917. X. 27.
77	Valker József	1910/11–1914/15	ének	† 1915. V. 25. Sopron
78	Lauringer Ernő	1911/12–maig	tört., földrajz	1919/20-tól (máig) igazgató
79	Pais Dező	1911/12	magyar, latin	
80	Ádám Manó	1911/12	math., ábr.-geom.	
81	Kardos Aladár	1912/13–1915/16	magyar, latin	† 1916. I. 15. Cegléd
82	Dr. Simkó Gyula	1912/13–1913/20	tört., földrajz	
83	Merényi Gábor	1912/13–maig	math., ábr.-geom.	
84	Rodt Lajos	1914/15–1918/19	német, latin	1914/15–1918/19-ig igazgató
85	Dr. Szilvási Gyula	1916/17–maig	egészségtan	

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy	Jegyzet
86	Schügerl Miklós	1917/18–maig	math., fizika	
87	Gyertyánffy Ernő	1916/17	math., fizika	
88	Káth József	1916/17	ének	Kath. elemi iskolai tanító-kisegítő.
89	Dr. Opré Tivadar	1918/19	torna	† 1920. X. 23. Eger
90	Dr. Helyes István	1918/19	latin, magyar	† 1919. IX. 27. Sopron
91	Nasch Fülöp	1918/19–maig	francia, német	
92	Dr. Garami Elek	1918/19	latin	Szt. Benedek-r. főgimnáziumi tanár-kisegítő
93	Poór Szilveszter	1918/19	latin	Kisegítő tanár
94	Dr. Winkler Elemér	1919. III. 28-tól maig	tört., földrajz	
95	Polgár János	1919. IV. 1-től X. 15-ig	term.-rajz, földr.	
96	Gruber Gyula	1919/20–maig	torna	
97	Koller Gusztáv	1919/20–maig	tört., földrajz	
98	Dr. Kosári János	1919/20	földr., term.-rajz	
99	Stuller Jenő	1919/20	math., fizika	† 1920. II. 25. Csepreg
100	Tóth Alajos	1919/20	magyar, latin	
101	Luksz József	1920. II. f. é. 1921/22	math., fizika	
102	Fuchs Rezső	1920/21–maig	német, francia	

Sorszám	Név	Idő	Tantárgy	Jegyzet
103	Kelényi Ottó	1920/21–1921/22	latin, történelem	Sopron sz. kir. város tb. levéltárosa, kisegítő.
104	Dr. Gábor Géza	1921. II. f. é. 1921/22	latin, történelem	Ált. leánygimn. tanár, kisegítő
105	Horváth József	1920/21–maig	szabadkézi rajz	
106	Klacsó Győző	1921/22	ének	Ált. polgári isk. tanár, kisegítő
107	Janesitz Henrik	1922/23–maig	szabadkézi rajz	
108	Herczeg Antal	1922/23–maig	magyar, német	
109	Emmer József	1922/23–maig	német, latin	
110	Katona Ferenc	1923/24–maig	történelem, latin	

6. tábla.

Hitoktatók.

Róm. kath.	Ág. h. ev.	Izraelita
Tauber Sal. Ferenc 1850/51—1854/55.	Poszvék Keresztély 1853/54—1867/68.	Elias Miksa 1868/69—1893/94.
Rách Sal. Ferenc 1855/56—1858/59.	Wagner Ferenc 1753/54—1867/68.	Grünwald Manó 1878/79—1881/82.
Strehle János 1852/52—1856/57.	Kolbenheyer Móric 1868/69—1872—73.	Dr. Pollák Miksa 1894/95. — máig.
Patsch Fülöp 1856/57.	Freytag Győző 1870/71—1871/72.	Lantos Jakab 1913/14—1918/19.
Grossmann Lápót 1857/58.	Gombócz Miklós 1873/74—1876/77.	Steuer Jenő 1919/20. — máig.
Glavanich Gáspár 1858/59.	Brunner János 1876/77—1880/81.	
Fröhlich József 1859/60—1862/63	Stiegler Gusztáv 1881/82—1899/900.	
Preis Mihály 1863/64.	Zábrák Dénes 1884/85—1900/01.	
Hodich Ferenc 1864/65—1867/68.	Pröhle Károly 1900/01.	
Machan Antal 1868/69.	Menyhárd Frigyes 1901/42—1918/19.	
Küresy János 1869/70—1870/71.	Hollerung Frigyes 1919. I. I. é.	
Kriegler Mihály 1871/72—1888/89.	Pötschacher István 1919/20—1921/22.	
Dr. Mersich János 1888/89.	Lauff Géza 1923/24. — máig.	
Halmosy István 1889/90—1894/95.		
Beitl Károly 1895/96—1905/05.		
Koller Mátyás 1905/06—1909/10.		
Lang József 1910/11—1911/12.		
Kovács Péter 1912/13—1916/17.		
Tormásy Artur 1918. I. I. — máig.		

7. tábla.

Az érettségi vizsgálatot sikerrel tett tanulók névsora.*)

1876.

Fischer József, Folly Károly, Graner Béla, Raidl Sándor, Söveg-jártó Kristóf, Stinakovits Otmár, Ullein József.

1877.

Boschan Gusztáv, Rechnitz Mór, Schneider Lipót, Takács Lajos, Schell Zsigmond.

1878.

Arendt Lajos, Gaupmann Sándor, Hiernschrott Ottó, Károlyi Endre, Kelényi Kálmán, Kocziszky Mátyás, Lasz Samu, Szauer Árpád.

1879.

Fialovszky Béla, Hasenauer Ágoston, Jahn József, Petrik Kálmán, Rösch Frigyes, Rutrich Richárd, Spitzer Vilmos, Stuppacher Lajos, Trogmayer Károly, Wolf Ernő.

1880.

Frankl Lajos, Gibitz János, Pap Elemér, Zalka Zsigmond.

1881.

Fiath Pompejus, Grüssner Antal, Halász Géza, Hamburger József, *Hanusch Ferenc*, Hess Sándor, Kammerloher József.

1882.

Boresiszky Zoltán István, Bruckner Samu, Fialovszky László, Fiath István, Grünwald Gusztáv, Koppány Lajos, Némethy Géza, *Rösch Jenő, Schreiber Mihály, Schleiffer Mór, Tiefenbach Pál, Veláncsis János.*

1883.

Arnes Sándor, Bischitz Dávid, Ferstl János, Füzy Zoltán, Jilek Ferenc, Mészáros Gyula, Pitroff Kálmán, Pollák Mór, Schmidt Oszkár.

1884.

Ackerler Ferenc, Frank Imre, Gálffy István, Gratzl Alajos, Hagemann Ferenc, Tufelder Henrik, Szabó-Jilek Károly, Kadnár Károly, Kokas József, Kund Gyula, Nagy Pál, Németh Zsigmond, *Raidl Antal, Serényi Imre, Stiegler Lajos, Veláncsis István.*

*) A dült betűvel írottak jolesen íróttak.

1885.

Emmel Gyula, Schimetitsch József, Spitzer Lipót.

1886.

Hettfleisch Ferenc, Jankó Sándor, Lindenmayer Frigyes, Mayser László, Patzenhofer Rezső, Schreiner János, Sedlmayer Ernő.

1887.

Fendt Károly, Hess Henrik, Karsay Lajos, Kugler Géza, Korzitska János, Ludvig Ferenc, *Moldauer Károly*, Salamon István, Scheiber József, Simonis Ferenc, Szalai Géza.

1888.

Dobai István, *Domonkos Károly*, Mayer Adolf, Patzenhofer Alfred, Radakovics Ödön, Rössler Pál, *Salamin Oszkár*, Schulhof Lipót, *Stefán Kálmán*.

1889.

Bruckner Lajos, Frank J. Lajos, Fürst Jakab, Pötttschacher Adolf, Schlesinger Miksa, Schmidt Károly, Stráner Camillo, Wallenstein Gyula, Weiss Lipót.

1890.

Biehler Gyula, *Deutsch Miksa*, Fügi Imre, Károlyi Sándor, *Nussbaum József*.

1891.

Frankl József, Simonis Mihály, *Stern József*, Stessel Rezső.

1892.

Lenk Adolf, Reiner Zsigmond, *Stern Mór*, Weiser Izidor, Puteani István.

1893.

Alt Mór Frigyes, *Huszár Kálmán*, Lenck Oszkár, Marton Géza, Rupprecht Iván, Schlesinger Lajos, Schreiner Antal, *Szabó Károly*, *Wagner Zsigmond*, Wossala Sándor.

1894.

Bozzay Zoltán, *Gísela Ágost*, Hainzmann István, Jerfy Adolf, Ullrich János, Zöhls Arthur, Jekelfalussy Pál.

1895.

Antheried Ernő, Bergmann Vilmos, Ferber Andor, Gárdonyi Sándor, Gránitz Lipót, Herczeg Antal, Karlovitz László, Kerschner Ferenc, Krausz Mihály, Lenck Pál, Stocker György, Uhl Sándor, Winkler Lajos, Graf Jenő, Stadler Izrael.

1896.

Bárdossy Lajos, Deutsch Géza, *Frank Kálmán*, Hellebrouth Béla, Kopstein Lipót, Litfass Károly, *Obstmayer János*, Schármár Károly, Schleiffer Frigyes, Takács Gyula, Wapp Sándor, Wohlrab Alajos, Krausz Sándor.

1897.

Beer Gyula, Fischer Miksa, Kopprasch Vilmos Otto, Kopstein Zsigmond, Litfass Győző Ernő, *Meller Samu*, Rechniczter Ferenc, Rosenheim Samu, Schmidt Albert, Schwarz Ernő, Stiskalek Károly, Wirth Kálmán, Zöhls Ernő.

1898.

Geist Lipót, Gerencsér Lajos, Goldstein Marcel, Horváth Ernő, Koch József, Pitroff Aladár, *Pollák Dávid*, Roska Antal, *Stadler Vilmos*, Thurner Ferenc, Thurner Mihály.

1899.

Baumann Osvát, Biehler Frigyes, *Hantos Aladár*, Horváth József, Jaluschka Lajos, Kollin Mór, Koch Lipót, *Pinezich István*, Skarits Mihály György, Thirring János.

1900.

Borsch Károly, Deutsch Dávid, *Friedrich Nándor*, Lasehitz Henrik, Litfass Ernő, Lomoshitz Sándor, Mayer Géza, Petrik Aladár, Raffensperger József, Renczes József, Schwarz Rezső, Takács Ferenc, Thier Ferenc, Wellner Zsigmond, Wulsten Hermann.

1901. június.

Bachschitz Rezső, Deutsch Adolf, *Firnberg Salamon*, Frantsich Rezső, Goldberger Richárd, *Lenck Richard*, *Manninger Sándor*, *Mecsér András*, Nagy Elek, Pollak Samuel, *Rosenfeld Imre*, *Techet Károly*.

1901. szeptember.

Hillebrand Alfréd, Kriek Sándor, Kugler Henrik, Maglódi Lányi István.

1902.

Alt Zsigmond, Boninsegna Ferenc, *Bruckner Nándor*, Deutsch Ede, Hacker Lajos, *Kemenes Géza*, Koch Gyula, Morgenstern Ernő, Nagy Imre, Rätz Ágost, *Rozinek Arthur*, Schlesinger Ignác, *Schneider Ferenc*.

1903.

Friedrich Lujza, Germann József, *Gruber Gyula*, Hillebrand Jenő, Kohn Gyula, Kugel Ernő, Lenk Sándor, Litfass Jenő, Mayer István, Pachhofer Jenő, Riemer Gyula, Wilfing Nándor.

1904.

Bauer Dezső, Blum Frigyes, Blum Simon, Eichhinger Károly, Groff Sándor, Kollwentz Géza, Kollwentz Ödön, Kún Róbert, Lederer Manó, Ludwig Gyula, Lülük Gyula, Révész Mátyás, Schummel János, *Schummel Sándor*, Szakonyi Győző, *Vendl Aladár*, Zollschan Ignác.

1905.

Árpási Gyula, Blaskovics Gyula, Breuer Ernő, Buzslau Róbert, Geiringer Zsigmond, Gergely József, Graf Frigyes, Gráner Pál, Grünwald Fülöp, Jagsich János, László Pál, Lauffer Ignác, Lenk Jenő, *Meiszner Jenő*, Putz Sándor, Róna Gyula, Rosenberger Miksa, *Schwarz Rezső*, *Steiner József*, *Varga Vilmos*.

1906.

Ádler Sándor, Ehrenhaft Gyula, Eiser Alfred, Gyengő Pál, Kass László, *Kiss Jenő*, Kovács Henrik, Lang Károly, *Litfass Etel*, Mechle Géza, Ottopál Brunó, Palló Pál, Pittner János, Pollák Lipót, Proházka Arthur, Richly Rezső, Róka József, Somogyi Sándor, Tóth Dezső, Uhlig László, *Wolf János*.

1907.

Babits Rezső, Blum Zsigmond, Braun Lipót József, Czap Endre, Danzer Jenő, *Eitler Pál*, *Fleischhacker Gyula*, *Hofmann Vilmos*, Hollós Károly, Horovitz Adolf, *Horváth Olivér*, Job Oszkár, Kern Endre, Lederer Lajos, Müller József, *Schummel Rezső*, Tatarek Ödön, *Tschurl Károly*.

1908.

Biringer Endre, *Böhm Oszkár*, Brückner Jenő, Dénes Béla, Deutsch Bertalan, *Deutsch Győző*, Firnberg Zsigmond, Freund Pál, Füredi Oszkár, Holzinger Kornél, *Horváth Béla*, Lipthay Béla, Mašek József, Mayer Miksa, *Romwalter Alfréd*, Rosenheim Arthur, Schármár Jenő, Seedorf Tivadar, *Tschurl Ernő*, *Vendl Mária*.

1909.

Andreska Henrik, *Berghold Kálmán*, Hadarics József, Hollós Antal, Hollós Jenő, Kelényi Dezső, Konráth Árpád, *Krizmanich János*, Lederer Leó, Lencz István, Lengyel Mór, Petrik Ottó, Schlesinger József.

1910.

Ágoston Ernő, Barvitzius Nándor, Bekk Gusztáv, Benyó István, Böhm Rikárd, Breuer Rezső, Hajek Zoltán, *Huszár Gyula*, Katoch Gyula, Kirkovits Lajos, Klein Rezső, Menczel Tihamér, Sántha János, *Varga Ferenc*, Wöllner Frigyes.

1911.

Deutsch Endre, Fischer Imre, Heuffel Rezső, Horvát József, Kuhn Frigyes, Mandi Mór, Mechle József, Mulzer János, Pintér Ferenc, Tárnok Gyula, Weltner Andor, Wieder József.

1912.

Baál Károly, Blum Albert, Bognár Dezső, Bozó Andor, Herzog Gyula, Józsa László, Kalisch Kornél, Kalisch Ödön, Keszler Oszkár, Kopsztein Aladár, Kováts István, Mangold Ernő, Schiller Jenő, Nessel Ernő, Szabó Nándor, Szabó-Jilek Károly, Szlimák Lajos, Wildzeisz Pál, Weinberger Rezső.

1913.

Margittai Brunó, Hernfeld Béla, Kammerlöher Ottó, Kraul Ernő, Lederer Ferenc, Pollák Dezső, Schleicher Antal, Stehle Ottó, Stráner Gyula, Tischler Ernő, Unger Ferenc, Weisz Ernő, Winkler Elemér, Winkler László, Wurmfeld Sándor.

1914.

Deutsch Emil, Diebold Károly, Fischer József, Golubic Ernő, Hacker Ödön, Hában Sándor, Horning Antal, Kirkovits Jenő, Laschóber Gyula, Molnár Béla, Nitsinger Béla, Oleár Mihály, Parragh Endre, Payer Ferenc, Pekovits Artur, Pesti László, Schiller János, Schönfeld Leó, Staár István, Steiner Gusztáv, Storeh Béla, Szabó Béla, Thier Viktor, Töpfl János, Török Dezső, Bakay Árpád.

1915.

A) csoport: április 22-én V. K. M. 913. eln. V. 1915. I. 26. sz. r. alapján. Hadi érettségi vizsgálat.

Eulenburg Kurt, Kirkovics István, Lipner Ödön, Peischl Kálmán, Pozsgay Antal, Schaffer Pál Ernő, Schneider Ernő, Seedoeh Tamás, Simon Gusztáv.

B) csoport: június havi rendes érettségi vizsgálat.

Ámon István, Fodor István, Gál Róbert, Geleji Géza, Hacker Miksa, Józsa István, Kerényi István, Pesti Ernő, Pollák Károly, Spitzer Ernő, Tauber Zsigmond, Varga Imre, Versár Erik, Vogel Lajos, Wolf Jenő, Hodik István, Köhler Rezső.

1916.

A) csoport: május hó 12-én V. K. M. 48.230/1916. IV. 29. sz. r. alapján. Hadi érettségi vizsgálat.

Bartos Ferenc, Fleischer Imre, Friedrich Endre, Kolb Jenő, Schaffer Károly, Töpler Lajos, Wolf Elek.

B) csoport: június hó 14-én. Rendes érettségi vizsgálat.

Bergmann Pál, Hasenauer Ágoston, Karpellus Richárd, Rosenberger Lajos, Ullmann Gábor, Hoffbauer Lajos, Veress Kázmér.

C) csoport: június hó 24-én. V. K. M. 40.962/1916. V. 10. sz. r. alapján. Hadi érettségi vizsgálat.

Baruch Siegfried, Böhm Adolf, Eulenburg Wolfgang, Friebert Lipót, Győrváry Gyula, Haeker Hugó, Hackstock Lajos, Hollós László, Kertész István, Kraft Vilmos, Krausz Pál, Laschober Vilmos, Trogmayer Henrik, Winkler Dénes.

1917.

A) csoport: március hó 2-án. V. K. M. 2257/1917. IV. 20. sz. r. alapján. Hadi érettségi vizsgálat.

Brzobohaty Róbert, Czegka Vilmos, Falk Richárd, Fried Sándor.

B) csoport: április hó 16-án. V. K. M. 2257/1917. II. 20. eln. sz. r. alapján. Hadi érettségi vizsgálat.

Bader Viktor, Cristea Gábor, Fendt Károly, Gruber Rezső, Kárpellus Artur.

C) csoport: május hó 29-én. Rendes érettségi vizsgálat.

Deutsch Béla, Geleji Sándor, Grosz Viktor, Kohn Lipót, Pósch Pál, Révész Mór.

D) csoport: június—július hónapban. V. K. M. január 24-én 126.232/916. sz. r. alapján. A soproni m. kir. honvéd-főreáliskola növendékei.

Alföldi Antal, Ambró János, Andreic György, Baczynski István, Bally Sándor, Bialoskorski Ödön, Bodó Imre, Botta Mátyás, Csaposs Ferenc, Csics Zoltán, Csicsery Zsigmond, Csordás Pál, Csuka Jenő, Czékus László, Szentmártoni Darnay László, Dávidházy János, Dumbovich Emil, Gyertyánffy Elemér, Hoffmann Miklos, Horváth Béla, Illenesik Vilmos, Janisch László, Jung Béla, Kolavszky Kálmán.

E) csoport: szeptember hó 7-én. V. K. M. 83.948/1917. VI. sz. rendelete alapján.

Kóh József.

F) csoport: szeptember hó 10-én. V. K. M. 107.251/1917. VIII. 8. sz. r. alapján. A soproni honvéd-főreáliskola növendékei.

Czegka Jenő, Dragoman Valér, Hoffmann Tibor, Kalkó Gyula, Kallivoda Ede, Kornhaber Miklós, Mayer Iván, Reiser Miklós, Renezedér Árpád, Riedl Zoltán, Spaics Euthymius, Szász Endre, Tabajdi Nándor, Vayán István.

G) csoport: december hó 11-én. V. K. M. 1917. évi szept. hó 25-én kelt 141.466. sz. r. alapján.

Földényi Árpád, Jórend József.

1918.

A) csoport: március hó 7-én. V. K. M. 7/1918. eln. és 2303/1918. sz. r. alapján. Hadi érettségi vizsgálat.

Hoffmann Sándor.

B) csoport: április hó 27-én- V. K. M. 7/1918. eln. sz. r. alapján. Hadi érettségi vizsgálat.

Haas Pál, Holeczheim Béla, Kremser Emil, Mersich Alfréd, Móger László, Mulezer András, Supper Ferenc, *Wellisch Miksa*.

Ad B) csoport: május hó 31-én. V. K. M. 82.489—V/1918. V. 7. sz. r. alapján.

Bermann Géza.

C) csoport: március hó 27-én. V. K. M. 4280/1918. eln. sz. r. alapján. Hadi érettségi vizsgálat.

Varga János.

D) csoport: június hó 8-án. Rendes érettségi vizsgálat.

Fischer Fülöp, Frühwirth Sándor, Goldschmid Alfréd, Hollós Imre, Kertész István, Rosenberger Imre, Steckler Sándor.

E) csoport: július hó 20-án. V. K. M. 76.441—V/1918. V. 1. sz. rendelete alapján
A soproni m. kir. honvéd-főreáliskola növendékei.

Ábrahám Viktor, Bátory Pál, Bodóky Lajos, Boldog Gyula, Borbély Sándor, Császár László, Cseresnyés Géza, Fischer Oszkár, Gréb Jenő, Gyulay Zoltán, Hagymásy Béla, Hajdu Gábor, Jeszenszky László, Konrád Jenő, Kovács Zoltán, Kovács Béla, Mihályi István, Mocsáry István, Schütze Károly, Seh Károly, Tábornszky András, Valkovits Géza, Váradi Géza, Weisz Béla, *Zathureczky László*.

F) csoport: szeptember hó 14-én. A soproni m. kir. honvéd-főreáliskola növendékei.

Halda János, Hrubisko István, Illy Géza, Incze László, Mohapel Antal, Molnár István, Papp Zoltán, Szalay László, Csiskó Emil, Guthy Tibor, Keimer János, Laczkó Ferenc, Mérai László, Mergl Imre, Peknik Károly, Richter Viktor, Schöber Albert, Szabó Gusztáv, Tanító Árpád, Várady Ernő, Vörös Szilárd, Nagy Artur.

G) csoport: december hó 14-én. A soproni m. kir. honvéd-főreáliskola növendékei.

Harsányi Gyula, Jeszenszky Jenő, Szász Oszkár, Várady Ernő, Vilhem Károly.

1919.

Rendes érettségi vizsgálat 1919. szeptember hó 23-án a V. K. M. 103.252—V/1919. VIII. 16. és 103.332—V/1919. VIII. 21. sz. rendeletel alapján.

Baumann Jenő, *Fürst Dezső*, Goldschmid Ervin, Jurek Jenő, Karl Ernő, Kollárs Ferenc, Kollwentz Jenő, Krug Lajos, Kász Viktor, Mangold István, *Mitzger Ferenc*, Prunner József, Seltenhofer Rezső, Stessel Rikárd, Tóth Ernő, Tóth Ferenc, Török Gyula, Zsirai Mihály.

1920.

A) csoport: június 22-én.

Ambrus János, Böröcz Antal, Eisenstädter Henrik, Fink Elek, Hacker Bódog, Hackstock Vilmos, Hammer Péter, Kász Ferenc, Karl

József, Kohn Hugó, *Krausz Miklós*, Lieberzeit Walter, Menyhárd István, Molnár József, Neubauer János, *Neumann Miksa*, *Neumann Nándor*, Paulesich Konrád, Papp József, Pick Gusztáv, Rajkai László, Simon Vilmos, Sternfeld Imre, Sztrókay Lajos, Takács Jenő, Tauber Ernő, Trogmayer Gyula, Ungár Béla, *Ziermann Sándor*, Bustin Katalin, Heller Leo, Horváth Ilona, Krétai Gyula, Meller Pál, Polsterer Paula.

B) csoport: július 15-én. V. K. M. 106.472/1920. VI. 4. sz. rendelet alapján.
A soproni m. kir. Honvéd-főreáliskola növendékei.

Almády Pál, Brutsy István, Ceusianu Mircea, Csomay Miklós, *Csukás Kálmán*, Galamb László, Grosch Ödön, *Karleusa Lajos*, Kiss György, *Král Ferenc*, *Lator Gábor*, Lábos Rajmund, Leszák Lajos, Loósz Béla, Magassy Lajos, Magyar Balázs, Mattes Ernő, Miklósy Miklós, *Morvay Pál*, Nagy István, *Oláh László*, Orkonyi Károly, Orzechowszky Viktor, Petőcz Endre, Rohacsék László, Scheidl Béla, *Spilka Ferenc*, Szarvasy György, Szász Mihály, *Tisza Lajos*, Trummer György, Ulieska Tibor, Wasmer Antal báró.

1921.

A) csoport: június hó 7-én.

Ágh Tibor, Ámon Jenő, *Baumann József*, Becht Kálmán, Blum Alfred, Drach István, Dreisziger Nándor, Friedrich Ernő, Fürst Imre, Greilinger Ernő, Grossner Pál, Hacker Jenő, Herzfeld Endre, Karner Lajos, Polgár Imre, Scholz János, Vass Gyula, Závár Tibor, Nasch Jolán, Rimler Károly, Steiner Antal.

B) csoport: július 16-án. A soproni m. kir. reáliskolai nevelőintézet növendékei.

Almay Lajos, Arlow Győző, Bader József, Báthory László, *Benedek Árpád*, Bordás Géza, *Bertalan Pál*, *Besenyi Géza*, Blaschek Ágoston, Deák Gedeon, *Demarcsek László*, Dömötör Alajos, Elsholtz Béla, Farkas István, *Fiáth György*, Fitzner János, Fülöpp József, Gorecsky Gyula, Göll Ede, Grünwald Elek, Gyenes János, Gyertyánffy Jenő, Györbíró Zoltán, Hellwig Egon, *Herrmann Ede*, *Hoffmann Lipót*, *Horváth Tibor*, Illy János, Jano Sebestyén, Kabdebó Géza, *Kemény Jenő*, *Klee Arnold*, Knopp Waldenau, Konja Sándor I. Imre, Konja Sándor II., *Kovács Dezső*, Lemberkovics Antal, Lőrinczy Győző, Luksch Péter, *Novák Dénes*, *Olchváry István*, Pauer Géza, Pollák Sándor, *Printz Antal*, Rozgonyi Pál, Sabljai Rezső, Schenker Béla, *Szőke Lőrinc*, Sztrókay László, Tschandl Vilmos, Vidor Alfréd, Vutskits Viktor.

C) csoport: augusztus 25-én.

Breiner József, Kohn Frigyes, Pfuhl Ernő, Staar László, Sugár László, Szabó Alajos, Wohner Viktor.

1922.

Berczeller Árpád, Bermann Tihamér, Bognár Tibor, Brüstzl Ferenc, Csizmadia Árpád, Dáhner Nándor, Desits Bálint, Dóczy Endre, Erdei László, Hacker Ferenc, Jurek Aurel, Pál Sándor, Riehly Nándor, Sauer Pál, *Scheiber Kálmán*, Schlesinger Endre, *Schwabbauer Richárd*, Staar Ferenc, Wallner Lajos

1923

Bognár Károly, Fördögh Vilmos, Greilinger Győző, Grosz Ernő, Hasse István, Hegedüs Ödön, *Helyes István*, Hoffmann Gyula, Jäger Gusztáv, *Kánai Sándor*, Kheim Teofil, Kiss Imre, *Kugler Mátyás*, *Lantos Tivadar*, Mandl Zoltán, Menyhárt Pál, Petz Gusztáv, *Ritter Ödön*, Schaub Károly, Sántha Gyula, Schönfeld Endre, Schwarz Márton, Sebesta Ottokár, Steiner Károly, Stodolai Gyula, Szabó Gábor, Trogmayer Ernő, *Worschitz Frigyes*, *Ziermann József*.

1924.

Bauer Jenő, Bruckbauer Rezső, Domokos Sándor, Drucker József, Erdei Ferenc, Friedmann Ernő, Friedrich Károly, Greilinger Rezső, Hauser Béla, Jungreis Lajos, Karner Ödön, Kremser Rezső, Mohácsi István, Német Gábor, Oberlohr Károly, Roisz Vilmos, Rosenstingl Antal, Sántha Ferenc, *Schlesinger Pál*, Skublies Sándor, Spitzer Lipót, Stadler György, Töpler Ervin, Waltner Imre

1925.

Brüstzl Jenő, Drach László, Grünfeld Ernő, Gyulay István, Heitler Tivadar, Hoffmann Frigyes, Horváth József, Klausz Róbert, *Kövesi Pál*, Márkus Aurél, *Neuberger Ernő*, Nitsch Ernő, Obstmayer József, Rosenstingl Frigyes, *Rosenthal Imre*, Schwabbauer Alfréd, Schwabbauer Oszkár, Schwarz Rezső, Schwarz Sándor, *Sebesta-Loidolt Ferenc*, *Stodolai Antal*, Széki János, *Winkler Oszkár*, Worschitz Oszkár, Wölfl Lajos, Kádári Duka Vladimir báró.

1926.

Barta Ferenc, *Deutsch Mór*, Fozmán (Fonyó) László, Gallus Sándor, Gesellmann István, *Kheim Sándor*, Klausz Jenő, Krétai József, *Lantos Béla*, *Nussbaum Dezső*, Pál József, Peck Ferenc, *Rosenberg Andor*, Siklósi Andor, Spitzer György, *Szukits Ede*, Tritremmel Ferenc, Winkler Miklós.

8. tábla.

Az érettségi vizsgálatok eredménye.

1876–1926.

Sorszám	M i k o r	Szóbeli érettségi vizsgálatra becsúztatott	Érettségnek nyilváníttatott			Javító vizsgálatra utasított	Ismételő vizsgálatra utasított	Vizsgálati elnök	Kormánybiztos
			jelesen	jól	egyszerűen				
1	1876. jun. 18.	9	—	—	7	1	1	Dr. Kádas Rudolf	Horváth Ignác
2	1877. jun. 25.	5	2	—	3	—	—	"	Szily Kálmán
3	1878. jun. 27.	8	—	—	7	1	—	Dr. Németh Antal	Horváth Ignác
4	1879. jun. 20.	10	3	—	5	2	—	"	—
5	1880. jun. 25.	3	—	—	3	—	—	"	—
6	1881. jun. 20.	7	1	—	5	1	—	"	Dr. Nagy Dezső
7	1882. jun. 23.	12	4	—	7	1	—	"	—
8	1883. jun. 18.	9	—	—	8	1	—	"	K. Jónás Ödön
9	1884. jun. 14.	16	1	5	5	5	—	"	—
10	1885. jun. 22.	3	—	2	1	—	—	"	K. Jónás Ödön
11	1886. jun. 24.	7	—	3	4	—	—	"	—
12	1887. jun. 24.	11	1	4	5	1	—	"	Dr. Asbóth Emil
13	1887. szept. 9.	1	—	—	1	—	—	"	—
14	1888. jun. 11.	9	3	1	5	—	—	"	—
15	1889. jun. 26.	10	—	3	4	3	—	"	Dr. Hunyady János
16	1890. jun. 12.	5	2	2	1	—	—	"	Dr. Medveczky F.
17	1891. jun. 26.	4	1	1	2	—	—	"	—
18	1892. jun. 21.	9	2	4	2	1	—	"	—
19	1893. jun. 19.	10	3	4	2	1	—	"	—
20	1894. jun. 5.	8	1	2	2	3	—	"	—
21	1895. jun. 15.	15	—	7	5	3	—	"	—
22	1896. jun. 25.	13	2	5	6	—	—	"	Volf György
23	1897. jun. 26.	13	1	6	5	1	—	"	—
24	1898. jun. 25.	11	2	3	5	1	—	"	—
25	1899. jun. 17.	10	2	1	6	1	—	"	—
26	1900. jun. 16.	15	1	3	10	1	—	"	Id. Wutkovits Sám.
27	1901. jun. 10.	12	6	2	4	—	—	Dr. Margalits Ede	—
28	1902. jun. 10.	17	5	2	7	3	—	Lenner Emil	Dr. Alexander B.
29	1903. jun. 20.	12	2	4	4	2	—	Várossy Tivadar	Dr. Fináczy Ernő
30	1904. jun. 14.	17	2	7	5	3	—	"	Dr. Beke Manó
31	1905. jun. 17.	19	4	6	7	2	—	"	—
32	1906. jun. 18.	21	3	8	7	3	—	"	—
33	1907. jun. 27.	18	6	4	6	2	—	"	—

Sorszám	M i k o r	Szóbeli érettségivizsgálatra becsúztatott	Érettségnyilvánítatott			Javító vizsgálatra utasított	Ismételő vizsgálatra utasított	Vizsgálati elnök	Kormánybiztos
			jelesen	jól	egyszerűen				
34	1908. jun. 20.	20	6	4	10	—	—	"	—
35	1909. jun. 17.	14	2	7	3	1	1	"	—
36	1910. jun. 15.	15	2	6	6	1	—	"	—
37	1911. jun. 22.	12	4	3	4	1	—	"	Kunfalvy Rezső
38	1912. jun. 19.	19	6	5	7	1	—	"	—
39	1913. jun. 12.	15	5	5	5	—	—	Jackovits Ferenc	—
40	1914. jun. 6.	27	4	4	17	1	1	Dr. Vissza Gyula	—
41	1915. ápr. 22.	9	3	1	5	—	—	Városy Tivadar	—
42	1915. jun. 12.	17	3	5	9	—	—	"	—
43	1916. máj. 12.	7	1	3	3	—	—	Rodt Lajos	—
44	1916. jun. 14.	7	2	3	2	—	—	Városy Tivadar	—
45	1916. jun. 24.	14	—	7	7	—	—	Rodt Lajos	—
46	1917. márc. 2.	4	1	1	2	—	—	"	—
47	1917. ápr. 16.	5	2	1	2	—	—	"	—
48	1917. máj. 29.	7	1	3	2	1	—	"	—
49	*1917. jul. 12.	39	—	7	17	8	7	Városy Tivadar	—
50	1918. márc. 7.	1	—	1	—	—	—	Rodt Lajos	—
51	1918. ápr. 27.	9	—	2	6	1	—	"	—
52	1918. máj. 27.	1	—	1	—	—	—	"	—
53	1918. jun. 8.	7	—	3	4	—	—	Dsida Ottó	—
54	*1918. jul. 20.	43	2	11	13	11	6	"	—
55	1919. szept. 23.	18	2	7	9	—	—	"	—
56	1920. jun. 22.	40	4	9	17	7	3	Dr. Vissza Gyula	—
57	*1920. jul. 15.	33	9	8	11	5	—	Dsida Ottó	—
58	1921. jun. 7.	29	1	8	12	7	1	"	—
59	*1921. jul. 16.	52	16	12	19	5	—	"	—
60	1922. jun. 2.	23	3	7	5	6	2	"	—
61	1923. jun. 11.	30	6	8	12	3	1	"	—
62	1924. jun. 6.	25	1	7	12	5	—	"	—
63	1925. jun. 27.	25	6	7	6	5	1	"	—
64	1926. jun. 8.	18	7	7	4	—	—	"	—

A *) gal jelöltek a Soproni M. Kir. Honvéd-főreáliskola növendékei.

9. tábla.

**A kath. városi és ág. h. ev. reáliskolába beiratkozott
tanulók száma
1850/51–1867/68.**

Kath. városi alreáliskola				Ág. h. ev. alreáliskola				
Tanév	osztály			osztály				
	I.	II.	össz.	I.	II.	III.	IV.	összesen
1850–51	26	—	26	—	—	—	—	—
1851–52	29	14	43	—	—	—	—	—
1852–53	41	18	59	—	—	—	—	—
1853–54	37	30	67	37	8	—	—	44
1854–55	39	25	64	30	10	—	—	40
1855–56	41	35	76	28	12	—	—	30
1856–57	35	27	62	27	14	—	—	31
1857–58	46	30	76	26	14	5	—	45
1858–59	45	27	72	22	12	13	—	47
1859–60	36	29	65	14	16	8	7	50
1860–61	38	22	60	18	9	2	—	29
1861–62	30	16	46	16	7	—	—	23
1862–63	29	21	50	29	13	—	—	42
1863–64	44	17	61	24	20	—	—	44
1864–65	42	36	78	18	11	—	—	29
1865–66	50	29	79	14	11	—	—	25
1866–67	45	33	68	20	9	—	—	29
1867–68	50	20	70	28	9	—	—	37

10. tábla.

A)

**A Sopron szab. kir. városi főreáliskolába beiratkozott
tanulók száma
1868/69–1875/76.**

Tanév	O s z t á l y								Összesen
	I. A.	I. B.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
1868–69	83	—	59	15	—	—	—	—	157
1869–70	49	52	58	36	12	—	—	—	207
1870–71	47	56	84	39	30	8	—	—	264
1871–72	43	62	74	38	36	22	3	—	278
1872–73	53	52	70	48	37	20	12	—	292
1873–74	71	—	66	50	30	20	15	—	252
1874–75	69	—	49	46	44	25	19	—	252
1875–76	63	—	53	30	17	33	32	14	242

B)

Tanév	Tanulók száma	Vallás			Anyanyelv			Helyiség		
		R. kath.	Ág. h. ev.	Izr.	Magyar	Német	Horvát	Soproni	Vidéki	
1868—69	157	100	33	24	116	41	—	64	93	—
1869—70	207	136	33	38	173	33	1	52	115	—
1870—71	264	168	45	51	230	33	1	93	171	—
1871—72	278	173	63	42	220	58	—	100	178	—
1872—73	292	171	68	53	178	114	—	—	—	—
1873—74	252	156	52	44	139	113	—	—	—	—
1874—75	252	154	57	41	148	104	—	—	—	—
1875—76	242	132	60	49	121	121	—	—	—	—

11. tábla.

A beiratkozott tanulók száma
1875/76-tól 1925/26-ig.

Tanév	O s z t á l y o n k i n t											Összesen
	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1875—76	63	—	53	—	30	—	17	33	32	14	—	242
1876—77	42	38	44	—	34	—	25	14	29	17	7	250
1877—78	58	—	31	32	32	—	30	18	9	13	12	235
1878—79	37	—	50	—	50	—	26	23	16	7	11	220
1879—80	50	—	35	—	36	—	35	18	19	10	6	209
1880—81	58	—	35	—	23	—	24	25	15	14	9	203
1881—82	61	—	39	—	27	—	22	6	19	9	14	197
1882—83	52	—	52	—	22	—	20	17	4	16	9	192
1883—84	70	—	36	—	36	—	20	12	16	4	16	210
1884—85	85	—	51	—	26	—	20	14	11	17	3	227
1885—86	38	38	58	—	34	—	17	10	11	14	8	228
1886—87	60	—	57	—	36	—	21	11	12	12	13	222
1887—88	36	35	47	—	38	—	28	12	8	10	11	225
1888—89	38	37	43	—	32	—	25	17	6	5	10	213
1889—90	29	29	59	—	33	—	30	14	13	4	5	216
1890—91	30	31	47	—	42	—	27	16	12	10	4	219
1891—92	70	—	43	—	37	—	34	19	10	9	10	232
1892—93	64	—	50	—	37	—	29	18	17	9	10	234
1893—94	40	41	54	—	45	—	36	23	19	15	9	282
1894—95	43	44	58	—	35	—	40	22	17	14	16	289
1895—96	36	39	61	—	45	—	37	22	15	13	12	280
1896—97	40	44	57	—	44	—	39	25	19	12	14	294
1897—98	33	34	57	—	50	—	38	26	19	15	11	283

Tanév	O s z t á l y o n k i n t											Összesen
	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1898—99	35	36	51	—	51	—	43	24	23	17	10	290
1899—900	41	41	58	—	39	—	54	18	18	17	17	303
1900—01	38	37	64	—	55	—	32	38	12	16	15	307
1901—02	33	33	53	—	56	—	45	25	25	12	14	296
1902—03	54	—	53	—	38	—	43	29	18	25	14	274
1903—04	42	39	41	—	40	—	35	25	26	21	22	291
1904—05	56	—	32	32	44	—	32	24	20	25	20	285
1905—06	30	31	47	—	54	—	31	24	20	17	21	275
1906—07	35	36	56	—	52	—	42	23	16	21	17	298
1907—08	37	36	68	—	46	—	50	20	21	14	20	312
1908—09	41	41	53	—	60	—	38	25	15	17	13	303
1909—10	42	42	35	35	54	—	54	19	20	15	16	332
1910—11	39	38	34	34	32	31	45	27	16	20	13	329
1911—12	41	42	26	26	32	31	58	30	28	14	20	348
1912—13	42	43	34	36	26	26	54	28	22	25	16	352
1913—14	36	37	41	39	31	32	44	37	21	23	25	366
1914—15	60	—	61	—	37	38	55	23	23	20	24	341
1915—16	62	—	58	—	57	—	65	29	21	18	16	326
1916—17	37	36	57	—	56	—	53	44	27	16	11	337
1917—18	40	40	67	—	50	—	55	36	39	27	9	363
1918—19	35	35	38	37	57	—	45	37	33	38	19	374
1919—20	46	43	31	30	35	34	58	36	29	31	35	408
1920—21	30	32	36	42	30	30	58	39	35	28	28	388
1921—22	33	31	36	36	29	30	50	33	29	32	23	362
1922—23	44	41	29	27	29	30	50	25	27	28	32	362
1923—24	32	32	38	37	28	29	42	21	20	29	22	330
1924—25	39	40	31	32	34	33	46	21	19	19	28	342
1925—26	40	40	36	34	31	28	56	23	14	19	16	337

12. tábla.

A vizsgálatot tett tanulók statisztikája.

1875/6–1925/6.

szám, vallás, anyanyelv és illetőség szerint.

Tanév	A vizsgálatot tett tanulók száma	Vallásra nézve volt					Anyany. nézve v.			Illetőségre nézve volt			
		Róm. kath.	Ág. h. ev.	Reform.	Gör. kel.	Izraelita	Magyar	Német	Egyéb	Helybéli	Megyei	Más megyei	Külföldi
1875–76	222	117	55	3	1	46	169	113	—	60	73	73	16
1876–77	225	129	47	2	—	47	107	110	8	63	74	72	15
1877–78	213	118	51	2	—	42	101	107	5	71	67	63	12
1878–79	209	108	53	2	2	44	93	110	6	71	69	60	9
1879–80	197	108	46	3	1	39	97	95	5	59	77	45	16
1880–81	191	102	46	1	1	41	92	94	5	64	63	55	9
1881–82	186	112	42	—	1	31	87	94	5	67	63	42	14
1882–83	180	94	46	1	1	38	83	92	5	68	57	48	7
1883–84	188	95	39	1	—	53	87	98	3	75	60	45	8
1884–85	208	99	41	1	1	66	99	103	6	78	69	53	8
1885–86	208	100	42	—	—	66	98	105	5	89	51	60	8
1886–87	202	98	48	3	—	53	96	103	3	87	42	60	13
1887–88	208	99	49	5	—	55	87	117	4	85	52	64	7
1888–89	201	93	52	3	—	53	89	107	5	76	48	68	9
1889–90	192	82	50	5	—	55	96	94	2	105	42	40	5
1890–91	207	106	50	2	—	49	86	117	4	112	40	50	5
1891–92	213	113	44	2	—	54	93	117	3	95	44	64	10
1892–93	226	128	39	3	—	56	112	112	2	103	51	65	7
1893–94	260	126	47	3	—	84	142	117	1	150	39	63	8
1894–95	262	118	48	3	—	93	122	136	4	155	60	44	3
1895–96	264	112	43	1	1	107	135	123	4	155	60	44	5
1896–97	275	121	48	3	1	102	137	134	4	153	65	49	8
1897–98	267	121	39	5	—	102	132	130	5	170	61	36	6
1898–99	277	126	42	3	—	106	130	143	4	172	60	38	7
1899–900	287	135	45	3	1	103	135	146	6	182	58	42	5
1900–01	289	127	47	1	—	114	138	149	2	168	72	44	5
1901–02	279	119	44	2	—	114	148	129	2	191	60	27	1
1902–03	262	126	41	2	—	93	147	115	—	168	61	32	1
1903–04	274	137	40	—	—	97	156	115	3	180	63	31	—
1904–05	264	128	42	—	—	94	169	91	4	160	54	42	8
1905–06	266	137	36	—	—	93	167	96	3	184	49	31	2
1906–07	284	139	40	1	—	104	188	94	2	178	53	49	4
1907–08	296	153	43	1	—	99	187	107	2	200	49	42	5

Tanév	A vizsgálatot tevő tanulók száma	Vallásra nézve volt					Anyany. nézve v.			Helyiségre nézve volt			
		Róm. kath.	Ág. b. ev.	Reform.	Gör. kelet.	Izraelita	Magyar	Német	Egyéb	Helybéli	Megyebeli	Más megyebeli	Külföldi
1908—09	299	139	52	2	—	106	193	104	2	219	37	38	1
1909—10	323	167	56	3	—	97	205	118	—	241	44	34	4
1910—11	318	157	52	4	—	105	209	108	1	239	52	22	5
1911—12	335	164	56	5	—	110	217	117	1	250	54	27	4
1912—13	342	172	56	8	—	106	213	125	4	248	67	25	2
1913—14	363	175	69	11	—	108	223	126	4	270	63	28	2
1914—15	337	156	64	10	—	107	234	101	2	251	60	25	1
1915—16	337	151	77	9	—	100	242	94	1	257	53	24	3
1916—17	354	160	90	9	1	91	271	82	1	249	63	39	3
1917—18	375	168	92	12	—	103	285	89	1	248	70	49	8
1918—19	349	150	84	12	—	103	237	107	5	199	86	58	6
1919—20	403	179	94	13	—	117	312	87	4	297	73	21	12
1920—21	371	165	89	13	—	104	280	87	4	253	65	48	5
1921—22	343	144	98	12	—	89	251	88	4	240	23	27	53
1922—23	356	154	102	8	—	92	250	104	2	285	27	14	30
1923—24	320	157	83	8	—	72	223	91	6	266	21	15	18
1924—25	327	166	84	7	—	70	235	90	2	277	26	10	14
1925—26	333	184	81	8	—	66	216	115	2	289	21	11	12

13. tábla.
A tanulók előmenetele és magaviselete
1875/76–1925/26.

Tanév	A vizsgálatot tett tanulók száma	Előmenetelre nézve volt						Magaviseletre nézve volt				
		Mindenből jeles	Mindenből legalább jó	Mindenből legalább elégs.	Egyből elégtelen	Kettőből elégtelen	Többől elégtelen	Jó	Szabályszerű	Kövésbé szabályszerű	Rossz	Nem osztá- lyoztatott
1875–76	222	14	38	111	16	15	28	199	18	3	—	2
1876–77	225	9	41	83	35	11	46	158	49	—	15	3
1877–78	213	9	42	113	26	7	16	165	47	—	1	—
1878–79	209	6	33	107	34	4	25	186	23	—	—	—
1879–80	197	4	22	116	34	2	19	160	34	—	2	1
1880–81	191	2	27	98	35	12	17	146	42	—	—	3
1881–82	186	3	28	110	22	10	13	133	51	—	—	2
1882–83	180	1	27	111	17	6	18	105	66	9	—	—
1883–84	188	4	24	105	23	15	17	100	76	9	—	3
1884–85	208	3	27	91	30	12	45	100	88	19	—	1
1885–86	208	6	26	104	33	10	29	103	86	13	2	4
1886–87	202	10	29	116	23	6	18	110	81	8	—	3
1887–88	208	10	19	109	33	5	32	123	76	8	—	1
1888–89	201	9	23	98	28	11	32	104	79	10	—	8
1889–90	192	11	17	103	35	5	21	99	72	7	—	14
1890–91	207	7	15	119	34	14	18	124	62	6	—	15
1891–92	213	9	22	119	36	6	21	133	60	5	—	15
1892–93	226	9	25	133	34	12	13	155	60	—	—	11
1893–94	260	11	42	123	37	20	27	122	115	5	—	18
1894–95	262	9	49	128	38	17	21	176	69	3	—	14
1895–96	264	14	40	136	30	12	32	176	75	1	1	1
1896–97	275	15	54	139	33	12	22	198	72	4	—	1
1897–98	267	12	54	143	29	11	18	190	70	7	—	—
1898–99	277	15	57	131	29	16	29	181	83	8	5	—
1899–900	287	16	48	156	22	22	23	210	69	4	4	—
1900–01	289	17	50	152	29	21	20	227	60	2	—	—
1901–02	279	17	48	138	34	18	24	226	48	5	—	—
1902–03	262	16	60	137	24	11	14	187	67	6	—	—
1903–04	274	20	53	147	23	12	19	211	46	7	—	—
1904–05	264	19	57	134	30	10	14	215	35	4	—	—
1905–06	266	18	58	133	32	12	13	216	47	3	—	—
1906–07	284	19	68	147	21	12	17	220	59	4	1	—
1907–08	296	16	73	168	19	9	11	239	53	4	—	—
1908–09	299	16	71	165	23	14	10	233	58	6	1	1
1909–10	323	15	78	170	27	6	17	279	40	2	2	—
1910–11	318	12	72	181	31	9	13	288	28	2	—	—

Tanév	A vizsgálatot tett tanulók száma	Előmenetelre nézve volt						Magaviseletre nézve volt				
		Mindenből jeles	Mindenből legalább jó	Mindenből legalább elégs.	Egyből elégtelen	Kettőből elégtelen	Többől elégtelen	Jó	Szabályszerű	Kevésbé szabályszerű	Rossz	Nem osztá- lyoztatott
1911—12	335	17	63	188	34	17	16	306	27	9	—	—
1912—13	342	24	69	181	56	12	20	282	55	5	—	—
1913—14	363	24	54	216	37	16	16	308	44	8	3	—
1914—15	337	24	77	197	20	10	8	298	36	4	—	—
1915—16	337	25	74	195	20	12	11	271	42	3	—	—
1916—17	354	21	66	190	41	23	13	274	46	3	1	—
1917—18	375	11	65	202	38	21	38	294	49	—	1	1
1918—19	349	17	66	233	12	6	15	307	39	2	1	—
1919—20	403	17	77	219	41	20	29	317	69	12	3	—
1920—21	371	14	56	213	33	18	37	262	89	18	—	2
1921—22	343	8	63	200	42	10	20	269	60	10	—	2
1922—23	356	8	65	207	31	17	28	227	56	3	—	4
1923—24	320	8	62	190	32	7	21	24	285	9	2	—
1924—25	327	14	55	197	35	6	20	62	256	9	—	—
1925—26	333	9	58	201	38	6	21	53	267	7	—	6

A magaviseleti érdemjegyek 1924-től: példás, jó, szabályszerű, kevésbé szabályszerű.

14. tábla.

Intézeti szolgák, illetőleg altisztek.)*

Sáring József 1868/69—1873/74.
Wazl Pál 1871/72—1911/12.
Frühwirth János 1873/74.
Uhlram Lipót 1874/75—1875/76.
Schwarz János 1876/77.
Weiszböck György 1876/77—1914/15.
Glatz Károly 1895/96—1896/97.
Szántó Sándor 1896/97—1898/99.
Kertész József 1899/900-tól maig.
Horváth Károly 1911/12-től maig.
Óvári Gyula 1919/20-tól maig.

*) 1919. évi február hó 28-án kelt 1572. eln. számú közoktatásügyi miniszteri rendelet, az 1919. január 18-án hozott minisztertanácsi határozat 15. pontja értelmében az állami középiskoláknál állandóan alkalmazott pedellusokat, altisztekké nevezi ki.

16. Használt kútforrások.

- A soproni állami Széchenyi István reáliskola irattára.
- A soproni állami Széchenyi István reáliskola anyakönyvei 1868—1926.
- A soproni állami főreáliskola tanári testületének jegyzőkönyvei 1868—1926.
- A soproni állami főreáliskola Értesítői 1850—1925.
- Bella Lajos: Sopron város földrajzi fekvése és neve. (Soproni m. kir. áll. főreáliskola 1893—94. évi Értesítője.)
- Békefi Remig: A népiskolák története Magyarországon 1540-ig.
- Békefi Remig: A káptalani iskolák története Magyarországon 1541-ig.
- Dr. Fináczy Ernő: Az ókori nevelés története, Budapest 1906.
- Dr. Fináczy Ernő: A renaissancekori nevelés története, Budapest 1919.
- Dr. Fináczy Ernő: A magyar középiskolák multja és jelene. Budapest.
- Vitéz Dr. Házi Jenő: Sopron szab. kir. város története. I. rész. Oklevelek, I., II., III. és IV. kötet.
- Hivatalos Közlöny. I—XXXIV. évfolyam. 1893—1926.
- Horváth Kristóf: A soproni kath. főgimnázium története. (1894—95. és 1895—96. évi Értesítő.)
- Dr. Kárpáti Károly: *A soproni m. kir. áll. főreáliskola története. Sopron 1896.*
- Dr. Klamarik János: A magyarországi középiskolák újabb szervezete. I.—II. Budapest 1893.
- Kornis Gyula: Realisztikus törekvések a reformkorszak iskolapolitikájában. (Klebensberg-émlékkönyv 1925.)
- Kugler Alajos: A soproni színészet története, Sopron 1909.
- Lehner Mihály: A soproni r. kath. belvárosi elemi fiúiskola és a Szent Mihályról címzett r. kath. elemi fiú- és leányiskola története. (U. a. intézet 1895—96. évi Értesítője.)
19. Nagy Imre: Sopron multja. (Megjelent a Századok 1883. évi folyamában, valamint a Matavovszky Béla: Emlékkönyv a Magyar Történelmi Társulatnak Sopronban való időzése alkalmából 1883 augusztus 21.—27-ig.)
- Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és Képben. IV. kötet. 403.—438. l. Sopronvármegye.
- Payr Sándor: Negyedszázados főiskola Sopronban. 1907.
- Payr Sándor: A soproni evang. egyházközség története. 1917.

Pecz Vilmos: Ókori Lexikon.

Pirhala Imre: A magyarországi középiskolák rendje. I.—II. k. Budapest 1905.

Dr. Pollák Miksa: A zsidók története Sopronban.

Póda Endre: A soproni kath. parochia és kath. hitközség története. Sopron 1892.

Póda Endre: Sopron szab. kir. város monografiája. I.—II. kötet. Forrásanyag: Régi községi jegyzőkönyvek. 1890—94.

Reiszig Ede: A János-lovagok Sopronban. (Századok 44. évf. 1910. évi. 542—553. és 633 - 640. l.)

Récsey Viktor: Sopron ó-kori neve. 1887.

Toepler Károly dr.: Sopron városának történeti vázlata eredetétől kezdve a XVI. századig. (Megjelent a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 1847. augusztus 11.—17. Sopronban tartott VIII. naggyűlésének történeti vázlata és munkálatai. Szerkesztette: Halász Gejza. Pest 1863.)

Thirring Gusztáv: A 1880-i népszámlálás. („Sopron” 1881. 57—61. sz.)

Ulber Mátyás: Zur Geschichte der Oedenburger Realschule. (Soproni városi reáliskola 1868/69. évi Értesítő.)

Dr. Winkler Elemér: Sopron emberföldrajzi leírása. (Föld és Ember című folyóirat 1925. évi kötet, 1—17. l.)

V.

1. Az 1925—26. iskolai év története.

Az 1925/26. iskolai év zavartalan lefolyású volt.

A javító, különbözeti és pótló vizsgálatokat augusztus hó 31-én tartottuk. A beíratások szeptember 1., 2. és 3. napjain történtek, a tanévet megnyitó *Veni Sancte* szeptember 4-én volt; a tanítást a folyamatban levő tatarozás miatt csak szeptember 12-én kezdhettük meg.

A Rendtartás értelmében 1926. évi február 18-án tartottuk iskolánkban a nyolcadik *szülői értekezletet*, amelyen *Gruber Gyula* tanár a testnevelés jelentőségét fejtegette.

A tanári testületben az 1925/26. tanév folyamán változás nem fordult elő.

A tanári értekezletek száma összesen 18 volt, és pedig 8 rendes és 10 rendkívüli.

Hivatalos látogatás. Rendes évi látogatását *Dsida Ottó* tanterületi kir. főigazgató úr 1926. évi április hó 7—10. és 14. napjain végezte. Tapasztalatait az április hó 14-én tartott értekezleten közölte a tanári testülettel. Általában véve teljes elismerését fejezte ki az intézetben folyó eredményes munkáról.

Az intézet róm. kath. vallású tanulóinak hitoktatását Püspöki Biztosi minőségben *Dr. Huber János* kanonok ur ellenőrizte, aki a róm. kath. vallású hittani összefoglalásokon részt is vett, azokat mint elnök vezette.

Az ág. h. ev. tanulók hittani oktatását *Scholtz Ödön* ág. h. ev. esperes úr vizsgálta felül.

A tanulók. *Vallási* kötelességét minden felekezetű tanuló teljesítette. A róm. kath. tanulók minden vásár- és ünnepnapon szentmisét s azonkívül vasárnap szentbeszédet is hallgattak. Az iskolai év folyamán összesen négyszer járultak a szentgyónáshoz és áldozáshoz, azonkívül résztvettek az Úrnapi és Szentévi jubiláris körmeneteken. A nem róm. kath. vallású tanulók is felekezetük lelkészének és hitoktatójának

utasítása szerint jártak el vallási kötelességük teljesítésében. A tanítás minden nap imával kezdődött és imával fejeződött be.

A *tanítás előírt anyagát* a Rendtartás és Tanterv utasításai szerint minden osztályban elvégeztük. A tanulók *fegyelmezettsége* ellen általában nagyobb kifogás nem emelhető.

A *rendkívüli tárgyak* közül a latin nyelvet az V. VIII., az egészségtant a VII., a svédturnát az I.—III., a vívást a IV.—VIII. osztályban tanulták a tanulók. A latin nyelvet Emmer József és Katona Ferenc, az egészségtant dr. Szilvási Gyula iskolaorvos, a svédturnát és vívást Gruber Gyula tanár tanították. A karéneekben résztvevő 62 tanuló Koller Gusztáv tanár vezetése alatt.

A róm. kath. énekoktatást és templomi éneket Koller Gusztáv tanár és Tormássy Artur róm. kath. hitoktató vezette. A szentmise alkalmával, valamint a kath. énekoktatásnál az ifjúság énekét egész éven át Koller Gusztáv tanár kísérte orgonán. Az ág. h. ev. tanulók énekoktatását Lauff Géza ág. h. ev. hitoktató vezette. Voltak még biológiai és vegytani gyakorlatok is; előbbieket Gerő Árpád, utóbbiakat Német Vilmos tanárok vezették.

A tanulók valamennyien résztvettek a Magyar-Holland Kultur-gazdasági R. T. vezetősége által összeállított és a V. K. M. által kötelezővé tett 9 ismeretterjesztő filmelőadáson.

A bánfalvi katonai temetőben intézetünk tanulói az idei év tavaszán 100 sirt ápoltak és rendeztek s ebből 66 hősi sírnak gondozását továbbra is vállalták.

Az ifjúsági Berzsenyi-Önképzőkör a iskolában 1925. szept. hó első felében alakult meg. Tanári vezetője ez évben is dr. Stodolai Gyula c. igazgató volt; ifjúsági elnöke Kheim Sándor VIII., főtítkára Schwabbauer Herbert VII., főjegyzője Gallus László VII., főkönyvtárosa Siklósi Andor VIII., főpénztárosa pedig Kövessi Ferenc VII. o. tanuló. A kör összesen 16 gyűlést tartott, melyek közül 4 ünnepi gyűlés volt, és pedig: 1925. október 6-án az aradi vértanúk, 1925. nov. 3-án a Magy. Tud. Akad. megalapításának és Gróf Széchenyi Istvánnak, 1926. március 15-én az 1848. márc. 15-iki események és 1926. márc. 27-én II. Rákóczi Ferenc emlékére. Működési körébe a magyar nyelvi szavalatokon, felolvasásokon és kritikán kívül a zenét és a német nyelven való előadást is bevonta. Az évvégi versenypályázatok nyertesei a következők. A szavalási verseny első díján Gallus Sándor s Kheim Sándor VIII. és Fodor Imre VII. o. tanulók osztozkodtak. A verspályázaton első díjat nyertek: Gallus Sándor VIII. o. t. „Vándorlás” és Schwabbauer Herbert, VII. o. t. „Csillaghullás után” című költeményükkel, dícséretet pedig ugyancsak Gallus Sándor VIII. o. t. „Induló”

c. versével. A novella-pályázatra csak 1 munka érkezett be, mely dícséretben részesült; címe „Honvész”, szerzője Gallus Sándor VIII. o. t. A szabadkézi rajzpályázat első díján Gallus László és Roth Gyula VII. o. tanulók osztozkodtak; a második díj nyertese Peck Ferenc VIII. o. tanuló, Weisz Elemér VI. tanuló pedig dícséretet kapott. A kör legszorgalmasabb közreműködői a felolvasások és szavalatok, illetőleg bírálatok terén Barta Ferenc és Kheim Sándor VIII. o. tanulók voltak.

Az idei tanév folyamán *matematikai versenyt* is tartottunk és pedig két csoportban: az V—VI. és VII—VIII. o. tanulók részére; az első csapat nyertesei: Nussbaum Dezső és Barta Ferenc VIII. o. tanulók; a második csoporté: Mátrai László és Braun László VI. o. tanulók.

Testnevelés. Ebben az évben is minden alkalmat felhasználtunk, hogy tanítványaink testi erejét, ügyességét és egészségét fejlesszük. A testnevelés célját a kötelező tornaórákon kívül főként az ifjúsági Turul-Sportkör szolgálta.

Azt, hogy a Sportkör nehéz, fáradságos feladatát teljesítette és célját elérte, főként a tanárelnök irányítása mellett Pál József elnök, Jäger Ernő alelnök, Róth Gyula titkár, Gallus László pénztáros, a szakosztályi kapitányok és a rendező-bizottság fáradhatatlan munkásságának köszönhető.

A Kör ügyeit az alakuló és évzáró közgyűlésen és két választmányi ülésen intéztük el.

A Körnek 135 működő tagja volt. Egy-egy gyakorlóórán átlag 45 tag vett részt. A tornaszakosztályban 71, a játékszakosztályban, a hó- és jég sportban és a turistaságban 135, az úszószakosztályban 71, az atlétikai szakosztályban 63, a vívásban 15, a kerékpározásban 8, a céllövésben 35 tag működött.

A Sportkör a versenyein saját plakett- és éremdíjakat osztotta ki. E versenydíjak gondolata tanárelnöktől ered, melyet művészi és szép formába Horváth József tanár öntött.

Van a Sportkörnek egy örökös vándordíja, mezei futóversenyének győztes ötös csapata részére. Alapította a tanárelnök 1919-ben. Az értékes vándordíjat és vele a csapatbajnokságot egyszer a győri fk. isk. Mudin István Sportköre, háromszor a soproni ág. hit. ev. Lyceum Sportköre és háromszor Turul Sportkörünk nyerte el. Az egyéni mezei futóbajnokságban egyszer a Lyceum és hatszor Turul Sportkörünk lett a győztes. A Sportkör tulajdonában maradt ezenfelül a tagok által nyert 3 szép tiszteletdíj is.

Rendezett a Sportkör a lefolyt évben 1 soproni Kisosztályok közötti és 1 soproni FAFC részére kiírt atlétikai versenyt, 1 tennisz

versenyt, 1 síversenyt, 3 ping-pong mérkőzést a soproni SFAC, a brennbergi bányaigazgatóság és szombathelyi fk. isk. Sportköre csapatával, 1 sportköri ping-pong versenyt, 1 díszturnaünnepélyt, 1 sportköri tornászversenyt, 1 sportköri atlétikai csapatversenyt, 1 vívóversenyt, 1 győri kerületi Kisoszbajnoki mezsei futóversenyt a Körörökös vándordíjáért egyéni és ötös csapatok részére, 1 országos vidéki és győri kerületi Kisoszbajnoki jubileumi úszóversenyt, 3 futballmérkőzést a helyi Kisoszbajnoki válogatott csapatával a soproni ESC, a SFAC II. és a győri fk. isk. Mudin István Sportköre csapataival.

Résztvett a Sportkör a Fertőkerületbajnoki, a kőszegi SE, a MUSz kaposvári országos, a soproni PUE, a Kisoszbajnoki országos úszóversenyein. A budapesti MTK atlétikai, a soproni SFACbajnoki ping-pong versenyein és a soproni Sakkör ifj. bajnoki mérkőzésein.

Tanulóink 1 orsz. vidéki, 2 kerületi, 1 városi és 2 sportköri bajnokságot, 38 első, 40 második, 20 harmadik és 5 negyedik díjat nyertek.

Néhány fél és egész napos kirándulással a turistáságot is gyakorolta a Sportkör. Az alsó- és felső osztályosok futballcsapata a helyi intézetek és egyesületek csapataival több barátságos futballmérkőzést játszott.

A Sportkör felszerelése az idén erősen gyarapodott.

A pénztár állapota 1926. VI. 15-én: bevétel 8,900.809 K, kiadás 8,340.509 K. Maradék 560.300 korona. (G. Gy.)

Iskolai ünnepségek voltak szeptember 4-én a tanév megnyitásakor, továbbá október 6-án a nemzet vértanúinak emlékére. Nagyobb ünnepélyt rendezett intézetünk november 3-án, Széchenyi fellépésének és a Magyar Tudományos Akadémia megalapításának 100-ik évfordulóján; az igazgató bevezető szavaiban Széchenyi történelmi nagyságát állította az ifjúság elé, Winkler Elemér dr. tanár Széchenyi működését és eszméit világította meg, Kheim Sándor VIII. o. t. pedig a Magyar Tudományos Akadémia megalapításáról és történetéről tartott előadást; az ünnepélyt kiegészítette az ifjúsági énekkar Koller Gusztáv vezetésével; ugyanekkor lepleztük le a Széchenyi Bertalan gróf v. b. t. t. által adományozott, Khaisz Károly festőművész által Amerling után készített, Széchenyi István gróf olajfestményü képét. Az 1848. évi szabadság eszméinek ünnepét március 15-én, II. Rákóczi Ferenc születésének 250-ik évfordulóját március 27-én ültük meg iskolai ünnep keretében. Herczeg Ferenc írói működésének 40 éves jubileumát a helybeli középiskolák (állami leánygimnázium, Szent Benedek-rendi kath. gimnázium, ág. h. ev. reálgimnázium és állami Széchenyi István reáliskola) együttesen ünnepelték a városi színházban.

június 18-án a helybeli középiskolai tanulóifjúság jelenlétében és június 19-én a nagyközönség részére; az ünnepély műsora a következő volt:

1. Szabados: Hiszek egy...; Énekelte a helybeli középiskolák 300 tagu egyesített vegyeskara

2. Ünnepi beszéd; mondta Németh Sámuel, igazgató, ág. h. ev. reálgimn. tanár.

3. Magyar dalok; énekelte az ág. h. ev. reálgimn. vegyeskara.

4. Kiáltás Zrinyihez; írta Sik Sándor, szavalta Fischer Erzsébet, áll. leánygimnáziumi tanuló.

5. Adolpha Adám: Si j'etais roi című operájának nyitánya; előadta az ág. h. ev. reálgimnázium ifj. zenekara.

6. Bujdosók; írta Herczeg Ferenc, előadták:

Nagy Imre rg. t. . Sibrik, pal. pref.
Láng András rg. t. . Mikes, kamarás.
Tóth József g. t. . Zay.
Horváth Gyula g. t. . Jávorka.
Siklósi Andor r. t. . Pápay.
Lukácsy Dezső rgt. . Bornemíssa.
Horváth József rgt. . Ebeczky.
Szántó Jenő g. t. . Turóczy.

Kheilm Sándor r. t. . Kőszegi.
Zitta Odön g. t. . Damó.
Akossy Béla g. t. . Udvari pap.
Fischer Erzs. lg. t. . Magyar asszony.
Ifj. Thurner M. r. t. . Magyar Ifjú
Szalay József g. t. . Debreczeni.
Gallus Sándor r. t. . Csatlós.
Fodor Imre r. t. . Renegát.

Történik Rodostóban, 1735. április 8-án.

7. Szózat; Énekelte a 300 tagu egyesített vegyeskar.

Végül az intézet fennállásának 75-ik, államosításának 50-ik évfordulóját a tanévzárás napján június 29-én ünnepeltük.

A reáliskola hagyományos juniálisát e hó 12-én a Várison tartottuk, mely minden tekintetben várakozáson felül sikerült. Nemesak a tanuló ifjúság, hanem a város színe-jáva résztvett azon, az időjárás is nagyon kedvezett; akik eljöttek, egy kellemesen eltöltött nap felejthetetlen emlékével távoztak onnan. A tiszta jövedelem körülbelül 12 millió K volt, amit az iskola Zongora-alapjára fordítottunk.

Gyűjtések. A tanulók áldozatkészségéből — a Segélyegyesületi gyűjtést nem számítva — osztálygyűjtés címén 9.870.000 K gyűlt össze jótékony célra. Ebből 1.030.250 K-t a budapesti tanulmányutra induló szegénysorsú intézeti tanulók segélyezésére, 1.120.000 K-t a juniálisra résztvevő szegénysorsú intézeti tanulók segélyeképen, 401.900 K-t intézeti tanulók tandíjsegélyezésére, 500.000 K-t a városi Szépítőegyesület javára, 400.000 K-t a soproni Magyar Óvoda részére és 1.000.000 K-t az Alföld árvízkárosultjai részére juttattunk. Maradék 6.414.850 K.

A tanulók díjai. A befizetett 124.938.250 K tandíjon kívül, melynek kezelése nem az igazgatóság, hanem a V. K. M. Számvevőségének hatáskörébe tartozik, a tanulók a következő díjakat fizették: 33.700.000 K-t felvételi díj, 33.700.000 K-t Ifjúsági vegyesdíj, 27.400.000 K-t

fenntartási és tatarozási díj, 12,120.000 K-t tanévvégi Értesítődíj és 10,080.000 K-t Testnevelési díj címén. A tanulók kötelesek voltak résztvenni a Magyar-Holland Gazdasági R.-T. által 8 alkalommal rendezett oktatófilmelőadásokon is; a részvétel díja tanulónként — a teljesen szegénysorsúakat kivéve — összesen 28.000 K volt; 283 tanuló erre a célra 7,924 000 K-t fizetett.

Jutalmak, ösztöndíjak. A Deák Ferenc-ösztöndíj, Révész János-ösztöndíj és a Hadikölcsön-alap 150—250 korona kamatait az összeg csekélyisége miatt nem osztottuk ki. Ugyanolyan okból nem kerültek kiosztásra a Martiny, Ulber, Rosenfeld Jakab és Katalin ösztöndíjak még kisebb kamatai sem. Kiváló szorgalom és jeles előmenetelért könyvjutalomban részesültek a következő tanulók: Kikovácz János I. A. oszt. tan. (Petőfi költeményei); Tettamanti Tibor I. A. oszt. tan. (Márki S.: II. Rákóczi Ferenc); Varju Sándor II. A. o. t. (Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője); Éhn Béla II. B. o. t. (Kovács M.: A harang); Leitgeb Alfréd III. A. o. t. (Balanyi F.: Assisi szent Ferenc élete); Löwinger László III. A. o. t. (Rákosi V.: Elnémult harangok); Zwinz Károly (Takáts S.: Régi magyar kapitányok); Kántor László V. o. t. (Madách: Ember tragédiája); Scheffer Károly V. o. t. (Herczeg F.: Pogányok); Braun László VI. o. t. (Miskolczy J.: A középkori kereskedelem története); Schwabbauer Herbert VII. o. t. (Szekfü Gy.: A magyar állam életrajza); Lantos Béla VIII. o. t. (Kozma A.: Honfoglalás); Szukits Ede VIII. o. t. (Kozma A.: Honfoglalás).

Segélyezés. A szegénysorsú tanulók anyagi helyzetének javításáról, valamint a tankönyvhiány pótlásáról az intézet keretében fennálló Segélyegyesület gondoskodik. Tisztikara a következő: Elnök: Lauringer Ernő igazgató, alelnök: Schwarz Károly, jegyző: Dr. Ágh Lajos, pénztáros: Barta Miksa, könyvtáros: Horváth József; választmányi tagok: Beer Ede, Groszner Pál, Horváth Rezső, Karner Lajos, Dr. Gallus Sándor, Merényi Gábor, Schaffer Antal, Dr. Scheffer Oszkár, Seemann Kálmán, Dr. Straner Gyula, Zwinz Károly.

Az egyesület egy választmányi és egy közgyűlést tartott; a pénztárvizsgálók jelentették ez alkalommal, hogy az 1924/25. évi számadásokat átvizsgálták és mindent rendben találtak. A pénztáros bemutatta a költségvetést a folyó évre, amelyet a közgyűlés elfogadott.

A tanév folyamán a Segélyegyesület bevételei a következők voltak: 217.000 K tagsági díj, 5,421.000 a kölcsönvett könyvek díja, 195.000 K az 1925. évi maturabál jövedelme, 7,223.000 K a tanulók gyűjtése, 280.000 K a reáliskola igazgatója elnöki díj címén, 405.810 K kamat, kivét a betétből 5,548.950 K. — Kiadás: 10,671 232 K tan-

könyvek vásárlására, 4,180.000 K 40 tanuló segélyezésére, 511.100 K egyéb kiadásokra, 3,938.508 K az alaptőkéhez csatoltatott.

A Segélyegyesület nagy gondot fordított a Segélykönyvtár gyarapítására; 230 drb új könyvet vásároltunk 10,671.232 K értékben. A Segélyegyesület 198 tanulót segélyezett 1300 drb könyvvel. A Segélyegyesület vagyona 4,116.100 K, a Betegszobái 22,864 K. — Fodor Imre VII. o. t. 100.000 K és a petőházi cukorgyár 2,000 000 K ajándékát karácsonykor osztottuk ki szegénysorsú tanulóink közt.

A nemeslelkű adakozóknak ezuton mondunk hálás köszönetet.

Kirándulások. Az 1925—26. tanévben a tanulmányi kirándulásokat intézetünk hagyományos szelleméhez híven folytattuk. Voltak kisebb szaktárgyi és volt több egész napos tanulmányi kirándulás is.

A) *Szaktárgyi kirándulások.* A VI. oszt. tanulói Lauringer Ernő igazgató vezetése mellett megtekintették a városi múzeumot s egy alkalommal a bécsi dombon nemrég feltalált amfítheatrum romjait; ugyanezen osztály tanulóinak Német Vilmos tanár a téglagyárakat mutatta be. A VIII. o. tanulóinak Barta Miksa tanár két ízben a csillagos eget magyarázta.

B) *Tanulmányi kirándulások.* Szept. 9-én az intézet 68 tanulója Barta, Gruber, Katona és Winkler tanárok vezetése mellett Nagymaraton keresztül Fraknó várát tekintette meg s onnét a remek kilátást nyújtó Rozália-kápolnához rándult ki. Május 17-én az egész intézet tanulmányi kiránduláson vett részt; az I.—II. o. tanulói Herczeg, Horváth, Janesitz és Lauff tanárok vezetése mellett megtekintették a fertőrákosi kőbányát, Mithraeumot és a Tömalmot; a III. o. tanulói Barta, és Winkler tanárokkal Brennbergben voltak; a IV. o. tanulói Fuchs, Koller és Nasch tanárokkal Szombathelyen át Kőszegre rándultak ki; az V—VI. o. tanulóinak Gruber, Faragó és Német tanárok Győr város nevezetességeit mutatták be

C) *Tanulmányi utazás.* Május hó 14—19 napjain az intézet 31 tanulója Gerő, Katona és Merényi tanárok vezetése mellett az ország székesfővárosát, Budapestet tekintették meg. Odamenet Esztergomban kiszálltak s ott a várost, a székesegyházat és a primási palota képtárát nézték meg. Esztergomból hajón utaztak Budapestre s így Nagymaros és Visegrád festői tájaiban is gyönyörködhetnek. Budapesten a Simorutcai Diák-szállóban voltak elszállásolva. Megtekintették Aquincumot, a királyi várat, a Szépművészeti és Magyar Nemzeti Muzeumot, valamint a Mezőgazdasági Muzeumot; voltak az Országházban, a Mátyás-templomban és a Margitszigeten. A Nemzeti Színházban meghallgatták a „Hid” előadását; megfürödtek a Gellért-fürdőben, megtekintették a Műegyetemet s a kiválóbb szobrokat; ezenkívül kegyeletük adóját is

lerótták nemzetünk nagyjainak sirjánál a kerepesi temetőben. A tanulmányi kirándulás minden tekintetben igen jól sikerült.

Az iskola épülete általában véve elég jó állapotban van. A folyósókat és tantermeket az idei tanév folyamán is művészi, történeti, földrajzi és természetrajzi szemléltető képekkel igyekeztünk díszíteni. Nagyszünidei javítási és tatarozási díj címén az állam a múlt évben 153 millió K-t, az idei évre 78,307.000 K-t utalt ki az intézetnek. A téli hónapokban alkalmazott kisegítő fűtőnap számos alkalmazására 8,700.000 K utaltatott ki. Házi-, hivatali-, irodai és tanszerátalány címén az állam 40 millió K-t, rádió felszerelés címén 6,800.000 K-t utalt ki.

Szertárak gyarapodása az idei év folyamán a közel multhoz képest örvendetes fejlődést mutathat fel. Az idei felszerelés 27 darabbal, 14,387.100 K, a tanári könyvtár 118 darabbal, 16,507.745 K, a természetrajzi szertár 3 darabbal, 990 000 K-ával, a fizikai szertár 4 darabbal, 11,130 000 K-ával, a szabadkézi rajzszeretár 7 darabbal, 293.000 K-val, a tornaszertár 19 darabbal, 8,049 000 K-val, az ének- és zeneszeretár 12 darabbal 291.800 K-val az ifj. könyvtár 62 darabbal, 4,645.750 K-ával szaporodott.

Egészségi állapot. A tanulók egészségi állapota az egész iskola évben általában kielégítő volt. Szegénysorsú beteg tanulóinkat dr. Szilvási Gyula iskola orvos díjtalanul kezelte. Dr. Pokorny Róbert városi tisztí főorvos is megvizsgálta a tanulókat, ragályos szembajban szenvedőt nem talált. 60 tanulókat dr. Kund Vilmos városi tisztí orvos újraoltotta.

Az iskola év bezárása. A rendes előadások a VIII. osztályban május 8-án, az I—VII. osztályban június 12-én fejeződtek be. A tanévvégi összefoglalások a VIII. osztályban május 10—15., az I—VII. osztályban június 14 és 19-e közt voltak. A magánvizsgálatokat június 10—11-ik napján tartottuk. Az évváró Te Deum június 29-én volt.

Érettségi vizsgálatok. Az érettségi írásbeli vizsgálatokat 1926. május hó 25, 26-án és 27-én, a szóbeli vizsgálatokat pedig Dsida Ottó tankerületi kir. főigazgató elnökle mellett június 7-én és 8-án tartottuk meg. Jelentkezett 16 nyilvános, 1 ismétlő és 1 javító vizsgálatra utasított, összesen 18 tanuló. Jelesen érett lett 7, jól érett 7, érett 4.

Jelesen érettek: Barta Ferenc, Deutsch Mór, Kheim Sándor, Lantos Béla, Nussbaum Dezső, Rosenberg Andor, Szukits Ede. — Jól érettek: Gallus Sándor, Krétai József, Peck Ferenc, Siklósi Andor Spitzer György, Tritremmel Ferenc, Winkler Miklós. — Érettek: Fozmán László, Gesellmann István, Klausz Jenő és Pál József.

2. A tanári testület tagjai az 1925—26. iskolai évben.

Sorszám	Név és minőség	Szak- lárgyal	Hány év óta mű- ködik mint tanár			Ez évben mit tanított, mely osztályokban?	Heti óráján	Egyéb iskolai elfoglaltsága
			nyel. tan- teremben	ül. közp- ontásban	területi- tanterem- ben			
1	Lauringer Ernő igazgató	tört. földr.	21	26	15	tört. VI. o.	5	Az Ifjúsági Segélyegyesület elnöke
2	Dr. Ágh Lajos r. tanár	magy.-ném.	40	32	26	magyar I. A., III. A., IV. o. német I. A. o.	16	Az I. A. o. főnöke, az Ifj. segélyegyesület jegyzője
3	Barla Miksa r. tanár	math.-fiz.	25	23	22	math. III. B. VIII. o. fiz. III. A., III. B., VII. VIII. o.	18	A fizikai szertár őre, az Ifj. Segélyegyesület pénztárosa
4	Emmer József h. tanár	ném.-latin	5	5	4	magyar I. B., III. B. o. ném. I. B., III. B. o.	16	Az I. B. o. főnöke, Értekezl. jegyző
5	Faragó József r. tanár	math.-ábr. geom.-fiz.	32	32	32	math. I. A., I. B., VII. ábr. geom. VII.	17	A VII. o. főnöke A geom. szertár őre
6	Fuchs Résző h. tanár	ném.-francia	6	6	6	math. III. A. német VI. o. francia III. B., IV., VI.	18	A III. B. o. főnöke A tanári könyvtár őre
7	Gerő Árpád r. tanár	term.-vegyt.	21	17	17	term.-r. I. B., II. A., V., VI. filozofia VIII. biol. gyak. V., VI.	17	A VI. o. főnöke A természetrajzi szertár őre
8	Gruher Gyula r. tornatanár	torna	25	24	7	torna I—VIII.	22	A tornaszertár őre Tornakör vezetője
9	Herczeg Antal r. tanár	magy.-ném.	24	24	4	magy. II. B., V., VII. o. német II. B. o.	16	
10	Horváth József r. tanár	műv. és mérk. rajz	11	11	6	geom. I. A., II. A., III. A. szabadképzés I. A., II. A. III. A., III. B., V., VII.	18	A szabadk. rajzszerktár őre Az Ifj. Segélyegyesület könyvtárosa
11	Janesitz Henrik r. tanár	műv. és mérk. rajz	6	6	4	geom. I. B., II. B., III. B. IV. szabadk. rajz I. B., II. B., IV., VI., VIII. o.	18	
12	Kelona Ferenc r. tanár	latin-tört.	20	20	3	magyar II. A., német II. A. tört. V., latin VII—VIII.	16	A II. A. o. főnöke
13	Koller Gusztáv r. tanár	tört.-földr.	14	13	7	tört. III. B., IV., földr. II. A., II. B., IV. o. ném. IV. o., ének I., karének I—VIII o. Rk. egyh. ének	17 2	A IV. o. főnöke Az ének és zeneszerktár őre
14	Laufl Géza ág.h.ev. r. hitokt.	ág. h. ev. hittan	5 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{1}{2}$	ág. h. ev. és ref. hitt. I— VIII., exhort. egyh. ének	18	
15	Mérenyi Gábor r. tanár	math.-ábr. geometria	14	14	14	mat. V. ábr.-geom. VI. VIII. o.	10	Igazgatóhelyettes, Tandi- kezelő, Az V. o. főnöke
16	Nasch Fülöp r. tanár	ném.-francia	26	26	7 $\frac{1}{2}$	német III. B. o., francia III. A., V., VII., VIII. o.	17	
17	Németh Vilmos r. tanár	vegyt.-term. rajz	29	22	21	földr. I. A. o. term.-rajz I. A., II. B. vegyt. V., VI., VII.	15	A vegytan szertár őre
18	Dr. Pallák Miksa őrandó izr. hitokt.	izr. hittan	32	32	32	izr. hittan V—VIII. o.	4	Rabbi
19	Schöngel Miklós r. tanár	math.-fizika	14	12	9	math. II. A., II. B., IV., VI.	18	A II. B. o. főnöke
20	Stener Jenő őrandó izr. hitokt.	izr. hittan	16	7	7	izr. hittan I—IV. o.	4	
21	Dr. Stodolai Gyula c. középisk. igazg.	magy.-ném.	25	25	25	magyar VI., VIII. o. német III. A., VII., VIII. o.	15	A VIII. o. főnöke, az ön- képzőkör vezetője
22	Dr. Szilvási Gyula egészségt. tanár	egészségtan	13	10	10	egészségtan	2	Iskolaorvos
23	Tormássy Arhur rk. r. hitoktató	rkath. hittan	15	14	8 $\frac{1}{2}$	rk. hittan I—VIII. o. egyh. ének exh. I—VIII.	18	
24	Dr. Winkler Elemér r. tanár	tört.-földrajz	7 $\frac{1}{2}$	7 $\frac{1}{2}$	7 $\frac{1}{2}$	tört. III. A., VII., VIII. o. földr. I. B., III. A., III. B.	17	A III. A. o. főnöke, az I—VIII. o. II. könyvt., tört. földr. sz. őre

Általános: 1. Kertész József r. álliszt. Szolgálatának éve 27. 2. Horváth Károly r. álliszt.
Szolgálatának éve 14. 3. Övári Gyula r. álliszt. Szolgálatának éve 7.

3. A tanári testület tagjainak társadalmi és irodalmi működése az 1925—26. iskolai évben.

Lauringer Ernő igazgató, a Sopron városi múzeum igazgatója, a Kaszinó-Egyesület, Kath. Kör és Városszépítő-Egyesület választmányi tagja stb. Megírta ebben az évben Sopron sz. kir. város művelődéstörténeti vázlatát és a soproni áll. Széchenyi István reáliskola történetét.

Dr. Ágh Lajos, a református egyház presbitere, az ág. h. ev. egyház konventjének tagja, a protestáns vallású reáliskolai tanulók hittanvizsgálói az egyh. hatóság által megbízott elnök. Több hazafias és irodalmi egyesület tagja.

Fuchs Rezső, a soproni Sakk-Kör titkára.

Gerő Árpád, több társadalmi és tudományos egyesület tagja; dolgozott az ifj. biológiai lapokban.

Gruber Gyula, több társadalmi és kulturális egyesület tagja; írt számos cikket a helyi- és a magyar sportlapokban.

Horváth József, a soproni Képzőművészeti Kör jegyzője; képeket állított ki a Műcsarnok téli tárlatán.

Janesitz Henrik, a soproni Képzőművészeti Kör titkára.

Katona Ferenc, az O. K. T. E. Győrkerületi Köre Soproni Csoportjának pénztárosa.

Lauff Géza, az ev. ker. diákszövetség vezetője; a fiatalok felügyelő bizottságának és több társadalmi és kulturális egyesület tagja.

Merényi Gábor, a KANSz Tanári Szakköre Soproni Csoportjának elnöke, az O.K.T.E. választmányi tagja, cikkeket írt az O.K.T.E. Közlönybe és napilapokba.

Német Vilmos, a soproni törvényhatósági nyilv. vegyvizsgáló állomás vezetője, az izr. iskolaszék elnöke.

Schügerl Miklós, a hadirokkantak, özvegyek és árvák igénymegállapító bizottságának tagja, a HADRÖÁ soproni csoportjának alelnöke, az „Egyesült Keresztény Nemzeti Liga” és KANSz soproni csoportjának választmányi tagja,

Dr. Stodolní Gyula, az O.K.T.E. Győrkerületi Köre Soproni Csoportjának elnöke, a Hubertus Vadászegyesület és a Kath. Kör választmányi tagja.

Tormácssy Artur, Sopronvm. törvényhatóságának, állandó választmányának, alapjainak, Sopron város és vármegye sikeknéma intézetének felügyelő bizottsági tagja, a soproni Kaszinó-Egylet h. igazgatója.

Dr. Winkler Elemér, a soproni Sakk-Kör főtitkára. Sopron emberföldrajzi leírása (Föld és Ember 1925. évf. 1—17. l.).

A tanulók érdemjegyei*)

I. A) osztály. Osztályfőnök: Dr. Ágh Lajos.

A tanuló neve		Magaviselet	Valószínű	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Tornászetről	Mennyiség	Rajzoló geom.	Szabakészítés	Török	Dolg. külső al.
1	Bedi László	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Bokor József	2	3	3	3	3	3	4	4	3	1	3
	Buranits Károly	2	3	3	3	3	3	4	3	2	2	3
	Buresch Róbert	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
5	Dollmayer Lajos	2	3	4	3	4	4	4	4	3	1	4
	Engel Géza	2	1	2	2	2	2	2	2	3	1	3
	Faltusz Ervin	2	1	2	2	2	2	2	2	3	1	3
	Friedmann Endre	2	2	3	3	3	3	3	3	4	1	4
	Gerstenkorn Béla	2	3	4	4	3	3	4	4	3	1	4
10	Grieszler Jenő	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	4
	Grosz Aladár	3	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4
	Hammerl Gyula	2	2	3	2	2	2	3	3	3	1	3
	Horváth Ferenc	2	2	3	2	3	2	3	2	3	1	3
	Iliás Ferenc	2	3	4	4	3	3	4	4	3	3	4
15	Jusits Károly	2	2	2	3	3	3	3	3	3	1	3
	Kálmán Jenő	2	2	3	3	3	3	3	4	4	1	3
	Kapovits Jenő	2	1	2	2	1	1	2	2	2	1	2
	Katter Gusztáv	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Kümmerer Károly	2	3	3	3	3	3	3	2	1	2	3
20	Kikovács János	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2
	Kis Lajos	2	2	3	3	3	3	4	4	3	1	4
	Komlósy Kálmán	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	3
	Kovács Lajos	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2
	Lauff Vilmos	1	1	2	1	1	1	2	2	3	1	2
25	Linzer Gyula	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2
	Marton Ferenc	2	3	3	4	3	3	3	4	4	3	3
	Mikó Zoltán	2	3	3	3	1	2	3	3	3	1	3
	Makár Ferenc	3	3	4	4	4	4	4	4	4	2	4
	Molnár István	2	2	2	3	1	2	1	3	3	2	3
30	Müllner Vilmos	2	2	3	3	3	3	3	2	2	2	3
	Neufeld Jenő	2	1	3	3	3	3	3	3	2	1	4
	Pál Tibor	2	2	2	2	3	3	3	3	2	1	3
	Pirinyi Lajos	2	2	3	3	3	3	1	2	2	1	3
	Pollák Ferenc	2	1	2	2	1	1	2	3	3	1	3
35	Schindler András	1	1	2	2	2	2	3	2	2	1	2
	Spitzer Ernő	2	2	3	3	3	3	3	3	4	3	4
	Steiner Pál	1	1	2	2	1	2	2	2	3	1	2
	Tettamanti Tibor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Woedl János	2	1	2	2	3	3	4	3	2	3	3
	<i>Magántanuló:</i>											
40	Mihalic Nándor	—	1	2	3	2	2	3	3	3	—	2

*) Magaviselet: 1 = példás, 2 = jó, 3 = szabályszerű, 4 = kevésbé szabályszerű.

Osztályzat: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

Dolg. külső alakja: 1 = csinos, 2 = rendes, 3 = hanyag, 4 = rendetlen.

I. B) osztály.

Osztályfőnök: Emmer József.

A tanuló neve	Magavise'et	Vallástan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettud.	Mennyiségtan	Rajzoló geom.	Szabadkézi rajz	Torna	Dolg. külső al.
Alt Ernő ism.	2	2	3	3	3	2	3	3	3	1	3
Bedi János	2	1	2	2	2	3	2	3	3	3	3
Bella Ödön ism.	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3
Benyowszky Győző	2	1	2	1	3	2	2	2	3	2	2
5 Berta László	2	3	3	4	3	4	4	3	3	3	2
Bischitz Győző	2	3	4	3	4	4	3	4	3	3	3
Boór Károly	2	2	2	3	2	1	2	3	3	2	3
Brunner Antal	2	2	1	1	2	2	1	2	3	2	2
Buxbaum László	2	1	2	2	3	3	3	3	3	2	3
10 Czike Gyula	2	3	3	2	2	3	3	2	3	2	3
Divós Kálmán	2	3	4	3	4	4	4	4	3	2	4
Dravarits István	2	1	2	3	2	2	2	3	3	2	3
Fichtner Endre	1	1	2	1	3	1	1	2	3	1	2
Grafl Ferenc	2	3	2	1	3	3	3	3	3	1	2
15 Grünwald Ferenc	2	2	2	2	3	3	3	3	3	1	3
Hanzal Ferenc ism.	2	1	3	2	3	3	3	3	2	2	3
Harsányi István	2	2	2	2	1	2	1	2	2	1	2
Höller Károly	2	1	2	2	3	3	2	3	3	1	2
Ilias Ferenc	2	3	2	2	3	3	3	3	3	2	3
20 Jahn Rezső	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3
Kadnár Béla	1	1	1	1	2	1	1	2	3	2	2
Kendöl Ferenc	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3
Knittel Helmut	2	3	3	2	3	3	3	3	2	1	3
Konrád Gyula	1	2	3	2	3	1	2	2	2	2	2
25 Kremsner Vilmos	1	1	1	1	2	3	3	2	2	1	1
Latszay Ferenc	2	3	2	2	3	3	2	3	3	1	3
Németh József	2	1	2	1	3	3	3	2	3	1	2
Nyirő József	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2	3
Reichard Emil	2	3	3	2	3	3	3	3	3	1	4
30 Reuter Jenő ism.	2	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3
Rösch Béla	2	2	3	1	3	3	3	3	2	2	2
Sipos Zoltán	2	3	3	4	4	4	4	4	3	2	4
Spanraft Mihály	2	1	2	1	3	2	2	2	2	1	2
Streeker Frigyes	2	2	2	1	2	3	1	2	2	1	2
35 Szabó János ism.	2	2	3	3	2	2	3	3	1	1	2
Szarka Árpád	1	1	1	2	2	2	3	2	2	1	1
Tihanyi Jenő	1	1	2	2	2	2	1	2	1	1	2
Trogmayer Rezső	2	1	2	2	1	2	2	3	3	1	2
Tycho Sándor	1	1	2	2	2	2	3	3	1	3	2
40 Vargyas Endre	2	3	4	4	3	3	4	3	3	1	3

II. A) osztály.
 Osztályfőnök : Katona Ferenc.

A tanuló neve		Magyar nyelv	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettan	Matematika	Rajz	Geom.	Szabadkészség	Torna	Polg. község
	Abperl Frigyes	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2
	Artner József	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2
	Bischitz Ernő	2	1	4	3	3	3	4	4	3	3	3	3
	Bognár László	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2
5	Bokor Andor	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2
	Engel Jenő	2	2	4	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Falk Alfréd ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
	Fichtner István	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	1	2
	Fleischer Ferenc	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	1	2
10	Fritz István ism.	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	1	2
	Gerencsér László	2	2	3	4	2	2	3	3	3	3	1	3
	Greilinger Miklós	2	1	2	2	2	1	2	1	2	2	1	2
	Gróh Kornél	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
	Hartmann Albert	2	1	2	1	3	3	3	3	3	3	2	2
15	Hartmann Kurt	2	1	3	2	3	2	3	3	3	1	1	2
	Heim Emil	2	2	4	3	3	3	3	3	3	3	3	2
	Horváth Antal	2	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	2
	Holzer Leo	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
	Klausz Herbert	2	2	3	3	4	3	4	4	3	3	1	3
20	Koppel Ferenc	2	1	3	3	3	3	4	4	3	3	2	3
	Kucharszky Béla	2	2	2	2	3	1	3	2	3	3	1	2
	Lederer Jenő	2	3	3	2	3	3	3	4	3	3	2	2
	Lehner János	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
	Lekits Jenő	2	3	4	4	4	4	4	4	4	4	2	3
25	Molnár Ferenc	2	2	3	4	3	3	3	3	3	3	2	3
	Pál Lajos	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	3
	Pötschacher László	2	1	2	3	3	3	3	3	3	2	1	2
	Prajezer Gyula	2	1	3	3	4	4	4	4	3	3	2	2
	Rubner Endre	2	3	3	4	4	4	4	4	4	3	1	3
30	Seidl Pál	2	1	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2
	Simonis Károly	2	2	3	3	4	3	4	4	3	3	2	3
	Taberger Ferenc	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
	Tremmel Károly	2	2	3	2	3	3	3	2	2	2	1	2
	Tebürtz Nándor	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	2	2
35	Varju Sándor	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
	<i>Magántanuló:</i>												
	Duka Géza báró	—	2	3	3	3	2	2	3	2	—	—	2

II. B) osztály.
Osztályfőnök : Schügerl Miklós.

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettud.	Matematika	Rajz	Geometria	Szabadkézi rajz	Torna	Dolg. külső al.
Baldauf Gyula	3	3	4	4	4	3	4	3	3	3	3	4
Bognár Miklós	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3
Conrad Dezső	1	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3
5 Conrad László	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Drach Egon	2	2	3	3	2	3	3	2	3	1	3	3
Edlinger Jenő	2	2	3	3	3	2	3	2	2	2	2	3
Éhn József Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Feiler József	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
10 Fekete László	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1	3	3
Grünsfeld Miksa	2	1	2	3	2	2	3	2	3	2	2	2
Hartmann Jenő	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
Hauer Antal	2	2	3	3	3	3	4	3	3	1	3	3
Hauer Sándor	2	1	3	3	2	2	3	2	2	1	3	3
15 Hedl Ferenc	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1	3	3
Holpár Gábor	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
Huemer Rezső	2	1	3	3	1	1	3	2	1	2	2	2
Hübner Vilmos	2	1	2	2	3	3	2	2	3	2	2	2
Kammerloher János	2	1	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
20 Kapovits Ferenc	2	2	3	3	3	3	4	3	3	1	3	3
Klausz Emil ism.	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
Kutrovácz Sándor	2	1	3	3	3	3	3	3	1	1	3	3
Mayer Frigyes	2	3	3	2	3	2	3	3	3	2	3	3
Machon Fülöp ism.	2	3	3	3	3	2	3	3	3	1	3	3
25 Mollay Károly	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1	2	2
Neubauer Miksa	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
Ódor Sándor	2	2	2	3	3	2	2	3	3	2	3	3
Pap József	2	3	4	4	4	3	4	3	3	2	3	3
Pápay László	2	2	3	3	3	1	2	2	2	2	3	3
30 Posch Ferenc	3	3	3	3	3	3	4	3	3	2	3	3
Richly Alfréd	2	2	3	3	3	3	3	3	1	1	3	3
Schey Mihály	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
Spitzer László	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3
<i>Magántanuló.</i>												
Baráth Géza	—	1	2	3	3	2	3	3	3	—	2	2

Kimaradt: Barna Szilárd.

III. A) osztály.
Osztályfőnök: Dr. Winkler Elemér.

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Mennyiség	Rajzoló geom.	Szabadkezelt rajz	Torna	Dolg. külső al.
1 Birner Árpád	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
Breuer Mihály	2	1	3	2	1	2	2	2	2	2	2	1	3
Csura László	2	2	2	3	2	3	3	2	3	3	2	2	3
Farkas Győző	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2	3	3	3
5 Fekete Tibor	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	1	1	3
Fleischmann Ferenc	2	2	3	4	3	2	3	2	3	3	3	3	4
Friedmann Sándor	2	1	3	3	3	3	3	2	2	3	3	1	4
Gálcsek Rezső	2	2	3	3	3	3	3	2	3	4	3	2	4
Horváth István	2	1	2	3	3	2	2	3	3	2	2	2	3
10 Horváth Zoltán	2	1	2	3	3	3	3	2	3	4	3	2	3
Illés József	2	2	3	3	3	3	3	3	3	4	3	1	3
Kogler Mihály	2	2	3	3	3	4	3	3	3	3	3	1	3
Kóry Lajos	2	2	2	4	3	3	3	2	3	2	2	2	3
Kovarczik Elemér	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	3
15 Leitgeb Alfréd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Löffler Pál	2	2	3	4	3	3	3	2	3	3	3	2	3
Lőwinger László	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Ridzál Ali ism.	2	2	2	2	2	1	2	2	2	3	2	1	3
Schmidl László	2	1	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3
20 Schwarz Pál	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3
Steiner Jenő	2	2	3	2	3	3	4	2	3	3	3	2	3
Szalay László	2	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Szathmáry Béla	2	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	3
Szlávik József	2	2	3	4	3	3	3	3	3	3	2	1	3
25 Szukits Ernő	2	2	3	1	3	3	3	2	2	2	1	1	2
Tham István	2	2	3	1	2	3	2	2	2	3	1	1	2
Thurner Mihály	2	1	2	2	2	2	3	2	3	2	3	1	3
Tremmel Lajos ism.	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3
Tóth Gyula	2	1	2	3	1	2	2	2	3	2	1	2	2
30 Zwinz Károly	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2
Magántanuló:													
Németh János	2	1	3	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2

III. B) osztály.
Osztályfőnök: Fuchs Rezső.

A tanuló neve	Magviselés	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Mennyiség	Rajzoló geom.	Szabadkézi rajz	Torna	Dolg. külső al.
Abperl Vilmos	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	2	3
Balog Gyula	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	2	1	3
Barta Lajos	2	1	2	2	3	2	2	1	2	3	3	1	3
Birnbaum Ernő	2	2	3	2	2	2	2	2	3	3	2	2	3
5 Bummer Aldo	2	2	2	2	3	2	3	3	3	2	2	2	3
Conrad Tibor	2	2	3	3	4	3	4	3	4	3	4	1	3
Derdák Alajos	2	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	2	3
Deutsch Simon	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3
Einbeck Ernő	1	1	2	2	3	2	3	3	3	3	2	3	2
10 Gerstenkorn József	2	2	3	3	3	2	3	2	2	3	3	1	3
Grünwald Pál	2	2	3	2	2	2	2	2	3	3	3	1	3
Horváth Károly	2	1	2	2	2	3	1	2	2	2	2	2	3
Kaspar Károly	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3
Klein Ferenc	2	1	2	2	1	2	2	1	1	2	3	2	3
15 Kovács Imre	2	2	2	2	1	2	3	2	2	2	2	1	3
Kraker Alfréd	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Lackner Károly ism.	2	2	3	1	3	2	2	3	3	3	2	1	2
Ledenits Lajos ism.	2	2	3	3	3	2	3	2	3	3	3	1	3
Müllner Ernő	2	3	4	2	4	4	4	2	2	3	2	2	3
20 Polgárdy Jenő	2	1	2	3	3	2	2	3	3	2	3	2	3
Richly Emil	1	1	2	1	3	2	2	2	2	1	1	1	2
Tárnok Pál	2	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2
id. Tóth Gyula	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	3	1	2
Trinkl István	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	2	3
25 Tschürtz Lajos	2	2	3	2	3	3	3	3	4	3	3	2	3
Voith Rezső	2	2	2	2	3	3	3	3	4	3	3	1	3
Weidinger István	2	2	3	2	3	2	3	2	3	3	3	2	3

Kimaradt: Gabnay Lajos ism.

IV. osztály.
Osztályfőnök: Koller Gusztáv.

A tanuló neve		Magyar nyelv	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Földrajz	Meenyiségtan	Rajzoló geom.	Szabadkézi rajz	Torna	Dolg. külső al.
	Arszin Miklós	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	2	1
	Baidinger Emil	2	2	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3
	Béda István	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3
	Braun Ferenc	2	2	3	3	3	1	2	2	2	3	2	3
5	Bruckbauer Jenő	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3
	Fischer Andor	2	1	2	3	3	3	2	3	3	3	1	3
	Fleischmann István	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Forberger Pál	2	2	3	2	3	3	3	3	3	1	1	3
	Friedrich Árpád	2	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2
10	Guhr Zoltán	2	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2	3
	Günsberger Mihály	2	1	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3
	Hacker Géza	2	1	3	2	1	2	2	3	2	3	2	3
	Halmos László	2	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3
	Hantke Ferenc	2	2	3	2	3	3	3	3	2	2	1	3
15	Henz Mihály	2	3	3	3	4	2	3	3	3	3	1	3
	Hermann Rezső	2	1	3	2	2	2	1	3	2	3	1	2
	Hoffmann Ernő	2	2	3	3	3	3	2	3	3	2	1	2
	Holschuster Gyula	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1	3
	Hünner János	2	2	3	4	4	3	3	3	3	2	2	3
20	Juhász László	2	3	3	4	4	3	3	3	3	3	1	3
	Kárpáti Elemér	1	1	2	2	1	2	2	3	1	1	2	2
	Kerstner József	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Kiss László	2	1	3	3	4	3	3	3	3	3	2	3
	Klausz Frigyes	2	2	3	3	4	3	3	3	3	2	1	3
25	Koppel Márton	2	1	3	3	2	3	2	3	3	3	1	3
	Krupecz Ervin	2	2	2	2	2	2	2	3	2	1	1	2
	Last Vilmos	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	1	3
	Latzer Pál	2	1	3	3	3	2	2	3	3	2	2	3
	Leitgeb János	1	1	2	2	2	1	1	3	3	3	2	2
30	Magel Zoltán	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3
	Masek József	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1	2
	Mattesz Béla	2	2	3	2	3	3	2	3	3	2	1	3
	Mayer László	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Mezey Dezső	2	1	2	3	1	1	1	3	2	3	2	2
35	Müller László	2	2	3	3	1	3	3	3	3	3	2	3
	Neubauer Elemér	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3
	Neufeld Hermann	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Nitsch Ernő	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2
	Polgárdy Ferenc	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
40	Reinecker János	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1	1	3

A tanuló neve		Magaviselet	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Földrajz	Menyiségtan	Rajzoló geom.	Szabadkézi rajz	Torna	Dolg. külső al.
	Riehly Sándor	2	2	3	3	4	3	3	3	3	1	2	3
	Rosenberg Mihály	1	1	3	2	1	1	2	2	2	2	1	2
	Roth Ernő	2	1	3	3	2	2	3	3	2	2	2	3
	Schwabbauer Erich	2	1	3	3	4	3	3	3	3	2	2	2
45	Soós Béla	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3
	Svetlik Ferenc	1	1	2	1	2	1	1	2	2	3	2	1
	Székely Géza	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3
	Tasch Ottó	2	2	3	3	4	3	3	3	3	3	2	3
	Thirring Rezső	2	1	3	3	2	3	2	3	2	1	2	2
50	Varju László	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	3
	Völker Ferenc	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	1	3
	Weissenbeck Vilmos	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1	1	2
	Wetzer János	2	1	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3
	<i>Magántanuló:</i>												
	Németh János	—	1	2	3	2	3	3	2	3	3	—	2

Kimaradt : Mehrle Erich, Waszarits Lajos.

V. osztály.
Osztályfőnök : Merényi Gábor.

A tanuló neve		Magvaslelet	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Természettud.	Vegytan	Matematika	Északkeleti jz	Torna	Dolg. külső al.
	Bokor Miklós	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	3
	Drach Alfonz	2	2	3	2	2	2	2	3	3	3	1	3
	Drescher Károly	2	1	3	2	3	3	3	3	4	2	1	3
	Galatik Guidó	2	2	3	2	1	3	3	3	3	3	1	3
5	Graf László	2	1	2	2	3	2	2	3	3	3	2	3
	Jaeger Ernő	2	1	3	2	3	2	3	3	3	2	2	3
	Kántor László	1	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1
	Kremser Adolf	1	2	3	2	3	2	3	3	3	3	1	3
	Lágler László	1	1	1	2	1	2	2	2	3	2	1	2
10	Magel József	2	2	3	2	1	1	3	3	3	3	1	2
	Metykó László	1	1	2	3	2	2	2	2	1	1	1	2
	Mollay János	2	2	2	2	3	2	2	3	3	2	1	3
	Neubauer János	2	2	2	2	3	3	2	3	3	3	2	3
	Németh Kálmán	2	2	3	2	2	3	2	2	3	3	1	3
15	Rumy Árpád	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Pentelényi János	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3
	Scheffer Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2
	Szlávik Sándor	2	3	3	3	3	3	3	3	4	3	1	3
	Thirring János	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	1	1
20	Tones Ede	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Vajdits Béla	2	2	3	2	3	3	3	3	4	3	1	3
	Wiesel Gábor	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2

Kimaradt: Kutrovácz István.

VI. osztály.
Osztályfőnök: Gerő Árpád.

A tanuló neve	Magaviselet	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történel-m	Természettarajz	Végylan	Mennyiségian	Abr. geom.	Északi-készítarajz	Torna	Dolg. külső al.
Braun László	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2
Gross Miklós	1	2	2	1	1	2	2	1	3	2	3	2	3
Joubert René	2	2	4	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3
Kárpáti Zoltán	2	1	2	2	3	2	1	1	2	2	2	2	3
5 Kucharszky Tibor	2	1	3	3	3	3	2	3	3	2	1	1	3
Lehner Ferenc	2	1	3	3	4	3	3	3	3	3	1	2	2
Márkus Hugó	2	2	3	1	2	3	2	2	3	2	1	2	1
Mátrai László	2	1	2	3	3	3	2	2	2	2	1	1	1
Neuwirth János	1	1	2	1	3	1	2	1	3	3	2	1	3
10 Schreiner Kálmán	2	1	2	1	1	2	2	2	2	3	3	1	3
Schwarz Aladár	2	2	3	2	1	2	3	3	3	1	1	2	1
Striczl József	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
Strobl Imre	2	1	4	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3
Weisz Elemér	3	2	2	3	3	3	3	3	4	3	1	2	3

VII. osztály.

Osztályfőnök: Faragó József.

A tanuló neve	Megaviselet	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Tudomány	Vegyes	Matematika	Ábr. geometria	Szabadkézi rajz	Torna	Égészet	Polg. község al.
Autheried Kamilló	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3
Bannemann János	1	2	3	1	3	3	3	3	3	3	3	1	2	1
Berecz Zoltán	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	2
Fodor Imre	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3
5 Friedrich Rezső	2	1	2	2	3	2	2	3	3	2	3	1	2	3
Gallus László	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	1	1	1	3
Gonda Álmós	2	1	2	3	3	2	3	3	3	3	3	2	1	3
Götz Rezső	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2	3
Jäger Ernő	2	1	3	1	3	2	2	2	3	2	2	1	2	3
10 Kövessi Ferenc	2	1	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	1	3
Lackner István	2	1	3	2	2	2	2	3	3	2	3	2	2	3
Róth Gyula	2	2	3	2	3	3	3	3	3	2	1	2	2	3
Schöberl Frigyes	1	2	3	1	2	2	2	3	3	2	2	1	2	3
Schwabbauer Herb.	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2
15 Schwarz Ferenc	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	3	2	2	3
Sosztarits Rezső	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3
Spuller Ferenc	2	2	3	2	1	2	2	2	3	3	3	2	3	3
Stodolní József	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	2
Trogmayer Alfréd	2	2	3	1	3	3	3	3	3	2	2	1	3	3

5. A soproni áll. Széchenyi István reáliskolában az 1926/27. tanévben használandó tankönyvek jegyzéke.

I OSZTÁLY.

Róm. kath. nagyobb katekizmus.
Fojtényi K.: Égi lant (róm. kath.).
Bereczky S.: Öszövétségi élet- és jellemképek. (ág. h. evang.)
Dunántuli magyar énekeskönyv (ág. h. ev.)
Zsengeri S.: Hittani hármaskönyv. (izr.)
Pollák M. dr.: Imádságoskönyv. (izr.)
Balogh P.: Magyar nyelvtan. I. r.

Balogh P.: Magyar olvasókönyv I. r.
Theisz Gy.: Német nyelviskola I. r.
Karl—Vargha: A mi hazánk.
Kugutowicz: Földrajzi iskolai atlasz.
Tőkés—Kerékgyártó: Kis természetrajz
Gidró—Borosay—Mattyasovszky:
Számítan.

Szuppán—Szirtes: Planimetria alakt.

II OSZTÁLY.

Pokorny E. dr.: Öszövétség (r. kath.).
Fojtényi K.: Égi lant. (róm. kath.)
Bereczky S.: Jézus élete és tanítása. (ág. h. ev.)
Dunántuli magyar énekeskönyv. (ág. h. ev.)
Zsengeri J.: Hittani hármaskönyv. (izr.)
Pollák M. dr.: Imádságos könyv. (izr.)
Balogh P.: Magyar nyelvtan II. r.

Balogh P.: Magyar olvasókönyv II. r.
Theisz Gy.: Német nyelviskola I. r.
Karl—Vargha: Az Óvilág földrajza.
Kogutowicz: Földrajzi iskolai atlasz.
Tőkés—Kerékgyártó: Természetrajz II. r.
Gidró—Borosay—Mattyasovszky:
Számítan.

Szuppán—Szirtes: Stereometria alakt.

III OSZTÁLY.

Pokorny E. dr.: Újszövétség (róm. kath.)
Fojtényi K.: Égi lant. (róm. kath.)
Hetvényi Lajos: A ker. egyház rövid története. (ág. h. ev.)
Dunántuli magyar énekeskönyv (ág. h. ev.)
Friedmann: Szeretartástan (izr.)
Pollák M. dr.: Imádságos könyv. (izr.)
Balogh P.: Rendszeres magyar nyelvtan.
Balogh P.: Rendszeres magyar olvasókönyv III. r.
Theisz Gy.: Német nyelviskola II. r.

Birkás Gy.: Francia nyelvkönyv, reáliskolák III. és IV. o. számára.
Balogh A.: Magyarország történelme reáliskolák III. o. számára.
Karl—Vargha: Az újvilág földrajza.
Kogutowicz: Földrajzi iskolai atlasz.
Hankó—Müller: Természettan.
Gidró—Borosay—Mattyasovszky:
Számítan.
Szuppán—Szirtes: Constructiv planimetria.

IV. OSZTÁLY.

Pokorny E. dr.: Szertartástan (róm. kath.)
 Fojtényi K.: Égi lant (róm. kath.)
 Győry V.: Dr. Luther Márton kis kátéja (ág. h. ev.)
 Dunántuli magyar énekeskönyv (ág. h. ev.)
 Friedmann: Szertartástan (izr.)
 Pollák M. dr.: Imádságos könyv (izr.)
 Négyesy László: Stilisztika.
 Lehr: Arany Toldija.
 Theisz Gy.: Német nyelviskola II. r.

Birkás G.: Francia nyelvkönyv a III. és IV. osztály részére.
 Balogh A.: A magyarok története a IV. osztály részére.
 Kalmár G.: Magyarország földrajza a IV. osztály részére.
 Hézsér A.: Emberföldrajz.
 Hankó—Müller: Természettan.
 Borosay D.: Algebra.
 Szuppán—Szirtes: Constructiv planimetria.
 Kogutowicz: Földrajzi iskolai atlasz.

V. OSZTÁLY.

Uhlyárik J.: Hittan (róm. kath.)
 Fojtényi K.: Égi lant (róm. kath.)
 Batiztalvy J.: Biblia ismertetés (ág. h. ev.)
 Dunántuli magyar énekeskönyv (ág. h. ev.)
 Biblia (ág. h. ev.)
 Bernstein: A zsidók története (izr.)
 Bartha—Prónai: Retorika.

Miklós—Kaiblinger: Német nyelvkönyv az V. osztály részére.
 Birkás G.: Francia nyelvkönyv az V.—VI. osztály részére.
 Mika—Szabó: Világtörténelem I. r.
 Szerényi Hugó: Növénytan.
 Loczka A.: Chémia I. r.
 Borosay D.: Algebra.
 Borosay D.: Geometria.

VI. OSZTÁLY.

Schütz dr.: Erkölces tan (róm. kath.)
 Bereczky S.: Egyetemes ker. egyház-történet I. rész.
 Dunántuli magyar énekeskönyv ág. h. ev.)
 Bernstein A.: Zsidók története (izr.)
 Pollák M. dr.: Imádságos könyv (izr.)
 Riedl: Poetika.
 Miklós—Kaiblinger: Német nyelvkönyv V. rész.

Birkás G.: Francia nyelvkönyv az V.—VI. osztály részére.
 Mika—Szabó dr.: Világtörténet II. rész.
 Szerényi: Állattan.
 Loczka A.: Chémia II. rész.
 Borosay D.: Algebra.
 Borosay D.: Geometria.
 Klug L.: Ábrázoló geometria.
 Lutter: Logarok.

VII. OSZTÁLY.

Schütz A. dr.: Egyháztörténet (róm. kath.)
 Fojtényi K.: Égi lant (róm. kath.)
 Berecký S.: Egyetemes ker. egyház-történet II. rész (ág. h. ev.)
 Bernstein: Zsidó vallás- és erkölces-tan (izr.)
 Pollák M. dr.: Imádságos könyv (izr.)

Prónai—Sik: A magyar irodalom története.
 Prónai—Sik: Magyar irodalmi olvasókönyv.
 Miklós—Kaiblinger: Német nyelvkönyv V. rész.
 Birkás G.: Francia irodalmi olvasókönyv a VII. és VIII. oszt. részére.

Mika—Szabó: Világtörténet III. rész.
 Loczka A.: Organikus chemia.
 Kovács—Fröhlich: Fizika.
 Borosay D.: Algebra.
 Borosay D.: Geometria.

Klug L.: Ábrázoló geometria
 Lutter: Logarok.
 Fodor—Gerlőczy—Bodoczy: Egész-
 ségtan.

VIII. OSZTÁLY.

Uhlyárik—Madarász: Apologetika (róm.
 kath.)
 Fojtényi K.: Égi lant (róm. kath.)
 Hetvényi L.: Az evangéliomi kereszt-
 világnézet (ág. h. ev.)
 Dunántuli magyar énekeskönyv (ág.
 h. ev.)
 Bernstein: Zsidó vallás- és erkölcs-
 tan (izr.)
 Pollák M. dr.: Imádságos könyv (izr.)
 Prónai—Sik: A magyar irodalom tör-
 ténete.
 Prónai—Sik: Magyar irodalom történeti
 olvasókönyv.

Miklós—Kaiblinger: Német nyelvkönyv
 V. rész.
 Birkás G.: Francia irodalmi olvasó-
 könyv a VII. és VIII. osztály részére.
 Takáts György dr.: A magyar nemzet
 története.
 Kornis Gy.: A pszichológia és logika
 elemei.
 Kovács—Fröhlich: Fizika VII. és VIII. o.
 Borosay D.: Algebra.
 Borosay D.: Geometria
 Klug L.: Ábrázoló geometria
 Lutter: Logarok.

LATIN KÖNYVEK.

Pirchala: Latin nyelvtan.
 Pirchala: Latin olvasó- és gyakorló-
 könyv a gimn. I. és II. o. részére.
 Pirchala: Latin olvasókönyv a gimn.
 III. és IV. osztálya részére.
 Sallustius: De bello lugurthino, magy.
 Hittreich Ö.

Vergilius: Aeneis, magy. Wirth A.
 Cicero: Oratio in Catilinam, magy.
 Köpesdy.
 Tacitus: Agricola, magy. Némethy.
 Horatius: Szemelvények, magyarul
 Wirth

SEGÉDKÖNYVEK.

Kelemen: Magyar-német és német-
 magyar zsebszótár.
 Burlán János: Magyar-latin és latin-
 magyar szótár.
 Ujvári B.: Magyar-francia és francia-
 magyar szótár.

Wagner-Horváth: Római régiségek.
 Lauringer E.: A magyar közintézmé-
 nyek történeti fejlődése.
 Cserey: Növényhatározó.

A bizonyítv. kapott tanulók megoszlása vallásuk, koruk, anyanyelvük, szüleik áll. la- kása és foglalkozása szerint	I. A. o.	I. B. o.	II. A. o.	II. B. o.	III. A. o.	III. B. o.	IV. o.	V. o.	VI. o.	VII. o.	VIII. o.	I-VIII. o.	I-VIII. o. %
Soproni lakos	35	32	33	30	27	26	43	16	12	17	13	289	86.7
Sopronvármegyei	5	2	—	2	1	1	2	5	1	1	—	21	6.3
Egyéb magyarországi . .	—	4	1	—	2	—	2	—	1	—	1	11	3.3
Osztrák megszállt területről	—	2	—	1	1	—	1	—	—	1	2	9	2.7
Cseh megszállt területről	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.3
Egyéb külföldről való . .	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2	0.6
Kisbirtokos gyermeke . .	2	2	—	2	—	1	1	2	2	—	1	13	3.9
Kertész gyermeke	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	0.3
Gazdasági tisztviselő . . .	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	0.6
Gazdasági segédszemély . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0.3
Nagyiparos	1	1	1	—	1	—	—	—	1	—	1	6	1.8
Kisiparos	8	12	7	4	5	8	9	2	—	6	4	65	19.6
Ipari v. bányászati tisztv. .	1	—	1	3	2	—	2	2	—	—	—	11	3.3
Ipari munkás	2	5	—	2	—	1	1	—	—	—	—	11	3.3
Nagykereskedő	4	—	—	3	1	—	1	—	—	2	—	11	3.3
Kiskereskedő	6	3	5	4	4	4	11	2	2	—	2	43	13
Keresk. v. közleked. tisztv. .	4	5	4	2	2	1	6	3	1	2	1	31	9.3
Keresk. v. közleked. álliszt .	2	—	3	4	—	2	1	—	—	—	1	13	3.9
Közlisztviselő	—	2	2	1	4	1	4	2	—	2	—	18	5.4
Pap, tanár, tanító	3	1	2	2	4	1	6	3	—	4	2	28	8.4
Másféle értelmiségi	—	—	1	—	—	—	1	2	2	2	2	10	3
Közalkalmazási álliszt . .	1	2	2	—	1	—	1	—	—	—	—	7	2.1
Katonalízt	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	0.3
Katonaálliszt	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1.8
Nyugdíjas tisztviselő . . .	2	—	5	2	7	3	7	3	5	—	1	35	10.2
Nyugdíjas álliszt	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	0.6
Magánzó	1	3	2	2	—	5	3	—	—	1	1	18	5.4

A bizonyítványt kapott tanulók előrehetele		I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV. o.	V. o.	VI. o.	VII. o.	VIII. o.	IX. o.	%
Rajz	jeles	2	3	2	4	5	1	10	1	6	3	5	42	
	jó	12	9	9	8	13	11	14	9	3	5	5	98	
	elégséges	10	28	24	21	13	14	30	12	5	11	7	175	
	elégtelen	6	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	8	
Testgyakorlás	jeles	12	18	17	13	14	12	24	14	6	—	12	146	
	jó	12	16	15	16	14	12	27	8	8	10	4	142	
	elégséges	5	6	3	3	2	3	2	—	—	—	—	24	
	elégtelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Dolgozatok külsőalakja	csinos	1	2	2	1	2	—	2	2	3	1	5	21	
	rendes	8	17	24	7	6	5	14	5	2	3	7	98	
	banyag	21	18	10	24	20	22	38	15	9	15	5	197	
	rendetlen	10	3	—	1	3	—	—	—	—	—	—	17	
Jeles rendű volt		1	—	1	1	1	—	—	1	1	1	2	9	27
Jó rendű volt		10	7	2	3	7	6	7	5	1	5	5	58	27.4
Elégséges rendű volt		17	27	21	24	14	16	38	13	8	13	10	201	60.2
Egy tárgyból elégtelen		3	1	5	3	9	3	7	3	4	—	—	38	11.7
Két tárgyból elégtelen		3	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	6	1.8
Több tárgyból elégtelen		6	5	6	2	—	2	—	—	—	—	—	21	6.3
A nyilvános tanulók magaviselete														
Példás		5	7	1	5	2	2	6	7	3	5	10	53	16.2
Jó		32	33	34	25	27	24	47	15	10	14	6	267	81.6
Szabályszerű		2	—	—	2	1	1	—	—	1	—	—	7	2.2
Kevésbé szabályszerű		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rendkívüli tantárgyakat tanultak														
Latin nyelv		—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	1	9	
Német társalgás		5	9	2	2	4	6	4	—	—	—	—	32	
Biológiai gyakorlat		—	—	—	—	—	—	—	16	10	—	—	26	
Vegytani gyakorlat		—	—	—	—	—	—	—	12	10	—	—	22	
Vívás		—	—	—	—	—	—	1	1	2	4	7	15	
Svédtorna		14	10	—	4	6	—	1	—	—	—	—	35	

7. Tudnivalók a jövő 1926—27. tanévre.

1. A javító vizsgálatok augusztus 31-én d. e. 9—12 óra közt, a különbözeti- és pótló-vizsgálatok szeptember 1-én d. u. 3—6 óra közt, a beiratások I. osztályu tanulók részére szeptember 1-én d. e. 9—12 óra közt, II—VIII. osztályú tanulók részére szeptember 2-án d. e. 9—12 óra közt lesznek. Szeptember 3-án d. e. 9 órakor osztályrendezés, órarendírás és segélyzőkönyv-kiosztás lesz, a Veni Sanete-t szeptember 4-én reggel $\frac{1}{2}$ 9 órakor tartjuk, a tanítás szeptember 6-án kezdődik.

2. Fizetendő díjak: *a)* felvételi díj, mely minden tanulóra nézve egyenlően kötelező és már a beiratásnál fizetendő 100.000 K (8 pengő); *b)* a tandíj 500.000 K (40 pengő), közalkalmazottak gyermekeié 250.000 K (20 pengő), mely 4 részletben fizethető: okt., dec., febr. és ápr. 3-ig bezárólag, magántanulók tandíja 1.000.000 K (80 pengő); *c)* ifjúsági vegyesdíj címén minden tanuló már a beiratáskor 100.000 K (8 pengő) köteles lefizetni; *d)* fenntartási és tatarozási járulék a tanulókra nézve 100.000 K (8 pengő), közalkalmazottak gyermekeire 50.000 K (4 pengő); ez a járulék 2 részletben fizetendő: a beiratáskor és január első felében; *e)* testnevelési díj minden tanulóra nézve 30.000 K (2 40 pengő), mely összeg 2 részletben fizetendő: a beiratáskor és január közepén; *f)* osztálygyűjtés címén a beiratkozás és február elején 10.000—10.000 K fizetendő; *g)* Orgonálási díj címén a kath. vallású tanulók félévenként, tehát a beiratás alkalmával és február elején 15.000 K-t tartoznak fizetni; *h)* kötelező filmelőadások költségeinek díja 28.000 K, mely szintén 2 részletben fizetendő: a beiratáskor és február elején.

3. Azok a tanulók, akik Segélyegyesületi könyvsegélyben kívánnak részesülni, nyújtsák be bélyegtelen folyamodványaikat az igazgatósághoz szeptember 1-ig. Minden könyv után 3500 K fizetendő, ezenkívül minden ötödik könyv bekötendő.

4. A f. é. június hó 29-i jubileumról és azzal kapcsolatos bevételekről és kiadásokról jövő évi Értesítőnkben fogunk beszámolni.

5. A nyári nagyszünidőben érkező fontosabb rendeletek a kapualjában kifüggesztett fekete táblán lesznek olvashatók.

Tartalomjegyzék.

	Oldal
I. Sopron sz. kir. város művelődésiörténeli vázlata	3— 21
II. Az intézet története	22— 60
III. Egyéb iskolai ügyek	61— 91
Az iskola épülete	61— 62
Tantervek, utasítások	62— 66
Az intézet fegyelmi szabályai	66— 70
Tanítás ideje, szünetek, tanulmányi értesítő, templombajárás, ima, felügyelet, vizsgálatok	70— 72
Berzsenyi-Önképzőkör	72— 74
Iskolai ünnepélyek	75— 76
Látogatások	76— 77
Kirándulások, majálisok	77— 78
Testnevelés	79— 81
Cserkészet	82
Zene-énekoktatás	83
Szertárak	84— 85
Ösztöndíj-alapítványok	86— 87
Segélyegyesület	88— 89
Programmértekezések	89— 91
IV. Függelék	92—120
1. Sopron város lakossága	92
2. Sopron iskolái 1926-ban	93— 95
3. Közművelődési intézmények Sopronban	96— 97
4. Vallás- és közoktatásügyi miniszterek, tankerületi kir. főigazgatók, intézeti igazgatók	97— 98
5. Intézeti tanárok	98—108
6. Hitoktatók	109
7. Érettségit tett tanulók névsora 1876—1926	110—118
8. Az érettségi vizsgálatok eredménye	119—121
9. A felekezeti alreáliskolába beiratkozott tanulók száma 1850—1868	121
10. A Soproni városi reálisk. beiratkozott tanulók száma 1868—1876	121
11. A beiratkozott tanulók száma 1876—1926.	122
12. A tanulók statisztikája vallás-, anyanyelv és illetőség szerint 1876—1926.	124—125
13. A tanulók statisztikája előmenetel és magaviselet szerint	126
14. Intézeti altisztek	127
15. Használt kútforrások	128—129
V. Az 1925/26. iskolai év.	130—160
1. A tanév története	130—137
2. A tanári testület tagjai	138
3. A tanári testület tagjainak társadalmi és irodalmi működése	139
4. A tanulók érdemjegyei	140—151
5. Az 1926/27. tanévben használatos tankönyvek jegyzéke	152—154
6. A tanulók statisztikája	155—158
7. Tudnivalók a jövő 1926/27. iskolai évre	159
8. Tartalomjegyzék	160